فهرست

نسخه‌های خطی کتابخانهٔ گنج بخش

تألیف

احمد منزوی

جلد دوم

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

فهرست

نسخه‌های خطی کتابخانهٔ گنج‌بخش

تألیف

احمد منزوی

جلد دوم

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

بنام خداوند بخشندهٔ مهربان

اگر مهمترین عامل ارتباط معنوی میان ایران و پاکستان را آئین اسلام بدانیم عامل دوم بدون هیچ گفتگو زبان فارسی است، اما نباید فراموش کنیم که آئین اسلام از راه خراسان و آسیای مرکزی همراه و همگام با زبان فارسی و مبلغان پارسی گوی به شبه قاره رسید و در طی هزار سال گذشته، در پاکستان میان زبان فارسی و آئین اسلام پیوندی مستحکم بوجود آمد.

مرکز تحقیقات فارسی براین حقیقت واقف است و از همین روست که بسیاری از انتشاراتش کتابهای مربوط به تصوف و عرفان است، چه این صوفیان جلیل القدر پارسی گوی بودند که بدون کشت و کشتار و اعمال زور اسلام را در شبه قاره رواج دادند.

یکی از هدف های بزرگ مرکز ما، ثبت و ضبط و بررسی، دست کم فهرست کردن، آن نسخ خطی مهمی است که درین هزار سال در شبه قاره ساخته شده و یا از راه خراسان و آسیای مرکزی به این سر زمین رسیده است. این کار مهم، تهیه فهرست نسخ خطی پر اهمیت کتابخانهٔ گنج بخش را آقای محمد حسین تسبیحی آغاز کرد، اما نتوانست به پایان برساند.

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان اکنون از همکاری بی دریغ وکار شبانه روزی استاد احمد منزوی برای تدارک فهرست کامل نسخ خطی کتابخانه گنج بخش بهره مند است، به شکلی که هم اکنون مسودهٔ کامل این فهرست آماده شده و به تدریج چاپ و منتشر خواهد شد، نخستین جلد آن از دو ماه پیش آماده انتشار است

و اکنون که این دومین جلد در حال نشر می باشد بخش بزرگی از جلد سوم نیز به چاپ رسیده است.

این فهرست حاوی سه قسمت فارسی ، عربی و زبانهای محلی پاکستان است و هر قسمت نیز به ترتیب موضوعی تألیف شده است.

مرکز تحقیقات فارسی باتشکر از کار و کوشش شبانه روزی استاد منزوی از همکاریهای کارمندان محلی خود وکارکنان چاپخانه نیز سپاگزاری می کند و امیدوار است که بتواند بااین سرعت و صحت همهٔ این مجموعه را طبع و نشر کند، درین راه آنچه از خدا می خواهیم وصول به جوهر این گفته ملای روم است :

ای خدا بنما تو جان را آن مقام
کاندرو بی حرف می روید کلام

مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
سید مهدی غروی ، اسلام آباد ، دوازدهم بهمن ماه ۱۳۵۷

شمارهٔ ۴۷

گنجینهٔ فهرست و کتابشناسی ۷

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

تأسیس برمبنای موافقتنامهٔ مورخ آبان ماه ۱۳۵۰ مصوب دولتین ایران و پاکستان

شناسنامه این کتاب

نام	: فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ گنج بخش جلد دوم
مؤلف	: احمد منزوی
سخن مدیر	: دکتر مهدی غروی مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
ناشر	: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان — اسلام آباد
چاپ	: جدید اردو تائپ پریس ، لاهور
تعداد	: ۱۰۰۰ مجلد
قطع و صفحه	: ۲۴×۱۷ سانتیمتر
کاغذ	: ۷۰ گرمی آفست
خوشنویسی	: سید انور حسین نفیس رقم ، لاهور
صحافی و تجلید	: جدید اردو تائپ پریس ، لاهور
تاریخ چاپ و انتشار	: بهمن ماه ۱۳۵۷خ ، ۱۳۹۸ه‍.ق. و ۱۹۷۸م
محل فروش	: المعارف ، شارع گنج بخش ، لاهور
بهاء	: ۶۰ روپیه پاکستانی

راهنما

جلد یکم

جلد دوم

بخش یازدهم

منطق

520

آداب بحث، منظوم

از **اسیری**، از مردم کویته (پاکستان): مقیم کویته‌ی فقر و فقیری - فقیر ناتوان یعنی اسیری، در ۳۳ بیت. نظم.

در نسخه های دیگر نام اسیری نیامده، و برخی از کاتبان آنرا از **جامی** یاد کرده‌اند.

آغاز: خداوندی که او را نیست همتا - بود از جسم و از جوهر مبرا - بتوحیدش زبانها گشته کوته - ز وصف واصفان آمد منزه.

1059 ۱۹۶۶ : نستعلیق شکسته آمیز، پیرامون ۱۰۹۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۶۲-۶٤) نام اسیری را دارد.

1060 ۸۰۰٤ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در مجموعه (ص ۸۵-۸۷)، آغاز برابر نمونه، در ۳۱ بیت و نام اسیری را ندارد و نویسنده آنرا از مولوی جامی دانسته است. در فروردین ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

521

آداب تعلم و تعلیم

ترجمه ای از «آداب المتعلمین» خواجه **نصیر الدین طوسی** (۵۹۷-۶۷۲ ه./ ۱۲۰۱-۳-۱۲۷٤م) است. ترجمه از یکی از پیروان اهل سنت: باب ۱- در حقیقت علم، ۲- در نیت علم، ۳- در اختیار علم و استاد و شریک و ثبات بر علم، ٤-

تعظیم علم و اهل آن ، ۵- جد و دوام و همت بر آن ، ۶- در سبق و قدر آن و ترتیب فرا گرفتن ، ۷- توکل ، ۸- وقت تحصیل ، ۹- شفقت و نصیحت ، ۱۰- استفاده ، ۱۱- ورع در حال تعلم ، ۱۲- حفظ و نسیان ، ۱۳- زیادتی و کمی رزق و آنچه عمر را زیاده کند ، ۱۴- اشعار مناسب گفته های پیشین.

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد ، بدانکه این مختصری ست در آداب تعلم و تعلیم ، باید که متعلم پیوسته آن را در تحت نظر دارد ، تا از علم محظوظ گردد.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۹۱.

1061 ۴۶۰۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۸) ، عنوان و نشان شنگرف.

522

آداب المتعلمین

از **غیاث الدین** بن میر ضیاء الدین ، به سال ۱۲۴۶ه/۱۸۳۰م. از متنی عربی ترجمه و سپس به نظم در آورده است ، با عنوانهای : مناجات ، نعت نبی ، طلب شفاعت ، منقبت چهار یار ، سبب نظم (و درین جا نام وی و سال نظم را گفته است) سپس چند عنوان اخلاق : توجه ، تقوی ، صدق ، صبر ، ادب ، قناعت ، توکل ، رضا ، تواضع ، خوف ، خلق خوش ، رحم ، فضیلت علم ، نهی از شاگردی علمای بی عمل ، روش تحصیل علم ، همت ، کاهلی ، اسباب کاهلی . . . آنکه قوهٔ حافظه را زیاده سازد ، آنچه قوهٔ حافظه را کم سازد ، اسباب جلب رزق ، مطولات عمر ، ختم کتاب. (بنگرید به شمارهٔ پیشین ، که گویا متن ایندو یکی باشد).

آغاز : احمد الله فی جمیع الحال - و به استعین فی الاحوال - اولی و بدایت اورانی - آخری و نهایت اورانی.

1062 ۴۹۶۱ : نستعلیق پخته ، آخوند خوقندی ، ۱۲۹۴ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۱۲-۱۶۷) ، آغاز برابر نمونه.

523

تصور و تصدیق

از ناشناس.

آغاز: این رساله ای ست در تحقیق تصور و تصدیق و در تعریف هر دو، بدانکه تحقیق علمی که او مورد قسمت است در تصور و تحقیق علم متجدد است. پس مقسم تصور و تصدیق مقید است.

1063 ٣١٤٩ : نستعلیق شکسته آمیز، با تاریخ ١٢٥٢هـ.ق. به همین خامه در ش پیشین، ش ٤ (ص ١٤٨-١٥٢).

524

تهذیب المنطق : شرح . . .

متن از تفتازانی، شرح از **علی اکبر** بن نورالدین حسین حسنی طباطبایی **یزدی**، پس از آنکه «تهذیب المنطق» را نزد استادش مولانا محمد امین فرا گرفت، به خاطرش رسید برای به حافظهٔ خود سپردن و برای یاران شرحی بر آن بنگارد (دیباجه).

آغاز: تهذیب منطق حمد واجب الوجودی ست که کلیات و جزئیات دلایل وحدانیت اوست، و تجرید کلام شکر مبدعی ست که عالی و سافل . . . و بعد، هذا اقل الطلبه علی اکبر بن نور الدین حسین حسنی طباطبایی یزدی.

1064 ١٣٠٩ : نستعلیق پخته، ٢٠ رمضان ١٠٤٧هـ.ق. ش ٦ مجموعه (ص ٢٠٩-٢٣٥)، نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف.

525

رسایل میر سید شریف

از میر سید شریف گرگانی (٧٤٠-٨١٦هـ./١٣٤٠-١٣٣٩-١٤١٣م).

۱- صغری:
بنگرید به: صغری، در همین فهرست.
آغاز: هر چیز در ذهن در آید، اگر خالی از حکم باشد . . . (ص ۲-۱۰).

۲- کبری:
بنگرید به: کبری، در همین فهرست.
آغاز: فصل. بدانکه آدمی را قوتی ست . . . (ص ۱۲-۴۶).

1065 ۷۷۳۳: نستعلیق پخته، ۲۱ ع ۲/۱۲۶۷ه.ق. عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، بازسازی شده، ۴۶ ص.

526

سلم العلوم: شرح . . .

متن از محب الله بهاری هندی حنفی (م ۱۱۱۹ه./۱۷۰۷م.). شرح از **فتح محمد جونپوری**.

آغاز: سبحان الله اصل ترکیب سبحت الله تسبیحا بود، بعد حروف فعل وقت اضافهٔ مصدری.

1066 ۲۹۹۴: نستعلیق شکسته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۲۳۳-۳۰۱).

0

شرح تهذیب المنطق: تهذیب، شرح. . .

0

شرح کبری: کبری، شرح. . .

527

صغری

از میر سید **شریف جرجانی** (۷٤۰-۸۱٦ه.۳۹-۱۳٤۰-۱٤۱۳م.). دو کتاب از وی بدین نام در دست هست. یکی از آنها بارها چاپ شده، و دیگری همراه «کبرا» ی او بکوشش آقای مرتضی مدرس چهار دهی ۱۳۳٤خ چاپ شده است.

آغاز: بدانکه هر چه در ذهن در آید، اگر خالی از حکم باشد، آنرا تصور خوانند، چون تصور انسان . . .

بنگرید به: مشارج ۲ ج ۳ : ۳۳۹۷ - نسخه های فارسی ۲ : ۱٥۰۳ - ذریعه ۱٥ : ٤۲.

1067 ٦۹٤۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1068 ۷۷۳۳ : نستعلیق پخته، ۲۱ع۲/۱۲٦۷ه.ق. ش ۱ «رسایل میر سید شریف» (ص ۲-۱۰)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1069 ٤۲۳۱ : نستعلیق پخته، ضیاءالدین، ۲۲ج ۲/سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ۱٦۳-۱۷۱)، آغاز برابر نمونه.

1070 ۷۲٦۹ : نستعلیق خوش، محمد سلیمان. سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز برابر نمونه، از روی چاپ «مطبع نظامی لاهور»، ۱٤ ص.

528

کبری

از میر سید **شریف گرگانی** (۷٤۰-۸۱٦ه./۳۹-۱۳٤۰-۱٤۱۳م.). در برابر «صغرا» ی او، که دو کتاب درسی بوده اند، در «جامع المقدمات» چاپ شده است.

با عنوانهای فصل : فصل بعد از این معلوم شد که نسبت چیزی به چیزی خواه به ایجاب و خواه به سلب بر سه وجه است. فصل بدانکه تصور بر دو قسم است، فصل امتیاز آدمی از دیگر حیوانات . . . ، فصل بدانکه در عرف علما . . .، فصل دلالت بودن شیئی ، فصل آنچه از دلالت معتبر است ، فصل پوشیده نیست . . . ، فصل لفظ را چون یک موضوع له باشد . . . فصل شرط شکل اول . . .

آغاز : بدانکه آدمی را قوتیست دراکه منقش می گردد در وی صور اشیاء چنانکه در آینه ، لیکن در آینه.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۵۰٤ - ذریعه ۱۷ : ۲۵۹ - مشار چ ۲ ج ٤ : ٤٠١٦.

1071 ۷٤۳٦ : نستعلیق پخته ، رحمت الله بن محمد رشتی خامی ، ۱۰۲٤ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوانها مشکی درشت ، ٤٠ ص.

1072 ٤۸۲۸ : نستعلیق پخته ، محمد کاشف خالدی ، ۸ ج ۱۰٤٤/۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۸) ، عنوان و نشان شنگرف.

1073 ٦۳۱۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. (ص ۵۳-۷٦) ٤ صفحهٔ آخر نو نویس سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1074 ٦۹٤۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱-۱۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1075 ۲۳۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۰ رجب ۱۲۳۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٠ ص.

1076 ۷۷۳۳ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲٦۷ ه.ق. به همین خامه در «رسایل میر سید شریف» (ص ۱۲-٤٦) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف .

529

کبری : شرح . . .

متن از میر سید شریف گرگانی ، شرح از **نظام** بن حاج محمد **فراهی.** به سال

٨٦٨ھ./٣-١٤٦٤م. که فرزندش قصد مباحثهٔ «شریفی» (: کبری) را داشت (دیباجه).

آغاز: (دیباجه) : ربنا آتنا من لدنک رحمه . . . حمد بیحد و سپاس بیقیاس خداوندی را که راه نمود . . . و بعد ، بر قرایح وقاد . . . (شرح) : بدانکه آدمی را قوتیست دراکه . . . و قوه را بر سه معنی گفته اند. اول بر سبب صدور افعال مختلفه یا غیر مختلفه به قصد.

1077 ٤٧٦٢ : نستعلیق خوانا ، شرف الدین بن امام بخش ، ١٢٤٨ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ١٢٨ ص.

530

مغالطه

بدون دیباجه و نامبوب. با عنوانهای مغالطه ، مغالطه.

آغاز: مغالطه. بدانکه واجب الوجود عین زید می باید که باشد. از برای اینکه حکما حکم کرده اند ، در حکمت ، باین گونه ، که علم واجب عین واجب است ، و آن معتبر قوم است.

1078 ١٩٦٦ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ١١١١ھ.ق. در شمارهٔ پیشین ، ش ٩ (ص ٢٦٤-٢٦٨).

0

مقدمة العلوم

در بخش چند دانشی ص : ٤٢٧ گذشت.

531

منطق: شرح کتابی در . . .

دو شرح ناشناخته. شاید یکی نباشند.

1079 ۷۵۳۳: نستعلیق، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۳۶)، شرح یک رسالهٔ منطقی ست بعربی، و شرح فارسی، آغاز افتاده: نباشم بقانونی که نگاه دارد مراعات او . . . و موضوعة المعلوم التصوری والتصدیقی من حیث انه یوصل الی المطلوب تصوری فتسمی معرفاً او غیر تصدیقی فیسمی حجة. موضوع هر علم آنستکه بحث کند در آن از عوارض ذاتیه او عوارض هر شیئی خارج محمول گاه . . .، موریانه آسیب فراوان رسانیده.

1080 ۶۸۷۸: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. آغاز افتاده: منظومه است از جهت ناوی . . . نخست متن به شنگرف و قسمت میانهٔ نسخه زیر خط شنگرف و در پایان زیر خط مشکی، ۹۴ ص. برای نشانی از ص ۸: قوله المبحث الثانی فی موضوع المنطق. مبحث دوم در بیان موضوع منطق است، یعنی در بیان آنکه موضوع معلوم مآت تصوریه و تصدیقیه است، پس در عبارت تسامح باشد. نشانی دیگر از ص ۴۸: الفصل الثانی فی المعانی المفرده. فصل دوم از فصول مقالهٔ اولی در بیان معانی مفرده است. و مخفی نماند که متبادر از الفاظ معانی. و نشانی دیگر از ص ۷۷: الفصل الثالث فی مباحث الکلی و الجزئی. فصل سیوم از مقالهٔ اولی در مباحث کلی و جزئی ست و محقق شریف قدس سره فرموده که ذکر جزئی در این مقاله برسبیل استطرادی و بطریق تبعیت است.

بخش دوازدهم

حکمت، فلسفه

532

آغاز و انجام : تذکره

از خواجه **نصیر الدین طوسی** ، محمد بن محمد (۵۹۷ - ۶۷۲هـ./۱۲۰۱ - ۱۲۷۴م.) در بیست فصل. ۱- صفت راه آخرت و ذکر سالکان آن ، ۲- اشارات به مبدء و معاد و آمدن از فطرت اولی، ۳- اشارات بهر دو جهان، این جهان و آخرت، ۴- اشارات به مکان و زمان آخرت، ۵- رستاخیز خلایق، ۶- اصناف خلق، بهشت و دوزخ، ۷- صراط ، ۸- صحایف اعمال ، ۹- حساب ، ۱۰- میزان ، ۱۱- بطی آسمانها ، ۱۳- حالاتی که روز قیامت حادث شود ، ۱۴- بهشت و دوزخ ، ۱۵- زبانیهٔ دوزخ ، ۱۶- مخازن بهشت و وصف رسیدن مردم به فطرت اولی، ۱۸- درخت طوبی، ۱۹- حور عین، ۲۰- ثواب و عقاب و عدل الهی، (نسخهٔ های فارسی ۲ : ۷۲۲ - ذریعه ۱ : ۳۶ و ۱۹ : ۵۳).

آغاز : ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و . . . . سپاس آفریدگاری را که آغاز همه از وست و انجام همه به اوست ، بلکه خود همه اوست.

1081 ۳۴۰۳ : نستعلیق پخته ، ۱۱ شعبان ۹۳۹هـ.ق. ش ۵ ، مجموعه (ص ۱۹۳-۲۳۲) ، آغاز برابر نمونه ، نشان و عنوان شنگرف.

0

آفرینش : سؤال و جواب

از شاه نعمت الله ولی. در بخش عرفان خواهد آمد.

533

آیینهٔ گیتی نما

از «جامع العلوم العقلی و الفنون، متصف به اخلاق لطیف **ملا محمد شریف** قدس الله روحه» (پایان رساله به خامهٔ کاتب). رساله ای ست فلسفی بسیار خوب و روان.

در پنج باب و یک خاتمه. باب ۱- در اثبات واجب الوجود ، ۲- در معرفت نفس طبیعی و نباتی و حیوانی و انسانی ، ۳- در صدور موجودات بر سبیل اجمال ، ٤- سبب ایجاد عالم ، ٥- مبدء و معاد ، خاتمه در بیان آنکه چه حکمت است که هر که به واجب الوجود تقرب می جوید به انواع بلا مبتلا می گردد.

آغاز : این رسالهٔ شریفه را به آیینه گیتی نما تسمیه کرده شد ، زیرا که خاصیت آیینه این است که اگر هوای نورانی و آیینه مصیقل باشد ، هر که در او نظر کند البته خود را می بیند و بچگونگی ظاهر خود مطلع می گردد.

1082 ١٣٧٠ : نستعلیق پخته ، حافظ نورالدین ، کمترین تلمیذان عقیدت آیین بهاءالدین ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۳ ، مجموعه (٤٢-٥٥) ، آغاز برابر نمونه ، در نسخه نام نگارنده برده نشده ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده.

1083 ١٤٦٣ : نستعلیق محمد کریم ، ۱۲۹۳ه.ق. ش ۱۳ مجموعه (ص ۲۷۰-۳۰۰) ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز برابر نمونه ، و در پایان ملا محمد شریف نگارندهٔ رساله شناسانده شده است.

534

آیینهٔ جهان نما و طلسم گنج گشای

از **ابو سعید مجبی یمنی** ، (ابوسعیدی مجتبی یمانی) ؟. که از یمن به شهر قیروان آمده ، : نگویم از یمنم کانک بوی من شنود ـ ببوی من بشناسند مرا که از یمنم. بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۷۲۵ که در آنجا آمده است که بنام

صدراعظم فخر الاسلام احمد خالدی نگاشته ، و شاید نگارنده زیدی باشد.

در یازده باب به نثر آمیخته با نظم روان ، در حقیقت انسان و خوشبختی و عجایب آفرینش : ۱- رموز و اشارات و حکایات در حال انسان و بازماندن از سعادت، ۲- وجود انسانی و وصف جمال و کمال روح تا بدانی که همه در وجود تو است ، ۳- مقصود از آفرینش توبی ، ۴- سبب آفریدن انسان ، ۵- سر آفریدن انسان ، ۶- از کجا آمده ، و چرا آمده، ۷- بدایع فطرت و صنایع قدرت ، ۸- عجایب خلقت ، در شش فصل : (عجایب سر ، چشم، گوش، بینی، دهان، روی وغیره)، ۹- در عجایب خلقت تن ، پنج فصل ، ۱۰- در عجایب جمله تن و تشبهات ، ۱۱- عجایب جمله تن و تشبهات به حیوانات و رموز اشارات.

آغاز : الحمد لله الذی تعزز عن وصف الواصفین، و تعالی عن مدارک العارفین و تقدس عن تصور العاقلین. بیت : کو زبانی که بدو شرح کمالت گویم ـ یا کجا نطق که تا وصف جمالت گویم.

1084 ۸۱۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۰-۲۴۶)، عنوان و نشان شنگرف. نام احمد خالدی را در نسخه نیافتم.

0

اثبات النبوة : معراجنامه

535

اخبار ملکوت

از شیخ **حلاج مرد خدائی** ، ابوبکر محمد عبدالله **کسائی**، که خدمت فخرالحق والدین احمد علی تبریزی که ربع مسکون را دیده بوده رسیده و ایشان از وی خواسته اند و وی این احادیث را در هفتاد باب نگاشت. باب اول در ذکر آنچه اول آفریده شده است. باب سیوم در خلقت عرش ، باب پنجم در معنی الرحمان علی العرش استوی ،

هفتم در آفرینش زمین ، نهم در بیان جهنم ، یازدهم فرشتگان ، دوازدهم در ذکر طوبی . . . ، جهان شناسی دینی ست.

آغاز : اسباب و دفاین و خزاین از هیچ به وجود کرد و چنان خواهد که.

1085 ۶۶۲۹ : نستعلیق ناپخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ۲۵۷ ص.

0

اعتقادات اهل حق

در بخش کلام خواهد آمد.

536

بیان عیان

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹هـ.ق.). بنگرید به: رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی.

1086 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۲۷ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵هـ.ق. (ص ۳۴۷-۳۵۴).

537

تحفة المشتاق

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹هـ.ق.) ، رواشناسی است. بنگرید به: رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی.

1087 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۴۶ «در رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵هـ.ق. (ص ۶۱۵-۶۲۱ هامش).

538

تحفهٔ مظفری

از کسی که نامش از نسخه افتاده، و میگوید : معظم ترین نظرم در ترتیب این کتاب خدمت این درویش به خاندان آل سلغر بود ، و «تحفهٔ مظفری» را بنام مبارک شاهزاده ابو شجاع سعد ، ساخته است.

در سه باب و هر باب در ده فصل، با دیدی فلسفی و کلامی ، و نثری شیوا و متین. باب یکم در ایمان به خدای ، فصل اول در معنی لفظ تصدیق. باب دوم در ایمان به فرشتگان و کتابها و پیامبران و بدانچه پس از مرگ است. فصل اول در معنی ثبوت و اثبات آن ، باب سیوم در دیگر مسایل اعتقادی.

و اینک فهرست ده فصل باب یکم : ۱- معنی لفظ تصدیق، ۲- در آنچه واجب است از شناختن آفریدگار عالم، ۳- در آنچه آفریدگار عالم قدیم است و پاینده و بی همتا، ۴- اثبات صفات حق، ۵- علم اسماء و صفات حق، ۶- مراتب صفات و اقسام مشکلات و متشابهات، ۷- در آنچه کلام خدای نا آفریده است، ۸- در رؤیت خدای، ۹- ایمان به قضا و قدر ، ارادت ، مشیت ، ۱۰- ایمان به رستاخیز.

1088 ۵۴۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز افتاده و برگ آغاز نسخه که نام کتاب و ابو شجاع را در بر دارد در ص ۵۵ صحاف شده است ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، انجام در فصل دهم از باب سوم (آخرین باب) افتاده است.

0

تذکره : آغاز و انجام

539

جبر و اختیار : قضا و قدر

از خواجه نصیرالدین طوسی ، محمد بن محمد (۵۹۷ه.ق./۱۲۰۱م-۶۷۲ه/

۳-۱۲۷۴م.) در ده فصل : ۱- در حکایات اهل مذاهب در این موضوع، ۲- وجوب و امکان و امتناع و احکام هر یک ، ۳- اسباب و علل و اشاره به معنی اختیار و جبر، ۴- مسبب از سبب صادر شده ، ۵- کیفیت اسناد اتفاقیات به علل ، ۶- وجوب قبل مناق اختیار نیست ، ۷- قوای انسانی و فرق میان آنچه به اختیار او بود و آنچه نبود، ۸- اراده و قدرت ، ۹- حاصل این مباحث ، ۱۰- اختیار بدین معنا باریتعالی را شاید.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲: ۷۷۲- ذریعه ۵ : ۸۳، ۸۶ ف. مشار: ۴۷۸.

آغاز : الحمدلله رب الارباب و مسبب الاسباب و مفتح الابواب . . . بحکم آنکه بعضی برادران که برسبیل حسن ظن به محرر این سواد . . .

1089 ۷۹۹۹ : نستعلیق پخته ، ۱۰ محرم ۱۰۲۶ه.ق. (ص ۱۵۸-۱۸۵) ، موریانه زده ، باز سازی شده ، در ۱۳۵۷/۱/۲۳ خریداری شده است.

0

جبر و اختیار

مجلسی دوم ، در بخش کلام خواهد آمد.

540

جبر و اختیار : قضا و قدر

از ناشناس با دیدی فلسفی ، شیعی امامی ، در آغاز آن از افضل الدین کاشی رباعی زیر را نقل کرده : کس را پس پردهٔ عدم راه نشد - از سر قدر هیچکس آگاه نشد - هر کس بدلیل عقل چیزی گفته - معلوم نگشت و قصه کوتاه نشد. و این که صاحب شرع خوض در آن معنارا منع کرده است.

آغاز : الحمد لله علی آلائه و الشکر علی نعمائه والصلاة علی انبیائه . . . و بعد، بدانکه تحقیق تمام مسایل اعتقادیه اصولیه امامیه بر تحقیق آن مسئله است ، و اکثر اختلافاتی که میان اهل ملل و نحل واقع شده ، از سوالف زمان الی الان از اختلاف

در این مسئله ناشی شد.

1090 ۷۹۹۹: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰ محرم ۱۰۲۶ﻫ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱۰۰-۱۲۸)، موریانه زده، باز سازی شده، خریداری در ۲۳/۱/۱۳۵۷ خ.

541

جمال و کمال

از **شاه داعی شیرازی** (۸۱۱-۸۶۹ﻫ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی بخش چند دانشی.

1091 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۴۱ «رسایل شاه داعی» ، نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ﻫ.ق. (ص ۵۷۸-۵۸۶ هامش).

0

خسرو نامه

در بخش ملل و نحل خواهد آمد.

0

خلاصة الحیاة

در بخش ملل و نحل خواهد آمد.

542

دانشنامه

از **محمد اکرم** به نام «دانشنامه» (دیباجه) در قیافه شناسی ، نخست کلیاتی ست

در علایم ظاهری و علایم باطنی، سپس از ارتباط سنین زندگی با اندازهٔ قد هر کس سخن می گوید، و در این محاسبه واحد اندازه، انگشتان هر کسی ست که مورد تعین سال و اندازهٔ طبیعی ست ، می باشد. سپس به «قیافه شناسی» می پردازد : مقدار طول قد، موی سر ، خال بدن ، ابرو ، گوش ، چشم ، بینی ، لب دندان ، آواز، روی مرد، گردن ، کاوفی ، کتف، سینه، ضلع. . . .

آغاز : حمدله. اما بعد ، آنکه خاکپای اهل کرم ، محمد اکرم ، مؤلف این رساله است، که از کتب مبسوطه در علم قیافه بزبان فرس جمع نموده مسمی بدانشنامه نمود.

1092 ۵۹۶۴ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. اغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۱ ص.

0

درة البیضا

تاریخ فلسفه است ، و در بخش ملل و نحل خواهد آمد.

543

سراج القلوب

از ابو نصر قطان غزنوی ، از سدهٔ ۶-۷ ه. ق. نام وی در نسخه ها گوناگون آمده است. در نسخهٔ ۴۱۳۴ این کتابخانه ، که کهن ترین نسخهٔ ماست، نام کامل او الامام ابو نصر بن سعید ابو القاسم آمده است.

در غرایب احوال گذشتگان و وصف آفرینش زمین و آسمان است ، باديد دینی ، و برای پرورش دینی. سر آغاز نسخه ها ، و فصل بندی، و شمارهٔ فصلها در نسخه ها گونا گون است. بارها چاپ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۹۱.

1093 ۴۱۳۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۰-۳۰۰) آغاز : حمدله. صلات. قال الشیخ الامام المفسر ابو نصر بن سعید ابوالقاسم (رض) این کتاب را تصنیف کرده است، که اخبار پیشینیان و . . . و این کتاب را سراج القلوب نام نهاده شد . . .، نخست اینکه نام نگارنده در نسخه ابو نصر بن سعید (نه سعد) ابوالقاسم آمده است، دوم اینکه کتاب در فصلهایی ست بی شماره، که تعداد آنها در دیباجه ۳۳ است.

1094 ۲۸۴۷ : نستعلیق پخته، محمد پناه ولد محمد شفیع ۱۱۷۳ ه.ق. آغاز افتاده : در آید و درخت طوبی . . . (ص ۱-۱۱۶). نشانه ها شنگرف.

1095 ۳۷۹۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. غرایب احوال گذشتگان است، آغاز افتاده و در پایان کاتب آنرا «سراج القلوب» نامیده است، نشان شنگرف، ۹۵ ص. پیش از آن واژه نامهٔ ناقص الطرفین و پس از آن نیز شرح ابیاتی ست، رویهم ۱۴۲ ص.

1096 ۳۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد امین خان ولد روس خان، ۴۰ جلوس مطابق ۱۲۰۷ ه.ق. فصلی، ش ۲ مجموعه (ص ۲۵۱-۴۱۰). **آغاز :** الحمد لله العلی العظیم، الجواد الکریم القدوس الحکیم، والصلات علی . . . . چنین گوید مصنف این کتاب خواجه امام ابو نصر بن سعد بن محمد القطان الصرقوی . . . . (تسبیحی ۲ : ۴۳۲-۴۳۴).

1097 ۲۸۲۵ : نستعلیق پخته، محمد غوث، پنجشنبه ۳ رمضان ۱۲۵۹ ه.ق. در شهر پیشاور (ص ۲-۱۴۵). **آغاز :** حمدله. العلی العالم الحکیم، المدبر القدیم، ذی الملک والبقاء . . . . بدانکه این کتاب را جمع کرده اند از اخبار عجایب پیشینیان و وصف آفرینش جهانیان . . . .، نام نگارنده در دیباجه نیامده، و در پایان به خامهٔ کاتب حاجه (حاجی، خواجه) فقیر رحمت الله یاد شده که روش نیست که نام نگارنده است و یا دعایی به او، نسخه نامبوب است و بر پایهٔ سئوال و جواب، سپس «علامات مهدی» از متقی. عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه و کمند لاژورد.

1098 ۶۳۹۹ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳ ه.ق. برگ آغاز از نیمه طولی پاره شده، ۴۵ بابی ست و فهرست با بهادر دیباجه آمده : ۱-آفرینش جهان، ۵- بهشت و در جات آن، ۱۰- صراط، ۱۵- نکیر و منکر، ۲۰- قفل

آسمان، ۲۵- پرندگان و جانوران، ۳۰- دریا ها که از چیست، ۳۵- داستان موسی، ۴۰- پیغامبر اسلام، ۴۵- گور مسلمانان و غیر آنان انجام افتاده، ۲۱۸ ص.

544

سرمایهٔ ایمان

از ملا **عبدالرزاق** بن علی **لاهیجی**، متخلص به **فیاض** (م. قم ۱۰۷۲ه‍/۶۱-۱۶۶۲م.). در دیباچه گوید که از من خواسته شد چون که «گوهر مراد» از حوصلهٔ مبتدایان زیاد است، کتابی ساده در اعتقادات، برای مبتدیان بنگارم. دوره‌ای است مختصر از اصول عقاید شیعه، در یک مقدمه و پنج باب، به سال ۱۰۵۸ه‍. (۱۶۴۸م.) به انجام رسانده است: مقدمه در ذکر بعضی از اصطلاحات منطقی و بیان هیات شکل اول و قیاس استثنایی. باب ۱- توحید، در چند فصل.

آغاز: اما بعد الحمدلله رب العالمین والصلاه والسلام علی... چنین گوید العبد الملتجی عبدالرزاق اللاهیجی، که یکی از اجلای اجلهٔ عظام و عظام اعاظم احبای گرام.

بنگرید به مشارح ۲ ج ۳: ۲۹۹۵ - نسخه های فارسی ۲: ۸۰۱ - ذریعه ۱۲: ۱۷۲.

1099 ۴۲۱۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۴۱-۲۶۸). آغاز برابر نمونه، عنوانها در بیشتر کتاب نانویس مانده است.

545

سعادت و اقسام آن

از ناشناس، آغاز و انجام افتاده و عنوانها نانویس. تنها عنوان نوشته شده چنین است - «فصل هفتم در بیان خیر و سعادت که مطلوب از رسیدن به کمال آن است». از فرزانگان یونان باستان بسیار نقل می کند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۸۰۲ که در آنجا از رساله ای در این موضوع، منسوب به خواجه نصیر الدین طوسی یاد شده است.

1100 ۷۸۰۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز : است که همهٔ اشخاص در آن اشتراک دارند . . . . (پس از عنوان نانوشته ای) فرقور لوس از ارسطالیس نقل کرده است ، که او خیرات را بدین وجه قسمت کرده است، که خیرات بعضی شریف بود و بعضی ممدوح و بعضی خیر بقوت و بعضی نافع در طریق خیر . اما شریف آن است که شرف او ذاتی ست . . . .، ۳۲ ص.

546

سوال و جواب

پرسشها از **میرزا خلیل** حاکم فارس ، پاسخها از میر سید **شریف جرجانی** (۷٤۰ه/۱۳٤۰-۸۱٦ه/۱٤۱۳م). نخست پرسشهاست، سپس «اجوبهٔ آن حضرت» با سربند های تمهید و فصل :

فصل در آنکه مقصود از آفرینش که آنرا باعث و سبب و فایده و حکمت نیز خوانند چه بود ؟ و بیان آنکه کدام مقدم است ؟، فصل در آفریدهٔ اول و آنکه نام او چیست ؟ فصل ترکیب روح و جسد چگونه است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۷۲۵ (آفریدهٔ اول) و ۷۳۲ (اسکندریه) و این نباید هیچیک از آند و باشد.

آغاز : سئوالاتی که مرحوم میرزا خلیل حاکم فارس از غفران پناه سید شریف علامه نمود. اول در باب آفرینش ، که مقصود از آفرینش چه بود و سببی که باعث آفرینش بود چه ، اول چیزی که آفریده شد چه بود. . .

1101 ۷۹۹۹ : نستعلیق پخته ، با تاریخ محرم ۱۰۲٦ه.ق. به همین خامه در دفتر (ص ۳۰-۳۷) سوریانه زده ، باز سازی شده، در ۱۳۵۷/۷۱/۲۳خ خریداری شده است.

547

غایة الامکان فی درایة الزمان

همان که از تاج الدین **محمود بن خداد** اشهنی ، اشنوی **همدانی** دانسته شده و به عین القضاه همدانی و شمس الدین محمد دیلمی نیز نسبت داده شده است. در چهار فصل : ۱- توحید ، ۲- بیان مکان ، ۳- بیان امکنه، ٤- بیان زمان.

آغاز: الحمدلله الذی لا آخر لا ولیته ولا اول لآخریته ، . . . که چون پادشاه عالم عزوجل به بنده خیری خواهد.

بنگرید به : مشارج ۲ ج ۳ : ۳٦۰۹ - نسخه های فارسی ۲ ۸۲٤ - ذریعه ۱٦ : ۹۰).

1102 ۱۸٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ.ق. با تاریخ ۱۱۷۱هـ.ق. در شمارهٔ پیشین آن ، ش ۲ مجموعه (ص ۵۰-۱۰٦) ، آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده به خامهٔ کاتب در پایان «محمود اشنهی» یاد شده ، عنوانها ناتویس مانده.

ف

فراست : قیافه شناسی

در بخش طبیعیات ، ص ۲۰۳ گذشت.

548

قاموس البحرین

از محمد **ابوالفضل محمد** ، یدعی **حمید مفتی** (دیباجه). با عنوانهای قانون ، مقدمه ، مقاله ، مبحث، فصل ، خاتمه. در ع ۲ /۸۲٤هـ. (۱٤۱۱م). به انجام رسانده است (خاتمه).

قانون یکم در مبادی، در یک مقدمه و سه مقالت : مقدمه در چهار فصل :

۱- ماهیت علم کلام و فایدهٔ آن. . . ٤- تقسیم موجودات بر مذهب فلاسفه. مقالت اول ، در امور شامله ، در شش مبحث ، مبحث یکم در وجود سه فصل. . .، مقالت دوم در بیان اعراض ، در چهار مبحث ، مبحث یکم آن در ادراکات پنج فصل. . . مقالت سیوم در بیان جواهر ، در دو مبحث ، مبحث یکم آن در جواهر جرسانیه ، چهار فصل. . . **قانون دوم** ، در بیان مسایل، در هفت تمهید، تمهید یکم در صفات ایجابیه در سیزده تنبیه ، تمهید دوم در صفات سلبیه ، در سیزده تنبیه ، تمهید سیوم در نبوت ، در سیزده تنبیه ، . . . تمهید هفتم ، در احوال قیامت ، ده فصل (دیباجه).

آغاز : حمد و سپاس موفور و شکر و ثنای نا محصور ، مرصانع قدیم و واجب حکیم را. . .

1103 ۹۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۹-۱۰ھ.ق. (و شاید نگارنده که نامش در افزوده ها ، در ص ۲۱۹ آمده است)، آغاز برابر نمونه ، ۲۱۵+۱۳ ص (تسبیحی ۳ : ۳٤۹-۳۵۰).

0

قضا و قدر : جبر و اختیار

549

گوهر مراد

از **عبدالرزاق لاهیجی** قمی ، نگارندهٔ «سرمایهٔ ایمان» و جز آن ـ برای شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷ھ.ق) ، در یک مقدمه و سه مقالت و یک خاتمه نگاشته است.

مقدمه در اشاره بر مرتبهٔ وجود انسانی و سبب اختصاص وی به تشریف تکلیف

الهی و نمودن راه خدا و تقسیم **آن** به راه ظاهر و باطن ، فایدهٔ علم کلام و حکمت ، در سه مطلب. **مقالهٔ یکم** در علم خود شناس ، دو باب : ۱- حقیقت جسم ، چندین فصل ، ۲- روح ، چندین فصل ، **مقالهٔ دوم** ، در علم خدا شناسی ، سه باب : ۱- اثبات واجب الوجود ، چند فصل ، ۲- صفات واجب الوجود ، چند فصل ، ۳- افعال واجب الوجود ، چند فصل ، **مقالهٔ سوم** ، در فرمان خدا ، تکلیف ، پیامبری ، چهار باب : ۱- تکلیف ، چند فصل ، ۲- پیامبری ، چند فصل ، ۳- امامت ، چند فصل ، ٤- معاد ، چند فصل. **خاتمه** در اشارت گونه ای بدلالت بر سلوك راه باطن.

آغاز : گوهر مرادی که غواص فکرت را از دریای حیرت... اما بعد ، بر ورق گزارش چنین نگارش می نماید...

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۸۳٤ - ذریعه ۱۸ : ۲۵۰ - مشار : ۱۳۲۵.

1104 ٤۰۸۰ : نستعلیق پخته ، ج ۲ /۱۰۷٤ه.ق. با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ٦-٥ را ، به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، در فروردین ۱۳۵۷ خریداری شده است ، ٤۸۸ ص.

1105 ۲۱۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. با مهر کندهٔ ۱۱٦٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با فهرست مطالب پیش از آغاز کتاب ، و یاد داشت « کتابت این کتاب یازده هزار و چهار صد بیت پنجاه حرف ست» ۵۸٦+۸ ص.

550

مبدء جهان

از شیخ **عبدالغنی صوفی** ، مرید شیخ بهاء الدین زکریا (٥٦٦-٦٦٦ه.ق./ ۱۱۷۱-۷-۱۲٦۸-۷م.) در آفرینش جهان بر مبنای افکار اسلامی و هندیان، در چهار فصل نگاشته است (دیباجه) : فصل ۱- در بیان زمین و آسمان و فرشتگان ۲- در

بیان مارج ، دیو و امیر مها دیو (کسان افسانه ای : دیو ، جن) ، ۳ـ مهتر آدم ، ۴ـ بیرون راندن او از بهشت.

آغاز : قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء و تنزع الملک من تشاء ... حمد و سپاس مر حضرت پادشاهی را که بیچون و هیچگونه است. . . اما بعد، بدانکه این کتابی ست در دانستن هندکی و مسلمانی.

1106 ۵۷۰۶ : نستعلیق تحریر آمیز خوانا ، میان امام الدین ولد عبدالباق از قوم کهکهر ، ماه ساون ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نشانه ها شنگرف ، موریانه زده ، ۳۲ ص.

1107 ۱۹۱۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۰۸-۳۲۹). آغاز برابر نمونه.

1108 ۵۸۰۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۱) ، آغاز برابر نمونه.

0

مرشد الکفایة : اثبات النبوة، معراجنامه

551

مسایل حکمای یونان

از ناشناس. مقالتی ست دربارهٔ جسم و ترکیب جسم، حیز، شکل و احکام آن.

آغاز : مسایل حکمای یونان ، که از روی ملت محمدیه صحیح باشد. جسم تعلیمی عبارت است از جوهر یکه درآن امکان فرض بعد باشد.

1109 ۵۶۲۳ : نستعلیق پخته ، چلیپا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ، ۱۰ ص.

552

معراجنامه : اثبات النبوة ، مرشد الکفایه

همانکه به نام **ابو علی سینا** (پیرامون ۳۷۰ه‍./۹۸۱م - ۴۲۸ه‍./۱۰۳۷م.) چاپ شده است. و در برخی نسخه ها از دیگران دانسته شده است. بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۸۴۶.

آغاز: سپاس خداوند زمین و آسمان را ، ستایش دهندهٔ جان و دین را . . . بهر وقت عزیزی از دوستان مادر معنی معراج سؤالها می کرد.

1110 ۷۹۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. (ص ۶۳-۹۴). **آغاز:** . . . این رساله ای ست در معراج که شیخ الرئیس ابو علی سینا ساخته است (رح) (سپس به مانند نمونه). موریانه زده ، باز سازی شده در ۱۳۵۷/۱/۲۳خ خریداری شده است.

553

هشت بهشت

از **یوسف قراباغی محمد شاهی** ، روزگاری که در بخارا ملازمت مقتدا زادهٔ پادشاهان، هوشمند با خبر را داشته است، که از وی به «خرد سال بزرگ افعال» نام می برد، وگفتهٔ سعدی را یاد میکندکه «بزرگی به عقل آمد نه به سال» و «اینکه بی ادبانه نامش بردن چه حاجت است» و از خواجه رحیم خواجه سعد نیز یاد می کند، که ازوی خواسته اند که کیفیت خوابدیدن چیست و آنچه دیده میشود از آینده و گذشته در کجا دیده میشود. مشتمل بر هفت جنان ، که با خطبه هشت جنان می گردد، و هر جنانی در چند چمن. (دیباجه).

چمن ۱- در بیان حقیقت نسبت میان نفس ناطقه و بدن ، ۲- در وجه دیدن در خواب ، و ندیدن آنها در بیداری ، ۳- بیان مواطن آنچه دیده میشود (عالم مثال) ، ۴- بیان مواطن دیگر (عقول عشره) . . . بنگرید به : نسخه های فارسی ۲: ۸۶۶.

آغاز : هست به حق از تور هی مستقیم ـ مژده خاق به خلد نعیم ! . . . الهی اگر حمد و ثنای تو گویم ترسم ، و اکر نگویم هم ترسم ، و از این گفتن هم ترسم، و اگر هیچ نگویم هم ترسم. . .

1111 ١٤٦٣ : نستعلیق پخته ، محمد کریم ، ١٢٩٣ھ.ق. ش ١٤ مجموعه (ص ٣٠٠-٣٢٨). نسخه در جنان چهارم چمن اول در بیان وحی والهام افتاده است ، و تاریخ بالا تاریخ شمارهٔ قبل این مجموعه است به همین خامه عنوان و نشان شنگرف.

بخش سیزدهم

ملل و نحل

554

برهان قاطع

از ناشناس، نام کتاب در ص.ع به خامهٔ دیگری ست. دربارهٔ ۷۲ گروه مسلمانان. بدینگونه: ۱- جبریه، ۲- قدریه، ۳- سوفسطائیه (که گویند هیچ چیز وجود ندارد، و هر چه میبینی تمناست)، ٤- وجودیه، ٥- معطله، ٦- سابقیه، ۷- علی العرشیه (که قرارگاه اله عرش است)، ۸- حیلولیه، ۹- مهمله، ۱۰- مرجئیه، ۱۱- حبیبیه (هر آن بنده که شراب محبت نوش کند رستگارست)، ۱۲- خوفیه، ۱۳- سارقیه، ۱٤- ثنویه، ۱٥- اتحادیه، ۱٦- ملاحده، ۱۷- حکمیه، ۱۸- لا عینیه، ۱۹- رجعیه، ۲۰- مهدویه، ۲۱- قبریه، ۲۲- متصله، ۲۳- منفصله، ۲٤- ضروریه، ۲٥- فارقیه، ۲٦- منکریه (منکرین شفاعت)، ۲۷- شیطانیه . . .، ٥٥- رافضیه (گویند جبرئیل وحی را بر علی میرساند و محمد نیابت داشت!) . . .، ۷۲- سنیه (اهل سنت و فرقهٔ معتدل الاحوال ایشانند).

آغاز: بسمله. ابوهریره (رض) میگوید، که از مهتر عالم (ص) از مذهب سنت و جماعت پرسیدم رسول (ع) این حدیث فرمودند، که ان المجوس افترقت علی سبعین فرقه.

1112 ٤۷۰: نستعلیق و ثلث پخته، بابا حاجی عبدالرحیم، ۲٦ صفر ۱۱۲٥ه.ق. در شهر بلخ، در عهد ابوالفیض خان بتکته بابا حاجی عبدالرحیم، ۱۳۸ ص. در فهرست آقای تسبیحی کاتب نسخه به احتمال نگارنده نیز یاد شده است.

555

تذکرة المذاهب

از ناشناس، شاید ترجمه و یا گرفته از «تذکرة المذاهب» ابن سراج باشد.

پس از مقدمه ای به حدیث «ستفرق امتی علی ثلاث و سبعین فرقه» که تنها یکی از آنها رستگار است می پردازد ، سپس با دید اهل سنت و جماعت و صوفیانه ، هفتاد و سه گروه را شرح می دهد : ۱- اهل سنت و جماعت ، ۲- قدریه ، ۳- سوفسطائیه ، ۴- وجودیه، ۵- معطله، ۱۰- مرضیه، ۲۵- متصله، ۲۰- معتزله ، ۳۵- کرامیه . . .

آغاز : حمدله. صلات. قال النبی (ص) ستفرق امتی علی . . . معنی حدیث آنستکه خواجه شهیر شریعت (ص) فرموده است . . .

1113 ۳۲۱۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، عبدالدیان ، ۱۲۹۶ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف (ص ۱۵-۶۳). بدنبال «سبعه روایات» بعربی در همین موضوع.

556

خسرو نامه

زندگینامه و اندیشه های فرزانگان یونان باستان است به نقل از «خسرو نامه» ؟ : تالس، بیاس، کلیوبل، سلون، کلون ، فلاطون، دیموکرت ، اپوکرتس . . .

آغاز : از کتاب خسرو نامه تاریخ پادشاهان است، اسامی بعضی حکمای متقدم، شمه ای سخنان حکمت آمیز آنها به طریق یادگار و استفاده در این اوراق درج.

1114 ۴۳۲۱ : نستعلیق خوش ، شیخ احمد ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۶۶-۲۲۱) ، عنوان و نشان شنگرف.

557

خلاصة الحیاة

از **احمد** بن نصر الله ، **نووی** بدستور ابو الفتح عبدالرزاق فتح الله ، در یک فاتحه و دو مقصود و یک خاتمه : فاتحه در پنج فتح در آفرینش جهان و پیامبران و سیر و سلوک و حکمت و تعریف یونان. مقصد یکم در تاریخ فرزانگان پیش از اسلام ،

مقصد دوم دربارهٔ فرزانگان پس از آن. و خاتمه در مذاهب. و در آن از «نفایس الفنون» نقل شده است.

آغاز: فتح کلام خیر انجام بنام حکیمی سزد که جمیع ذات وجود به حمد او ... و بعد میگوید اضعف الخلق الی الله القوی احمد...

1115 ٦٣٢: نستعلیق اردو، میر عبد سید بن میر عزیزان مرغینانی، ١٢٤٤ ه.ق. ش ١ مجموعه در متن (ص ٨-٢٥) "تا تمام (ف. تسبیحی ٣: ٥١٠-٥١٤).

558

دبستان مذاهب

که به چند تن نسبت داده شده است: شیخ محسن بن حسن، **فانی کشمیری** (م ١٠٨٢ ه./١٦٧١-١٦٧٢ م.) یا **ذوالفقار آذر ساسانی** متخلص به **مؤبد** (نسخهٔ ٧٧٠٨ این کتابخانه).

در ملل و نحل، در دوازده تعلیم به سال ١٠٦٣ ه.ق. نگاشته شده است: ١- معرفت عقاید پارسیان، ٢- بازنمودن عقاید هندوان، ٣- در عقاید قرابنتیان ٤- عقاید یهود، ٥- ترسایان، ٦- مسلمانان، ٧- صادقیه، ٨- وحدانیه، ٩- روشنیان، ١٠- الهیه، ١٢- صوفیه صفیه (در سه نظر) در خاتمهٔ هر تعلیم اصطلاحات و حکایتهایی از آن گروه را آورده است.

آغاز: ای نام تو سر دفتر اطفال دبستان - یاد تو ببالغ نظران شمع شبستان ... درود نا محدود بر والا موجود حضرت..

بنگرید به: نسخه های فارسی ٢: ١٧٢٦ - ذریعه ٨: ٤٨ و ٩: ٨٠٣.

1116 ٧٧٠٨: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ١١-١٢ ه.ق. تعلیم ١١ و ١٢ آن است، در پایان تعلیم ١١ آمده: تمام شد تعلیم یازدهم ازکتاب دبستان تالیف حکیم فاضل و فرزانه کامل محقق دانا، مدقق توانا مؤید بتاییدات حضرت یزدانی **میرزا ذوالفقار** آذر ساسانی متخلص به مؤبد **طول عمره** موریانه به شدت آسیب رسانده، ٤٨ ص.

1117 ۷۷۹۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، بخشی از آن است ، آغاز و انجام افتاده ، تعلیم ۵-۰۱ ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : بزید را میان روشن . . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده.

559

درة البيضا : برهان المريدين

از ناشناس. نخست چند فصل در تاریخ فلاسفه است ، و سپس ، پنج باب : باب ۱- دربارهٔ «همه اوستیان» که عقیدهٔ ای ست از مجوس گرفته، در چند فصل ، ۲- در شناخت طایفهٔ مذکور که از گم گشتگان اند ، ۳- ورطهٔ هلاک این طایفه ، ٤- در ذکر حضرات اولیاء الله و مقامات ایشان ، چند فصل ، ۵- طریقهٔ مستقیم شریعت محمدی (ص) ، چند فصل.

1118 ۶۷۳۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : والتشدید دین را گویند، و ایضادین. . .، عنوان و نشان شنگرف، ۵۸ ص.

560

فرق اسلام

به روایت معاذ بن جبل آغاز می شود ، که روزی پیامبر (ص) او را خوانده و به وی توضیح می دهد که امت من بیست گروه تقسیم خواهند شد ، و از میان آنها تنهاگروه بیستم رستگار است. و در آن نشانیهای نوزده گروه گنه کار داده شده است.

1119 ٤۷۸۰ : نستعلیق و عربیها نسخ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. (ص ۱-۱۳)، بخشی از کتابی را می نماید، آغاز : یوم ینفخ فی الصور.

O

كفايت الاعتقاد

در بخش عقاید خواهد آمد.

0

مجمع البحرین

داراشکوه، در بخش عرفان خواهد آمد.

561

مذاهب: فرقهٔ ناجیه، ملل و نحل منظوم

از شیخ **درویش** بن شیخ قردی **چاچی**، در ۹۲۷ھ/۱۵۲۱م. ملل و نحلی ست به نظم، که با جانبداری از اهل سنت سروده است. و شاید این چاچی همان سرایندهٔ «ابواب جنت» باشد که تخلص **لطفی** داشته و آنرا در همان سال ۹۲۷ سروده است، و روانی همین منظومه را دارد، و در یک مجموعه قرار دارند.

با دیباجه ای به نثر که نام سراینده و تاریخ سرودن در آن آمده است، سپس: فرقهٔ اول، مکنونیه، فرقهٔ دوم شیطانیه، فرقهٔ سوم وجودیه، ۴- معطله، ۵- متصله، ۶- منفصله، ۷- عرشیه، ۸- مشبریه، ۹- ثنویه، ۱۰- مولهه، ۱۱- نظامیه، ۱۲- دهریه، ۱۳- منجمیه، ۱۴- ملاحده، ۱۵- فلاسفه، ۱۶- تناسخیه، ۱۸- جهمیه، ۱۹- سوفسطائیه، ۲۰- کیسانیه، ۲۱- جبریه، ۲۲- قدریه، ۲۳- نجاریه، ۲۴- وهمیه، ۲۵- قاسطیه؟ ۲۶- سابقیه، ۲۷- مفروغیه، ۲۸- تقلیه، ۲۹- اخبثیه، ۳۰- کرامیه، ۳۵- اباحیه، ۴۰- حلولیه، ۴۵- مهمله، ۵۰- واقفیه، ۵۵- منکریه، ۶۰- شیعه، ۶۵- متربصه، ۷۰- عنوان ندارد، ۷۱- وضعیه، ۷۲- صوفیه، ۷۳- سنیه (اهل سنت). و بدنبال هر عنوان نظریات آنها را گفته، سپس زیر عنوان "جواب" نظریات آنها را رد کرده است.

آغاز: سپاس و ستایش پروردگار عالمیان را که صفت ذاتش رحمان و رحیم است... اما بعد، این فقیر حقیر شیخ درویش بن شیخ قردی چاچی... در تاریخ سنهٔ سبع و عشرین و تسعمایه...

ای که خواهی که مذاهب دانی - بر تو بادا که **مذاهب** خوانی.

31116

1120 ۱۱۶۵ : نستعلیق ، شیخ فتح الله بن شیخ نسوف ، ۹۵۷ه.ق. ش ۹ (ص ۴۲۴-۴۷۰) ، عنوان و نشان شنگرف.

562

معرفت المذاهب

از **محمود طاهر غزالی**، عرف **نظام مدرسی** (یا مدرس) مدرس مدرسهٔ جلالی ، دربارهٔ ۷۳ گروه مسلمانان ، و جانبداری از گروه اهل سنت و جماعت ، در دو باب و هفت فصل : باب اول در سنت و جماعت و آنچه بدان تعلق دارد. باب دوم در هفتاد دوگروه «که باطل اند ، که در اصل شش گروه اند و هر گروه مشتمل بر دوازده گروه ، که بدین حساب ۷۲ میشوند» و آن شش هر یک در فصلی بدینگونه :

رافضیه ، خارجیه ، جبریه ، قدریه ، جهمیه ، مرجئیه. فصل اول در ۱۲ گروه رافضیه ، دوم در ۱۲ گروه خارجیه ، سوم ۱۲ گروه جبریه ، چهارم ۱۲ گروه قدریه ، پنجم ۱۲ گروه جهمیه ، ششم ۱۲ گروه مرجئیه. و فصل هفتم باید قول امام ابوالقاسم باشد که هفت مذهب دیگر هم نقل کرده ولی در نسخه های زیر عنوان فصل ندارند.

آغاز : الحمدلله المحمود الطاهر المعبود الباطن و الظاهر والصلاة . . . میگوید جامع این جواهر و لالی بندهٔ . . . محمود طاهر عرف به نظام مدرس (مدرسی)

1121 ۶۳۱۴ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۸۳-۱۰۸۴ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۲۵۴-۲۷۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1122 ۳۲۸ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۶ خطی ، عنوان و نشان شنگرف ، وصالی شده ولی خوب ، ۲۰ ص.

1123 ۳۲۳۴: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۲۴۱ه.ق. در مجموعه، ش ۳ (ص ۹-۲۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1124 ۷۳۸۵ : نستعلیق پخته ، غلام حسین ولد تاج محمد عرف کوتله ، ۱۲۷۳ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۲۵۸-۳۷۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1125 ۳۳۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز، ۲۹ شوال ۱۲۹۰ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۱-۱۵۱). نسخهٔ فرسوده ، عنوان و نشان شنگرف.

1126 ۶۱۵۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۶۷-۸۵) ، آغاز برابر نمونه.

1127 ۷۹۳۱ : نستعلیق شکسته ، محمد بن ضل ، ۷ رمضان ۱۳۵۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۴ ص.

0

ملل و نحل منظوم ، فرقهٔ ناجیه : مذاهب . . .

563

هفتاد و دو ملت : رساله دربارهٔ . . .

از ناشناس ، که با گزارش حدیث خمرت طینت آدم بیدی اربعین صباحاً آغاز می شود ، سپس حدیث هفتاد و دو ملت را با مایهٔ حروفیان شرح میدهد ، آنگه به هفتاد و دو گروه می پردازد و اصول و عقاید آنها را بر می شمارد. نسخهٔ ما دیباجه‌ای ندارد : و اصلیه ، عمرویه ، هزلیه ، نظامیه ، آسواریه ، اسکافیه ، مجانین ، فرداریه ، هشامیه ، صالحیه . . .

آغاز : وجهی دیگر آن است که طینت آدم را (ع) حق جل وعلا چنانکه ذکر کرده شد.

1128 ۱۹۹۶ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۹۴-۱۰۹۵ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۶ (ص ۱۹۶-۲۱۴).

564

هفتاد و دو ملت

دو رسالهٔ ناشناخته.

1129 ۳۳۵۰ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۲۲۲-۲۵۶). آغاز: بسمله. ابوعبیده (رض) می گوید که از مهتر عالم رسول (ص) از مذهب اهل سنت و جماعت و از غیره پرسیدم، رسول (ص) این حدیث را فرمودند، که . . . آنگاه هفتاد و سه فرقه را برمی شمارد: جبریه، قدریه، سوفسطانیه، وجودیه، معطله، سابقیه، شیعه، مهمله . . . عنوان و نشان شنگرف. در فرقهٔ ۳۲ نا تمام می ماند و از ۳۳ تا پایان به خامهٔ نو نویس سدهٔ ۱۳ ه.ق. است.

1130 ۲۴۰۲ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ ه.ق. در جنگ (ص ۶-۹). آغاز: بیان هفتاد و دو ملت باید دانست که همگی هفتاد وسه اند، یکی از آن سنت و جماعت و هفتاد و سواری آن. بدانکه در اصل شش گروه اند: رافضیه، خارجیه، جبریه، قاذریه ! جهمیه، مرجئیه . . .

بنگرید به: معرفت المذاهب: ۴۷۳.

بخش چهاردهم

کلام، عقاید

565

آهنگ بر سر قبور: سؤال و جواب در بارهٔ . . .

گویا از شاه **عبدالعزیز دهلوی** (۱۱۵۹-۱۲۳۹ ه.ق). دربارهٔ آهنگ و سرود برسر گور، سپس پرسشهایی دربارهٔ قبور و جز آنها.

آغاز: سؤال اول. استعمال آهنگ بر قبور جایز است یا نه؟ جواب استعمال آهنگ همراه مزامیر و آلات لهو ممنوع . . . .

1131 ۸۳۷: نستعلیق، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۶، مجموعه (ص ۵۷۹-۵۸۳). بدنبال سؤال و جوابی از دهلوی.

566

اثنا عشریه

از ابوالمفاخر نظام الدین **محمد هادی صفوی**، مخاطب به میرزا **مهدی خان** صفوی، و ملقب به شاه میرزا، در اثبات امامت دوازده امام و استخراج نام آنان از حروف. و در آن ازکار امیر صدرالدین محمد شیرازی در این باره سخن رفته است.

آغاز: سپاس بیقیاس سزاوار مالک الملکیست جل شانه که بطلوع خورشید.

1132 ۵۹۶۷: نستعلیق خوش، شیخ محمد بن درویش علی مشهدی، باوقفنامهٔ نگارنده و مهر او (میرزا مهدی خان صفوی ۱۱۳۱)، ۲۱۲ ص.

567

احوال الموتی و القبور

از ناشناس، باعنوانهای: فصل فی ذکر ملک الموت، فصل فی ذکر جواب روح، فصل فی ذکر جواب اعضاء، فصل ذکر شیطان، فصل ذکر نداء الارض، فصل ذکر مصیبت و نوحه که بر مرده می کنند، فصل ذکر خروج روح . . .

1133 ۵۱۲۰: نستعلیق ناپخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز (افتاده): کردیم شهر ها و قریه های سابق که بسیار بود، ۱۱۲ ص.

568

اخبار الآخرة: اسرار الفاخرة و اخبار الآخرة

از ناشناس. نام «اخبار الآخره» در عنوان و نام دوم بخامهٔ دیگر در پایان نسخه آمده است. نخست تاریخ آفرینش است بر پایهٔ احادیث و سپس علائم آخرت و آنگاه رستاخیز و جهنم - نامبوب.

آغاز: شکر و سپاس و ستایش بیحد و قیاس بدان خدایی که هژده هزار عالم بیافرید و صد هزار.

1134 ۱۸۷۶: نستعلیق خوش اردو، ع ۲/۷۶(۱۱۷۶ه.ق.)، ش ۲ مجموعه (ص ۲۳-۲۸۴).

569

ارشاد المسلمین

از **برهان مسکین**، از دانشمندان میانهٔ سدهٔ دهم ه.ق. که پیش از این به تصانیف دیگر مشغول بوده، و عمر در استکتاب آن صرف کرده است، از آن میان «اربعین»

مسمی به «انیس الواعظین» ، «روضة الاتقیا فی ذکر الاولیا» ، «انیس العابدین» ، «سراج المتقین» ، «اوراد الاوقات» ، «کنوز الاعمال» و «خلاصة الاوراد» بوده اند، و چون در سال ٩١٤هـ. (١٥٠٨م) کتاب نجم الدین ابو حفص عمر بن محمد نسفی را به زبان عربی دیده ، خواسته است آنرا به فارسی شرح کند تا نفع آن عام گردد ، هاتف غیبی به وی گفت چون این را تمام کنی «ارشاد المسلمین» نام کن (دیباجه).

عقاید اهل سنت و جماعت است ، که در ٩١٤هـ./١٥٠٨م. در هرات به انجام رسیده است. و «خلاصة الاوراد» او در بخش اوراد خواهد آمد.

آغاز : ربنا آتنا من لدنک رحمة ، و هیئ لنا من امرنا رشداً، الحمد لله الذی جعل السنة . . . و بعد ، چنین گوید فقیر حقیر . . . برهان مسکین.

1135 ٤٤٨٧ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١١هـ.ق. آغاز در دیباجه افتاده: ای النار واحد الی اهل السنة . . .، در دیباجه پس از یاد کردن نگاشته های خود ، می گوید : در سنة اربع عشرة و تسعمائة (٩١٤) در شهر هرات این شرح را نوشتم ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، پیرامون . . ٢ ص.

1136 ٢٨٩٢ : نستعلیق خوش، سدهٔ١٢هـ.ق. ش ١ مجموعه، باسر لوح زرین و جدولبندی ٣ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

1137 ٧١٢٢ : نستعلیق پخته، میر محمد فاضل بن قاضی میر فضیل سمرقندی، در نواحی سمرقند ، غرهٔ شوال ١٢٥٤هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ١ راه و عنوانها شنگرف ، آبخوردگی دارد ، ٢٩٤ ص.

570

ازالة الخفاء عن خلافة الخلفاء

از شاه **ولی الله محدث دهلوی** (م ١١٧٦هـ./١٧٦٢م.) در اثبات خلافت خلفای راشدین ، در دو مقصد : ١- در معنی خلافت عامه و خاصه و شروط آن ، و اینکه به نص بود و یا اجتهاد، ٢- در مآثر خلفای چهارگانه. و هر مقصد در چند فصل.

آغاز : الحمد لله الذی بعث الینا اشرف الرسل داعیا الی اقوم السبل . . .

اما بعد ، میگوید فقیر حقیر ولی الله عفی عنه که در این زمانه بدعت تشیع آشکار شد.

1138 ۲۱۷۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۵۶ ص.

0

اسرار الفاخره : اخبار الـآخره

571

اصل المقاصد

از **اسحاق بن عطاء الله** ، الفاعی (؟). بدستور شاهرخ (۸۰۷-۸۵۰ه‍.ق.) ، با دیباجه ای تملق آمیز از وی ، در دو باب نگاشته است : باب ۱- در بیان ایمان و اسلام بر طریقت اهل سنت ، ۲- در بیان کفر و فسق و بدعت و احکام آنها. در هرات ، در شعبان ۸۱۵ه‍./۱۴۱۲م. به انجام رسانده است.

1139 ۴۲۲۷ : نسخ پخته ، عثمان بن مولانا اسحاق بن قاضی لطیف ، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۷۱-۴۲۲) عنوان و نشان شنگرف.

572

اصول دین : رساله در . . .

از **میرزا ابوالقاسم** بن ملا محمد حسن **شفتی گیلانی قمی** (۱۱۵۱-۱۲۳۱ه‍./ ۱۷۳۹-۱۸۱۶م.) در یک مقدمه و چند باب : مقدمه در بیان اصول دین و اصول مذهب. باب یکم در سه فصل : ۱- اثبات صانع.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۸۷۸ - ذریعه ۲ : ۱۸۲.

آغاز: حمدله. صلاة اما بعد، چنین گوید اقل عباد الله ابو القاسم بن . . . که این چند کلمه ای ست در اصول دین با دلیل های اجمالیه موافق فهم و طاقت عوام.

1140 ۳۲۷۷ : نستعلق خوانا، **۱۳۳٦**ه.ق. که دست برده **۱۲۳٦**ه.ق. ساخته اند، ش ۳ مجموعه (ص ٦۲-٦٤)، آغاز برابر نمونه، انجام ناقص.

573

اصول دین

شاید از **خاکی** یا **خاکسار خاکی**. در اصول و فروع دین.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، این رساله ای ست در بیان اصول دین بر سبیل اختصار، که ذرهٔ بیمقدار فقیر خاکسار خاکی بفرمودهٔ عزیز جانی.

1141 ۷۸٦ : نسخ خوش، ۱۸ شعبان **۱۲٤۱**ه.ق. پس از مقدمه و شروع به بحث توحید کتاب افتادگی دارد تا آنجا که می گوید تمام شد اصول دین و به فروع دین می پردازد. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۵۷).

574

اعتراضات و طنز و طعن بر شاه عبدالعزیز و جواب اعتراضات

اعتراضات است از **عبدالحکیم پوربی** (ص ۵۸۳-۵۸۷) و سپس جواب اعتراضات، از **محدث دهلوی**، شاه عبدالعزیز (۱۱۵۹-۱۲۳۹ه./۱۷٤٦-۱۸۲٤م.). با عنوانهای سئوال و جواب.

آغاز: فتوای از عبدالحکیم پوربی متضمن بر اعتراضات و طنز و طعن بر مولانا شاه عبدالعزیز . . . سلمه الله. گاو وغیره، در صورت مذکور حلال است.

1142 ۸۳۷ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ه.ق. به روزگار حیات شاه عبدالعزیز، ش ۷ مجموعه (ص ۵۸۳-۵۹٦).

0

اعتقاد نامه : اعتقادات مظنوم

در بخش منظومه ها خواهد آمد.

575

اعتقادات اهل حق

شاید از **احمد جند**، که نامش در پایان یکی از نسخه ها آمده در سه مقام: مقام ۱- الهیات، ۲- نبوت، ۳- خلافت، و فصلهایی کوتاه با دیدی فلسفی: فصل ایمان به وجود حق سبحانه، فصل اعتقاد کنیم که این همه اشیاء که میبینیم موجود است و هست در نفس الامرونه خیال، فصل اعتقاد کنیم که این همه اشیاء که موجودند نبوده و پیدا شده و نخواهد ماند، فصل ایمان به تنزهات در صفات خدا، فصل اعتقاد کنیم و ایمان آوریم که - خدایتعالی یگانه است. فصل ایمان به خلافت عمر فاروق، عثمان، علی . . .

آغاز: این رساله که در بیان اعتقادات اهل حق است، ترتیب یافته بر سه مقام، اول در بیان وجود و تنزهات. فصل ایمان به وجود حق سبحانه تعالی. بدانکه علمای دین و عرفان اهل یقین اتفاق دارند . . .

1143 ۷۱۱۳ : نسخ پخته، با تاریخ **۹۸۵-۹۲۶** ه.ق. در مجموعه، و این نیز از همان روزگاران، (ص ۱۲۱-۳۰۲) آغاز و انجام افتاده، عنوانها نانویس، برای نمونه: ایمان داریم که همهٔ اشیأ که می بینیم، از آسمان و زمین، آب و آتش و خاک و هوا و غیر آن موجود است، و هست، و علم و یقین داریم که این اشیأ هست در نفس امرنه در خیال و وهم است (ص ۴ نسخه). و می رسد به عقاید مذهبی با دیدی از اهل سنت.

1144 ۵۳۶۷ : نستعلیق پخته، غرهٔ ذیحجهٔ **۱۱۰۳** ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، ۱۶۴ ص.

1145 ۱۴۶۰ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، جدولبند ۶ راه زر و لاژورد و مشکی ، ۱۶۵ ص.

1146 ۵۵۳۳ : نستلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ جنگ (ص ۲-۷۲) آغاز برابر نمونه ، نشان و عنوان شنگرف. در پایان آن آمده : تمام شد کتاب عقاید احمد جند.

576

امامت : چهل حدیث در . . .

از محمد باقر مجلسی (م. ۱۱۱۰ه/۱۶۹۹-۸م.). چهل حدیث است بیرون کشیده از کتابهای اهل سنت، که نام آنها را در دیباجه برده است، دربارهٔ امامت، باعنوانهای حدیث الاول ، حدیث الثانی ، در «ذریعه ۱ : ۴۱۱» به نام «اربعون حدیثاً» یاد شده است.

آغاز: لآلی حمد و جواهر ثنا تحفهٔ بارگاه جلال کبریای حکیمی که الواح ارواح . . . این بندهٔ قاصر محمد باقر بن محمد تقی مجلسی . . .

1147 ۳۲۷۷ : نستعلیق خوانا ، ۱۳۳۶ه.ق. که دست برده ۱۲۳۶ه.ق. ساخته اند ، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۵) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف ، جدولبندی یک راه.

577

امامت : رساله در . . .

ناشناخته.

1148 ۷۶۲۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۴) ، آغاز : مقدمه. بدانکه اول مسئله امامت به اعتقاد شیعهٔ امامیه این است که ایزد تعالی و تقدس خلق را بی حجت نمیگذارد ، چنانکه در قرآن شریف میفرماید که : ایحسب الانسان. . ، عنوانها نا نویس مانده، موریانه بشدت آسیب رسانده است.

578

ایمان و احکام : بیان . . .

از **خواجه میر** بن میر فخرالدین. که به سبب فساد زمانه تصمیم میگیرد کتابی در بیان ایمان و اسلام و محرمات بنگارد ، عقاید و فقه است در سه باب : ۱- بیان ایمان و اسلام ، در یک مقدمه و دو فصل : مقدمه در توحید. فصل یکم در تحقیق معنی ایمان و ارکان ایمان ، ۲- در معنی کفر و کلمات کفر ، در یک مقدمه و بیست فصل. مقدمه در معنی کفر. فصل یکم در آنچه در شأن باریتعالی گفته شود ، کفر باشد. ۳- در بیان محرمات ، در ده فصل : فصل یکم در گناهان کبیره.

آغاز : بسمله. اما بعد ، حمد الله علی نواله والصلاة علی رسوله و آله . . میگوید بندهٔ ضعیف کثیر التقصیر . . . خواجه میر بن فخرالدین.

1149 ٤٨١٢ : نستعلیق پخته و خوانا ، نور محمد بن ملا عبدالحکیم آخوند، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۲٤ ص.

0

ایمان و احکام

عقاید و بیشتر احکام فقهی ست. در بخش فقه خواهد آمد.

579

ایمان و احکام نماز : رساله در . . .

از **محمد جمال**، دربارهٔ خدا و پیامبران و چهار یار و دین و احکام نماز به روش اگر پرسند ؟ بگو . . .

آغاز : حمد له. صلاة. اما بعد ، میگوید بندهٔ ضعیف محمد جمال. اگر ترا پرسند

که تو بندهٔ کیستی ؟ بگو من بندهٔ خدا یتعالی ام. اگر پرسند که تو خدای را میشناسی ؟ بگو . . .

1150 ۴۴۳۶ : نستعلیق پخته ، ۲۱ شوال ۱۴ محمد شاهی (۱۱۴۵هـ.ق.؟)، ش ۳ مجموعه (ص ۱۴۷-۱۶۱).

580

ایمان و کفر

از **عبدالکریم** بن آخوند **درویزه ننگر هاری** (م ۱۰۷۲هـ./۱-۱۶۶۲م.). در ایمان و کفر، به فارسی و آمیخته با زبان پشتو. با عنوانهای فصل : فصل ۱ـ حصول ایمان بر دو نوع است (تفصیل ، اجمال) ، ۲ـ بدانکه رافضی کافرند و بعضی مبتدع ، فصل (بی شماره) در بیان حرامها ، و عنوانهای : مسئله ، مسئله.

آغاز : حمدله. صلاة. بعد از حمد و درود، این فقیر حقیر عبدالکریم بن مخدوم درویزه ، که سخن از ایمان و کفر در این اوراق بیارد.

1151 ۳۸۲۱ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۲۲ ع ۲/ ۱۱۴۳هـ.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۵ مجموعه (ص ۲۱۴-۲۷۶) ، نشان شنگرف.

1152 ۵۵۴۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۰۰-۱۹۶) ، **آغاز**: حمد و ثنای شایان خدای ، آنکه بگردانید . . . (سپس به مانند نمونه). عنوان و نشان شنگرف.

0

ایمان و کفر : کفر و ایمان

581

بت پرستی : سؤال و جواب دربارهٔ . . .

گویا از شاه **عبدالعزیز محدث دهلوی** (۱۱۵۹-۱۲۳۹ه./۱۷۴۶-۱۸۲۴م.).
در چندین عنوان سؤال و جواب.

آغاز : سؤال بت پرستی مدد از بت می خواست ، عالمی منع کرد، که شرک مکن ، بت پرست گفت : اگر شریک خدا دانسته پرستش کنم البته شرک است.

1153 ۸۳۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۵۷۴-۵۷۸).
بدنبال سوال جوابی که از دهلوی شده بود.

582

برهان الانبیاء و الاولیاء

از درویزه (که در دیباجه میگوید : ذرهٔ ناچیز، که نیرزد پشیز، درویزه بن ؟).
دربرتری انبیا بر اولیا. و از بیان چهل مرتبه آغاز می کند.
باید یکی از پسران آخوند درویزه (م ۱۰۴۸ه./۱۶۳۸م.) باشد. چه خود هیچ جا از پدرش نام نمی برد ، مگر واژهٔ «ابن» در این نسخه از نویسنده باشد.

آغاز : جمیع سپاس و ستایش شایان است حضرت ذوالجلال را ، که برگزید انسان را به سبب شرافتی . . . اما بعد ، چون بر معتقدان اهل سنت و جماعت . . .

1154 ۵۹۹۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد فاروق بن دوست محمد بن عبدالکریم بن درویزه ننگرهاری، در بد ذول، جمعه ۱۵ شوال، سدهٔ ۱۳ه.ق.
(ص ۹۵-۱۳۰) تنها در پایان نام کتاب آمده است.

583

برزخ : شرح . . .

متن از ابو سعید سلمی (بنگرید به همین فهرست بخش عربی) ، شرح از محمد

علی دیپالپوری، به همان ترتیب متن، با عنوانهای باب: بدء الموت، تمنی موت، فصل طول حیات، جواز تمنی موت . . . دربارهٔ مرگ، ملک الموت، عذاب قبر، زیارت قبور، اهمیت خاکجای.

آغاز: حمدله. صلات. امّا بعد، میگوید گناهکار امیدوار . . . محمد علی الدیپالپوری، چون بعضی طلاب علم، که در علوم عربیه دست نداشتند.

1155 ۵۳۴۳: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، ۱۵۸ ص.

584

تحفهٔ اثنی عشریه

از شاه **عبدالعزیز** بن ولی الله **دهلوی** (م ۱۲۳۹هـ./۱۸۲٤م.). که بنام مستعار و تاریخی او، یعنی غلام حلیم بن قطب الدین احمد بن ابوالفیض دهلوی، منتشر شده است. در رد شیعه، با دیدی حنفی، به نام «تحفهٔ اثنی عشریه» زیرا که در پایان سدهٔ دوازدهم نگاشته می شده است، با عنوانهای باب، باب: باب یکم در حدوث مذهب شیعه و انشعاب آن به فرق مختلفه. باب دوم در مکاید آنها، در دو فصل. باب سوم در ذکر احوال اسلاف آنها. چهارم اخبار شیعه، پنجم در الهیات آنها، ششم در نبوت، هفتم امامت، هشتم معاد، نهم مسایل فقهی، دهم مطاعن صحابه، یازدهم خواص آن مذهب، سه فصل، دوازدهم در تولا و تبرا، در مقدمات عشره.

آغاز: الحمدلله وکفی والسلام علی عباده الذین اصطفی خصوصا صاحب قاب قوسین . . . اما بعد، میگوید بندهٔ درگاه . . .

1156 ۲۲۲۵: نوشتهٔ محمد علی سندیلی، ۲٤ ج ۱/۱۲۱۹هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده ولی قابل استفاده، ۴۸۳ ص، اندازه رحلی.

1157 ۹۰۸: نستعلیق پخته، غلام حیدر ولد محمد یعقوب ۱۲۳۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، هر ۱۲ باب را دارد، عنوان و نشان شنگرف، ۱۱۵۲ ص.

1158 ۱۳۳۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، فقیر غلام محیی الدین متوطن بلدهٔ قصور ، ۳ شعبان ۱۲۳۷ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ، راه شنگرف ، ۶۳۶ ص.

1159 ۳۶۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : و این رساله نصیحت المؤمنین و فضیحت الشیاطین لقب کرده شد . . .، عنوان و نشان شنگرف ، دارای یازده باب و سپس خاتمه ، انجام در خاتمه افتاده ، ۵۵۸ ص.

585

تحفهٔ خانی

از **فیض الله** بن محمد بن علی، در یک مقدمه و چهار باب و هشت فصل به نام «تحفه» نگاشته است (دیباجه) عقاید و فقه است. باب ۱- دربیان ایمان، سه فصل: رُکن ایمان ، شرط ایمان ، حکم ایمان ، ۲- کفر ، سه فصل : تعریف کفر ، کلمات کفر ، افعال کفر آمیز ، ۳- منهیات ، دو فصل : محرمات ، مکروهات ، ۴- متفرقات و مسایل بیت الهال.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد مر موجودی را که وجود جمله کاینات بجود اوست و بقای همهٔ عالم منوط به شرع و دین اوست . . . اما بعد، میگوید بنده . . .

1160 ۴۷۷۸ : نستعلیق خوانا، فقیر اسماعیل برای عنایت الله، سنه (ناخوانا) سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۶۲ ص.

1161 ۶۹۶۶ : نستعلیق تحریر آمیز خوانا ، با تاریخ ۱۲۰۷ ه.ق. به همین خامه در شمارهٔ پیشین مجموعه (ص ۱۷۶-۲۷۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده.

586

تحفة العقاید

از ناشناس که از خود به زاویه نشین خمول و گمنامی یاد کرده است ، برای

بزرگ ، کتاب امام اعظم ابو حنیفه را که به عربی بوده، به فارسی در آورده و شرح کرده است «که همهٔ عوام» از آن بهرمند شوند ، و به «تحفة العقاید» نامیده است (دیباجه) . با عنوانهای : اصل توحید ، توحید وجودی ، بیان صفات . . . به نثر آمیخته به نظم. (بنگرید به : فقه اکبر ، در بخش عربی).

آغاز : سپاس و ستایش مر خداوندی را که رسانید ما را به‌راه راست اگر نمی بود بدرقه عنایت او ، نمی یافت کسی صراط مستقیم را ، شکر . . .

1162 ۵۴۱۱ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۷۷ه‍.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۸۰)، عربیها زیر خط شنگرف. سپس «مجموعهٔ عبدیه» که گویا نگارندهٔ اندو یکی باشد.

587

تحفة الکلام

از ناشناس، در ده باب : ۱- علامات آخر الزمان، ۲- مولود دجال، ۳- بیرون آمدن دجال ، ٤- نزول مهتر عیسی (ع) ، ۵- یأجوج و مأجوج ، ٦- پیدا شدن دابة الارض ، ۷- قیامت ، ۸- هول قیامت و اهل آن ، ۹- صفت بهشت ، ۱۰- عقوبت دوزخ. در آغاز و انجام نام کتاب آورده شده است.

آغاز : حمدله. صلاة. روایت چنین آورده اند از وهب بن جعفر (رض) که او فرمود . . . و این کتاب را تحفة الکلام نام نهاده شد.

1163 ۱۰۸ : نستعلیق خوانای، سدهٔ ۱۲-۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۲).

0

تحفهٔ مظفری

در بخش فلسفه گذشت.

0

تحقیق الایمان

در بخش اخلاق خواهد آمد.

588

تحقیقات الشامخات

فی اثبات سماع الاموات : تحصیل الفلاح بسماع الارواح

از مولوی **تراب علی لکهنوی**، دربارهٔ مردگان و حیات آنها پیش از روز رستاخیز ، در رد وهابیان : این رساله که هست بس محکم - پشت وهابیان ازو شد خم- قلم مولوی تراب علی - این صحیفهٔ شریفه کرده رقم. نامبوب، با عنوانهایی که نگارنده گاه بگاه بکار برده است.

آغاز : حمداً للقدیر السمیع العلیم الذی یسمع من یشاء ، والصلاة علی . . . اما بعد ثنای قادر مطلق ، مخفی نماند . .

1164 ۲٤٤٠ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه خطی ، با یاد داشتی از کاتب که نگارنده جز این کتاب دیگری در همین باره به نام «تدقیقات الراسخات» دارد ، موریانه زده ، ۲٤۰ ص.

0

تذکرة الابرار و الاشرار

آخوند درویزه ، در بخش سیر خواهد آمد.

0

ترجمهٔ توحید مفضل : توحید مفضل (ترجمه)

0

ترجمهٔ عقاید : عقاید نسفی (ترجمه و شرح)

0

ترجمهٔ العقاید السنیة : عقاید السنیة (ترجمه)

589

تزکیة العقاید

از **احمد** بن مبارک شاه **اصفهانی** ، در امامت ، بادیدی شیعی، که در محرم ۲۹ عالمگیری ۱۰۹۷هـ./۱۶۸۶م. ، در اکبرآباد به انجام رسیده است.

1165 ۷۵۰۷ : نستعلیق شکسته ، ۲۴ ج ۱/۱۲۵۴هـ.ق. آغاز افتاده ، موریانه زده ، آشفته صحاف شده.

590

تقویت الایمان

ترجمه است از «تقویت الایمان» که به زبان اردو بوده است ، از مولوی

محمد اسماعیل شهید بن شاه عبدالغنی بن شاه ولی الله **دهلوی** (۱۱۹۳ ه./۱۷۷۹م-۱۲۴۶ ه./۱۸۳۱م.). ترجمه از ناشناس که نام خود را در دیباجه نیاورده است. نخست مثنوی ست در شصت بیت در توحید که در متن اردو نیست، سپس دیباجه ای. با دید اهل حدیث (وهبیان) در رد صوفیان، در آن آمده که پیغمبر پرستی، امام پرستی و شهید پرستی اختیار نمودن، و در وقت مشکلات از آنان یاری خواستن و نام فرزندان خود را عبدالنبی، علی بخش، حسین بخش، پیر کیش و غلام معین الدین و مانند آنها گزیدن شرک است. آنگاه یک مقدمه و پنج فصل بر مبنای حدیث و آیتها:

مقدمه در بیان توحید و شرک اجمالا. فصل ۱- در مذمت شرک و مدح توحید، ۲- شرک در علم، ۳- شرک در تصرف، ۴- شرک در عبادت، ۵- شرک در عادت (رفتار).

آغاز: (مثنوی): کسانیکه از طبع خود وار هند - برغبت پس کیش دین میدوند... **آغاز:** (متن): الهی لک الحمد الف الف مرة، کما انعمت علینا آلاف انعام و الهمتنا... اما بعد، پس بگوش هوش باید شنید...

1166 ۴۷۷۴: نستعلیق شکسته آمیز و عربیها نسخ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها و حدیثها و آیتها شنگرف، ۱۳۰ ص.

591

تکمیل الایمان و تقویة الایقان

از شیخ **عبدالحق محدث دهلی**، (۹۵۸-۱۰۵۲ ه./۱۵۵۱-۱۶۴۲ م.). در کلام به روش اهل سنت و جماعت. و شرح مانندی ست از «عقاید نسفی». با آوردن عبارتهایی به عربی و شرح آنها به فارسی روان شبه قاره. این کتاب به زبان اردو به نام «سبیل الجنان» ترجمه شده است. و هر دو چاپ شده اند.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، میگوید فقیر حقیر... عبدالحق بن سیف الدین الترک الدهلوی البخارایی که این رساله ای ست مسمی... در بیان

عقاید اسلام.

بنگرید به: مشارج ۲ ج ۱: ۱۴۱۳- نسخه های فارسی ۲: ۹۲۵- ذریعه ۹: ۲۸ (دیوان حقی). تذکرهٔ علمای هند: ۱۰۹ - کشف الظنون ۱: ۸۸، ۵۰۳.

1167 ۱۹۹۶: نستعلیق پخته، با تاریخ ۹۴-۹۵ھ.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ۷ (ص ۲۱۶-۲۳۵)، آغاز برابر نمونه.

1168 ۶۵۰۶: نسخ در عربیها و نستعلیق در متن، سدهٔ ۱۱ھ.ق. آغاز افتاده: نیز فانی شوند، اگرچه مقدار لمحه ای باشد...، عنوان و نشان شنگرف، ۳۷۰ ص.

1169 ۶۵۰۶: نستعلیق و نسخ پخته، سدهٔ ۱۱ھ.ق. آغاز افتاده: فانی شوند اگرچه مقدار لمحه باشد...، نشانه ها شنگرف، ۳۷۰ ص.

1170 ۴۶: نسخ ثلث آمیز، میان محمد بن شیخ مسعود قادرپین، سدهٔ ۱۱-۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی سه راه، ۱۸۵ ص، (ف. تسبیحی ۱: ۱۲۹-۱۳۱).

1171 ۳۴۸د: نستعلیق پخته، ۱۵ ذیحجهٔ ۱۱۵۵ھ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۳۲ ص.

1172 ۷۶۰۹: نسخ پخته و درشت، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، ۱۹۲ ص.

1173 ۲۹۰۳: نستعلیق پخته، محمد عابد ولد حافظ ابوالفتح، ظهر پنجشنبهٔ ۱۲ صفر ۱۲۰۸ھ.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی دو راه شنگرف، وصالی شده، ۱۷۸ ص.

1174 ۸۰۴۴: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف. (ص ۷۶-۲۳۲). خریداری شده خرداد ۱۳۵۷خ.

1175 ۷۳۷۶: نستعلیق پخته، اللهیار بن مخدوم میان نیک محمد، سلخ صفر ۱۲۷۱ھ.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی سه راه و کمند بندی شده، عنوان و نشان شنگرف، سپس «معرفة الدنیا» از متقی.

1176 ۴۹۵۵ : نستعلیق پخته ، الله دتا ، پنج شنبهٔ ۲۵ محرم ۱۲۷۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۴۷ ص.

1177 ۱۵۸۲ : نستعلیق پخته ، سید محمد عابد ، ۱۷ ج ۱۷/۱ ؟ (سدهٔ ۱۳ه.ق. ، آغاز برابر نمونه ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۶۴) ، متن زیر خط مشکی.

1178 ۲۸۳۳ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۶۳) ، آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی.

1179 ۲۱۷۷ : نستعلیق خوانا ، عبدالرحمان ولد میان محمد زمان ، ساکن موهری ننگهاله ، ۹ ر ۲ بساکه ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۱۷۵ ص.

1180 ۲۰۸۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳-۱۴ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۴ ص.

592

تمدن اسلام

از علی رضا حلمی بن علی اصغر **شهرستانی** ، زاده در ۱۳۲۱ه.ق. بحثهای اجتماعی آن روزه است : زنان ، زنا شوی ، متعه ، ازدواج با همسران خارجی ، وجوب حجاب ، مادیگری ، مکافات آموزش زنان (در اینجا با آموزش آنان مخالفت کرده به روزنامهٔ حبل المتین می تازد). گویا نگاشتهٔ ۲۰ع ۱/۱۳۴۶ه.ق. است.

آغاز : رب اشرح لی صدری و یسرلی امری . . . حمد خدایی را که پنهان مخفیات.

1181 ۶۹۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، مرتضی غروی آشتیانی بن محمد حسن ، سدهٔ ۱۴ه.ق. ، ۳۰ ص.

593

توحید مفضل : (ترجمه)

از مجلسی دوم ، محمد باقر بن محمد تقی (م. ۱۱۱۰ه./۸-۱۶۹۹م.). برای

شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷ - ۱۱۰۵ھ.ق.). در رجب ۱۰۹۴ھ./۱۶۸۳م. نگاشته است. محمد بن سنان میگوید در روضهٔ مبارک که نشسته و در آفرینش می اندیشیدم، که ابن ابی العوجاء به من برخورد و سخنان ملحدانه زد، و من اندوهگین به خدمت امام جعفر صادق رسیدم، سپس سخنان حکیمانهٔ آن حضرت است در چند مجلس با سر آغاز های تفکر کن، ای مفضل. (نسخه های فارسی ۲: ۹۱۶-۹۱۷).

آغاز: نحمدک یا من انت اهل الحمد والثناء و نشکرک یا من ... روایت کرده است محمد بن سنان از مفضل بن عمر، که گفت روزی.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۹۱۶- ذریعه ۴: ۹۱ (توحید) و ۴۸۲- (ترجمهٔ توحید مفضل) مشارح ۲ ج ۱: ۱۲۸۵.

1182 ۶۷۲۰: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۲۹۲- ۴۲۰).

594

توکل نامه

در اهمیت توکل.

آغاز: حمدله. صلات. بدانکه روزی جبرئیل (ع) از حضرت عزت جل جلاله و عم نواله.

1183 ۶: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴).

595

ثبوت الایمان

احمد بن یوسف مذکر **سندی**، به خواهش شاگردان، به نام «ثبوت الایمان»

نگاشته است (دیباجه). با سربند های «مسئله» همراه با حکایتهایی عبرت افزا، در مسایل ایمان.

آغاز: حمداست جل‌جلاله و عم نواله را که محمد مصطفی (ص) را شافع عالمیان ساخته، و اظهار نموده است . . . بعد از آن این داعی را فکری در خاطر افتاد که این جهان را بقای نیست.

1184 ۲۸۳۴ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، با تاریخ ۱۱۰۵ه.ق. در مجموعه، که گویا همه به یک خامه است، ش ۲ (ص ۱۰۸-۱۳۶).

596

جبر و اختیار

از محمد باقر مجلسی (م ۱۱۱۰ه.ق/۸-۱۶۹۹م.). گزارش حدیث منسوب به حضرت رضا است، که در «توحید» ابن بابویه و «عیون اخبار الرضا» ی وی آمده است: قال لا اعطیکم فی هذا اصلا . . .

آغاز: الحمد لله وسلام علی عباده الذین . . . اما بعد، شیخ صدوق محمد بن بابویه قمی (رح).

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۷۷۱ - ذریعه ۴ : ۹۶ و ۵ : ۸۴.

1185 ۷۷۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۶۷-۷۲). انجام افتاده.

0

جبر و اختیار

در بخش فلسفه گذشت.

597

حجة الاسلام

از **شمس** بن نور بن کمال **انصاری (صابری)** ؛ در پنج باب ، به نام «حجة الاسلام» به زبان فارسی نگاشت، تا عامهٔ مسلمانان را حظی از آن باشد: (دیباجه). ولی در هر سه نسخهٔ ما ، همهٔ عنوانها «فصل» است ، جز باب اول : باب ۱ـ در ایمان و مسایل اعتقادی ، سپس احکام که با یک مقدمه ، در چند فصل آغاز می شود : فصل در طلب علم ، فصل در استنجا ، فصل در آبها ، فصل در پس خورده ها . . . تا مسایل شکار ، بیع.

آغاز : الحمدلله المحمود فی جمیع المکان والزمان ، المشهور بالتنزیة . . . اما بعد ، میگوید ، مؤلف این مسایل . . . شمس بن نوری کمال انصاری به البنیان ؟

1186 ۳۵۰۶ : نستعلیق خوانا ، عبدالطیف ساکن موضع سهر ، چاشت ۱۶ ذیحجهٔ ۱۱۱۴ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱۶۵-۴۸۰). عنوان و نشان شنگرف ، نسبت نگارنده در دیباجه «صابری» ست و در دیباجه آمده : در یک مقدمه و پنج باب ولی نسخه از باب یکم آغاز می شود و سپس عنوانهای «فصل» دارد نه باب.

1187 ۵۶۲۹ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۶۰ ه‍.ق. در مجموعه ، ش ۳ (ص ۳۵-۷۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده است ، موریانه به شدت آسیب رسانده است. نسبت نگارنده در دیباجه «انصاری» ست.

1188 ۱۹۰۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. آغاز در دیباجه چند سطری افتاده : عن المعصیه و رزقه الاخلاص. چون دیدم که دست . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه ، و این نسخه نیز تنها عنوان باب اول را دارد و دیگر عنوانها «فصل ، فصل» است ، ۳۱۴ ص.

0

حدیث مفضل : توحید مفضل

598

حسنیه : ترجمهٔ . . .

همانکه در نسخه های فارسی ۲ : ۹۳۶ نشان داده شده است و در دیباجهٔ نسخهٔ ۴۰۶۵ ما مترجم **ابراهیم** بن ولی الله **استرآبادی** ست ، که در ۹۵۸هـ. (۱۵۵۱م.) . پس از برگشت از حج آن را یافته و آنگاه ترجمه کرده است.

آغاز : الحمدلله من علینا به معرفة الانبیاء و الائمة المعصومین (ع).

1189 ۴۰۶۵ : نستعلیق شکسته، ابوطالب عبدالمناف مشهور به عبدالقیوم ، ۱۲۳۱هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۵۶-۳۰۷) ، موریانه به شدت آسیب رسانده ، فرسوده.

1190 ۷۷۵۷ : نستعلیق پخته ، محمود حسینی ، ۲۵ ج ۱۲۵۱/۲هـ.ق. آغاز افتاده ، موریانه به شدت آسیب رسانده ، پیرامون ۱۸۰ ص.

1191 ۷۵۱۳ : نستعلیق پخته ، عربیها نسخ ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : و اگر گوید علی باطل بود . . . ، ۸۴ ص.

599

حق الیقین

از **محمد باقر** بن محمد تقی، **مجلسی دوم** (م ۱۱۱۰هـ./۱۶۹۹-۸م.) در اصول دین از توحید، پیامبری ، امامت ، رجعت و معاد ، بنام شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵هـ.ق.) ، در شعبان ۱۱۰۹هـ./۱۶۹۸م. به انجام رسانده است. با عنوانهای باب ، فصل : باب اول در اقرار به وجود حق تعالی و صفات کمالیهٔ او ، در چند فصل.

آغاز : الحمدلله الواحد الاحد الفرد الصمد العلیم القدیر . . . اما بعد، خامهٔ شکسته زبان و بیان ابکم نشان تراب اقدام . . . محمد باقر بن محمد تقی . . .

مسمی به حق الیقین گردید.

بنگرید به: مشارح ۲ ج ۲: ۱۷۶۴- نسخه های فارسی ۲: ۹۳۷- ذریعه ۷: ۴۰.

1192 ۷۷۶۳: نستعلیق راسته و چلیپا، سدهٔ ۱۲ه.ق. نشان شنگرف، موریانه زده، ۶۲ ص.

1193 ۴۱۶: نستعلیق خوش، سید محمد علی جعفری حسینی، چهار شنبه ۲۵ شعبان ۱۲۱۴ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۴۴ ص. (ف. تسبیحی ۲: ۱۴۲-۱۴۴).

600

خلاصة المسایل

از ناشناس که نام خود را در دیباچه نیاورده، و میگوید آنرا از کتابهای معتبر بیرون کشیدم، با عنوانهای باب: باب در مذاهب اربعه، باب در تعریف ایمان، باب در بیان هفتاد و سه فرقه، سپس به فرایض می پردازد، سنتها، مکروها . . .

آغاز: حمد نا محدود مر خدای راست که احد و فرد فی ذات و واحد فی صفات است . . . رسالهٔ خلاصة المسایل . . .

1194 ۳۱۹۰: نستعلیق، با تاریخ ۱۳۲۹ه.ق. در مجموعه (ص ۶۶-۹۰).

601

خلافت: رساله در . . .

با عنوانهای باب، فصل: **باب اول** در کیفیت خلافت ابوبکر با ادلهٔ عقلیه و نقلیه چهار فصل: فصل ۱- کیفیت خلافت وی از صحیح بخاری، ۲- انعقاد و اجماع

بر ولایت او، ۳- نصوص بر خلافت وی، ٤- شبهات شیعه و رد آنها (با عنوانهای شبهٔ اول، دوم و بدنبال هر یک «جواب» آن). **باب دویم** در ترتیب فضیلت درمیان خلفای راشدین، دو فصل. **باب سیوم** در خلافت عمر (رض)، سه فصل. **باب چهارم** در فضایل و خصوصیات او، چهار فصل. **باب پنجم** در خلافت عثمان، **ششم** فضایل او، سه فصل، **هفتم** خلافت حضرت علی (ع) در مقدمه و دو فصل.

آغاز: مقدمه در بیان آنکه نصب امام بعد از انقراض زمان نبوت واجب است. بدانکه صحابه (رض) اجماع کرده اند بر آنکه نصب و تعیین امام بعد از . . .

1195 ۲۸۹۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۸۸-۷۸۷)، دیباجه ندارد، آغاز برابر نمونه، با یک سر لوح زرین، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف.

0

خلافت

در بخش عرفان خواهد.

602

خواب و بیعت با حضرت علی : تقریر . . .

از شاه **عبدالعزیز دهلوی** (۱۱٥۹-۱۲۳۹ه./۱۷٤٦-۱۸۲٤م.) دربارهٔ خوابی که دیده است.

آغاز: تقریر خواب و بیعت بعلی مرتضی (رض). هفت سال میگذرد، که بیست و هفتم ماه رجب، شب معراج علی اکثر الروایات، فقیر در خواب دیدم که میدانی ست فراخ . . .

1196 ۸۳۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۵۹٦-۵۹۸).

603

دافع الملحدین

از **ابراهیم** بن فضل الله، که به سند (پاکستان) می رسد و مردم را می یابد که بدنبال دراویش و ملحدین و صوفیه بگمراهی می روند، این کتاب را به استناد مطالبی که از کتابهای بزرگان صوفیه و اهل سنت بیرون کشیده، در رد آنان نگاشته است. (دیباجه). نثر آمیخته به نظم، نامبوب.

آغاز: سپاس بیقیاس مر حضرت صمدیت را که فرستاد قرآن مجید را بر محمد (ص) . . . بعد از آن میگوید بنده . . . فقیر ابراهیم بن فضل الله.

1197 ۲۸۳٤ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، عبدالسلام بن میان محمد یوسف، ۲۸ ذیحجهٔ ۱۱۰۵ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۸-۲۱۹)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف. در دیباجه آمده «چون به هند رسید» نه «سند».

1198 ۳۳۳۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس، جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۳٤ ص.

1199 ۵۰۸۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۳٦ + ٤ ص.

1200 ۳۳۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز، ش ۲ مجموعه ی نوشتهٔ ۱۲۹۰ ه.ق. یک خطی (ص ۹۱-۱۳۱)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف. در دیباجه آمده «چون به سند رسید» نه «هند».

1201 ٤۱٦٤ : نسخ و نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، (ص ۱-٤٦)، سپس رشد المجالس.

0

درة الفاخره (ترجمه) : نجات الاسرار

604

دقایق الحقایق : ترجمهٔ . . .

از ناشناس. ترجمهٔ کتابی ست به همین نام ، در ۴۵ فصل (باب) به عربی. که در پایان نسخهٔ ۶۲۲۰ این کتابخانه، به خامهٔ کاتب از امام **فخر رازی** دانسته شده است.

باب ۱- آفرینش نور محمدی ، ۲- آفرینش آدم ، ۳- آفرینش فرشتگان ، ۴- مرگ ، ۵- روح ، ۱۰- زمین و قبر ، ۱۵- نکیر و منکر ، ۲۰- نفخهٔ صور ، ۲۵- نشر خلایق ، ۳۵- جهنم ، ۴۵- حوران بهشتی.

آغاز : لا اله الا الله اقرار به ربوبیت و تصدیق به وحدانیت، و محمد رسول الله نبیه . . . اما بعد ، این کتاب دقایق الحقایق را که در موضهٔ خلایق است، به قدر وسع از تازی به فارسی آورده.

1202 ۶۱۹۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۶۸ه‍.ق. در مجموعه ، ش ۲ (ص ۴۷۸-۵۹۷).

1203 ۴۶۸۱ : نستعلیق ناپخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۴۷-۲۱۸) ، و پیش از آن پراکنده هایی ست ، انجام افتاده.

605

دوازده مسئله

دوازده مسئله ای ست که مهتر خضر (ع) از شیطان شنیده و سفارش کرده که مسلمانان در یاد خود داشته باشند : ۱- ایمان چیست ؟

آغاز : خواجه خضر (ع) میفرماید کسی که در این دوازده موظبت نماید دین وی سلامت ماند . . .

1204 ۲۶۲۶ : نسخ نستعلیق آمیز ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۵۴-۳۸۰).

606

دوگانۀ میران : رد منکرین . . .

از **علی محمد ختن**، خواهر زادۀ مولوی یار **محمد** مدرس **ملتانی**، در پاسخ منکرین دوگانۀ میران، بدستور همان مولوی پس از مرگش نگاشته است. این همان نماز سنتی ست که پیروان شیخ عبدالقادر برگزار می کنند و در پایان ۱۱ گام به سوی بغداد بر می دارند. بنگرید به : صلاة الاسرار، دهلوی، در همین بخش از فهرست.

آغاز : حمدی ست مر خدای را عز و جل که برابر کرده است مردم را در احیا . . . اما بعد، میگوید ضعیف . . .

1205 ۳۱۷۰ : نستعلیق پخته، سدۀ ۱۳ ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۲۵۵-۳۱۱)، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه. در دیباچه چنان سخن رفته که گویا نگارش کتاب از همان یار محمد ملتانی بوده است و خواهر زاده عرضه کنندۀ کتاب است پس از مرگ نگارنده.

607

رد اهل تشیع : مانعة التابوت

از **ابو تراب بن عبدالله**، ساکن ارض الله. در رد اعمالی که شیعیان در روز های عاشورا انجام می دهند، از شبیه سازی، **مجسمه** ای با آرد ساختن و صور ساختگی را به خاک سپردن، پشتواره ساختن، اسپ براه انداختن، سینه کوبی، دشنام به معاویه. با عنوانهای فصل.

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد، میگوید بندۀ ضعیف نحیف ابو تراب بن عبدالله ساکن ارض الله، که شیعۀ در ایام عاشورا . . .

1206 ۳۱۷۰ : نستعلیق پخته، سدۀ ۱۳ ه.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۳۳۳-۳۷۵)، نام کتاب در ص. ع. و پایان به خامۀ کاتب آمده است.

608

رد اهل تشیع

از **مجدد الف ثانی**، احمد بن عبدالاحد **سرهندی** (۹۷۱/۳-۱۵۶۴-۱۰۳۴هـ/۱۶۲۴م). نامبوب. در دیباجه میگوید هند مرکز اهل تسنن بود، تا آنکه عبیدالله ازبک بر خراسان تاخت و شیعیان آن اقلیم را کشت و برخی پراکنده شده به هند آمدند، و به حکام و پادشاهان تقرب یافته، و به نشر افکار خود پرداختند. آنگاه به «نامهٔ از بابکان» و پاسخ رستمداری اشاره می کند و آن پاسخ را محرک نگارش این کتاب بیان می کند. بنگرید به: همین بخش، ص ۴۳۷.

آغاز: الحمد لله حمداً کثیراً طیبا مبارکا فیه و مبارکا علیه کما یحب ربنا و یرضی . . . اما بعد، میگوید بندهٔ کمترین . . . احمد بن عبدالاحد العمری الفاروقی السرهندی مولداً و وطناً والحنفی مذهبا . . .

1207 ۱۰۳۹ : نستعلیق، ۱۱۱۰هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۳-۱۷۶)، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ خطی. **آغاز** یک برگ افتاده: فتور عظیم واقع شد و فتنهٔ نایمه از سر بیدار گشت. منقولست که عزیزی همواره دعا میکرد که الهی اهل خراسان را بجمعیت نگاهدارد و از تفرقه امان بخشد. مریدان از کمال تعجب پرسیدند. **انجام:** تمت الرسالة المعظمه التی صنفها شیخنا شیخ احمد السرهندی نقشبندی فی تکفیر الشیعه، فی تاریخ ۱۴ ج ۱۱۱۰/۲ هـ.ق.

1208 ۲۸۹۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸۰-۵۵۵)، آغاز برابر نمونه.

1209 ۷۴۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده، ۹۰ ص.

609

رد اهل تشیع

ناشناخته.

1210 ۳۱۳۲ : نستعلیق ناپخته خوانا ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۶۳-۱۸۰). نامبوب. آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد حمد خدای و نعت پیغمبر (ص) میگوید جامع این رساله غفرالله له ، که پیغمبر فرمود ، که امت من بعد از من هفتاد و سه گروه شوند ، همه خس جهنم اند بجز گروه اهل سنت و جماعت . . . وفا حشترین جمله مذهبها رافضی ست.

610

رد بدعت : (رسالهٔ . . .) : قبور : (رسالهٔ . . .)

از شاه **عبدالعزیز محدث دهلوی** فرزند شاه ولی الله (۱۱۵۹-۱۲۳۹هـ.ق.) (تذکرهٔ علماء هند، رحمان علی: ۳۰۲). پرسشهایی ست از وی و پاسخهای او بدانها، دربارهٔ مسایل اعتقادی ، نخستین آنها دربارهٔ قبور است و اینکه آیا مردگان زایران خود را می شناسند؟ و در آن مسئلهٔ قبور تا به آخر در طی چندین سئوال و جواب دنبال می شود.

آغاز : سئوالات قبور وغیره از جناب . . . سئوال : چه میفرمایند علمای دین اندر این معنی که انسان را بعد از موت ادراک وشعور باقی میماند . . .

1211 ۸۳۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۵۰-۵۶٤). در پایان آمده : تمام شد رسالهٔ در بدعت من تصانیف . . . ، عنوان و نشان شنگرف.

611

رد روافض

از ناشناس ، که در دیباجه از خود به هیچمدان یاد می کند ، و کتاب را به نام «رد روافض» می نامد. نامبوب ، با سربند های : آورده اند ، نقل است ، مسئله.

آغاز : حمد و سپاس مر خدای را که همهٔ گمراهانرا راه نماینده اوست ، و جمیع بیفرمایانرا فرمان بردار کننده اوست . . .

1212 ۷۱۶۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، عبدالکریم و ملا جانمحمد ، ۲۱ ج ۲/۱۲۷۲ه.ق. نشانه ها شنگرف ، ۹۰ ص.

612

رد سید امیر

از ناشناس. در آغاز آن آمده : در ۱۲۸۱ه. (۱۸۶۴م.) کسی بنام سید امیر پیر و سید عبدالوهاب و سید احمد بریلوی و اسماعیل شهید در بخش سرحد ادعای پیامبری کرده است . . . در آن واژه های غدار و زندیق بسیار بکار برده شده است.

آغاز : ستایش و نیایش ملک دیان را جل جلاله و عم نواله ، و سپاس بیقیاس مالک قاطع . . .

1213 ۶۳۱۱ : نستعلیق ، تاریخ ۱۲۸۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۴).

613

رد صوفیان : موعظه

از ناشناس. بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی، در بخش عرفان همین فهرست.

1214 ۴۴۰۹ : نستعلیق ریز خوش ، ش ۱۲ مجموعه رساله های میر سید علی همدانی ، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۳۲۹-۳۴۶) ، جدولبندی ۵ را به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف.

614

رد وهابیان

از حافظ محمد حسن (و جایی دیگر محمد احسن) واعظ. که می گوید گروهی از

گمراهان مسایل حقهٔ مسلمانان را با مسایل ناروا درهم آمیخته اند ، و گویند که شرک بر چهار گونه است : شرک در علم ، در عبادت ، در تصرف و شرک در در عادت.

شرک در علم چنانکه کسی گوید پیامبر و یا اولیاء الله برکارهای من آگه است ، در صورتیکه علم پیامبران و اولیاء الله از راه وحی و یا الهام از حق تعالی ست.

آغاز: بعد از حمد و سپاس بیعد و قیاس مرخالق جن و ناس ، وصلوات بیغایات و تسلیمات بیهنایات . . . بندهٔ داعی مسکین ، اعنی حافظ محمد حسن واعظ . . .

1215 ۶۷۷۲ : نستعلیق و عربیها نسخ پخته ، ۲۳ ع ۱/۱۲۷۱ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۴۲۰-۴۳۳) ، نشانه ها شنگرف ، محشی.

615

رد وهابیان : بوارق المحمدیه

از ناشناس ، که در ۱۲۵۶ و ۱۲۵۷ه./۱۸۴۰-۱۸۴۱م. زنده بود، و بگوش خود حوادث کربلا را شنیده است. در مقدمه و دو باب : مقدمه در بیان وجوه تمایز طریق نبوت و طریق ولایت ، فصل اول در وجوه تمایز طریق ولایت ، در چندین «افاده». باب یکم در عقاید نجدیه ، عقیدهٔ اول اعمال و افعال در مذهب مبتدع باب دوم مکاید نجدیه .

1216 ۲۹۶۰ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۱-۲۰۴) ، سپس قصیده در ستایش نصیرالدین پادشاده و پراکنده هایی (ص ۲۰۵-۲۱۶). آغاز افتاده : نوزده سال و خلع و قتل و از دست سلطان مصطفی رابع خلف سلطان عبدالحمید خان در سنه ۱۲۲۳ه.

616

رد وهابیان

ناشناخته. یکی نیستند.

1217 ۲۶۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : فقهاست در مسئلهٔ مذکور ، پس اگر توافق . . . ، ۱۳۰ ص.

1218 ۶۵۵۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز افتاده : ارتضی بمن رسل . . . ، در عقاید وهابیان است بادید گروه بریلوی ، نامبوب ، ۴۰ ص.

0

رد وهابیان : سوال و جواب

617

رسایل کریمداد

کریم داد بن آخوند درویزه (پدر او درگذشتهٔ ۱۰۴۸ ه./۱۶۳۸ م. است) ، که مکرر نام او در متن آمده است.

(بنگرید به : عقاید : ۲۱ ح در همین بخش)

۱- عقاید وفقه :

با عنوانهای : «فصل اندر آنکه شیخ نجم الدین نسفی در رسالهٔ خود آورده است، که باید دانست که تصوف چیست» آغاز می‌شود سپس فصل در بیان آداب بر رفتن مبرز واستنجا ، فصل در بیان ممنوع پاک کردن خان، فصل در بیان اقدام شهور مذکوره، فصل در معنی آمنت بالله، فصل درواجبات اسلام، فصل در سنت، فصل در حیض و نفاس ، مفسدات نماز ، نماز جنایز.

آغاز : پنامه در حق آغاز کردم . . . الحمد لله کل ثنا بر حق ثابت دی مد ، پاس لجت.

۲- دربارهٔ قصیده برده :

با عنوانهای : بیان اول در قصیده برده بوصیری (که خود آنرا امالی خوانده).

آغاز : الحمدلله الغنی الذی افتقر الحیوانات با سرهم . . . سئوال بصحرای عدم خوش خفته بودم.

۳- فقه :

ترجمه مانندی ست از خلاصه کیدانی. با عنوانهای «باب»

آغاز : فصل در بیان خلاصهٔ کیدانی بزبان افغانی تا بر جمله عوام الناس از افغانان آسان و سهل آید . . .

باب ششم اندر آنکه بعضی ملحدان در این ایام از حروف تهجی چیزی تقریر میکرده اند.

1219 ۵۱۹ : ثلث خوش پشتو ، شنبه ۲۰ ع ۱۱۱۷/۱ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، ۲۹۶ ص. هانکه در فهرست آقای تسبیحی به نام «تذکره الابرار و اشرار» نامیده شده است (ف. تسبیحی ۳ : ۸۰-۸۲) ن.

618

رسالهٔ کلامی : شعبات

از ناشناس. با سربند های «شعبه» : شعبهٔ دوم در توحید ، شعبهٔ سوم صفات الهی، شعبه درعدل، شعبهٔ ششم در امامت، هفتم در معاد، در فصلهای : ۱- اثبات معاد ، ۲- دفع شبهات از معاد جسانی ، ۳- اقرار به حقیقت مرگ ، ۱۵- در صفات و خصوصیات جهنم.

آغاز : آن شناخته نشد. (بنگرید : مجلس طریق ، در همین فهرست).

1220 ۷۸۶ : نسخ خوش با تاریخ ۱۲۴۱ه.ق. در دفتر به همین خامه ، (ص ۱۵۰ ؟-۳۰۲).

619

الروع : کتاب . . .

از عبدالرحیم، بنام کتاب الروع، در یک مقدمه و چهار فصل (دیباجه). مقدمه درسنت و جماعت، بدوزبان عربی و فارسی، و گویا هر کجا که منبع او به یکی از این دوزبان بوده، به همان زبان آورده است.

آغاز: الحمدلله الذی هدانا با تباع السنه والجماعه، و کرمنا . . . اما بعد، فهذا نبذة لدفع الملاحدة والمبتدعین، جمعها خوید العلماء . . .

1221 ۳۱۸۶ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف، ۱۳۲ ص.

620

رؤیت باری : رساله ای در . . .

در دیباجه روی سخن به مولانا مولوی سعد الدین صاحب میگوید، که «اعتراض نامهٔ سامی» در خصوص مسئلهٔ رؤیت که جناب مخدومی نگاشته بودید خواندم، و در همان زمینه مطالب زیر را می نگارم.

مسئلهٔ کلامی ست با دیدی شیعی نا مبوب. گویا از سید **چراغ شاه** که نام او در پایان چنین آمده است : انا العبد الذلیل . . . السید چراغ شاه عفی الله عنه.

آغاز: الحمدلله الذی لایدرکه الابصار و هویدرک الابصار . . . اما بعد، بخدمت خدام کرام ذی المجد والاحترام جناب مولانا . . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۹۷۱ و ۱۱۸۳.

1222 ۱۹۲۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سید چراغ شاه، که باید نگارنده باشد، ۲۷ رجب ۱۲۷۸ ه‍.ق. ۲۹ ص.

0

سراج القلوب

در بخش فلسفه گذشت.

621

سلالۂ مبروره فی تجویز الاسماء المشهوره

از **غلام محیی‌الدین قصوری** (م. ۱۲۷۰ھ/۱۸۵۳م.) در رد رسالۂ مولومحمد خرم دهلوی بنام «نصیحت المسلمین» در دیباجه به رساله ای که به لغت هندی، در انواع شرک نگاشته شده بود اشاره می کند که بایستی همان «نصیحت المسلمین» باشد.

در برخورد اهل حدیث (وهابیان) و اهل سنت و جماعت، دربارۂ نام گذاری به عبد، غلام، خادم (عبدالنبی، غلام محمد، خادم حسین) و روا بودن آن.

آغاز: الحمدلله الذی جعلنا واجدادنا واولادنا و جمیع المسلمین من عبید حبیبه سید المرسلین . . . اما بعد، از عبد مسکین غلام محیی الدین خلصه الله . . . و نام این رساله سلاله ساخته شد.

برای شناسایی نگارنده بنگرید به پیشگفتار چاپ «ملفوظات شریفه» از پرفسور محمد اقبال مجددی.

1223 ۲۴۳۸ : نستعلیق پخته، غلام نبی، سدۂ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه، محشی، موریانه زده، ۱۸ ص.

622

سؤال و جواب

دربارۂ میراث حضرت فاطمه، و فرق میان دفع و رفع و جز آنها. در آن از شاه

ولی الله محدث دهلوی نقل شده است.

آغاز: سؤال. روی مسلم عن عایشه انها اخبرته ان فاطمه بنت رسول الله (ص) ارسلت الی ابی بکر تسأل میراثها من الرسول (ص) . . . و در بخاری است فضلیت فاطمه.

1224 ۸۳۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۶۳۰-۶۴۴).

623

سؤال و جواب

در مسایل عقیدتی و فقهی.

آغاز: جواب سؤال مولوی محمد زاهد شاهجهانپوری ، حدیثی که مرقوم شده بود. بملاحظه در آمد ، در کتب صحیحه حدیث موجود نیست.

1225 ۸۳۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱۲ مجموعه (ص ۶۴۴-۶۵۹).

624

سؤالات سته

گویا از شاه **عبدالعزیز دهلوی** (۱۱۵۹-۱۲۳۹ه./۱۷۴۶-۱۸۲۴م.). نخستین آنها دربارهٔ مخلد بودن و یا نبودن جهنم برای کفار و بهشت برای مؤمنان ، دوم دربارهٔ طعن و لعن بر معاویه ، سوم دربارهٔ عشرهٔ مبشره ، چهارم عایشه (رض) و افشای ستر و معنی آیت : ان تتوبا الی الله فقد صغت قلوبکما ، پنجم دربارهٔ ما ننسخ من آیة ، ششم دربارهٔ وحدت وجود نزد صوفیان.

نخست پرسشها آمده ، سپس پاسخها را آورده است.

آغاز: سؤالات سته. سؤال اول. در متون کتب عقاید معتبره و شروح آن نوشته است که کفار مخلدند در نار و مؤمنان.

1226 ۸۳۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۶۱۱-۶۲۹).

625

سؤال و جواب

از ناشناس که نام خود را در دیباجه نیاورده است، که نخست هیجده پرسش از مسایل عقیدتی و فقهی را در دیباجه آورده سپس یکایک آنها را پاسخ داده است. با دیداهل سنت و جماعت و در پایان از «شیخ الطریقه عبدالحق دهلوی (م ۱۰۵۲ھ/ ۱۶۴۲م.)» نقل می کنند. مسئلهٔ ۱- اجتهاد مستقل بعد از ائمهٔ چهارگانه، ۲- کسانیکه در برخی جزئیات خلاف آن چهار مذهب گویند... برای نشانی از ص ۶: جواب سئوال اول اینکه اجتهاد مستقل بعد مجتهدین اربعه، قبل از ظهور مهدی وعیسی (ع) کرده، و اگرچه جایز است بجواز عقل، اما جایز الوقوع والشیوع نیست، و احداث مذهب خامس در این زمان موجب تشتت و تفرق است...

آغاز: اعوذ بالله من الشیطان الرجیم...

1227 ۷۷۳۴: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ.ق. عنوان و نشان شنگرف، در پایان آمده: هذا ماتیسر للعبد الضعیف فی استخراج مسایل الجواب والسئوال...، موریانه زده، باز سازی شده، ۵۰ ص.

626

سؤال و جواب: رد وهابیان

گویا از شاه **عبدالعزیز دهلوی** (۱۱۵۹/۱۷۴۶-۱۲۳۹/۱۸۲۴)، در پاسخ پرسشهای عقیدتی و فقهی، که با پرسشی دربارهٔ نیت نذر و ذبح «گاو» آغاز می شود، و اینکه اینگونه نذرها مخالف آیت «وما اهل به لغیر الله» نیست. سپس بیعت دوباره با پیری دیگر، رسوم در شادیهای زناشویی و جز آنها. رویهم مسایل در رد وهابیان است.

آغاز: مسئله گاو سید کبیر وغیره. چه می فرمایند علمای دین و مفتیان شرع مبین در این صورت کسی نیت کند که اگر این کار من برآید، گاو سید احمد کبیر.

1228 ۸۳۷ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۵٦۸-۵۷٤)، آغاز برابر نمونه، نام نگارنده در بیرون از متن آمده است.

1229 ۷٤٦٤ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز : چه میفرمایند . . . (بمانند نمونه)، نام پاسخگو در نسخه نیامده است.

1230 ۷٤٦٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، در پاسخ شمارهٔ یکم از مولانا عبدالعزیز و تفسیر «فتح العزیز» او چنان نقل شده که گویا مفتی کس دیگری ست ؟ ! در پایان نسخه آمده است : چون پنج قطعه اصل فتاوی به مهر و دستخط علمای مدرسهٔ (مدرسین) کلکته که نام آنها تحت فتاوی مندرج است، (به) خاکسار سید عبدالله، ولد سید بهادر برای ترویج مسایل مرقوم، طبع نمودم تا همگان در پا بند وبر حقیقت مذهب وهابی واقف کردند، ۵٦ ص.

627

شرح اصول : ترجمه و . . .

متن کتابی ست به عربی با عنوانهای باب، هر باب در چند اصل با شماره، (بنگرید به : ذریعه ۲ : ۱۲۵-۱٦۷). با این نشانیها : باب ۲۸- در سعادت و شقاوت، ۳۱- استطاعت، ۳۲- بیان و تعریف و لزوم حجت، ۳۳- باب بی عنوان، ۳٤- حجج خداوند بر خلق، ۳۵- هدایت از خداوند است.

ترجمه و شرح از ناشناس. برای نشانی از ص ۸ : باب سی و چهارم باب حجج الله علی خلقه : شرح. این باب لزوم حجتهای الله تعالی ست بر مخلوقات، بدانکه بنا بر آنچه گفتم در شرح عنوان باب سی و دوم، این عنوان در اینجا نمی باید، و جای آن در اول حدیث ششم باب سی و دوم است، والله اعلم، بهر حال بعد از این عنوان چهار حدیث است. اول. عن ابی عبدالله (ع) قال لیس لله

علی خلقه ان یعرفوا ، و للخلق علی الله ان یعرفهم . . . .

1231 ۷۵۳۸ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، و شاید آشفته صحافی شده باشد، آغاز : آیتی از آیات محکمات کتاب الهی. . .، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۶ ص.

628

شرح حدیث ستة اشیاء

از محمد باقر **مجلسی دوم** (م ۱۱۱۰ه./۸-۱۶۹۹م). در گزارش حدیث کلینی در «کافی» منسوب به حضرت صادق (ع) : سته اشیاء لیس للعباد فیها صنع: المعرفة والجهل والرضا و الغضب والنوم والیقظه. و در آن آمده «موهم آنست که کفار و ارباب مذاهب باطله در کفر خود معذور باشند ، و جوابش به چند وجه ممکن است» (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۲۷ - ذریعه ۱۳ : ۱۹۹).

آغاز : الحمدلله وسلام علی عباده الذین . . . شیخ محمد بن یعقوب کلینی(رح) از حضرت صادق (ع) روایت کرده است که : سته . . .

1232 ۷۷۵۵ : نستعلیق شکسته امیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۴۷-۴۸) ، موریانه زده. نام نگارنده تنها در هامش به خامهٔ کاتب «آخوند مجلسی» یاد شده است.

0

شرف السادات : مناقب السادات

0

شعبات : رسالهٔ کلامی

629

شواهد التجدید

دربارۀ حدیث یبعث لهذا لامة علی رأ کل مائة سنة من یجددها. با تأویلهای عرفانی و رسم دوایری.

آغاز: الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی. اما بعد فقد قال رسول الله (ص) ان الله تعالی یبعث لهذا . . . بدانکه علمای امت اختلاف نموده اند در معنی این حدیث.

1233 ۳۶۵۰ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۱۵ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۹ (ص ۴۹۶-۵۰۶).

630

صفات ذات و صفات فعل

از **محمد باقر مجلسی** بن ملا محمد تقی (م ۱۱۱۰ه.ق-۱۶۹۹م.). در صفات سلبی و ثبوتی خداوند. نامبوب. که با «حاصل کلام» به انجام می رسد. چاپ شده است.

آغاز: الحمدلله وسلام علی عباده . . . اما بعد، باید دانست که صفات مقدسۀ حق تعالی بر دو نوع است : یا سلبی ست و یا ثبوتی.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ۸۱۶ - ذریعه ۱۵ : ۴۴ و ۱۶ : ۱۷۶.

1234 ۷۷۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدۀ ۱۲ه.ق. در مجموعه (ص ۵۶-۶۶). نام نگارنده تنها در هامش نسخه «آخوند مجلسی» آمده است.

631

صلاة اسرار : دوگانهٔ میران

از شیخ **عبدالحق محدث دهلوی** (۹۵۸-۱۰۵۲ھ/۱۵۵۱-۱۶۴۲م). در بیان و تأیید نماز دوگانه (دو رکعتی) ای ست که پیروان گروه قادریان می‌گزارند، که نماز غوثیه و صلات اسرار نامیده می شود، که پس از انجام نماز یازده‌گام به سوی بغداد پیش می روند. مأخذ این نماز کتاب «بهجة الاسرار و معدن الانوار» ابن جهم همدانی ست، که برخی به آن اعتراض کرده آنرا کفر تلقی کرده‌اند. و از همین گونه است : دوگانه میران علی محمد ختن به فارسی، و «ضرب الاقدام» به عربی از مولانا محمد محفوظ قادری، دربارهٔ بدعت نبودن این اعمال.

آغاز: الحمدلله والصلاة والسلام علی رسول الله واصحابه . . . دوگانه که متعارف است در سلسلهٔ شریفهٔ قادریه امری مقرر و مشهور و معمول به است.

1235 ۲۸۴۲ : نسخ‌خوش، ۲۲ پادشاهی محمد شاه، در شاهجهان آباد دهلی، ۱۱۵۱ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۵۴-۲۵۶)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه.

1236 ۵۴۲۳ : نستعلیق، با تاریخ ۸ صفر ۱۲۰۹ھ.ق. در مجموعه، ش ۳ مجموعه (ص ۱۴۶-۱۵۶)، آغاز برابر نمونه.

632

صوارم الهیه

از سید **دلدار علی** بن محمد معین **نقوی نصیر آبادی** (۱۱۶۶-۱۲۳۵ھ/ ۱۸۲۰م). در رد «تحفهٔ اثنی عشریهٔ» دهلوی (ص : ۴۸۹). ورد اهل سنت. چاپ شده است.

آغاز: الحمدلله الذی تفرد بالقدم و وسم کل شیء بتقدم العدم . . . اما

بعد، تمهید تصنیف این رسالهٔ رابعه.

بنگرید به: مشارچ ۲ ج ۳ : ۳۴۰۸- ذرریعه ۱۵ : صوارم الهیه.

1237 ۳۸۸۹ : نستعلیق پخته، آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، ۳۹۸ ص.

633

ضیاء العیون

در رد سب و شتم، در چهار باب: ۱- در فضایل خلفای راشدین، ۲- در دلایل خلافت حضرات، ۳- در مناقب ائمهٔ اربعه (چهار مذهب)، ۴- در عقاید اهل سنت و جماعت.

1238 ۱۳۵۰ : نسخ و نستعلیق خوش، ٤ ذیحجهٔ ۱۲۰۰ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱۷)، آغاز در دیباجه افتاده، و شاید نام نگارنده در بخش افتادهٔ کتاب باشد. نام کتاب و فهرست بابها را دارد، موریانه به سختی آسیب رسانده.

634

عجایب قیامت

دربارهٔ ۱- مهدی آخر الزمان ٤- نزول عیسی، ۵- یاجوج و ماجوج، ٦- رایت، ۷- صور، ۸- جان دادن ابلیس، ۱۰- صفت قیامت و دوزخ و بهشت.

آغاز: حمدله. صلاة. سپاس و ستایش مردارندهٔ عالم را و نگارنده... و بعد از حمد خدا بدانکه این کتاب ... به عجایب قیامت نام کرده شد.

1239 ۳۳۵۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۱).

635

عقاید

از **آخوند درویزه**، (م ۱۰۴۸ھ/۱۶۳۸م) (که یاد او در ارشاد المریدین : عرفان، خواهد آمد) در دیباچه به زندیقی به نام «با یزید» که خود را پیرروشان می خوانده است و وی او را «پیر تاریک» لقب داده است می‌تازد. با عنوانهای بیان : **بیان یکم :** ترجمهٔ قصیده امالی ست از او شی به زبان پشتو (بنگرید به : شرح قصیده بدا الامالی ، از همو ، در همین فهرست)، **بیان دوم :** در شرح قصیدهٔ برده ، نیز به زبان پشتو ، **بیان سوم :** عقاید دینی، نیز به پشتو. **چهارم :** ترجمهٔ خلاصهٔ کیدانی ، به پشتو : عنوانها فارسی ست. سپس ترجمهٔ عقاید نسفی ، آنگاه عنوان **بیان ششم** ، در رد ملحدان ، **بیان هفتم** ، در ایمان و شرایط آن، که مسایل فقهی و عقاید صوفیانه است و حروف.

بسیاری بخشها به زبان پشتو ست، ولی همانها نیز دیباچه ای به فارسی دارند، و از این رهگذر و سر آغاز نسخه‌ها بسیار به «مخزن الاسلام» می‌ماند ولی آن نیست. نام درویزه در متن بارها آمده ، ولی به نام کتاب بر نخوردم.

آغاز : الحمدلله الغنی الذی افتقر الحیوانات با سرهم الی التفهیم بینهم ثم خص الانسان.

1240 ۶۱۶۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده. با نسخهٔ ۶۱۷۶ کمی جداتی دارد ولی همان است، انجام افتاده ، ۲۷۴ ص.

1241 ۶۱۷۶ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۳ھ.ق. عنوان و نشان شنگرف جدولبندی ۳ راه ، صفحه یکم رنگین ، ۳۶۵ ص.

636

عقاید السنیه : ترجمهٔ . . .

متن از حکیم **عثمان** ، ترجمه از شاگردو نوهٔ او **نجم الدین** بن عباس بن قاضی

نصیر الدین. در دیباجه میگوید از آنجا که این کتاب به زبان تازی بود، و اکثر مردم قدرت فهم و استخراج معانی از عربی را ندارند: و راغب بودند آنرا با الفاظ سهل دریابند، من آنرا به زبان فارسی در آوردم. با عنوانهای فصل: ۱- ایمان و صفات باری، ۲- حدوث عالم، و رد برخی از سخنان متصوفة وجودیه و معنی توحید، ۳- صحابه که مبشر بهشت اند و حکم کسی که سب ایشان کند، ۴- تفسیر ایمان، ۵- کرامات اولیاء، ۶- امر به معروف، ۷- هنگام مرگ، و مدت عذاب، زیارت قبور، ۸- رستاخیز و شفاعت، بهشت و دوزخ، ۱۰- رؤیت خدا، ۱۵- کبایر، ۱۶- توبه و دعا، ۱۷- مدت بقای دنیا. (بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۹۲۱ که در آنجا نگارنده و مترجم درهم آمیخته شده اند).

آغاز: حامداً لله وحده و مصلیاً علی من لا نبی بعده. اما بعد، میگوید... نجم الدین بن عباس بن قاضی نصیر الدین... چون عقاید سنیه تصنیف... استاد و جدی حکیم عثمان.

1242 ۴۵۸۵: نستعلیق شکسته، ۱۶ ذیقعده، محمد پادشاه غازی (۱۱۴۷ ه.ق. ؟). از نسخهٔ ملک خیرالدین محمد، برای شیخ محمد فاضل بن شیخ نور محمد، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۷۸)، عنوان و نشان شنگرف.

637

عقاید نسفی: ترجمه و شرح...

متن از نجم الدین ابو حفص **عمر** بن محمد **نسفی** (۵۳۷ه/۱۱۴۲م). به عربی که در شبه قاره مورد توجه بوده و شرحهای بسیاری بر آن نوشته اند.

گزارش از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده است.

آغاز: الحمدلله حق حمده، و الصلاة و السلام علی... اما بعد، این ترجمه ای ست از شرح عقاید نسفی...

1243 ۵۳۷۴: نستعلیق، ملا ترسو بن محمد دین، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۶ (ص ۸۳-۱۱۰). عنوان و نشان شنگرف.

638

عقاید میر محمد کاظم

با یاداشتی که «رسالهٔ **میر محمد کاظم سیف خان** بن میر میران امیر خان نعمت اللهی حسینی» است. در دفاع از تشیع، و بیشتر در دفاع از دشنام دادن به دشمنان.

1244 ۷۵۲۳ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۳۷-۲۴۶)، اغاز افتاده : بود، وبا دین سرور کاینات داشتند. انجام : خواهند شد وباعث قرب و جوار رحمت هادی حقیقی خواهند یافت، این است حکمت فرستادن لعنت بر ملاعین، والله لعنت کرده است بر خود والله اعلم بالصواب. موریانه زده، فرسوده.

639

عقاید ناشناخته

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

1245 ۴۵۶۵ : نستعلیق خام. محمد شریف ولد قاضی محمد حسین قریشی، ۹ع۲/۱۱۱۲ه.ق. برای میان محمد صدیق، آغاز : الحمد لله حمدا کثیرا بعدد کثیرالاکثر . . . ، نامبوب، دربارهٔ ایمان به خدا و ملائکه و کتاب آسمانی (ص ۲-۹۳)، سپس پراکنده هایی در مسایل فقهی، فرسوده، اوراق شده.

1246 ۳۵۳۴ : نستعلیق پخته، ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸۲) آغاز و انجام افتاده، عقاید اهل سنت است، در مسایل جبر و اختیار، بهشت و دوزخ، شفاعت، معجزه، نشان شنگرف.

1247 ۳۷۸۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۳-۱۰۸)، آغاز و انجام افتاده، در آن از عبدالحق دهلوی (م ۱۰۵۲ه.ق.) نقل شده

است. با فضایل چهار یار آغاز می شود : فضیلت اول ، فضیلت دوم ، سوم ... برای هر یک از آنان. عنوان و نشان شنگرف.

1248 ۷۶۴۱ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : بجای خواهد رسید ... ، باق ماندهٔ یک کتاب است، موریانه زده ، ۴۴ ص.

1249 ۶۹۵۹ : نستعلیق خوانا ، عبدالرحیم ، ۱۲۱۶ه.ق. **آغاز :** سپاس بلا انتها و ثنائی بلا منتهی شایان خدایی ست - جاعل فی الأرض خلیفه ... اما بعد از ادای واجب مکشوف ... ، نا مبوب ، در عقاید است و بیشتر به شیعه می تازد ، و بسیار قشری ، فرسوده ، ۳۸۲ ص.

1250 ۳۱۱۴ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز افتاده : به طامات و حقیقتی ... ، به نثر آمیخته به نظم و دیدی صوفیانه. نامبوب ، انجام : و نومیدی از رحمت خدای کفر است و ایمن بودن از مکروی کفر است ، سلامتی ایمان درمیان بیم و امید است، ۱۰۵ ص.

O

الفج العمیق فی الاعتصام بحبل التوفیق

در بخش عرفان خواهد آمد.

O

فضایل چهار یار

در بخش سیر خواهد آمد.

O

فضایل نماز و ذکرها

در بخش علوم غریبه خواهد آمد.

640

الفواید فی نقل العقاید

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱٤-۸٦۹ﻫ.ق). بنگرید به: رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی.

1251 ۸٤۹: نستعلیق خوش، ش ۵۱ «رسایل شاه داعی» نوشتۀ ۸۸۲-۹۰۵ﻫ.ق. (ص ٦٤۰-٦٤۲ﻫ.ق.).

0

قاموس البحرین

در بخش فلسفه گذشت.

641

قصر الآمال

از **رفیع الدین**. که در دیباجه میگوید: این کتاب به نام «قصر الآمال بذکر الحال و المآل» در احوال موتی ست، که از دو کتاب شرح الصدور بشرح الموتی فی القبور، و بذور سافره فی احوال الآخره ی سیوطی به اختصار به فارسی ترجمه کردم، و مطالبی از هر باب بر آن افزودم، از حکایتها و عجایب، و هر جا که افزودهٔ من است نشان «مترجم» در آغاز و «انتهی» در پایان آن آوردم.

با عنوانهای «مقصد، باب»: مقصد اول در ذکر موت، باب آغاز موت، باب در نهی از تمنای موت، باب فضل درازای عمر، باب فضل موت، باب یاد کردن موت، گمان نیک به خداوند، مرض موت... و میرسد به زیارت قبور.

آغاز: سبحان ربک رب العزة عما یصفون، و سلام علی . . . اما بعد این رساله ای ست مسمی به قصر الامال بذکر . . .

1252 ۶۸۶۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۲۵۲ ص.

1253 ۱۰۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز، ۲۲ ع ۱۲۲۷/۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۳۱۲ ص.

642

قواعد شریعت

از **محمد حنیف** (منیف) **خراسانی** نقشبندی، نام وی و کتاب در دیباچه آمده است، و میگوید. حاجی قاسم نام از قوم افغان، که در قوم خود معتبر و معتمد بود، کتابی به زبان پشتو به نام «فواید شریعت» نگاشته بود، و چون «مطالب پشتو در فهم آوردن دشوار بود و زبان فرس رایج و مستعمل عام و خاص است، از این جهت این بنده آنرا به فارسی مترجم ساختم». با عنوانهای باب، باب ۱- مشروعات و غیر مشروعات، ۲- ارکان ایمان، ۳- شرایط ایمان، ٤- احکام ایمان، ۵- بیان فرایض و کلمهٔ طیبه، ٦- شروط ایمان، ۷- الفاظ کفر . . . ۱۵- فضایل قرآن، ۲۰- فضیلت مسواک کردن، ۲۵- حیض، ۳۰- صلات، ۳۵- مکروهات نماز، ٤۰- حضور در نماز، ٤۵- صدقهٔ فطر، ۵۰- فضیلت حج، ۵۵- فضیلت علم و علما، ٦۰- فرستادن طعام به اهل مصیبت، ٦۵- سندهای باطنی، ۷۰- معجزه و شفاعت، ۷۵- وفات پیامبر، ۷٦- شدت مرض ایشان، ۷۸- خلافت ابوبکر (رض)، ۷۹- دفن حضرت محمد، ۸۰- ازواج ایشان.

آغاز: حمدله. صلاة. بدان ارحمک الله تعالی. این مسایلی را که در این کتاب به فارسی آورده است، منشا آن این بود که حاجی محمد قاسم نامی . . .

1254 ۳۸۸۰ : نستعلیق پخته، محمد برهان، ۱٤ صفر ۱۲۲۷ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۲٦). در دیباجه نام نگارنده محمد حنیف و در پایان محمد منیف باشندهٔ ولایت خراسان آمده است، و غیر از تاریخ کتابت تاریخ ۲۵ شعبان ۱۲۲٦ ه.ق. چنان آمده که گویا تاریخ ترجمه است.

643

قیامت نامه

از ناشناس. احادیث است دربارهٔ رستاخیز، و بیست گروه امت محمدی.

آغاز: حکایت کرده است محمد (ص) قال معاذ بن جبل (رض) عن النبی (ص). یوم ینفخ فی الصور فتأتون افواجاً، فقال.

1255 ۱۰۸ : نستعلیق خوانای سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۳-۳۷). (تسبیحی ۱ : ۴۵۴-۴۵۷).

644

قیامت نامه : علامات آخرت

از **محمد** بن طاهر **سنجری**، با عنوانهای باب :

1256 ۶۴۷۶ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ ه.ق. (ص ۱-۳۶) عنوانها شنگرف.
آغاز: باب اول در علامات آخر الزمان. بندهٔ ضعیف محمد بن طاهر سنجری (رح).

645

قیامت نامه : علامات آخرت

از ناشناس. با عنوانهای فصل، فصل : فصل در بیان صفت حضرت **ملک مهدی** آخر الزمان، فصل در صفت یأجوج و مأجوج، فصل در بیرون آمدن دابة الارض، فصل در دمیدن صور اسرافیل، فصل در حساب امت اسلام، فصل در صفت میزان.

آغاز: حمدله. صلاة. از امیر المؤمنین علی بن ابیطالب روایت کرده‌اند که حضرت رسول (ص) فرموده‌اند که جمله امتان من پنج گروه خواهند شد.

1257 ۴۸۱۸: نستعلیق شکسته آمیز، ۱۲۹۸ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۴).

646

قیامت نامه: علامات آخر الزمان

از ناشناس، که شاید نام او در بخش افتادهٔ نسخه بوده است. نخست ۹۸ نام قیامت برابر حسب آیتها و حدیثها شرح کرده، سپس: صفت ماه گرفتن و سیاه شدن دنیا، مولود دجال، بیرون آمدن دجال، .... تا نفخ صور، و رستاخیز.

1258 ۱۵۰۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده: خلایق آفریدم، مثل مکسان ...، عنوان و نشان شنگرف، ۱۷۴ ص.

647

قیامت نامه: علامات آخرت

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

1259 ۳۷۴۶: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز: باب علامات ساعه. و ذکر جال ...، ۵۶ ص.

1260 ۵۸۰۶: نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز: فصل در بیان علامات قیامت و پیدا شدن ساعت و خرابی دنیا. و او را ازان ساعت گویند، که در یک ساعت پیدا شود، کما قال الله تعالی ...، در آن مهدی موعود و مهتر عیسی درهم آمیخته شده است، ۹۰ ص.

648

کاشف الحق

از معز الدین محمد حسینی اردستانی بن امیر ظهیر الدین محمد، مشهور به میر میران، به نام ابوالمظفر قطب شاه، به سال ۱۰۵۸ ه.ق. در یک مقدمه و یک باب و این باب در دوازد فصل و یک خاتمه نگاشته است: مقدمه، در بیان مقصود از امام، فصل ۱ـ نصب امام، ۲ـ امام باید افضل باشد، ۳ـ طرق تعیین امام، ۴ـ ادلهٔ وارده بر امامت آنحضرت، ۵ـ مطاعن به نقل از اهل سنت، ۶ـ مطاعن دربارهٔ یکمین، ۷ـ دومین، ۸ـ سیومین، ۹ـ معاویه، ۱۰ـ قضایا و احکام و معجزات آمیر، ۱۲ ؟، خاتمه نکته ای چند.

بنگرید به نسخه های فارسی ۲ : ۹۷۸ - ذریعه ۱۸ : ۳۲.

1261 ۱۱۵۳ : نستعلیق پخته، ۲۷ محرم ۱۱۱۵ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام: بود پنجاه و هشت بعد هزار ـ که به پایان رسد این گفتار، عنوان و نشان شنگرف، برخی برگها جا بجا صحافی شده، ۶۳۵ ص.

649

کشف الغمة

از شیخ عبیدالله، مشهور به مخدوم الملک، به آنچنانکه در کشف الظنون آمده است (با همین سر آغاز که در نسخهٔ ماست) اما در نسخهٔ ما نامی از نگارنده نیست.

عربی ست آمیخته با عبارتهای فارسی و سرودهایی. به فارسی از آن میان از عبدالرحمان جامی (م ۸۹۸۰ه/۱۴۹۲م). در دیباچه از کسی بنام قاضی محمد بن قاضی اعظم قاضی برکنهٔ کول سخن می گوید که گواهی داده که «خضر خان سروانی» شقه دار همان پرکنهٔ کول ادعای خدایی کرده و به اسلام بدگویی می کند. و تاریخ این رویداد ۱۹ع۲/۹۷۹ه.ق. آمده است. و در نسخه ای دیگر

(بهاولپور ، سنترال لائبریری) ، ع ۱/۳٤/۱۰هـ.ق. یاد شده است.

سپس پنج باب : ۱- در حقیقة فتوی و شرایط و آداب آن ، ۲- در معنی و شرح سب از نظر لغوی و شرعی ، ۳- در احکام سب ، ٤- در نعت ساب از نظر فقیهان ، ۵- انصاف و اعتساف ، خاتمه در اخبار و اطلاعات.

آغاز : اللهم یا ملهم الصواب ، و یا من یؤتی الحکمة و فصل الخطاب ، ارنا حقایق الاشیاء . . .

1262 ۳۸۲۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در خاتمه افتاده ، موریانه زده ، پیرامون ۹۰ ص.

650

کفایت الاعتقاد

از **حسین** ، که در **کشمیر** می زیسته است. نخست از هفتاد و دو ملت سخن میگوید ، سپس به عقاید شیعه می پردازد و آنها را با دیدی سنی و اهل جماعت رد می کند. به نثر آمیخته به نظم. و در پایان چند مثنوی در ستایش چهار یار.

آغاز : هذا بیان للناس و هدی و موعظة للمتقین، الحمدلله رب العالمین . . . بدان ای برادر دین و سالک راه یقین و . . . ساکن شهر کشمیر بی زینت و زین فقیر حقیر حسین.

1263 ۵۰۲ : نستعلیق و تحریر ، سید رسول ، ٦ ع ۱/۱۲۹۵هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، نشانه ها و جدولبندی یک راه شنگرف ، ٦۵ ص ، (تسبیحی ۲ : ۳٦۰-۳٦۱).

1264 ۳۱۳۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۳۱-۱٦۲) ، آغاز: حمد له . . . (برابر نمونه).

1265 ۲۷۷۱ : نستعلیق پخته ، ۱۳۱۳هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۸۲)، عنوانها شنگرف.

651

کفر و ایمان : ایمان و کفر

در یک مقدمه و ۱۲ باب : مقدمه در بیان ایمان و کفر و احکام آن، باب ۱ـ در بیان کفر که تعلق به ذات حق و صفات او دارد ، ۲ـ کفر کسی که دعوی دانستن علم غیب کند ، ۳ـ کفر ناشی از رد احکام شرعی ، ۳ـ کفر ناشی از آنچه به پیامبران تعلق دارد ، ٤ـ کفر ناشی از بدگویی از فرشتگان ، ۵ـ آنچه به کتاب آسمانی تعلق دارد ، ۷ـ کفر ناشی از آنچه به نماز و روزه تعلق دارد، ۸ـ آنچه به حلال و حرام تعلق دارد . . . ۱۲ـ در متفرقات. خاتمه در بیان آنچه کفر نیست ، اما علما آنرا خطا دانسته اند. و هر باب در چند فصل.

آغاز : بسمله. مقدمه در بیان ایمان و کفر و احکام آن. باب اول در بیان کفر ها ، که تعلق بذات حق و صفات او دارد ، مثل بینایی و شنوایی وغیره.

1266 ۱۱٦۵ : نستعلیق پخته ، ۹۵۷ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۰٤-۱۷۰).

0

گوهر مراد

در بخش فلسفه گذشت.

652

لابد للمسلمین : مالابد للمسلمین

نام نگارنده و کتاب در هامش نسخه «رسالة لا بدللمسلین ، **آخوند درویزه**» یاد شده است. ولی در فهرست نگارشهای او (: مخزن الاسلام ، ارشاد المریدین ،

ارشاد الطالبین ، احتباس مسایل ، تذکرة الابرار و الاشرار ، تلقین المریدین) بدان برخورده‌ام.

نامبوب ، با روش سئوال و جواب و مسئله . دربارهٔ ایمان است ورد شیعه.

آغاز : حمد بی غایت سزای حضرت پادشاه ، پادشاه لایزال ، آنکه سرایر ضمایر عرفا را بنور معرفت متجلی گردانید ، و ثنای بی نهایت . . . قوله تعالی : اهدنا الصراط المستقیم.

1267 ۳۸۲۱ : نستعلیق پخته ، محمد زاهد بن آخوند محمد شریف، ۱۱۴۳ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۲۷۵-۳۱۷) عنوان و نشان شنگرف.

653

مانعة التابوت : رد اهل تشیع

0

مبدء جهان

عبدالغنی ، در بخش فلسفه گذشت.

0

مجموعة العجائب

در بخش اخلاق خواهد آمد.

0

محک الطالبین

در بخش ، اخلاق خواهد آمد.

654

مسایل

دو مسئله است : ۱- شرک چه معنی دارد ؟ به فارسی (ص ۳-۸) ، ۲- مسئلة فلسفیه ، به عربی دربارهٔ ممتنع بالذات.

1268 ۳۶۷۳ : نستعلیق دو نویسنده ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۱٤ ص.

0

مسایل اربعین فی بیان نعت سید المرسلین

در بخش فقه خواهد آمد.

655

مسایل عجیب

از ابو نصر بن ابوالقاسم ، در چهل باب ، به روش سئوال و جواب : ۱- این جهان در چند روز ساخته شده؟ ، ۲- اولین آفریده ، ۳- نامهای آسمانها و زمین،

٤- نامهای خلق ، ۵- آفرینش بهشت ، ۱۰- صراط چیست ، ۱۵- منکر و نکیر چگونه اند، ۲۰- جهان چگونه ویران شود ، ۲۵- جانوران به هنگام بانگ کردن چه میگویند ، ۳۰- چه کسی را چهار بار کشتند ، ۳۵- کودکانیکه در شکم مادر سخن گفته اند، ٤۰- از آدمیان که دعوی خدایی کردند (دیباجه).

آغاز: حمدله. صلاة. قال الشیخ . . . ابو نصر بن ابوالقاسم . . . که این کتاب تصنیف کرده شده که از اخبار پیشینیان و وصف فضلها . . .

1269 ٦٦٣٤ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰ ج/۱۲۱۱ه.ق. در مجموعه ش ۱ (ص ۲-٨٤)، در دیباجه چهل و در متن چهل و دو باب است.

656

مصابیح الایمان

از **علی** بن محمد بن ابوبکر ، مدعو به **ضمیر اکرام**، در «احکام ایمان و شرایط و مسایل شریعت وکلمات حقیقت . . .، از چند کتاب برگزیده» است. بنام «مصابیح الایمان» ، در پنجاه فصل نگاشته است (دیباجه).

فصل ۱- توحید و معرفت، ۲- اوصاف باری، ۳- دیدار بیچون، ۵- فضیلت پیامبر (ص)، ٦- سنت و جماعت، ۷- کلمهٔ طیبه، ۸- نماز، ۹- فضیلت نماز جماعت، ۱۰- بانگ نماز ، ۱۵- تیمم ، ۲۰ قضای فوایت ، ۲۵- نماز جنازه ، ۳۰- فضیلت درود، ۳۵- فضیلت علما ، ٤۰- عقوبت خمر خواران ، ٤۵- عقوبت ربا ، ٤٦- نکاح و طلاق ، ٤۷- شکار و ذبایح ، ٤٨- سوگند ، ٤۹- سرقت ، ۵۰- در بیان عقوبت کننده.

آغاز: حمدله. که بر تختهٔ آفرینش لوح و خلعت ایجاد ارقام انام بر کشیده، و انسان را بشرافت . . .

1270 ۹۵۰ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام در فصل دهم در فضیلت نماز جماعت افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۷٦ ص (تسبیحی ۳ : ٦۰۳-٦۰٤). غ.

657

مصابیح الظلام و مفاتیح الکرام

نخست پاسخگویی ست به جبریان و معتزلیان و قدریان ، و در پایان علامات آخرالزمان. با سربندهای اگر کسی گوید ، بدانکه.

نام کتاب به خامهٔ کاتب است.

1271 ۷۱۱۳ : نستعلیق پخته ، عبدالرحیم بن نظر علی ، ۹۸۵ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۱۹). آغاز افتاده ، برگ شمار صفحهٔ یکم نسخه ۹ است.

658

مصباح الهدایه

متن «رسالهٔ مهتدی» به نظم به زبان پنجابی ، از **عبدی** بن محمد از قبیلهٔ کودهن ، که در پاتون می زیسته است ، و به سال ۹۹۷ه‍./۸-۱۵۸۹م. سروده است. گزارش از حضرت بابو ، که نام خود را در دیباجه نیاورده است. نخست یک بیت را به همان زبان پنجابی آورده سپس به فارسی گزارش کرده است.

متن عقاید است با عنوانهای «فصل» : فصل در شناختن خداوند ، در بیان ایمان ، احکام و ارکان و شرایط ایمان . . . ، میرسد به : فصل در بیان قربانی اضحی ، شناختن نسبت رسول (ص) یعنی کرسی های او . . .

آغاز : پهلون حمد خدائنون تستهین بعده صلات . . . بدان ای برادر، چون شیخ ناظم (رح) خواست رسالهٔ مهتدی تألیف نماید و در سلک نظم منسلک گرداند .

1272 ۵۱۰۳ : نستعلیق پخته، که نام نویسنده را پاک کرده و نام دیندار (!) ولد میان حافظ جهنگا ، ساکن (نیز پاک کرده و شادیوال نوشته اند) ، ۱۲۳۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط شنگرف ، برخی از صفحه ها جدولبندی ۲ راه ، ۳۵۸ صفحه شمار دارد.

659

معراج المسلمین

از ناشناس، که نام خود را در دیباجهٔ کوتاه آن، و پایان نیاورده است.

پرسشها و یا سخنهایی ست بر پایهٔ داستانها و اساطیری، دربارهٔ آفرینش جهان، پرسشهایی که گویا یهودیان از توریت بیرون کشیده و از پیامبر (ص) می کرده اند. با سر بندهای: خبر کن مارا، خبر ده ما را، سؤال، جواب . . .

آغاز: بسمله . . . بدانکه این کتاب جمع از کتابها (ی) پیشینیان و صفت آفرینش جهان است، تا خواننده را بدین شرف حاصل آید.

1273 ۱۳۹ : نستعلیق سخت خوانا، مهدی شاه، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۲۶۴ ص (تسبیحی ۱ : ۶۰۰-۶۰۱).

0

معراجنامه

در بخش عرفان و منظومه‌ها و نیز در بخش حدیث خواهد آمد.

660

مقصود الواعظین

از ناشناس، که شاید نام او در بخشی از دیباجه بوده که افتاده است. با عنوانهای «باب»، دربارهٔ مرگ و عواقب آن، همراه با حکایتهای ترساننده.

۱- در آفریدن موت، ۲- ملک الموت، ۳- ذکر روح، ٤- ذکر اعضای،

۵- ذکر شیطان ، ۶- مفارقت روح از بدن ، ۷- روح بعد از خروج از جسد، ۸- صبر بر مصیبت . . .

1274 ۶۲۳۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده: کرده شد و مقصود الواعظین نام نهاده شد . . . ، عنوانها و جدولبندی ۲ راه و کمند ۲ راه سرخ، انجام در باب ۱۳ افتاده ، ٦٤ ص.

661

مکتوبات عبدالعزیز دهلوی : مکتوبات شاه عبدالعزیز

از **محدث دهلوی** (۱۱۵۹-۱۲۳۹ ه.ق.) یکم در پاسخ نور محمد صاحب ، دربارهٔ توحید وجودی و توحید شهودی ، و نامهٔ دیگر در پاسخ حافظ مصری صاحب ، دربارهٔ همان مسئله. سومین در پاسخ همان نور محمد در مسایل عقیدتی.

آغاز : جواب نامهٔ مولوی نور محمد صاحب. الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب ، منه آیات محکمات ، هی ام الکتاب و اخری متشابهات مولوی صاحب ، مجمع کمالات و مناقب قیم احکام شریعت.

1275 ۸۳۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۵۹۸-۶۱۰).

662

مناجات موسی مهتر : موسی نامه

گفتگوی ست میان موسی (ع) و پروردگار ، پرسشها از موسی ست ، از اینگونه : هر که نماز بسیار بگزارد جزای وی چیست ؟ هر که با پدر و مادر نیکی کند جزای وی چیست ؟ ، هر که بندهٔ خود آزاد کند؟ هر که سوگند دروغ خورد؟ ، ای رب تو خواب کنی یا نه؟ خوردن و پوشیدن تو چیست ؟ پیش از آفرینش جهان چه آفریده بودی ؟ ، (جواب دری آفریده بودم) ، پیش از

آفرینش در کجا بودی ؟ چرا بیک خشم همه را هلاک کردی ؟ بهشت و دوزخ برای چه آفریدی ؟ ، خداوندا چیزی به من بیاموز ! ، (جواب : نصایح است) ، درازای عرش چند است ؟ ، فاصلهٔ عرش و کرسی . . .

آغاز : مناجات کردهٔ مهتر موسی (ع). از حضرت صمدیت ندا آمد ای موسی می خواهی که نزدیک من شوی ، موسی گفت بلی یا رب . . .

1276 ۵۷٤۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نشان ها شنگرف ، ۵۸ ص.

663

مناقب السادات : شرف السادات

از قاضی **شهاب الدین** احمد بن شمس الدین بن عمر **دولت آبادی** (م ۸٤۸ه. ۱٤٤۵م.).

در ده باب : ۱- در مودت رسول ، ۲- بشارت محبان رسول و اولاد او ، ۳- در رعایت اولاد رسول ، ٤- فضیلت ایشان ، ۵- ثبوت نسب علوی ، ٦- وسیله ساختن حضرات ، ۷- اسماء و القاب و آداب سادات ، ۸- سادات به اصرار به کفر نمی روند ، ۹- زلف منشور ، ۱۰- لعنت بر یزید.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد ، عرض می دارد ، بندهٔ درگاه نبوی و خادم . . . شهاب شمس دولت آبادی ، که چون مودت اولاد رسول (ص).

1277 ۲۲٤۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، عبدالمجید ولد قاضی محمد اسماعیل پندوی ، چهارشنبه ۱۲ بهادون ۱۹٦۲ بکرمی ۲۲ ج ۱/۱۳۲۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۰۹ ص.

0

منهاج العباد الی المعاد

در بخش چند دانشی گذشت.

664

نامهٔ اوزبکان و پاسخ رستمداری

نامهٔ فقیهان لشکر عبدالله ازبک هنگامیکه مشهد را محاصره کرده بود (۹۹۶-۹۹۷ ه.ق.) و پاسخ **ملا محمد** فرزند فخر الدین علی **مشکک رستمداری** به آنها. بارهٔ این گفتگوها بنگرید به: فهرست نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۰۰۰.

آغاز نامهٔ فقیهان : پوشیده نیست بر هیچ مؤمن عالم که تعرض به اموال و نفوس کسانی.

آغاز پاسخ : نتایج افکار و رشحات اقلام درر بار افاضل ماوراء النهر هداهم الله وایا.

بنگرید به : ذریعه ۲ : ۳۳۷ (امامت) و ۵ : ۱۷۵ (جواب اعتراضات . . .) و ۸ : ۲۸۲ (دو نامه) و ۲۲ : ۱۶۳ (دو مکتوب) و ۲۴ : ۲۸ (نامه‌های . . .)

1278 ۷۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. هر دو نامه است، آغاز هر دو برابر نمونه، انجام دومین افتاده، ۴۲ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۵۴۴)!

665

نجات الابرار : درة الفاخره (ترجمه)

از **جمال الدین** بن جمال، که میگوید این کتاب ترجمهٔ «درة الفاخره فی احوال الاخره» ابو حامد **محمد غزالی** ست، با افزودگیهایی از خودم. در دو باب: باب ۱- کشف احوال قبر، در چند فصل، فصل یکم در فکر موت.

آغاز : بعد از تمهید حمد الهی که رهبر همهٔ متحیرانست، و نجات عالمیان از درکات.

1279 ۳۹۳۷ : نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. (ص ۶۱-۹۳)، آغاز برابر نمونه، برخی از عنوانها نا نویس و برخی شنگرف.

666

نجات المؤمنین

از **عبدالرحیم** ولد عبدالکریم، ساکن علاقهٔ کابلی به دستور شیخ نجم الدین مشهور به ملا صاحب در ۳۰ ج ۲/**۱۳۰۳**ه.ق. نگاشته است. در دیباچه از برخورد های مذهبی واز کسان بسیاری که در آنها دست داشته اند، یاد کرده است و اینکه ملا ولیخان آخوند زاده مشهور به ملا صاحب با رافضیان جنگ کرد، آنان را هزیمت داد، و مال بسیار بدست آورد، و در خانهٔ یکی از آنان صندوق پر از کتاب یافت . . .، واین کتاب بر مبنای آن نوشته ها در رد رافضیان ومسایل روز از تنباکو و نسوار است.

آغاز: الحمدلله الذی ثبت اقدام آبائنا فی مواقف الکلام، و فقنا لبیان قواعد الاسلام . . .

1280 ۳۲۷٤ : نستعلیق خام، نور محمد ؟ سدهٔ ۱٤ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۱۰۵ ص.

667

نصرت حسینیه

از **سید علی** بن دلدار علی **نقوی لکهنوی** (۱۲۰۰-۱۲۵۹ه/۱۷۸۶-۱۸٤۳م).
در پاسخ اعتراضات اهل حدیث، که در بنارس به او داده بودند، و همانجا کوتاه پاسخ داده بود، سپس در عظیم آباد به تفصیل پاسخگویی می کند.

دربارهٔ گنبد و بارگاه و ضریح سازی ست، و اینکه نه هر چه تازه است، و ساخته و پیدا شدهٔ پس از پیامبر (ص) است بدعت باشد. و اینکه بدعت دو گونه است، بدعت نیک و بدعت بد.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۰۲ - ذریعه ۲٤ : ۱۷۵ - احسن الودیعه ۱ : ۱۱۰ - مؤلفین مشار ٤ : ۲۳۷.

1281 ۵۹۱۹ : نستعلیق پخته ، و تاریخ ۱۲۴۹ه.ق. که دانسته نیست تاریخ نگارش است و یا کتابت، بهر حال نسخه از همان روزگاران است، آغاز افتاده: مثل قبر بلا مقبور عدم جوازش مستفاد می شود . . .، نشانه ها شنگرف ، ۳۰ ص.

668

نور ایمان

از **علی محمد ابی بکر** مدعو به **ظهیر کرامتی** ، که احکام و شرایط ایمان و مسایل لازم را از کتابها گرد آورد و «نور الایمان» نامید (دیباجه). با عنوانهای فصل: فصل ۱- در توحید ، ۲- در ایمان ، ۳- اوصاف دیدار (رستاخیز) . . .

آغاز: جان فاتحهٔ ایمان آموخت ، که الرحمان علم القرآن . . . بدانکه بعضی یاران موافق و اخوان مطابق . . .

1282 ۵۴۴۶ : نستعلیق خوانا ، تاریخ ۱۱۱۷ه.ق. در مجموعه ش ۱۰ (ص ۱۷۶-۱۹۰) ، انجام افتاده.

669

وحی : نزول . . .

از ناشناس. داستان دینی ست ، از نخستین وحی و دیگر وحیها بدون استناد به آیتی و یا حدیثی ، برای آرامش خاطر مؤمنان. نامبوب.

آغاز: ذکر نزول وحی و آمدن جبرائیل (ع) و خواندن آیات بینات بر آن سرور کائینات (ص). ناقلان اخبار (رح) آورده اند ، که در مبدء سال چهلم . . .

1283 ۷۰۲۸ : نستعلیق تحریر و شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. موریانه زده ، ۲۲ ص.

670

وسیلة النجات

از شاه **عبدالعزیز دهلوی** (۱۱۵۹-۱۲۳۹ه‍./۱۷٤٦،۱۸۲٤م.). در پاسخ پرسش یکی از آشنایان که به مذهب تشیع الفتی داشت، و خواهش کرده بود کامه ای چند در حقانیت فرقهٔ ناجیه (اهل سنت و جماعت) بنگارد. بنام «وسیلة النجات» نگاشته است. نام نگارنده در دیباجهٔ نسخه ها نیامده است. نامبوب، و با «سؤال» آن آشنا و «جواب» نگارنده آغاز می گردد.

آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلاة و السلام علی حبیبه و جنده . . . سبب تألیف شخصی از آشنایان که به مذهب تشیع الفت داشت، استدعا نمود . . .

بنگرید به: مشارچ ۲ ج ۵ : ۵٤۱۲ - تذکرهٔ علمای هند : ۱۲٤.

1284 ۸۱ : نستعلیق پخته، مولوی قادر بخش، ۱۲۷۰ه‍.ق. آغاز برابر نمونه نشانه‌ها شنگرف، ۵۰ ص (تسبیحی ۱ : ۶۸۸-۶۸۹).

671

هزار مسئله

از ناشناس، که شاید نام او در بخشی از دیباجه بوده است که افتاده. نام کتاب در یاداشتی در هامش ص ۹ مؤرخ ۰ ع ۲/۱۲۷۰ه‍.ق. آمده است.

نسخه از نامهٔ پیامبر (ص) به عبدالله بن سلام آغاز می شود، آنگاه عبدالله بن سلام با هفتصد تن از یهودان خیبر با هزار مسئله از توریت و زبور و انجیل نزد پیامبر (ص) می آیند و پرسشهای خود را یکایک درمیان می گذارند، و جبرائیل که کنار پیامبر (ص) جای گرفته بود پاسخها را می دهد و حضرت بازگو میفرمایند. آنگاه عبدالله بن سلام با هفتصد تن به اسلام می گروند.

با سر بندهای «دیگر خبرده مرا»، «مسئله دیگر».

1285 ۵۹۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز افتاده: رسول (ص) دین اسلام آشکار کرد، بمبارکی و فرخی به جانب . . .، سربندها شنگرف، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، ۲۰۰ ص (تسبیحی ۲ : ۶۰۱-۶۰۲).

بخش پانزدهم

عرفان

672

آداب السالکین

از **احمد خواجکی کاسانی** (بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش). با سربندهای ای طالب صادق ، در بارهٔ نفس و خودشناسی ، سیر و سلوک، به نثر آمیخته به نظم.

نام نگارنده را در نسخه نیافتم، ولی هموست که از اطرافیان خود بیشتر باضمیر سخن می گوید : «حضرت یکبار از ملایانیکه در ملازمت ایشان بودند پرسیدند ، جواب نتوانستند گفت ، به این فقیر عنایت کرده فرمودند ، که ملایان هیچکس جواب نگفتندی تو بگو ، من گفتم . . .»

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۰۱۱ که در آنجا از کتابی به همین نام و سر آغاز ، ناشناخته یاد شده است. که همراه آن رساله ای در «سماع» نیز ناشناخته هست که در ص ۱۲۰۱ همان فهرست یاد شده است. که باید هر دوی آنها از همین کاسانی باشد.

آغاز : الحمدلله الذی جعل الانسان لمعرفة النفس و الخالق ، و الصلاة و السلام علی رسوله . . . اما بعد ، قال رسول الله (ص) اعرفکم بنفسه . . . جهد کن جهد ، که خود را بشناسی به یقین که.

1286 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۳ «رسایل کاسانی» (ص ۱۱۰- ۱۹۵) ، آغاز برابر همان نمونه ، با یک سر لوح اکلیلی و جدولبندی.

1287 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلفیه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ٤ «رسایل کاسانی» (ص ۳۹۸- ٤٤۷).

1288 ۳۱۸۱ : نستعلیق پخته، آغاز سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱۲ مجموعه (ص ۴۱۲-۴۳۰)، آغاز برابر نمونه، در نسخه از نگارنده نام برده نشده است.

673

آداب الصدیقین

از احمد خواجکی کاسانی، بنگرید به : رسایل کاسانی، در همین بخش.

1289 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۶ «رسایل کاسانی» (ص ۴۵۵-۴۷۱).

0

آداب الطالبین : آداب طریقت، آداب مریدی

در بخش فلسفهٔ عملی خواهند آمد.

674

آفاق انفس : معرفت نامه

از شاه نعمت الله ولی کرمانی (۷۳۰-۸۳۴ ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ولی، در همین بخش.

1290 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. ش ۶ مجموعهٔ ۲۳ گفتار از همو (ص ۷۰-۸۷). در نسخه به نام «آفاق انفس» است.

675

ابدالیه

از چرخی غزنوی شیرازی، یعقوب بن عثمان (م پیرامون ۸۵۰ ه.ق.). در

مناقب و مراتب و درجات اولیاء الله ، که در آن به ویژه از شیخ ابوالحسن علی معروف به گنج بخش لاهوری و خواجه بهاء الدین نقشبند و خواجه حمید الدین شاشی و خواجه علاء الدین عطار . . . یاد می کند. در چهار فصل نگاشته است.

این رساله به کوشش محمد نذیر رانجها به زبان اردو ترجمه و در ۱۹۷۸م. چاپ شده است و متن فارسی آن همان سال جزو انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان به کوشش همو چاپ شده است.

آغاز: الحمدلله الذی زین سماء الدنیا بمصابیح و جعلها رجوماً للشیاطین . . . و بعده، میگوید بندهٔ . . . یعقوب بن عثمان . . .

1291 ۵۸٦٦ : نسخ پخته ، قوام الدین عبدالله ، با تاریخ ۹٤۵-۹٤٦ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ٦ (ص ٤۸۹-٤۹٦) ، آغاز برابر نمونه، انجام کمی افتاده.

1292 ۳۹۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۲ ، مجموعه (ص ۵۰۲-۵۱٤) ، آغاز برابر نمونه ، با یک پیشانی لاژورد و زر ، جدولبندی ۵ خطی، عنوان و نشان شنگرف ، (ف. تسبیحی ۲ : ۳۵۵-۳۵۸).

676

احیاء علوم الدین : ترجمهٔ . . .

متن از ابو حامد محمد بن محمد **غزالی طوسی** (۴۵۰-۵۰۵/۱۰۵۸-۱۱۱۲).
ترجمه از **عبدالمحمود الکافی** المشتهر بالناصر **الهروی** ، جهت خزانهٔ مفخر ملوک غیاث الدنیا و الدین ابو محمد بن محمد بن محمد بن ابی بکر بن کرت (پایان ربع منجیات).

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۸۰ - پیشگفتار چاپ ترجمهٔ احیاء العلوم ، خدیو جم.

1293 ٦٤۰۵ : نستعلیق پخته ، دین محمد شفیع واد محمد نظام ، ساکن قصبهٔ

راولپندی در بلدهٔ پیشاور، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده: چیننند و بی توقف آتش خود بلند کنند و هر چه خواهند بکنند. . در پایان آمده: تمام شد کتاب ذکر الموت و ربع منجیات. . که ترجمهٔ احیاء العلوم دین است از تصنیف . . . الغزالی الطوسی رحمة الله که بندهٔ ضعیف عبدالمحمود الکافی المشتهر بالناصر الهروی . . جهت خزانهٔ عامرهٔ مفخر ملوک ملک حاجی غازی زایر الحرمین والسایرین غیاث الدنیا والدین ابو محمد بن محمد بن محمد بن ابی بکر بن کرت خلد الله (یزیر وصالی رفته)، تنها ۲۲ برگ از ربع منجیات است.

برای نشانی: صفت صراط . بعد ازین همه تفکر کن که خدایتعالی میگوید: یوم نحشر المتقین. . و در آنچه میگوید: فاهدوهم الی صراط. . بعد از این احوال مردم را بصراط رانند، و آن یکی ست بر پشت آتش کشیده، تیز تر از شمشیر . . . بیت: ای که در دنیا نرفتی بر صراط مستقیم - بر صراطت روز محشر جا بجا تشویش است و بیم. اکنون اندیشه کن که چه ترس بدلت فرود آید . . .، عنوان و نشان شنگرف، ۴۴ ص.

677

احیاء علوم الدین : ترجمهٔ . . .

متن از همان غزالی طوسی، ترجمه از ناشناس.

1294 ۵۸۰۵ : متن نسخ خوب، ترجمه نستعلیق زیبا در هامش، سدهٔ ۱۱ ه.ق. کتاب ذم الدنیا از ربع مهلکات آن است، آغاز افتاده: انه قال لموسی (ع) اذا رایت الغنی. . . حق تعالی موسی را فرمود، که چون اقبال توانگری بینی بگو گناهی ست که عقوبت آنرا تعجیل فرموده اند، و چون اقبال درویشی مشاهده کنی. . .، جدولبندی چهار راه و کمند سه راه به زر و مشکی، عنوانها شنگرف، ۷۷ ص.

0

ارادة العارفین : عین العلم (شرح)

در بخش اخلاق خواهد آمد.

678

ارشاد السالکین

از **عبدالرحمان** (بن) شیخ قاسم حافظ **لاهوری**، که طی بیست و دو سال درویشان از او می خواستند چیزی بنگارد، و خود هیچ مناسب نمی دید. به نام ارشاد السالکین، در ده باب نگاشته است (دیباجه): باب ۱- ایمان و مؤمن، ۲- توکل، ۳- معرفت و عارف، ۴- عبادت و عابد، ۵- طلب و طالب، ۶- توفیق و اهل توفیق ۷- خود شناسی و خدا شناسی، ۸- پیر و پیر گرفتن، ۹- پیری و مریدی، ۱۰- نکات و غرایب. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: حمد بیحد مر خالقی را سزد، که خلقت جمیع مخلوقات، در شش روز مرتب ساخت به زیر خرگاه عرش کشید (پس از چهار صفحه) در سبب تصنیف کتاب گوید . . . عبدالرحمان شیخ قاسم حافظ لاهوری (رح).

بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۰۲۲.

1295 ۶۶۴۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۴-۶۱). عنوان و نشان شنگرف.

1296 ۱۸۲۲: نستعلیق شکسته آمیز، چهار شنبه ۲۵ ذیحجهٔ ۱۲۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۳-۸۳). آغاز در دیباجه افتاده: بالغداة و العشية، بريدون وجهه بطاعته المرضيه، بعد ما طلبوني غايت الطب ان ابين لهم على اطوار الشريعة والطريقة والحقيقة . . . و سميت هذه الرسالة العجيبة الغريبة بارشاد السالكين . . . تمیز خمس معذوف است. عنوان و نشان شنگرف و برخی از عنوانها نانویس مانده. شاید کتاب دیگری باشد، فصل بندی ندارد.

679

ارشاد الطالبین

از **آخوند در ویزه ننگر هاری** (م ۱۰۴۸ه./۱۶۳۸م.). در چهار باب و هر

باب در چهار فصل : باب ۱- توحید ، ایمان ، وضو ، نماز ، ۲- توبه ، علامات پیر کامل ، چهار علم ملایم آن ، ذکر ، ۳- سیر و سلوک ، ٤- اخلاق حمیده ، اخلاق ذمیمه ، صبر ، شکر. (بنگرید به : تذکرهٔ صوفیان سرحد ، اعجاز الحق قدوسی : ۲۵۲-۲۵۳).

آغاز : حمد بیحد و ثنای بیحد سزای ذاتی را که به تقلب وحدت از عالم.

1297 ۲۵۲٤ : نستعلیق اردو ، ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، آب دیده ، انجام چند برگی افتاده.

1298 ۷۰۵ : نستعلیق و شکسته، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ خرید ۱۲۰۹ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده : دل منقبت را شیوهٔ چار تن هم از راه، ۸٤۸ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۱۵-۱٦).

1299 ۳۲۷۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : برای تحسین صوت نباید خواند. . ، برگی از دیباچه در پایان صحاف شده، عنوانها شنگرف ، ۵۳۰ ص.

1300 ۳۸۰٦ : نستعلیق، پخته اردو، ۲ع ۱/۱۲۹۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، ٦۱۹ ص.

1301 ٤٤۵۱ : نستعلیق، عبدالرحیم بن ابراهیم بن عبدالله بن حسین قندهاری، ۹ صفر ۱۲۹۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۸٦۸ ص.

680

ارشاد الطالبین

از **جلال محمود تهالیسری**، جلال الدین بن قاضی محمود، از مردم بلخ بوده، در ۹۸۹ه./۱۵۸۱م. در دهلی در گذشته است. اخلاق صوفیانه و اعمال و اذکار ایشان است، در ۳۵ باب (فصل). به نثر آمیخته به نظم ۱- بدان این راه شریعت است ۲- بدان مرض دل سه چیز است ، ۳- در بیان ارشاد و تلقین. . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۲۲.

آغاز: الحمدلله الذی اعطی الطالبین شوق لقائه و المشتاقین ذوق رضائه. . . اما بعد، فقیر . . . جلال محمود تهانیسری.

1302 ۴۵۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۷۳-۸۵)، عنوان و نشان شنگرف.

681

ارشاد المریدین

از **آخوند درویزه**، پشتو، که نام و زادگاهش شناخته نیست، و در پیشاور پاکستان می زیسته، و در ۱۰۴۸ ه.ق./۱۶۳۸م. در گذشته است.

نام نگارنده و کتاب در دیباجه آمده است، در یک مقدمه و چند نکته و یک خاتمه: مقدمه در بیان استفاضهٔ مریدان سابقین که چه بوده است، نکتهٔ اول در چگونگی حصول این معنی، نکتهٔ دوم در بعضی فواید این معنی (انسان کامل محمد است)، سوم در اطلاق نام صوفی و شیخ و پیر و درویش و مرید وغیره، چهارم در رسیدن به مرتبهٔ پیری و شرایط آن، پنجم در بیان ایمان، ششم در بعضی اذکار.

آغاز: حمدله. صلاة. و علی علماء الاتقیاء العرفاء الی یوم الدین، الذین اسسوا قواعد الدین . . . اما بعد، یکی از خویدمان کمینه و مریدان کمترینه . . . درویزه ننگرهاری می گوید . . .

1303 ۳۸۲۱ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۲۲ع ۱۱۴۳/۲ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۶ (ص ۲۷۸-۳۴۸). انجام در نکتهٔ ششم افتاده.

682

ارشاد المریدین

از کمال الدین **حسین خوارزمی** بن حسن (شهید ۸۳۵-۸۴۰ه.ق.). به

خواهش گروهی از طالبان و سالکان راه، در چهار فصل، به سال ۸۳۵ه‍./۱-۱۴۳۲م. نگاشته است. فصل ۱- در موعظه به طالبان و عاشقان و سالکان، ۲- در بیان احتیاج به شیخ کامل و مکمل، ۳- اطوار سبعه و معرفت مقتدا، ۴- آداب و شرایط سلوک.

آغاز: الحمدلله الذی رفع اعلام الشریعة بمیامن بیان ائمة.

بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۲: ۱۰۲۳.

1304 ۱۹۹۶: نستعلیق خوش، ۱۰۹۵ه‍.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۲۵-۱۹۴)، آغاز در دیباجه افتاده: اشتیاق را راه تمامی کرده در ظل هدایت آن بزرگ . . .، در پایان آن آمده در ۵ ذیحجهٔ خمس و عشرین و تسعمایه (۹۲۵؟!) در قبة الاسلام خوارزم در موضع بیگ اداغی از توابع بلدهٔ مذکور، در خانهٔ شیخ محمد از اولاد بدر اتابی به انجام رسیده است. عنوان و نشان شنگرف.

683

اسرار الاولیا

ملفوظات سلطان الاولیاء قطب العالم حضرت شیخ فرید الحق و الشرع والدین (**شکر گنج**) است، که به سمع این درویش (؟) رسیده و آنرا بدین نام در ۲۲ فصل گرد آورده است: ۱- در ذکر اسرار عشق اولیا، ۲- در ذکر متعبدان و درویشان حسب الحال افتاده، ۳- رزق، ۴- توبه، ۵- خدمت بزرگان کردن، ۶- خرقه و تلاوت قرآن، ۷- فضیلت سورهٔ اخلاص، ۸- خرقه و فقر، ۹- گلیم صوف، ۱۰- محبت، ۱۱- خوف، ۱۲- حسن عقیدهٔ مریدان، ۲۰- کشف و کرامات، ۲۱- تعظیم داشتن پیران، ۲۲- رنج و محنت و مشقت. (دیباجه).

در نسخه‌های چاپی و برخی از نسخه‌های خطی نام گرد آورنده **بدر اسحاق** آمده است.

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بنور معرفته و فضل احوال . . .

حمد بیحد و ثنای بیعد مر حضرت صمدیت را که بفیض فضل او.

بنگرید به : مشار ج ۲ ج ۱ : ۲۷۹.

1305 ۳۲۰۱ : نستعلیق اردو ، فیض الله، ۵ ذیقعده ۱۸۸ (۱۰۸۸ه.ق.)، آغاز در فصل اول افتاده : او پیش میرفت و خواجه منصور در عقب او می آمد ، ۳۲۳ ص.

1306 ۲۰۸۰ : نستعلیق خوش اردو، محمد رضا بن شیخ باق محمد عباسی قصبهٔ پاک پتن ، ۵ صفر ۱۰۹۳ه.ق. ، آغاز برابر نمونه ، نام شکر گنج در پایان نسخه آمده است ، نسخهٔ کامل ولی موریانه زده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۴۲ ص.

1307 ۱۶۷۴ : نستعلیق خوانا ، فقیر محمد میر، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۹۳-۱۳۶)، آغاز برابر نمونه، در دیباچه از گرد آورنده نام برده نشده است ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده.

0

اسرار خلافت انسانی : خلافت انسانی

0

اسرار شریعت : گفتار خوش

684

اسرار الصلاة

از صاین الدین ترکهٔ خجندی اصفهانی، علی بن محمد (م ۸۳۵ه/۱-۱۴۳۲م.)، که در ۲۱ ج ۲/ ۸۲۶ه.ق. در هرات ، در یک مقدمه و دو باب ، به انجام

رسانده است : **باب یکم** در طهارت و تحقیق و ارکان معنوی آن ، در دو صحیفه و یک تذنیب. صحیفهٔ ۱- حقیقت طهارت و اقسام آن، ۲- ارکان وضو و بیان حکمت آن. تذنیب در سنن وضو. **باب دوم** در نماز ، در چند صحیفه ، صحیفه ۱- در بیان معنی نماز ، ٤- اوقات نماز ، ۵- شرایط نماز و تحقیق معانی آن. تذنیب در سنت ، در چند وصل.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۰۲۹.

آغاز : شکر و سپاس پروردگاری را که شاهمراه بندگی بارگاه جلالش که سرحد . . . اما بعد ، بر رهروان راست راه بصیرت پوشیده نماند . . .

1308 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته ، ذیحجه ۱۱۱۲هـ.ق. در پرم پوری ، ش ۱۳ (ص ۵۹۰-۶۲۲)، نام نگارنده در نسخه نیامده، بدنبال «شق القمر» و چند رسالهٔ دیگر از هموست ، جدولبندی ۶ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

685

اسرار طریقت : رساله در کسب سلوک

از شاه **محمد غوث** ، بنگرید به : رسایل شاه محمد غوث ، در همین بخش.

1309 ۵٤۲۳ : نستعلیق پخته ، غلام محمد قادری ، ۱۵ ذیحجه ۱۱۸۶هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۵-۱۱۵) ، آغاز افتاده که بعضی مقدمات سلوک و حقایق را بیان آرد، که شاید بیننده بدعا یاد نماید. . .، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه. در پایان نام کتاب آمده است.

1310 ۶۲۲ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳هـ.ق. با تاریخ ۱۲۵۹هـ.ق به همین خامه در مجموعه ، ش ۳ (ص ۱۹۱-۲۳٤) ، نام کتاب در متن نیامده است. آغاز برابر نمونهٔ ۱.

1311 ۶۵۸۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۳ «رسایل شاه محمد غوث» (ص ۸۵-۲۰۲) ، آغاز برابر نمونهٔ ۲.

686

اسرر قادری

از **سلطان باهو**، بنگرید به : رسایل سلطان باهو، در همین بخش از فهرست.

1312 ۳۸۰٤ : نستعلیق خوانا، عبداللطیف، ۱۹۱۸ بکرمی/۱۲۷۸ه.ق. ش ۲ «رسایل سلطان باهو» (ص ۳۹-۱۱۲)، عنوان و نشان شنگرف.

687

اسرار مشایخ

از سید **یوسف**، سید خطاب حسینی، از مجموع کلمات کلیم الدین و جاهای دیگر، در هشت فصل گرد آورده است : ۱- طلب مولا و شناختن آن، ۲- ترک دینا، ۳- طلب و وسیلهٔ آن، ٤- ذکر جلی و خفی، ۵- مشربها و اشغال آنها، ٦- توحید و دریافت آن، ۷- سیر فی الله و رسیدن به آن، ۸- سیر فی الله و شدن آن.

آغاز: عنایت نامهٔ مربی مریدان و طالبان بندگی . . .

1313 ٦۳۱٤ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۸٤ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۳۲۹- ٤۵٤)، عنوان و نشان شنگرف.

688

اسرار قادری

از **محمد جان** ولد مولوی عبدالغفور مرید سید غلام قادر شاه، که در یکم رجب ۱۲۱۰ه./۱۷۹٤م. به انجام رسانده است (پایان نسخه). با عنوانهای باب. باب ۱- اوراد و وظایف، ۲- در بیان اذکار جلی و خفی، ۳- در بیان لطایف قلبی،

روحی ، نفسی ، خفی ، . . . ، ۵- مراتب سبعه وجوب و قدم و حدوث و امکان ، ۶- توحید و تحقیق در تجلیات و خاتمه.

1314 ۶۲۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۷۴) ، آغاز : افتاده انعکاس بر پرچه (ف. تسبیحی ۳ : ۴۹۰-۴۹۳).

689

اسرار وحی ربانی : اسرار شب اسرا

همانکه از میر سید **علی همدانی** (۷۱۳-۷۸۶ه.ق.) و **عزیز نسفی** (سدهٔ ۶-۷ ه.ق.) دانسته شده است. در معراج و تأویل عرفانی حدیثهای قدسی، با داستانهای عرفانی، به نثر آمیخته به نظم، و سربندهای «ای احمد» تحریری از آن بنام «کشف الاسرار» خواهد آمد.

آغاز : عن امام جعفر بن امام محمد صادق عن ابیه عن . . . روایت می کند مفخر سادات و منبع سعادات دریای نبوت ثمرهٔ شجرهٔ فتوت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۳۰.

1315 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه «رسایل میر سید علی» (ص ۲-۱۱۴).

1316 ۱۶۶۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کاغذها رنگارنگ ، انجام کمی افتاده، ۷۴ برگ شمار دارد.

0

اشعة للمعات : لمعات (شرح)

عراقی. جامی.

0

اصطلاحات صوفیان

در بخش واژه نامه‌ها، خواهد آمد.

690

اصول : وجودیه

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله، در همین بخش از فهرست.

1317 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. ش ۳۸ مجموعه ۴۳ گفتار از او، (ص ۳۴۵- ۳۵۲). نام رساله در نسخه نیامده است.

691

اصول العشره : ترجمه و شرح . . .

متن از نجم الدین کبری خیوق (م ۶۱۹ ه./۱۲۲۲م.). ترجمه و شرح از رضی الدین **عبدالغفور لاری** (۹۱۲ ه./۱۵۰۶م.). که به خواهش دوستان بدان پرداخته، هر چند این را «گستاخی» می دانسته است، نخست به ترجمه پرداخته و سپس به شرح آن می پردازد.

آغاز : الحمد لله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لو لا هدانا الله، والصلاة . . . اما بعد، گوید فقیر قلیل البضاعه و حقیر عدیم الاستطاعه . . . این کلمه چندی ست در ترجمه و شرح رسالهٔ . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۸۲.

1318 ۷۵۳ : نسخ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۸٦-۱۲۳) ، نشان شنگرف ، آغاز برابر نمونه.

692

اطوار

با عنوانهای طور : طور ۱- یافت و شناسایی حق ، ۲- در آنکه عالم محض خیال است ، ۳- ؟ ، ٤- در جمعیت دل ، ۵- در دفع خواهش جنگلی ، ٦- در معرفت حق جل و علی ، ۸- در دریافت خویش ، ۹- در معرفت حال خود، ۱۰- در کمال معرفت حق.

1319 ٤۸۳۰ : نستعلیق ریز خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۸۱-۹۵). عنوانها شنگرف. جدولبندی ۸ راه و کمند ۳ راه.

0

اعتقادات اهل حق

در بخش عقاید ، ص ٤۸٤ گذشت.

693

اعتقاد نامه : تحقیق الاسلام

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1320 ۹۵۵ : نسخ خوش سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ٤۳ گفتارهای او (ص ۲۹۷-۳۰٤). نام رساله در عنوان «اعتقاد نامه» است.

694

اعتقادیه : رسالهٔ . . .

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1321 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش، ش ۳ مجموعه رساله‌های او نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۱۶۲-۱۷۶). عنوان و نشان شنگرف. جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها.

695

اعیان ثابته

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی همین فهرست ، ص : ۴۱۳.

1322 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۲۷ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ۵۶۲-۵۶۴ هامش).

0

الهامات غوثیه : غوثیه

696

الهامیه : الهامات

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش از فهرست.

1323 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۳۶ مجموعه ۴۳ گفتار از او (ص ۳۰۴-۳۲۷). نام رساله در عنوان «الهامیه» است.

697

امیر الکونین

از **سلطان باهو** ولد بازید عرف اعوان، ساکن قلعهٔ شور، در زمانه محیی الدین غلام محمد رسول (دیباجه). مطالب عرفانی ست به نثر و آمیخته به نظم و آیاتها و احادیث، نامبوب.

آغاز : حمدله. صلاة. بعد میگوید مصنف تصنیف غالب الاولیا عارف خدا، دوام بحضور مصطفی، ارشاد دوست بیعت کرده . . . مرید شاه محیی الدین.

1324 ۳۸۰۲ : نستعلیق درشت خوب، سدهٔ ۱۳ه.ق. نسخه ناتمام مینماید، عنوانها شنگرف، آبدیده، ص ۱۴۹ ص.

698

انسیه : رسالهٔ . . .

از **یعقوب** بن عثمان **چرخی شیرازی** (م. پیرامون ۸۵۰ه.ق.). در سلسله و سخنان و مناقب خواجه بهاء الدین بخاری نقشبندی، تا سبب انس اصحاب گردد (دیباجه)، با عنوانهای فصل: فصل در فضیلت وضو، فصل در فضیلت ذکر خفیه، فصل در نماز های نافله، خاتمه در بعضی فوائد که از خواجه به این فقیر رسیده.

به کوشش محمد نذیر رانجها به اردو ترجمه و همراه متن فارسی جزو انتشارات مرکز تحقیقات زبان فارسی در ۱۹۷۸م. چاپ شد است.

آغاز : حمد و ثنا مر مبدع ارض و سما را که جنس انس را مظهر انواع کمالات . . . بنا بر این معنی فقیر یعقوب بن عثمان بن محمود الغزنوی ثم الچرخی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۵۰.

1325 ۳۹۳ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۹ه.ق. با تاریخ ۹۱۰ه.ق. در مجموعه، ش ۱۷ مجموعه (ص ۳۷۹-۳۹۵).

1326 ۵۸۶۶ : نسخ پخته، قوام الدین عبدالله، با تاریخ ۹۴۵-۹۴۶ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۵ (۴۵۸-۴۸۸)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1327 ۶۶۸ : نستعلیق خوش، شعبان ۱۰۵۵ه.ق. از روی نسخه ای نوشته شده که چند عبارتی از آغازش افتاده بوده است آغاز : گردانید و رسل و انبیاء را، ۲۴ ص. (تسبیحی ۳ : ۲۳۶-۲۳۷).

1328 ۴۵۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا، غلام حسین، در پهوجدره، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۹۱)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

699

انهار اربعه

از **احمد سعید مجددی** نسباً و طریقتاً، که پس از مرگ پدر در ۱۲۵۰ه.ق. به جای وی نشست. وی در رامپور ۱۲۱۷ه.ق. زاده شده و در ۱۲۷۷ه./۱۸۶۱م. در گذشته است. به خواهش حاجی علاء الدین احمد. در مراقبات و اشغال و اذکار که در خاندان مجدد الف ثانی معمول است و سلاسل اربعهٔ مشهوره، در چهار نهر نگاشته است : نهر ۱- در بیان اشغال و اذکار و مراقبات طریقهٔ مجددیه، ۲- اذکار و اشغال مشایخ جیلانیه، ۳- اشغال و اذکار چشتیه، ۴- مصطلحات طریقهٔ نقشبندیه.

آغاز : حمد بیحد مر خدایی را بی همتا جل جلاله و عم نواله و لآ له و عترته و صلوات بیعدد . . . و بعد، بندهٔ لاشیئ و بدنام کنندهٔ درویشان احمد سعید مجددی نسباً و طریقاً.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۵۴.

1329 ۳۹۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۶۵-۸۲)، آغاز برابر نمونه، انجام افتاده.

1330 ۱۴۶۳ : نستعلیق پخته ، محمد کریم ، ۱۲۹۲هـ.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۷۲-۹۳) ، عنوان و نشان شنگرف.

1331 ۱۰۷۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۲-۵۳). از باب دوم آغاز می شود ، بدون خطبه: باب دوم در بیان اشغال مشایخ جیلانیه ، از رساله قدوة السالکین . . . مولینا حافظ احمد سعید صاحب (ق ه) در آخر این رساله شیخ کبیر ملحق شد ، زیرا که در رساله شیخ کبیر مسطور نشده ، از برای فایدهٔ خود الحاق کردم ، قال سیدی و . . . باب دوم در بیان اشغال جیلانیه . . . و در آغاز باب سوم نیز میگوید از تالیف حافظ احمد سعید صاحب است ، که چون رسالهٔ شیخ کبیر مسطور نشده بود ، از برای فایدهٔ خود بدان الحاق کردم. و در پایان کتاب، نام کتاب انهار اربعه آمده است ، بدون اینکه نام مؤلف یاد شود. پس می توان گفت تالیف حافظ احمد سعید است ، که کسی ناشناس در پایان باب ۲ و ۳ مطالبی از رسالهٔ شیخ کبیر بر آن افزوده است.

0

انیس الاتقیا

در بخش چند دانشی ، ص ۳۶۱ گذشت.

700

انیس الارواح : انیس دولت ، کلمات خواجه عثمان

ملفوظات خواجه **عثمان هارونی** ست، که در هارون از مضافات نیشابور می زیست (خزینة الاصفیا). گرد آوری معین الدین **حسن سجزی اجمیری چشتی** پسر غیاث الدین (زاده در سجستان ۵۳۷-۶۳۳هـ./۱۱۴۲-۱۲۳۶م.).

وی در شهر بغداد با خواجه عثمان بر می خود، و سی سال نزد وی بسر می برد ، و مجموعه سخنان وی را در ۲۸ مجلس گرد می آورد : ۱- در احکام ایمان ، ۲- مناجات مهتر آدم ، ۳- در خرابی شهرها ، ٤- فرمانبرداری زنان ، ۵- احکام صدقه ، ٦- شرب مویز ، ۷- آزار مؤمنان ، ۸- قذف گفتن ، ۹- کسب کردن ، ۱۰- مصیبت، ۱۱- کشتن جانوران ، ۱۲- احکام سلام کردن، ۱۳ کفارات روزه، ۱٤- فضیلت حمد و اخلاص ، ۱۵- سخن در اهل جنت ، ۱٦- فضیلت مسجد ، ۱۷- گرد آوردن مال دنیا ، ۱۸- عطر ، ۱۹- بانگ نماز ، ۲۰- سخن در مؤمنان ، ۲۱- روا کردن نیار مردم ، ۲۲- آخرت الزمان ، ۲۳- تفکر به مرگ ، ۲٤- چراغ مسجد، ۲۵- درویشان، ۲٦- در شلوار و آستین دراز پوشیدن، ۲۷- امیران ستمگیر و عالمان دنیا دوست، ۲۸- توبه و سلوک.

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه اسعدک الله ، که این اخبار و آثار انبیا ، و این اسرار و انوار اولیا، از کلمات و انفاس متبرکه، سید العارفین.. . خواجه عثمان هارونی (رح) شنیده و رسالهٔ انیس الارواح نام اوست.

1332 ٤۲۳۰ : نستعلیق پخته ، ایزد بخش ، ۱۱٦۹ه.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۵۹۲-٦۳٤).

1333 ٦۳۱٤ : نستعلیق پخته ، یکشنبه ۳ شوال ۱۰۸۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۸-۱۹٦) ، آغاز برابر نمونه ، در دیباجه میگوید : از زبان ایشان شنیدم و به انیس دولت نامیدم، ولی همان کتاب است، عنوان و نشان شنگرف.

701

انیس المطلق ، شرح الاسم المعبود

گفتاری ست به نثر آمیخته به نظم ،فارسی روان، در مسایل عرفانی و فقهی، نام بالا در پایان کتاب از نویسندهٔ نسخه آمده است.

1334 ۵۷۸۱ : نستعلیق ، حسین الهی ، ۱۲۸۲ه.ق. حسب الفرمایش نور چشمی سید خواجه نظام الدین ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز افتاده : مگر نامی ست اندر هر زمان انداخته. بدانکه وصول بدین حالات و مقامات بمقتضای جذبه ، ۲۵۵ ص.

0

اوپنشاد : سراکبر

702

اوراد

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی در بخش چند دانشی همین فهرست.

1335 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ٦٤ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ٦٤٣-٦٤٧ هامش).

703

اوراد : شرح . . .

ناشناخته.

1336 ۵۹۹۷ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : و باز کشته شود در راه او ، شرح اوراد است، شاید اوراد سهروردی یا اوراد فتحته در پایان آمده : این کتاب شرح اوراد . . . عنوان و نشان شنگرف ، ۱٦۹ ص.

0

اوراد

در بخش علوم غریبه خواهد آمد.

704

اوراد سهروردی : اوراد شیخ الشیوخ

از شیخ **بهاءالدین زکریای ملتانی** (۵۶۶-۶۶۶ھ/۷۰-۱۱۷۱-۱۲۶۸م). که به خدمت **شهاب الدین سهروردی** رسیده و خرقه از او پوشیده، و این اوراد را از وی روایت کرده است.

«الاوراد» در صد و ده فصل، در فضایل نماز های فرض و سنت، مسایل طهارت، مراسم دینی، عبادات و اوراد گوناگون است. بادیدی صوفیانه.

برای آگاهی بیشتر بنگرید به: مشایخ سهرورد، ج ۳، بنام تذکرهٔ قطب الاقطاب شاه رکن عالم ملتانی، از نور احمد خان فریدی: ۲۸۶- و نیز احوال و آثار شیخ بهاء الدین زکریای ملتانی، از شمیم محمود زیدی، انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان: ۹۱- نسخه های فارسی ۲: ۱۳۳۵.

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه طریق شیوخ سلف رضوان... استقامت است بر متابعت بهتر عالم (ص). اول قدم بعد از توبه.

1337 ۱۷۳۹: نستعلیق خوش، ۲۸ ج ۹۹۶/۱ھ.ق. حق و ملک خان اعظم، عنوان و نشان و جدولبندی به شنگرف، آغاز برابر نمونه، ۵۵ ص.

1338 ۶۱۹۰: نسخ و نستعلیق، ایاز، ج ۱۰۶۸/۲ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۷۵)، آغاز برابر نمونه ولی آسیب دیده است.

1339 ۶۹۵۱: نسخ خوش، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، در یک مجموعه اوراد (ص ۷۷-۳۶۰)، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده.

1340 ۶۷۱۴: نسخ و نستعلیق، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، ۲۹۷ ص.

1341 ۳۹۸۹: نستعلیق، محمد نسیم یعقوب زی بن ملا محمد آخند زاده، ۱۲۳۴ھ.ق. آغاز برابر نمونه، ۲۶۳ ص.

1342 ۴۷ : نستعلیق نا پخته اردو ، فضل دین ولد میان مهر محمد ساکن پرکنه دهن شهر دهد وال ، محرم ۱۲۸۳ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، ۲۴۸ ص. (تسبیحی ۱ : ۴۷-۴۹). ن.

705

زبدة الاوراد : اوراد سهروردیه (منتخب)

از ناشناس ، که از «اوراد سهروردی» شیخ شهاب الدین را گزیده است.

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه این رساله ای‌ست در بیان نماز و روزه و فضایل دوازده ماه و نماز تهجد . . . انتخاب نموده شد از اوراد حضرت شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی.

1343 ۲۷۴ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد دین ، سدهٔ ۱۳ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۸-۶۲).

706

کنز العباد فی شرح الاوراد : اوراد سهروردی (شرح)

متن از همان شیخ **بهاء الدین** زکریای **ملتانی**،گزارش از **علی بن احمد غوری،** که در کره می زیسته است ، مرید شاه رکن عالم ملتانی (م ۷ ج ۱/۷۳۵ ه‍.ق./۱۳۳۴ م.) ، که این گزارش را پس از مرگ شاه رکن عالم به انجام رسانده است.

شرح به عربی و فارسی ست ، با نقل از کتابهایی که نام آنها را می آورد. و سربندهای «قوله».

آغاز ج-۱ : اعظم المحامدلله العظیم ، و اکرم الصلوات علی رسوله الکریم . . . اما بعد ، فان هذا شرح اوراد الشیخ . . . الفه العبد . . .

1344 ۳۲۹۷ : نسخ پخته ، محمد بن عمر بن محمود ، ع ۱/۸۴۷ ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی ، نسخهٔ پاکیزه ، ۵۴۴ ص.

1345 ٤١٤٢ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد احمد شیخ ، ۱۳ج ۹۵۹/۲ ﻫ.ق. آغاز ۲ برگ نونویس ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۱٤ ص.

1346 ٦٨٨۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۱ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، و نسخه می رسد به «فصل فی صلاة الجمعه» وناتمام می ماند ، عنوانها در نیمهٔ یکم شنگرف و بقیه مشکی ، ٤٦۱ ص.

1347 ۱۸۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۲٦۰ برگشمار دارد.

707

اوراد سلسلهٔ قادریه

از شیخ **عبدالحق، محدث دهلوی** (۹۵۸-۱۰۵۲ﻫ.ق.) نخست می «وصل» کلیاتی دربارهٔ درودها و سلوک ، سپس عمل الیوم و اللیله ، آنگاه اوراد سلسلهٔ قادریه است و در پایان رسالهٔ «نورین» محمد بن عبدالرحمان حبشی وصالی ست و این یکی به عربی.

آغاز: الحمدلله الذی جعل الاوراد وسیلة الی نزول الواردات. . . میگوید بندهٔ گنهکار گرفتار . . . عبدالحق . . . که این مجموعه ایست جامع بعضی ادعیه از سلسلهٔ شریفهٔ قادریه.

1348 ۱٦۷۳ : نسخ خوش، دعاها معرب ، سدهٔ ۱۳ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ٤۹٦ ص.

708

اوراد فتحیه : شرح . . .

متن از میر **سید علی همدانی** (۷۱۳-۷۸٦ﻫ.ق.). گزارش از محب طریق

جنیدی «**جعفری**» که از حضور خود در حلقهٔ ذکر شیخ عماد الدین فضل الله یاد می کند، به نثر آمیخته به نظم، که برخی از آنها عنوان «ضعیف گوید» را دارد.

آغاز: الحمد للفتاح الذی فتح علی المحبین ابواب الفتوح و جعل الاوراد الفتحیه ادوات . . . اما بعد، میگوید سالک بادیهٔ پریشان . . . جعفری.

1349 ۵٤٤ : ثلث حوانای سدهٔ ۱۱ه.ق. با یادداشت ۱۱۱٦ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۳-۲۱۲)، آغاز برابر نمونه، انجام فتاده (ف. تسبیحی ۲ : ٤۱۸-٤۲۰).

1350 ٤۳۲٤ : نستعلیق، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۳۸ ص.

1351 د۲۹٤۵ : نستعلیق خوش، فقیر محمد مقیم، رمضان ۱۱۷۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ۲٤۸ ص.

1352 ۲۹۲۷ : نستعلیق پخته، ۱۷ شعبان ۱۲۹۳ه.ق. آغاز برابر نمونه واژه‌ها و عبارتهای دعا به شنگرف، ۳۰۱ ص.

709

اوراد فتحیه: شرح . . .

متن از میر سید **علی همدانی** (۷۱۳-۷۸٦ه.ق.). اوراد صوفیانه است. شرح از ناشناس. نسخه ها یکی نیستند.

بنگرید به: مشارچ ۲ ج ۱ : ۵۹۸- نسخه ها فارسی ۲ : ۱۰۵٦.

1353 ۷۷۲: نسخ (در دعاها) و نستعلیق زیبا (در فارسیها) سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز: استغفر الله العلی العظیم (سه بار). در مجموعه دعاها و سورتهای قرآنی، در زمینه ای زرین و حواشی نقاشیها، نسخهٔ هنری.

1354 ۳۵٦۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده: اوطان و نیز حج دلالت دارد . . .، متن زیر خط شنگرف، همراه با حکایتها، ۱۳۲ ص.

1355 ۱۱۷۸ : نسخ خوش (متن) و نستعلیق خوش (ترجمه)، سدهٔ ۱۲ ه.ق. **آغاز:** استغفر الله العظیم . . . بنام خدای بخشندهٔ مهربان. آمرزش خدای بزرگ، انخدایی که نیست معبودی مگر او، زنده و پاینده، و توبه میکنم بسوی او و سئوال میکنم او را . . . با یک سرلوح زیبای زرین، جدولبندی و خطی و کمند ۳ خطی.

1356 ۲۰۰۴ : نسخ عبدالحنان المنان جهان خان، ۲۲ع ۱۲۳۹/۲ه.ق. پاس خاطر ملا نصرت الدین، **آغاز:** بسمله. استغفرالله استغفرالله، نشانها شنگرف، در برگ یکم روایتی ست عرفانی که چنین آغاز می شود: عبدالحنان المنان جهانخان گفته که شنیدم حضرت حاجی دیوانه . . . و در پایان ابیاتی به فارسی، ۵٤ ص.

710

اوصاف الاشراف

از خواجه **نصیر الدین طوسی**، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲ه.ق.)، به نام محمد بن بهاء الدین محمد جوینی، در پنج باب: ۱ـ در مبدء حرکت، شش فصل (: ایمان، ثبات، نیت، صدق، انابت، اخلاص)، ۲ـ ازالت عوائق و قطع موانع، شش فصل (: توبه، زهد، فقر، ریاضت، محاسبت و مراقبت، تقوی)، ۳ـ سیر و سلوک، شش فصل (: خلوت، تفکر، خوف، رجا، صبر، شکر)، ٤ـ احوالی که مقارن سلوک حاصل شود، شش فصل (: ارادت، شوق، محبت، معرفت، یقین، سکون)، ۵ـ حالهایی که اهل سلوک را سانح گردد، شش فصل (: توکل، رضا، تسلیم، توحید، اتحاد، وحدت).

آغاز: سپاس بیقیاس بار خدایی را که بسبب آن.

بنگرید به: مشار چ ۲ ج ۱ : ۱. ۶ - نسخه های خطی فارسی ۲ : ۱۰۵۷- ذریعه ۲ : ٤۷۷.

1357 ۳٤۰۳ : نستعلیق پخته، ۱۷ رمضان ۹٤۰ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱٤۹-). آغاز در دیباجه افتاده : در این وقت که اشارت نافذ صاحب اعظم . . . ، عنوان و نشان شنگرف.

711

اوهام : رساله در . . .

بدینگونه آغاز می شود : نزدیکترین راه طریقت دل است ، سیر دل بدون وهم . . . سپس : فصل در بیان اوهام مبتدی صادق ، فصل دوم در بیان اوهام متوسط سائر ، فصل سوم اوهام منتهی واصل ، به نثر آمیخته به نظم و عنوانهای تجلی نیز دارد. در پایان آمده : رسالهٔ اوهام **احمدی**.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الخلائق بمعرفة الاحدیة المطلقة ، و ظهر العالم باسمائه . . . ای عزیز چند کلمه در بیان اوهام بطریق ایجاز و اختصار املا کرده ام.

1358 ۴۵۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، غلام حسین ، در شهر پهوجدرهٔ سیدان، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۱-۷۲)، نشان شنگرف، در پایان آمده : تمام شد رسالهٔ اوهام **احمدی**.

712

ایمان : رساله در . . . ، تحقیق ایمانی

از شاه **نعمت الله کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ ه.ق.). بنگرید به : **رسایل شاه نعمت الله** ، در همین بخش.

1359 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ ه.ق. ش ۳۳ مجموعه ۴۳ از گفتارهای او (ص ۲۹۱-۲۹۷). نام رساله در نسخه نیامده است.

713

باغ دنیا

از **محمد رضا** بن محمد فاضل بن اسد الله **لاهوری** ، که از حاجی شیخ الهداد

خان قادری اکبر آبادی و شیخ اسماعیل خرقهٔ خلافت پوشیده، برای طالبان راه طریقت و سعادت که دنیا را کشتزار می دانند، به سال (باغ دنیا=۱۰۶۸ ه‍.ق.)، در سیر و سلوک به نام «باغ دنیا» نگاشته است.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، میگوید رضا جوی مؤمنان، که چون شیخنا و مخدومنا . . . حاجی الهداد خان قادری اکبر آبادی.

1360 ۳۶۸۸ : نستعلیق پخته، میر خان ولد شرف الدین جالندهری، ۱۱۴۷ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۷۴). عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه.

0

بحر الفراسه : شرح دیوان حافظ

در بخش دیوانها، دیوان حافظ : شرح خواهد آمد.

714

بحر المعانی : مکتوبات

از **محمد** بن نصیر الدین جعفر (یا محمد بن نصیر بن جعفر) **مکی** حسینی (م ۸۹۱ ه‍.ق.) از خلفای نصیر الدین محمود اودهی، و محمد گیسودراز (م ۸۲۵ ه‍.ق.). مجموعه ۳۶ نامهٔ عرفانی ست که برای ملک محمود عرف شجن می نگاشته است : مکتوب ۱- ایمان، ۲- صلاة، ۳- زکاة و صوم و حج، ۴- معرفت، ۵- روح، ۱۰- عشق، ۱۵- مشاهدات، ۲۰- اسرار قرآن، ۳۰- رؤیا، ۳۵- شوق و حقیقت، ۳۶- عشق و اسرار آن. هر نامه با شمارهٔ خود آغاز می شود و پس از عنوان خطابی ست به محبوب اعز ملک محمود عرف شجن و یا محبوب اعز، محبوب جانی، به نثر آمیخته به نظم، و در پایان برخی از آنها تاریخ نگارش آمده است،

از آن میان نامه ۲۹ که مؤرخ دو شنبه ۲۶ ذیحجهٔ ۸۲۴ ه.ق. میباشد. (نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۰۶۱).

آغاز: آن خدایی که انگبین شیرین نوش از فوارهٔ تلخ زنبور . . .

1361 ۷۸۲ : نسخ خوش ، محمد امین بن شیخ منجهن صوفی قادری بیجاپوری ، ۱۰۵۲ ه.ق. (ص ۱-۳۹۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، (ف. تسبیحی ۳ : ۳۹-۴۱).

715

بطیخیه : رساله . . .

از **احمد خواجکی کاسانی** ، بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش.

1362 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۱۹ «رسایل کاسانی». (ص ۷۱۲-۷۳۰).

716

بکائیه

از **احمد خواجکی کاسانی** ، بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش.

1363 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۸ مجموعه «رسایل کاسانی» (ص ۴۹۴-۵۲۲).

717

بهرامشاهیه

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1364 ٥٤١٧ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۱۸۷-۲۰۸)، آغاز برابر.

0

بیان عیان

شاه داعی، در بخش فلسفه ص ٤٥٢ گذشت.

718

بیزاریه

از الله بخش بن سید صدر الدین سکری، از روزگار جهانگیر (۱۰۱٤-۱۰۳۷ ه‍.ق.). که در دیباجه مینویسد: باعث نگارش این رساله آن بود که شنیده شد در انجمن سلیمان زمان جهانگیر پادشاه، بر زبان گهر بارش گذشته که: بیزارم از آن کهنه خدایی که تو داری - هر لحظه مرا تازه خدای دگر است. و منهم در این زمینه از گفتهٔ بزرگان و تجلیات و مشاهدات مراتب ذات این رساله را نگاشتم.

آغاز: لا اله الا الله محمد رسول الله. میگوید... الله بخش بن سید صدر الدین سکری، باعث این رساله آنکه.

1365 ٤٢٣٠ : نستعلیق پخته، ایزد بخش، ۹ ج ۱۱۶۹/۲ ه‍.ق.ش ۷ مجموعه (ص ۳٦۰-۳۷٤).

719

پاس انفاس : هشت اشغال

از محمد رضا بن محمد فاضل بن اسد الله لاهوری، نگارندهٔ «باغ دنیا: ۸۷۰» برای

شیخ عبدالرحمان بن اسحاق ، عمل پاس انفاس هشت سلسلهٔ زیر را نگاشته است : قادریه ، خواجگان چشتیه ، دیوانگان چشتیه ، سهروردیه ، فردوسیه ، شطاریه ، نقشبندیه ، مداریه.

آغاز : الحمد للملون و الصلاة علی باعث المکون ، و علی آله و صحبه. اما بعد ، میگوید فقیر . . . محمد رضا بن . . .

1366 ۳۶۸۸ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۱٤۷ ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۲ (ص ۱۷۵-۱۸۲). جدولبندی ۳ راه.

1367 ۷٤۰۹ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با تاریخ ۳۷ عالمگیری در مجموعه (۱۱۰۵ ؟)، ش ٤ (ص ۸۱-۱۰۸). گویا همانست. **آغاز :** بعد از ادای محامد الهی و صلوات نامتنهاهی بر روضهٔ حضرت رسالت پناهی. . . سخن مرشدان آگاه و کلام خواجگان مع الله این است.

720

تاج نامه

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸٦۹ ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی.

1368 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ٦۵ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ ه.ق. (ص ٦٤۷-٦٤۸ هامش).

721

تحریر الوجود المطلق : وجود مطلق

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸٦۹ ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی : ٤۱٤.

1369 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ٤۲ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ ه.ق. (ص ٥۸٦-٥۹۰) هامش).

722

تحفه : ملفوظات ابراهیمی

از ملفوظات **ابراهیمی** ، گرد آوری **محمد وارث شاه** (دیباجه).

آغاز : حامداً و مصلیاً و مسلماً. میگویم که این تحفه ای ست از ملفوظات ابراهیمی (ق ه) مجموعهٔ محمد وارث شاه : کی توانم شکرگفتن در خور نعمای تو - شکر نعمتهای تو چندانکه نعمتهای تو.

1370 ۲۷۸۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۱۲-۱٦۰).

723

تحفة الجمال و خزانة الاحوال

از **احمد عبدالملک الجبار** ، مرید پیر دستگیر خواجه سید شاه جمال. مسائل عرفانی ست ، نامبوب ، و در حقیقت شرح و گاهی تلخیص سخنان و مکتوبات شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی (۹۷۱-۱۰۳٤ ه.ق.) است.

آغاز : الحمدلله العلی الا علی کما یحب ربنا و یرضی و الصلاة . . . اما بعد ، چنین گوید . . . احمد عبدالملک الجبار.

1371 ۷۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح ساده ، جدولبندی ۳ خطی و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۸۵۸ ص (ف. تسبیحی ۳ : ٦۸-٦۹).

O

تحفة القلوب : عشقیه

724

تحفهٔ مرسله : ترجمهٔ . . .

متن عربی از مخدومی شیخ **محمد بن شیخ فضل الله** [بلخی؟]، با دیباجه ای از مترجم، که میگوید از من خواست که آن را به فارسی در آورم، و خاتمه ای که در آن آمده ، میگوید بنده . . . **عبدالغفور** که مترجم این سطور است، که این خیال بدین هوس پخته است ، که سفال وجود خود را در سلک جواهر مصنفان این فن در آورده. و تاریخ نگارش را ۹۹۹ه‍./۹۰-۱۵۹۱م. یاد میکند.

در بارهٔ وجود باری ست و ظهورات آن «آن وجود را مرتبه‌ها ست ، مرتبهٔ اول لاتعین و اطلاق و ذات بحت که مرتبهٔ احدیت می نامند ، مرتبهٔ دوم تعین است ، . . .» هفت مرتبه را بیان می کند ، و میگوید : «مرتبهٔ پسین که آن مرتبهٔ انسان است . . .» به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : (دیباجه) : ثنای بسیار و سپاس بیشمار مر کردگاری را که با الهام ربانی از هار . . .

آغاز (متن) : حمدله. و العاقبة للمتخلی عن الکونین ، یعنی جمیع محامد و ثنا ثابت مر خدایی را . . .

1372 ۷۱۶۱ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۱۱۲۲ه‍.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۲ مجموعه (ص ۷-۳۹) ، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی شش راه و عنوانها شنگرف ، سپس «مراتب» و رسالهٔ عرفانی نگاشته محمد بن فضلی بلخی که گویا از همین نگارنده و ترجمه و شرح همین عبدالغفور باشد.

725

تحفهٔ نوریه

از **غلام معین الدین عبدالله**، خلیفه خویشکی **قصوری چشتی**، (۱۰۴۳-۱۱۰۶ ه.ق.)، در دیباجه میگوید چون پیش از این «تحفهٔ سریه» را نظم کرده، و کلیات خمس و تنزلات و سایر مصطلحات صوفیان را بیان کرده بودم ولی بسیار مجمل بود، این را در گزارش آن ساخته و «تحفهٔ نوریه» نامیدم. سپس نخستین، بیت آن منظومه را گزارش کرده است: حمد آنرا که ذات اوبحت است - از تعین هر آنچه هست در تحت است.

آغاز: حمد و سپاس خداوندی را که ذات بحت او از جمیع تعینات منزه است و احدیت او . . . پس میگوید بندهٔ کمینه . . . غلام معین الدین.

1373 ۷۹۲۱: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، تنها پنج برگ آنست. آخرین بیت گزارش شده: بعد ازان هست عالم ارواح- که مقابل مثال و هم اشباح.

726

تحقیقات

از خواجه **محمد پارسا** (۷۵۶-۸۲۲ه./۱۳۵۵-۱۴۲۹ م.). همان کتابیکه تحریر دیگرش را در فهرست نسخه های فارسی (۲: ۱۰۷۷) از کتابخانهٔ آستان قدس نشان داده ام. و این نسخهٔ ما دارای همان موضوعهاست و با همان ترتیب ولی تحریر اول آن است، تحریری که هنوز مبوب نشده است: توحید و منازل سه گانهٔ آن (عشق، نیستی، هستی)، نماز، روزه، زکاة، حج (مثال سفر آخرت)، کمال معرفت حاصل کردن، اسماء حسنی و شرح صفات، آداب تلاوت (شش ادب)، سخنان خواجگان نقشبند، مراتب توحید، مراتب روح انسانی، ارکان ایمان،

اصطلاحات صوفیان توبه، فقر ، قناعت ، صبر ، حال عارفان ، درجات زهد. . .،.

آغاز : الحمدلله الذی اخترع ماهیات الاشیا ' بفیض وجوده و کساهم . . . و بعد ، مابین ز من الاقطاب.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۷۷- مجلهٔ دانشکدهٔ ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد، ش ۳۹ ، پایز ۱۳۵۳، ص ۴۶۷-۵۰۲، مقالهٔ محمد اختر چیمه.

1374 ۲۴۸۷ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، برگهای انجام آبخورده ، از موریانه بی بهره نمانده، ولی قابل استفاده ، نام نگارنده در دیباجه نیامده است ، ۵۳۶ ص.

0

تحقیق الاسلام : تحقیق نامه

0

تحقیق الایمان

در بخش اخلاق خواهد آمد.

0

تحقیق ایمانی : ایمان

727

تحقیقات

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه.ق.).

بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1375 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. ش ۱ مجموعه رساله های او (ص ۱-۲۷) ، همراه ۴۲ گفتار دیگر.

728

تذکرة الفقراء

از **محمد صابر** بن محمد یعقوب ، **صوفی** ، آداب صوفیانه است و سلوک ، به نثر آمیخته به نظم ، با سروده هایی از خود و دیگران ، با سربند های «بشنو ای عزیزم» «گوش کن». در ص ۷۵ نسخه ۳۷۹ آمده : بشنو ای عزیزم این کتاب را مسمی به تذکرة الفقراء نام نهادم ، و در پایان رساله تاریخ انجام را ۱۲۵۲ ه.ق. یاد کرده است.

آغاز : بنام آن قدوسی که آیینهٔ دل طالبان خود را از رنگ هستی... اول نامه قلم مشک فشان باید کرد.

1376 ۳۷۹ : نستعلیق پخته ، ۱۲۹۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه «رسایل محمد صابر» (ص ۷۴-۱۵۱) » با یک سر لوح ساده رنگی ، عنوانها شنگرف.

0

ترجمهٔ احیاء العلوم : احیاء العلوم

0

ترجمهٔ اصول عشره : اصول عشره

0

ترجمهٔ باشست : جوک باشست

729

ترجمهٔ دعای قنوت

از خواجه **باقی باالله**، بنگرید به : رسایل باقی با الله، در همین بخش.

1377 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ١٠٦٤ه‍.ق. ش ٨ «رسایل باقی با الله»، (ص ١٦٩).

730

ترجمهٔ رسالهٔ شیخ

از شاه **داعی شیرازی** (١٠-٨١١-٨٦٩ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی، ص ٤١٥.

1378 ٨٤٩ : نستعلیق خوش، ش ٤٣ «رسایل شاه داعی»، نوشتهٔ ٨٨٢-٩٠٥ه‍.ق. (ص ٥٩٠-٥٩٥ هامش).

0

ترغیب العباد علی تکثیر الاوراد

در بخش علوم غریبه و اوراد خواهد آمد.

731

تسکین القلوب

از میرزا **حنان.** باعنوانهای ای برادر. در پایان آن آمده : تمام شد تسکین القلوب تألیف احقرالعباد میرزا حنان که از کتب معتبره استخراج کرده ، بتاریخ ۸ رمضان ۱۲۹۰ه.ق.

آغاز : حمدله. صلاة. ای عزیز خداوند تبارک و تعالی به حضرت موسی (ع) خطاب کرد ، که فرعون را دلالت کن ، که به قبطیان میگوید انار بکم الاعلی . . .

1379 ۱۵۹۰ : نستعلیق خوانا ، نگارنده ، ۸ رمضان ۱۲۹۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷۲-۸۸) ، بدنبال «شرح قصیدهٔ بدالامالی» که نیز بخامهٔ همین حنان است.

732

التعرف لمذهب التصوف : شرح . . .

متن عربی آن از **ابوبکر** بن محمد ابراهیم **بخارایی کلابادی** (م ۳۸۰ه/۹۹۰م) گزارش فارسی آن از ابو ابراهیم اسماعیل بن محمد بن عبدالله مستملی (م ۴۳۴ه/۱۰۴۲-۱۰۴۳م). در چهار جلد، نا مبوب در لکهنو ۱۳۲۸-۱۳۳۰ه.ق. و سپس جلد یکم آن در تهران بکوشش دکتر مینوچهر در ۱۳۴۶خ . چاپ شده است.

در چهار جلد و رویهم هفتاد و هفت باب : ۱- تحمید ، ۲- فی العلم سمیت الصوفیه صوفیه، ۳- حال الصوفیه، ۴- فیمن نشر علوم الاشاره. . . ، ۵-فیمن صنف فی المعاملات، . ۱- الرؤیت ، ۱۵- الاصلح ، ۲۰- فیما کلف الله البالغین ۲۳- فی اختلافهم فی الروح. جلد دوم. باب ۲۴- فی تفضیل الرسل علی الملائکه ، ۲۶- فی کرامات الاولیاء. جلد سوم. باب ۲۷- فی اختلافهم فی الولی، ۳۰- فی المذاهب

الشرعیه ، ۵۰- فی حقیقة التواضع ، ۵۱- فی القرب ۵۲- المحبة ، جلد چهارم. باب ۵۳- التجرید و التفرید ، ۶۰- الفناء والبقاء ، ۷۰- فی تنبیه ایاهم بالفراسات ، ۷۶- فی الموت و بعده ، ۷۷- فی السماع و آدابه.

آغاز: الحمدلله القاهر القادر القوی ، الملک الغنی ، الاول الازلی. . . اسماعیل بن محمد بن عبدالله گفت . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۲۴- کشف الظنون ، التعرف. راهنمای کتاب ۱۱ : ۷۵.

1380 ۳۰۲ : نسخ خوش ، سدهٔ ۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، هر چهار جلد است در دیباجه نام مترجم اسماعیل بن محمد بن عبدالله و نام نگارنده ابوبکر بن ابی اسحاق محمد بن ابراهیم بن یعقوب البخاری الکلاباذی آمده است ، نسخه مبوب است و فهرست با بها بیش از آغاز کتاب آمده است ، عنوانها مشکی درشت و عربیها به شنگرف ، ۱۲۷۴ ص (تسبیحی ۲ : ۲۶۶-۲۷۲).

733

تعلیم المرید

از **نور محمد آخوند زاده** ، با عنوانهای «فصل» : فصل ۱- اذکار ، ۲- نفی و اثبات ، ۳- تنزیهات ، ۴- خلوت . . .

آغاز: حمدله. صلات. اما بعد ، بدانکه سلسلهٔ نقشبندیه بدین نمط است.

1381 ۵۸۴۴ : نستعلیق خام ، یکشنبه ۱ ج ۲/۱۳۱۶ ه.ق. عنوانها سرخ ، ۲۲ ص.

734

تفسیر استعاذه

از خواجه **باقی بالله** ، بنگرید به : رسایل باقی بالله ، در همین بخش.

1382 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش ، احمد مشتاق ، ١٠٤٦ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ٤٦-٥٤).

0

تفسیر فتوح الغیب : فتوح الغیب

735

تلقین و ذکر

از **احمد خواجکی کاسانی** ، بنگرید به : رسایل کاسانی در همین بخش.

1383 ١٤٠١ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ١٢٨٠ ه.ق. ش ٥ «رسایل کاسانی» (ص ٤٤٧-٤٥٥).

736

تمهیدات

از **عین القضاة همدانی** ، ابوالمعالی عبدالله بن محمد بن علی میانجی (٤٩٢-٥٢٥ه./١٠٩٩-١١٣١م). در ده تمهید : ١- در ظاهر و باطن ، ٢- طلب و ارادت حق و حقیقت ، ٣- در سه گونه خلق (سه طایفه) ، ٤- معرفت نفس و خدا ، ٥- اسلام و ایمان ، (ارکان پنج گانه) ، ٦- عشق ، ٧- روح ، ٨- حقیقت قرآن ، ٩- ایمان و کفر ، ١٠- غرض و مقصود در این تمهیدها.

1384 ٦٥٢: نسخ خوش، سدهٔ ١٠-١١ه.ق. **آغاز:** حمدله. تمهید اصل اول. بدانکه در حق صورت بنیان و ظاهر جویان . . .، عنوانها شنگرف، ٢٥٨ ص (ف. تسبیحی ٣ : ١٠٠-١٠١).

1385 ۲۷۸۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. با تاریخ ۱۲۶۸ه.ق. در مجموعه ، ش ٤ (ص ۱۸۵-۵٤۵). انجام و افتاده.

737

تن آدمی : دربارهٔ . . .

تن را سه پادشاه است و سه وزیر : پادشاه اول روح است و وزیر او عقل. پادشاه دوم نفس است و وزیر او شیطان، پادشاه سوم دل است و وزیر او زبان. پادشاه اول چه میگوید و پادشاه دوم چه ، و پادشاه سوم چه میگویند.

آغاز : حمدله. صلاة. در تن آدمی چند پادشاه است و چند وزیر؟ بگو سه پادشاه و سه وزیر.

1386 ۱۱۳۳ : نستعلیق ، ۲٤ ذیحجهٔ ۱۳۱٤ه.ق. ش ۲۵ ، مجموعه (ص ۱۶-۱۹).

738

تنزیل

از **عزیز نسفی** ، عزیز الدین محمد نخشبی ، از روزگار جلال الدین خوارزمشاه (۶۱۷-۶۲۸ه.ق.). دربیست اصل : ۱- معرفت خدای ، ٤- معرفت انسان، ۱۰- معرفت معاد . . . ، و هر اصل در چند فصل و سربند های «ای عزیز»

این رساله جز «بیان التنزیل» و کوچکتر از آن است ، (نسخه های فارسی ۳ : ۱۰۶۷ و ۱۱۰۰).

آغاز : حمد و سپاس بیغایت خدایتعالی راست جل جلاله و کبریائه والآئه . . . بعد از حمد خدایتعالی و درود ختم رسل (ص) بدانکه این کتاب از عزیزی ست و نام این کتاب تنزیل است ، مشتمل بر بیست اصل . . .

1387 ۷۹۹۸ : نستعلیق پخته ، یکشنبه ج ۲/۱۰۸۱هـ.ق. عنوانها شنگرف و گویا بعداً نوشته شده از این رو شمارهٔ «اصل» و «فصل» ها به آسانی میسر نیست ، موریانه زده ، باز سازی شده ، ۱۰۳ ص. در ۱۳۵۷/۱/۲۳خ خریداری شده است.

739

توجه اتم : رساله در کیفیت . . .

از **صدر الدین قونوی ، محمد** بن اسحاق (م ۶۷۱ یا ۶۷۳هـ/۱۲۷۲ تا ۱۲۷۴م.). و تحریر آن از یکی شاگردان وی. در دیباچه آمده است: شیخ مکمل صدر الدین قونوی، که رساله ای در بیان کیفیت توجه اتم، املا فرموده بودند، پیش از آنکه معرفت آخر از معارف آن را بنگارند، درگذشته اند، و بفرمودهٔ برخی از مخادیم آنرا از سواد به بیاض در می آورم.

در مقدمه و چند فصل و یک خاتمه : مقدمه در چهار قول (: ۱- ربط شخص به حق سبحانه ، ۲- چون شخص مبدء خود را شناخت ، ۳- پوشیده نیست که معرفت میل به اله مستلزم توجه و قرب به اوست، ٤- لطیفه مدرکه انسانیه اشرف آن چیزی ست که در عالم انسانیست). فصل، سالک می باید که سعی نماید در مراتب ذکر و توقف. فصل، چون بنده بسبب غلبهٔ احوال امکانیه بعید المناسبة افتاد. فصل ، باز گردیم به اصل سخن ، سالک همیشه منتقل می باشد از صورت ذکر بمعنی و باطن. خاتمه. آنچه در این عجاله مذکور شد اصلی ست جامع مطالب.

آغاز : خداوندا سپاس و ستایش تو از ما نیاید، هر چه ما اندیشیم، چه حمد و ثنای ترا نشاید. . . و بعد نموده می آید که در این اوان. . .

1388 ۳۷۷: نستعلیق خوش با تاریخ ۱ ج ۱۲۳۴/۲هـ.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۲ (ص ۷٤-۱۰۱) ، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

740

توحید : رساله در . . .

از **محمد** بن بهرام احمد **بخارایی**. در دیباچه گوید : روندگان توحید دو فرقه اند : ذوی البحث والانکار ، و اولوالکشف والابصار ، طریق ذوی البحث این است که مرکب عقل را در میدان استدلال رانند، و در بادیهٔ شکوک افتند. . . و روش اولوالکشف والابصار این آمد که به حبل متین سلم کشف و نردبان شهود بر ایوان معرفت بر آمدند. . .

آغاز : الحمد لله الاحد بذاته الواحد بنعوته و صفاته ، المتجلی وجهه فی مرآت الوجود المتلالی. . . اما بعد، چنین گوید ریزه چین خرمن اصحاب تجرید. . . محمد بن بهرام احمد البخارایی.

1389 ۳۴۹۶ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، موریانه زده ، ۴۸ ص.

741

توحید : رساله در . . .

از ناشناس.

آغاز : از آنحضرت (ص) نقل می کنند که میفرمودند : چون موحد به توحید رسید، آنجا نه موحد ماند و نه توحید و نه واحد و نه بسیاری و نه خودی و نه خدایی و نه بندگی و نه هستی ذات و نه جبرائیل و نه قرآن و نه ولی و نه ولایت و نه ذات و نه صفات. . .

1390 ۴۶۶ : نسخ خوش ، محمد نعیم بن صاحب نظر ، ۱۲۷۹ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۶-۱۴۲).

742

توحید : رساله در مراتب . . .

از ناشناس ، که مراتب توحید را سه دانسته : توحید الوهی ، توحید شهودی ، توحید وجودی.

آغاز : بدان ای عزیز نور الله سبحانه بصایرنا بنور شهوده و بصرنا . . . که توحید را که از صفات بنده است سه مرتبه است.

1391 ۳۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ ه.ق. در مجموعه ای با تاریخ ۹۰۰ ه.ق. (ص ۸۱-۸۳). در متن.

0

توصیل المرید الی المراد : اوراد سلسلهٔ قادریه

743

ثمرات المکیه

از ناشناس ، که شاید نام او در بخش افتادهٔ دیباجهٔ نسخه آمده بوده است. در مقدمه و سه باب: مقدمه در بیان بیعت شیخ ، باب ۱- آداب بیعت ، ۲- در اصول طریقهٔ علیهٔ قادریه ، سلوک قادریان ، ۳- اعمال و اذکار پیران این طریقت.

در دیباجه از رؤیایی که در مکه دیده ، و کتاب و قلمدانی که در رؤیا بدو عرضه شده سخن گفته است.

1392 ۷۸۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۳۱)، موریانه زده، باز سازی شده. آغاز در دیباجه افتاده : طریقهٔ علیه که

عبارت از سلوک است. باب سیوم در بیان بعضی اعمال مشایخ این طریقت . . . ، و بدنبال آن «سلوک نقشبندیه» و «رسالهٔ رفاعیه» از محمد رفیع الدین قندهاری، که گویا این یکی نیز از همو باشد.

744

جام جهان نما

از محمد **شیرین مغربی** ، شمس الدین محمد بن عز الدین بن عادل بن یوسف (پیرامون ۷۴۹-۸۰۹ھ./۱۳۴۸-۱۴۰۷م.). در توحید به روش عرفانی ، در دو دایره ، و هر یک بر دو قوس و خطی که برزخ میان دو قوس است : دایرهٔ ۱- احدیت و وحدت و اعتبار وجود و علم و شهود و نور و تجلی ، ۲- در ظاهر وجود و ظاهر علم که امکان از لوازم اوست.

آغاز : حمد بیحد و شکر بیعد سزای ذاتی که وحدتش منشاء احدیت و واحدیت شد ، و مرات از لیت و ابدیت گشت . . . (دو صفحه بعد) اما بعد ، بدانکه طایفهٔ دوستان.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۰۷ - ذریعه ۹ : ۱۰۷۹ (مغربی).
در نسخهٔ ۱۸۴۵ نامی از نگارنده نیست.

1393 ۵۹۱۴ : نستعلیق، سدهٔ ۱۱ھ.ق. (ص ۱۳۹-۱۵۹) آغاز برابر نمونه، موریانه به شدت آسیب رسانده.

1394 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۱۱۲ھ.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۵ مجموعه (ص ۵۰-۱۰۷)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۸ راه، عنوان و نشان شنگرف.

1395 ۱۸۴۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سید قاسم، ع۷ ۱۱۱۷/۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۷) ، آغاز برابر نمونه، در دیباجه نام نگارنده نیامده است ، عنوان و نشان شنگرف.

1396 ۱۷۵۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز در دیباجه افتاده : تفصیلا ، و تجلی دوم که از حیث و احدیت . . . اما بعد ، چنین میگوید منشی این رساله . . .

1397 ۶۲۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۰-۲۱۹) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و شکلها شنگرف.

745

جام جهان نما : شرح . . .

متن از **محمد شیرین مغربی** ، شرح از مولانا **وجیه الدین گجراتی** (علوی ؟) نام نگارنده و شارح در پایان نسخه آمده است.

بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۲۲۵.

آغاز : حمد بیحد و شکر بیعد ، سزای ذاتی که وحدتش منشاء احدیت و واحدیت و واحد (برابر متن) . . . یعنی وحدت که اصل قابلیات جمیع اشیاء است، احدیت . . .

1398 ۶۱۴۹ : نستعلیق و نسخ خوش ، ۳ج ۱/۱۲۳۶هـ.ق. برای حافظ نعمت الله ، متن زیر خط شنگرفی ، جدولبندی ۳ راه به شنگرف و لاژورد ، نسخهٔ پاکیزه ، نام نگارنده و شارح به خامهٔ کاتب در پایان آمده است ، ۸۶ ص.

0

جمال و کمال

شاه داعی ، در بخش فلسفه : ص ۴۵۵ گذشت.

0

جواهر الاسرار

آذری. در بخش چند دانشی، ص ۳۹۹ گذشت.

746

جواهر الاسرار

از **سیف الله** بن خواجه نظام الدین بن خواجه محمد مقیم **هروی** ، ۲۰ پرسش و پاسخ است از مسایل عرفانی : ۱- معنی آیت کان الله ولم یکن معه شیئا ؟، ۲- معنی گفتهٔ خداوند ، الان کما کان؟ ، ۳- علم حق عین ذات اوست یا غیر ؟، کنت کنزاً مخفیا ؟ ، ۵- نحن اقرب الیه من حبل الورید ، ۶- معنی معیت ؟ ، ۷- چگونه خداوند خلق را برای شناساندن خود آفرید ؟ ، ۹- خدا بر ما قادر است یا شیطان ؟، ۱۰- چگونه ابلیس توانست فرمان نبرد ؟، ۱۱- اگر مقصود از آفرینش اظهار فضل بود پس دوزخ چیست ؟ ، ۱۲- اگر خدا محتاج نبود پس آفرینش را چه فایده ای ست ؟ ، ۱۳- سر نوشت ؟ ابو جهل چه گناهی داشت که ابو جهل گشت ؟ ، ۱۴- معنی و هومعکم اینما کنتم ؟ حتی در دوزخ ؟ ، ۱۵- علم خداوند ، ۱۶- پس چه حاجت به میزان است ، ۱۷- با توانایی خداوند چرا برخی را نادار آفریده است ، ۱۸- معنی آیت : من کان فی هذا اعمی و هو فی الاخرة اعمی ، ۱۹- معنی نور در گفتهٔ پیامبر ، انا من نور الله ، ۲۰- معنی من عرف نفسه . . . ؟.

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد ، میگوید اضعف عباد الله سیف الله بن خواجه نظام الدین بن خواجه محمد مقیم هروی ، که این رساله مشتمل.

1399 ۲۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۴-۶۱)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی دو راه شنگرف.

747

جواهر الاسرار

سیر و سلوک است. و بدینگونه آغاز می شود : وصول بر سه گونه است :

یکی از را تزکیهٔ نفس، دوم انقطاع از غیر او، سوم آنکه از صفات خود چنان خارج شود که بقایش به بقای ذات الهی وابسته گردد.

1400 ۱۹۹۶ : نستعلیق پخته، پنجشنبه، در دیه بابا چقار، ۱۰۹۴ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۸-۹۶)، در پایان آمده : تمام شد کتاب جواهر الاسرار.

0

جواهر الاسرار و زواهر الانوار

در بخش منظومه ها و شروح آنها خواهد آمد.

748

جواهر الاولیاء

از **میران سید باقر** بن عثمان دراج **بخاری**، در پنج جواهر، به سال ۱۱۶۷ه. ۱۷۵۴-۳م. نگاشته است. ۱- در فضیلت تمام سوره های قرآن و آیایتها. ۲- در فضیلت نود و نه نام باری، ۳- فضیلت چهل اسم، و نود و نه نام پیامبر، ٤- در فضیلت درود بر پیامبر، و خرقهٔ خلافت پیران بخاریان، ۵- فضیلت مناجات و ادعیات و ختومات و نمازهای مستحبه.

پیش از کتاب در صفحهٔ ۲۷٤ فهرست مفصلی، با خطبهٔ جداگانه ای هست که در آن از نگارنده به عنوان «دراج بخاریان» یاد شده است. و کتاب دائرة المعارفی ست از گروه بخاریان. برای آگهی بیشتر بنگرید به پیشگفتار چاپ ۲۵۳۵ مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان.

آغاز (متن) : الحمدلله الذی اعطی کل شیئ خلقه ثم هدی والصلاة والسلام ... اما بعد، فیقول ... سید باقر بن سید عثمان بخاری ...

1401 ۵۲۳ : نستعلیق خوش ، حافظ محمد علی ، پنجشنبه ۷ صفر ۵ جمون ۱۱۹۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲+۴۰۸ ص، (ف. تسبیحی ۲ : ۱۳۰-۱۳۲).

1402 ۲۷۴ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد دین، سدهٔ ۱۳ه.ق. پیش از آغاز دیباجه ای ست با فهرست نسخه ، آغاز این یکی : حمدله. صلاة. بدانکه این فهرست نامهای مشایخ . . . سپس آغاز برابر نمونه، ش ۲ مجموعه (ص ۶۴-۶۵۶) ، عنوان و نشان شنگرف (ف. تسبیحی ۱ : ۴۷۲-۴۷۶).

749

جواهر خمس : جواهر خمسه

از خواجه ابو المؤید **محمد** بن خطیر الدین بن لطیف بن معین الدین **قتال** . . . بن عطار (دیباجه) معروف به محمد **غوث کولیاری** (م ۹۷۰ه./۲-۱۵۶۳م). از نوادگان عطار نیشابوری در گجرات ، در پنجاه سالگی به سال ۹۵۶ه.ق. در پنج جوهر ، در افسون و چله نشینی و آداب رقص و جذبه نگاشته است : جوهر ۱- در عبادت عابدان و طریق آن ، ۲- در زهد زاهدان و طریق آن ، ۳- در دعوت داعیان و طریق آن ، ۴- در اذکار و اشغال مشرب شطار و طریق آن ، ۵- در ورثت الحق عمل محققان و طریق آن.

آغاز : الحمدلله الاحد الصمد الذی لم یلد ولم یولد . . . حمداً لا بدایت ، و ثنای بینهایت مالک الملکی را که حقایق . . . اما بعد ، قال الفقیر . . . محمد بن خطیر الدین . . .

1403 ۱۵۹۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سید میران شاه ولد سید عبن شاه ، ۲۷ ج ۱۱۷۶/۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۳۵۱ ص.

1404 ۳۲۶۸ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. با یاد داشت رجب ۱۸۹ (۱۱۸۹ه.ق.) در پایان ، آغاز برابر نمونه ، با سر لوح زرین ، دو صفحهٔ آغاز میان سطرها دندان موشی به زر، جدولبندی شش راه به رنگها، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۵۵ ص.

1405 ۳۵۶۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۵ مجموعه (ص ۳۷-۴۳)، بخشی از آن است.

1406 ۳۱۳۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. با یاد داشت «اجازت شد» مؤرخ محرم ۱۲۲۷ ه.ق. (هامش ص ۱۴۶)، آغاز برابر نمونه، نشان و عنوان شنگرف، موریانه زده.

1407 ۶۷۱۱ : نستعلیق شکسته آمیز، حبیب الله ج ۲/۱۲۷۳ ه.ق. در بلدهٔ احمد شاهی، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۲۷ ص.

1408 ۱۴۵۸ : نستعلیق خوش، سیف الله بن حافظ پیر محمد ساکن مندوی پرویز آباد، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۴۰۶+۲ ص.

0

جواهر الکنوز : رباعیات سعد الدین حموی (شرح)

داعی شیرازی، در بخش منظومه ها و شروح آنها خواهد آمد.

750

جوک باشست : ترجمهٔ باشست

متن از **پندت کشمیری**، در عرفان و تصوف هندی. چند ترجمه دارد : در دیباجهٔ نسخهٔ ما آمده، که پیش از این دانشمندانی کتاب باشست را ترجمه کرده بودند، ولی به غور حقایق این کتاب نرسیده بودند، در شهور سال ۱۰۶۶ ه.ق. محمد داراشکوه (۱۰۲۴-۱۰۶۹ ه.ق.) پسر شاهجهان دستور داد که این کتاب را در حضور ما ترجمه کنند و سخنان هر طایفه را طبق تحقیق ما که در اکثر مواضع تقریر کنیم تسوید نمایند، یکی از حاضران، به این خدمت پرداخت، و

از تقریر پندتا و دانایان هند که سر آمد امثال خود بودند به تحریر در آمد...، در شش پرکرن (باب) : ۱- بیراک پرکرن ، ۲- موچهه بیوهار پرکن، ۳- اتست پرکرن ، ٤- استهب پرکرن ، ۵- آپشم پرکرن ، ٦ نربان پرکرن.

به نثر آمیخته به نظم و عنوانهای کوچکتر «حکایت». (نسخه‌های فارسی ۲ : ۷۷۸).

آغاز : سپاس و ستایش و تمام نیایش نثار حضرتی ست که ذرات اکوان فروغ یافته ، آفتاب حقیقت.

1409 ۱٤۹۰ : نستعلیق شکسته ، هردیال عرف سهنگل ساکن پیشاور، ۲۸ ذیقعدهٔ ۲۲ جلوس محمد پادشاه غازی (۱۱۵۲ﻫ.ق.؟)، در دارالسطنه کابل، آغاز برابر نمونه ، (ص ۱- ٤۵۸).

751

چهار برادران : برهان العاشقین

از **گیسو دراز** ، خواجه سید محمد بنده نواز فرزند یوسف چشتی دهلوی (۷۲۰-۸۲۵ﻫ./۱۳۲۰-۱٤۲۲م.). گفتاری ست تمثیلی عرفانی ، با عبارت ما چهار برادر بودیم آغاز می شود ، و این رساله از طرف بسیاری شرح شده است ، از آن میان هفت شرح از آنها در مجموعه «یازده رسایل» گیسو دراز چاپ شده است.

آغاز : حمدله. صلاة. ما چهار برادر بودیم ، از ما سه جامه نداشتند ، و یکی برهنه بود ، آن برادر برهنه ، درشتی زر در آستین داشت ، به بازار رفتیم...

1410 ۷۳۱۹ : نستعلیق پخته ، پیرامون ۱۱۵۵ﻫ.ق. (ص ٤٤-۵٤) ، موریانه به شدت آسیب رسانده.

752

چهار برادران : شرح...

از **محمد رفیع الدین** بن ولی الله بن مولانا عبدالرحیم. در شرح «برهان العاشقین».

آغاز: بعد از حمد حضرت اله و درود بر انبیاء و الاجاه . . . مسکین محمد رفیع الدین بن شیخ الامام . . . ولی الله بن الشیخ . . .

1411 ۸۰۹۷ : نستعلیق خوش، ۱۲۶۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، (ص ۴۵۰-۴۵۸) ، نشانه ها شنگرف ، در آبان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1412 ۴۱۸۷ : نستعلیق پخته ، صفر ۱۲۲۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۲-۴۹) ، عنوان و نشان شنگرف.

0

چهارده خانواده

در بخش سیر خواهد آمد.

753

چهار کلمه

از **احمد خواجکی کاسانی** (بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش).

1413 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۳ «رسایل کاسانی» (ص ۴۱۷-۴۲۲) ، آغاز برابر همان نمونه.

1414 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ه.ق. ش ۱۷ رسایل کاسانی ، (ص ۶۸۶-۶۹۱).

754

چهار کلمه و چهار مقام

از ناشناس. دربارهٔ چهار کلمه : کلمهٔ شریعت ، کلمهٔ طریقت ، کلمهٔ حقیقت ، کلمهٔ

معرفت ، سپس چهار مقام : مقام جبروت، مقام ملکوت، مقام ناسوت، مقام لاهوت.

آغاز : حمدله ، صلات ، صلی الله علیه وسلم فرموده است ، که درویشی چهار کلمه و چهار مقام خبر ندارد ، منافق است ، و لقمهٔ فقیری.

1415 ۸۰۲۸ : نستعلیق پخته و عربیها نسخ ، الله یار ، ۲ج ۱۲۵۸/۲هـ.ق. (ص).

755

چهار مطلب

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۶۹ هـ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی شیرازی ، در بخش چند دانشی : ۴۱۶.

1416 ۸۴۹: نستعلیق خوش، ش. ۵ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ هـ.ق. (ص ۶۳۶-۶۴۰ متن).

756

چهار منزل : رموز . . .

از شیخ **عبدالجلیل ولی** ، در بارهٔ رموز چهار منزل : شریعت ، طریقت ، حقیقت و معرفت. به نثر آمیخته به نظم ، و عنوانهای «رمز ، رموز» ، گویا در ۷۵ رمز .

آغاز : الحمدلله علی صنایع قدرته ، و التحیات علی رافع العبرت . . . و بعد هذا اقول.

1417 ۵۹۱۴ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۱هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳-۳۷). موریانه به شدت آسیب رسانده.

757

چهار مقام صوفیان

از میر سید **علی همدانی**، بنگرید به : رسایل میر سید علی، در همین بخش.

1418 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه، «رسایل میر سید علی» (ص ۱۱۴-۱۲۳).

0

حاشیه کشف المحجوب : کشف المحجوب (حاشیه)

758

حدیث عما : شرح . . .

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ ه.ق.). گزارش حدیث منسوب به پیامبر است، در پاسخ : این کان ربنا قبل ان یخلق الخلق ؟ و پاسخ ایشان : کان فی عماء ما تحته هواء و مافوقه هواء. (نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۲۲۸).

آغاز : ای پاک ز حیز و مبراز مکان ـ خالی ز تو نی درون و بیرون جهان جهان . . . عن ابی ذر العقیلی . . .

1419 ۸۰۹۷ : نستعلیق خوش، رمضان ۱۲۶۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، بدنبال «تفسیر ناشناخته» ۶ ص. در آبان ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

1420 ۱۱۷۵ : نسخ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۴۱-۱۴۳)، جدولبندی ۲ خطی. در پایان آن آمد : تمام شد رساله در وحدت وجود مولوی جامی در شرح حدیث نبوی (ص).

759

حرز الامان من فتن الزمان

از علی بن حسین واعظ، **کاشفی بیهقی** (م ۹۲۶ ه./ ۱۵۲۰م)، در علوم غریبه،

در پنج مقاله و هر مقاله در پنج باب ، و هر باب در دوازده فصل نگاشته است. مقالات ۱- صفات و خواص و شرایط و آداب بهره بردن از آنها ، ۲- در خواص و آثار حرف ثمانیة و عشرون ، ۳- خواص اسماء حسنی ، ٤- خواص آیات قرآنی ، ۵- خواص سور قرآنی.

آغاز: الحمدلله الذی انزل الکتاب مشتملا علی غرایب خواص حروفه . . . اما بعد ، چنین گوید . . . علی بن حسین واعظ کاشفی ، المشتهر بالصفی . . .

1421 ۳۲۷۸ : نستعلیق پخته، امام قلی قزوینی ، رمضان ۱۱۱۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی سه راه ، (ص ۲-٤۸۸).

1422 ۲۲۹۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی یک راه شنگرف ، انجام افتاده ، ٤۳. ص.

0

حروف : رساله در بیان . . .

شاه نعمت الله ، در بخش قرآنی ص ۱۱۸ گذشت.

760

حروف

ناشناخته. یکی نیستند.

1423 ۱۰۲۷ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ٦ مجموعه (ص ۲٤٦-۲۵۳)؛ عنوان و نشان شنگرف. با عنوانهای فصل ، فصل: فصل یکم در موکلان ستارگان. آغاز: بعد الحمد والصلاة علی صاحب لوای الحمد، محمد (ص) بر ضمیر منیر ارباب حکمت مخفی نماند که علمای علم حروف.

1424 ۳۵۳۵ : نستعلیق ناپخته ، سدهٔ ۱۳-۱۴ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : خ ق س ش غ ص . . . ، با عنوانهای فصل بی شماره : فصل در شرح این هفت کلام ، فصل در شناختن این هفت زبان . . . ، ۲۸ ص.

761

حسیات : حواس

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1425 ۹۵۵ : نسخ ، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. ش ۵ مجموعه ۴۳ ، گفتار از همو (ص ۶۳-۷۰). در نسخه به نام «حسیات» است.

762

حقایق الاسماء

گویا از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1426 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش، ش ۲ مجموعه رساله های نوشتهٔ ۸۵۱ه‍.ق. (ص ۲۹-۱۶۴)، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی پنج راه به زر و رنگها.

763

حق نما

از محمد **دارا شکوه** (۱۰۲۴-۱۰۶۹ه‍./۱۶۱۵-۱۶۵۹م) فرزند شاهجهان. در سیر و سلوک عارفان قادریه ، بدستور مرشدش، در آدینه ۷ رجب ۱۰۵۵ه‍./

۱۶۴۵م. بدان آغاز و در ۱۰۶۲ه.ق. در چهار فصل به انجام رسانده است. فصل در بیان عالم ناسوت ، فصل در ملکوت ، فصل در عالم جبروت ، فصل در عالم لاهوت.

آغاز: هوالاول و الآخر والظاهر و الباطن. حمد ذاتی را که اوست موجود مطلق ، و نعت نبی را که اوست مظهر کل . . . اما بعد ، بدان ای یار که سبب تنزل حقیقت انسان.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۲۷ - ذریعه ۷ : ۳۹ - مشار چ ۲ ج ۲ : ۱۷۶۳.

1427 ۳۷۷ : نستعلیق خوش، ۱۱ ج ۲/۱۲۳۴ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۲۸-۱۵۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1428 ۳۰۱۵ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٤٤-٦۱)، آغاز برابر نمونه.

764

حقیقت

از **نظام الدین تهانیسری**، فرزند عبدالشکور **بلخی کابلی** . . . «در تحقیق سخن بعضی صوفیه که در توحید هفت مرتبه نهاده اند ، و علم الیقین ، حق الیقین ، و حقیقت الحق»، به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: الحمد لولیه و الصلاة و السلام علی نبیه و آله و اصحابه اجمعین ، بدانکه این رساله ای ست مسمی به حقیقت ، در تحقیق سخن صوفیه.

1429 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته ، با دو تاریخ، ۱۱۲۲-۱۲۲۲ه.ق. در مجموعه ش ۹ (ص ٤۹۶-۵۱۲)، جدولبندی شش راه رنگی ، عنوان و نشان شنگرف.

0

حقیقت آدم و روح : روحیه

765

حقیقت ایمان

از میر سید **علی همدانی**، بنگرید به : رسایل میر سید علی، در همین بخش.

1430 ۵٤۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۵ مجموعه «رسایل میر سید علی» (ص ۱۵۷-۱۸۷) ، آغاز برابر همان نمونه.

766

حق الیقین فی معرفة رب العالمین

از **شبستری** ، سعد الدین **محمود** بن عبدالکریم (م پیرامون ۷۲۰هـ./۱۳۲۰م) به نثر آمیخته به نظم در هشت باب : ۱- ظهور ذات حق و مقام علم و معرفت، ۲- ظهور صفات حق و مراتب آن ، ۳- در مظاهر و مراتب آن و مبدء و معاد ، ٤- وجوب و وحدت ، ۵- ممکن الوجود و کثرت ، ٦- تعین حرکت و تجدد تعینات ، ۷- در حکمت تکلیف و جبر و اختیار ، ۸- معاد و حشر و نشر و حقیقت فنا و بقا. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۲۹ - ذریعه ۷ : ٤۲).

آغاز : ای پیدا تر از هر پیدایی ، وای آشکار تر از هر هویدایی ، پیدایی تو با پنهانی آشکار.

1431 ۱٤۵۲ : نستعلیق پخته ، دا ملا محمد صادق بن ملا اشتیار خوارزمی ، در بلاد اورگنج ، ۱۲۳٤هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٤۱) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

O

حواس : حسیات

0

حواشی مثنوی معنوی : مثنوی معنوی (حواشی)

در بخش «منظومه ها و شروح» خواهد آمد.

0

حورائیه : رباعیات ابو سعید ابوالخیر (شرح)

در بخش «منظومه ها و شروح» خواهد آمد.

767

خزانهٔ جواهر جلالیه

از **فضل الله** بن ضیاء القیاسی (العباسی)، در اذکار و اوراد و آداب شیخ و استاد و مرشد خود، جلال الحق والدین **حسین** بن احمد بن حسین حسینی **بخارایی** (جهانیان جهانگشت ؟) که از او به ادام الله ظله یاد می کند، و اوراد شیوخ سلف، در صد و هفت «ذکر» و هر ذکر در چند «فصل» : **ذکر اول** در مقدمه و سپس چهار فصل. مقدمه در استقامت و مقاومت و متابعت و توبه. فصل یکم در بیان توحید، فصل چهارم در بیان شریعت و طریقت و حقیقت. **ذکر دوم** در بیان طهارت و آداب آن، در پانزده فصل. **ذکر سوم** در بیان نماز تهجد، و شب بیدار داشتن ...، ذکر ۷۸- در زادن فرزندان و تراشیدن و نام نهادن و آداب آموختن، ۷۹- خشنود ساختن دشمنان، ۸۰- سفر و شرایط آن، ۸۱- حج و فواید آن، ۸۲- پیر و مرید و شرایط آن، ۸۳- روش مرید با پیر، ۸۴- توحید مطلب، ۸۵- شفقت پیر، ۸۶- ترک اعتراض بخدا و پیر، ۸۷- قبض و بسط، ۸۸- پیوستن به مشایخ، ۸۹- کیفیت بیعت و راندن مقراض، ۹۰- خرقه پوشیدن،

۹۲- خادم و آداب او با پیر ، ۹۳- فقر و غنا ، ۹۵- مقامات و حال سالکان. . . ، . . ۱۰۰- ماهیت تصوف.

بنگرید به : خزانة الفواید الجلالیه ، در همین فهرست.

آغاز : الحمدلله الذی هدانا طریقة الحق و الصواب . . . اما بعد ، فیقول . . . فضل الله بن ضیاء القیاسی . . .

1432 ۵۱۹۳ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. با یادداشت ۱۲۱۰هـ.ق. آغاز برابر نمونه. نسبت وی در دیباجه **قیاسی** ست. نسخه با «ذکر چهل و نهم» در نماز و دعاهای ماه شعبان به پایان می رسد. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه شنگرف و لاژورد ، ۵۹۳+۴ ص.

1433 ۲۴۶۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، نسبت نگارنده در دیباجه **عباسی** ست ، نسخه در ذکر صدم در ماهیت تصوف افتاده ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه شنگرف و لاژورد، ۱۷۶ برگ شمار دارد.

1434 ۱۷۴۹ : نستعلیق شکسته آمیز خام، ملا حسن بن ملا موسی، ساکن قلات ، ۱۲۰۷هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها مشکی ، ۴۷۸ ص.

768

خزانة الفواید الجلالیه

سخنان جلال الدین **حسین** بن احمد حسینی **بخارایی** ست، از **احمد** مدعو به **بهاء** بن یعقوب بن حسین بن محمود بن سلیمان **بتی (بستی؟)** ، نام صاحب ملفوظات به آنچنان است که در بالا یاد شد ، ولی در تذکره ها ، از آن میان : «بزم صوفیه، اردو ، ص ۳۹۴-۴۰۴» به نام جلال الدین ابو عبدالحسین بن کبیر الدین احمد بن جلال الدین سرخ بخارایی مشهور به **جهانیان جهالگشت** (م ۷۸۵هـ/۱۳۸۴م.) یاد شده است، که گویا همین کس است.

در یک مقدمه ، سپس سربندهای «باب» بدون شماره : در فضلیت علم و علما ،

ذکر توبه و آداب آن ، ذکر حمد و لا اله الا الله ، ذکر صلات و اذان ، ذکر موت و زیارت موتی ، ذکر زکات و سخاوت ، ذکر صوم و اعتکاف ، ذکر الحج و المدینه و العرفات (با نقشه) ، سفر و تجارت و کسب ، ذکر الاکل و الاضیاف ، نکاح و طلاق و اولاد و جواری ، ذکر حلیة رسول (ص) و نسب و اسماء و میلاد ایشان، ذکر اولاد و ازواج رسول (ص)، ذکر خلفای راشدین و اهل بیت ، ذکر تعظیم ولات و آداب ایشان ، مناقب اولیاء و لباس و رباط ایشان ، ذکر خرقهٔ مشایخ صوفیه ، و صایای اصحاب دین دربارهٔ لباس خرقه و اجرای مقراض، دعاها.

مجموعه دیگری از ملفوظات جهانیان جهانگشت به نام «سراج الهدایه» دردست هست. که گرد آورندهٔ آن احمد برنی ست ، که در ۷۷۲ه‍.ق. بدان می پرداخته است. در این باره باید گفت آن کتاب جز این است ، اما اینکه گوینده و گرد آورندهٔ آند و یکی باشند یا نه قابل بررسی ست.

آغاز : حمد بیعد و ثنای بیحد مر صانع موجودات جل جلاله و عم نواله را که بگردانید علما را همچون ستارگان . . .

1435 ۲۵۵۷ : نسخ نستعلیق آمیز ، سدهٔ ۸-۹ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، در ص . . . نقشهٔ خانهٔ خدا با تعیین فاصله‌ها و ارتفاع سقف و دروازه هاست ، ۲۴۴ برگ شمار دارد ، ده برگ پایان آسیب دیده.

769

خزانة الفواید و تمام العواید

از **یوسف حسام قتال** (دیباجه). در آداب اوراد و نوافل ، در بیست و پنج فصل : ۱ در حریص کردن طالبان را به راه دین ، ۵- درود بعد از فریضهٔ نماز ، ۱۰- فضیلت جمعه ، ۱۵- نماز و دعا برای شب اول ماه شعبان . .

آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعد مر صانع موجودات و خالق مخلوقات را جل جلاله و عم نواله ، و درود معطر و ثنای مکثر بر روح . . . یوسف حسام قتال.

1436 ۶۱۰۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان وجدوابندی ۲راه شنگرف، (ص۱-۲۱۲)، سپس برگهایی از کتابی دیگر.

770

خطبة البیان : شرح . . .

متن خطبه ای ست منسوب به حضرت علی. شرح از ناشناس.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۳۱ - ذریعه ۱۳ : ۲۱۸.

1437 ۴۵۳۹ : نسخ و نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۳-۹۷) ، آغاز: بدانکه اول خطبه البیان که پیشوای متقیان و امیر مؤمنان. . این است: انا الذی عنده مفاتیح الغیب، لایعلمها بعد محمد غیر. معنی این کلمات از فحوای روایات. متن زبر خط.

771

خلاصة العارفین

از خواجه **بهاء الدین** زکریا **ملتانی** (۵۶۶-۱۱۷۰/۷۰-۱۱۷۱م-۶۶۶-۱۲۶۷/۶۶۶-۱۲۶۸م)

در سه بخش : سخنان مخدوم جلال الدین بخارایی سهروردی ، ۲- سخنان بابا فرید الدین مسعود گنج شکر ، ۳- سخنان خواجه نظام الدین اولیاء .

همان که بکوشش بانو دکتر شمیم محمود زیدی از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان چاپ شده است.

آغاز : حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که این چند کلمه حکایتی از سلطان ملة المصطفوی ، و آن برهان دین محب . . . شیخ بهاء الحق والدین ابو محمد زکریا . . .

1438 ۵۰۷۰ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۰۵۶ه.ق. در مجموعه ، ش ۳ (۱۶۰-۱۸۸) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

772

خلاصة المعارف

از سید آدم نقشبندی **نبوری** بن سید اسماعیل بن حاجی یوسف. از خلیفگان نامور شیخ احمد سرهندی، مجدد الف ثانی (۹۷۱-۱۰۳۴ه.ق.). شاهجهان (۱۰۲۴-۱۰۶۹ه.ق.) اورا از هند بیرون کرد، و در همین سفر در مکه، به سال ۱۰۳۵ه.ق./۱۶۲۶م. به نگارش این کتاب آغاز کرد، و در ۱۰۳۷ ه.ق. به انجام رسانده است. و وی در همین سفر در مدینه ۱۰۵۳/۱۶۴۴م. در گذشته است.

در دو جلد: جلد یکم در چند فصل: ۱- سلوک ظاهری و باطنی، که سلوک شریعت و طریقت می نامد، ۲- در بیان معارف مصطلحه (گزیده ای از چند کتاب)، ۳- در بعضی از معارف اقصی، که نصیب خواجه بهاء الدین نقشبند شده است.

آغاز ج ۱: حمدله. حمداً کثیر بعدد کمالات اسمائه، که حقیقت انسان را بنکریم، الانسان سری وانا سره . . .

آغاز ج ۲: حمدله. ابداً لا نقضاء بها، بعدد کمالات . . . اما بعد، در توحید حق سبحانه، بنا بر آن در سر عنوان انحصار افتاد . . .

1439 ۶۹۷۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش۲ مجموعه (ص۲۸۱-۵۰۱).
آغاز: افتاده، و در پایان آمده که این کتاب در دو قسم بود و من آنرا یکی ساختم. اینک نمونه: فصل دوم در بیان علوم و معانی احوال و معارف مصطلحه معروف علم لدنی و حال و لسان الحال و مقام و لسان المقام و وجد و تواجد والقبض والبسط و علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین و محاظره و مکاشفه و مشاهده واللوامع . . .

773

خلافت

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه.ق.). بنگرید به رسایل شاه

نعمت الله ، در همین بخش.

1440 ۹۵۵ : نسخ خوش سدهٔ ۱۰هـ.ق. ، ش ۱٤ مجموعه ٤۳ گفتار از همو (۱۳۶-۱۳۸). رساله در مجموعه نام و عنوانی ندارد.

1441 ۹۵۵ : و این گفتار بار دیگر در همان مجموعه به شمارهٔ ۲۹ (ص ۲۶۳-۲۶٤) آمده است. [تسبیحی ۳ : ۵۳۰]. ن.

774

خلافت انسانی : شرح اسرار . . .

بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی ، در همین بخش.

1442 ٤٤۰۹ : نستعلیق ریز خوش ، ش ۹ مجموعه رساله های میر سید علی نوشتهٔ ۸۵۱هـ.ق. (ص ۲۵۹-۲۵۳) از باب ششم در شرح سلطنت معنوی و اسرار خلافت انسانی آغاز می شود، جدولبندی به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف.

775

خلوت

از شاه **نعمت الله کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤هـ.ق.). بنگرید به رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1443 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰هـ.ق. ش ٤۰ مجموعه ٤۳ گفتارهای او. (۳۵۸-۳۵۹). نام رساله در نسخه نیامده است.

776

خلوت : رسالهٔ عرفانی

در هشت شرط خلوت ، ۱ـ تنگ و تاریک و پوشیده باشد ، ۲ـ دایم به

وضو باشد، ۳- خوراک اندک خورد ، ٤- در خلوت خاموشی گزینند، ٥- مشغول به ذکر باشد ، ۷- دون خدا را بیاد ندارد ، ۸- رضای خود را به حق تعالی بدهد.

آغاز : در بیان خلوت که به هشت شرط می باید ، که خلوت بدارد ، شرط اول آنکه از برای خلوت خانهٔ تنگ و تاریک بسازد.

1444 ۷٤۲٦ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶۸-۸٤).

777

خواطر

از **رضا جواد** بن صغیر **لباجو** ، خادم و مرید شیخ ابوالحسن عشقی (ق ٥). که خاطر ها را بر چهار نوع تقسیم کرده است : ۱- خواطر حقانی ، ۲- خواطر ملکانی ، ۳- خواطر نفسانی ، ٤- خواطر شیطانی. سپس ۲٤ واسطهٔ خود را از ابوالحسن عشقی تا پیامبر گزارش کرده است.

آغاز : بدان ای برادر من، که این دایره (دایرهٔ خواطر که قبلا رسم کرده است) عبارت از مثال دل است ، و این حواشی که برگردا گرد است ، عبارت از.

1445 ٤٤٨٤ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۱۰۰ه.ق. به همین خامه در مجموعه ش ۱۲ (ص ۱۵٤-۱۸۶).

0

خیالات العشاق : عشقیه

778

خیرالزاد فی المبدء والمعاد

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). رسالهٔ فلسفی و صوفیانه است ،

به دو زبان فارسی و عربی. بنگرید به: رسایل‌شاه داعی در بخش‌چند دانشی: ۴۱۰.

1446 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۲۶ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵ﻫ.ق. (ص ۳۲۶-۳۴۶).

779

خیر المجالس

ملفوظات **چراغ دهلوی** ، نصیر الدین محمود (م ۷۵۷ﻫ./۵-۱۳۰۶م.) است، گرد آوری **حمید شاعر قلندر** که میگوید از هجرت تا به امروز ۷۵۴ﻫ.(۱۳۵۳ م.) بکمال برآمده است. نام پیر و گرد آورنده و کتاب در دیباجه آمده است. مجالس است با شماره ، که در نسخهٔ ۶۹۰۳ میرسد به مجلس ۹۹.

در مجلس یکم میگوید : سعادت پابوس بدست آمد ، بروح مولانا برهان الحق والدین غریب ، طعام کرده بودند ، عرس (سالگرد مرگ) او بود ، پس از افطار . . . این بنده پیشتر شد عرض داشت که بیست مجلس خداوندگار مولانا برهان الدین غریب در قلم آورده است ، و یک حکایت ، فرمان باشد عرض دارم، فرمودند بگو . . . در آغاز مجلس دوم میگوید : ملفوظ مولانا برهان‌الدین را پیش بردم ، خواجه آن حکایت بخواند ، و بعد از آن از سر آغاز کردند و چند جزو خواندند . . . و باعث بر نبشتن این مجالس آن بود ، و در ۷۵۰ (۱۳۴۹ م) آغاز و در ۷۵۶ (۱۳۵۵م) به انجام رساندم و «خیر المجالس» نامیدم.

هر مجلس با «سعادت پابوس» میسر شد ، یا سعادت پابوس بدست آمد ، آغاز می شود ، به نثر آمیخته به نظم و حکایتها و مسایل عرفانی.

آغاز : این جواهر علوم معانی ، از جواهر درر بار و گهر نثار گنج الهام ربانی، و این زواهر فضل علوم مبانی از زبان در فشان و گوهر کان سلطان المشایخ.

1447 ۶۹۰۳ : نستعلیق پخته ، از دست شهر غریب ابوالخیر جرمی بن ملا محمد اسحاق علمی توهانی ، نماز چاشت ۱۴ رجب ۱۱۲۱ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه ، ۱۸۸ ص.

780

خیریه : شرح کلمات غوث اعظم

از **خیر الدین خالدی** ، شرح کلمات و الهات غوث اعظم شیخ عبدالقادر گیلانی ست ، به نثر آمیخته به نظم. (بنگرید : غوثیه ، در همین بخش).

آغاز : یا مغیث اغثنا بحرمتک فاننا مغرقون فی بحر الغفلة و السهو . . . اما بعد ، میگوید عبد . . . خیر الدین خالدی.

1448 ۳۶۵۸ : نستعلیق پخته ، ۱۱۳۸ هـ.ق. (در ش ٤) ش ۱ مجموعه (ص ۱۰۵-۲)، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

781

در المعارف : بدر المعارف

از رؤف احمد مجددی نسباً و طریقتاً (م ۱۲۵۳هـ./۱۸۳۷م) به دستور شاه ابو سعید (م. یکم شوال ۱۲۵۰هـ./۱۸۳۵م) (دیباجه). ملفوظات خواجه غلام علی دهلوی (م ۱۲٤۰هـ./٤-۱۸۲۵م) است. ملفوظات به ترتیب روزهای هفته و ماه و سال یاد شده است : روز دو شنبه ۲۰ رجب ۱۲۳۱ در محفل فیض حاضر گردیدم . . .

و مطالبی از اینگونه : در معنی لفظ فقیر ، بیان وجد و تواجد ، ناسخ و منسوخ ، توجد ، عروج سالک ، مرتبهٔ ولایت ، لطایف ، احوال مجدد الف ثانی . . .

آغاز : آرایش عروس دیباجهٔ کلام فصحا ، بحلیهٔ ستایش احد بی ابتدایی ست ، که بر عارض جوهر احسان . . . اما بعد ، میگوید رؤف احمد مجددی نسبتاً و طریقتاً.

1449 ۱۷۰۳ : نستعلیق پخته ، عبدالحکیم رای ، سلخ صفر ۱۳۰۷هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، پیرامون ، ۲۵۰ ص.

1450 ۵۰۲۲ : نستعلیق پخته ، امان الله ، ۱۹ صفر ۱۲۸۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۵۲ ص.

1451 ٤٣٣٥ : نستعلیق خوانا ، عبدالواحد ولد ملا عبدالحق آخوند زاده ، در توابع شهر جلال آباد، دو شنبه ۲۰ ع ۱۲۸۳/۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۷).

782

در بحر : رسالهٔ . . .

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۱-۸۱۰-۸٦۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی : ص ٤۲۰.

1452 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ٦۲ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ٦۳۸-٦٤۱ هامش).

0

درة التاج : مکتوبات محمد معصوم

783

درویش نامه : درویشیه

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1453 ٥٤۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۲۹۲-۳۱٤).

784

درویشی نامه : فقر نامه

درویشی را چهل و چهار مقام است ، که باید دانست ، اگر نداند پانزده مقام باید دانست ، و این هم اگر نداند ، چهار مقام که مشایخان عراق گفته اند باید دانست. سپس درویشی را به روش اگر ترا پرسند ، بگو ، تفهیم می کند.

آغاز : بسمله. طالب ارادتی اعتقاد بر پیر مرشد این مقدار می باید که هر چه در نظر آید حلال و پاک داند.

1454 ۷۴۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۱۶ مجموعه (ص ۲۲۱-۲۲۴) ، همراه با «فقر نامه» ی دیگری.

0

درویشی نامه : فقر نامه

در بخش فلسفهٔ عملی خواهد آمد.

785

دستور السالکین

از **کبیر الدین**، مرید شرف الدین محمد شاهی، در دو باب و یک خاتمه و یک قاعده ، و هر بابی در یک مقدمه و چهار مقاله و یک خاتمه : باب ۱- در بیان آنکه عالم و آدم از برای چیست و بیان منازل عروج و طریق ، ۲- عالم و آدم از کجاست و مراتب نزول ، خاتمه در بیان آنکه این مراتب سر نسبت اوست.

آغاز : حمدی ازلی سزای ذات لم یزلی ست که وحدتش حامل وجوب و

امکان . . . خاکپای اهل یقین ، کبیر الدین ، به حضرت عالمیان ذوی الاحترام و سالکین . . .

1455 ۳۰۱۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸-۲۱)، آغاز برابر نمونه.

786

دستور السعادة فی معرفة النبوة

از **عبدالنبی** عثمانی **شطاری** ، که «چهارده خانواده» (بخش سیر) را در ۱۰۳۹ ه./۱۶۲۹ م. نگاشته بود ، از زبان «مخدومی قبله گاهی حضرت مرشدی و ابوی قدس الله روحه» ، نگاشته است.

آغاز : . . . حمد سزای مالک الملکی ست که ملک غیب و شهادت را به انوار آفتاب و ماهتاب . . . و بعد ، بندهٔ مشتاق لقای باری عبدالنبی العثمانی الشطاری.

1456 ۹۷۴ : نستعلیق ، آغاز سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۶-۸۷) ، بدنبال چهارده خانواده از همو. نسخه پس از «تمهید کلام» نا تمام می ماند.

787

دستور العمل

از ابو المعارف **محمد عنایت الله قصوری** سپس **لاهوری** قادری شطاری ، وی در ۱۱۱۱ ه.ق. به مرشد خود شاه رضا لاهوری بیعت کرده است ، و پس ۱۱۵۰ ه./ ۱۷۴۵ م. در گذشته است (حدیقة الاولیا ، غلام سرور ، حواشی و چاپ پرفسور محمد اقبال مجددی : ۶۳-۶۴)، از وی ۲۰ نگارش دیگر یاد شده است. در دیباجه میگوید برای سید علی رضا بخاری ، از «جواهر خمسه ، سراج السالکین ، اوراد

صوفیه ، اسرار الدعوة و مفتاح الدعوة شیخ وجیهه الدین گجراتی» این را گزیدم، و به نام «دستور العمل» نامیدم ، در یک مقدمه و سه باب و یک خاتمه : مقدمه در شرایط کلی و جزوی که در ابتدای دعوت لابد است.

و از هموست «لباس برهنه» که در بخش فقه این فهرست خواهد آمد.

آغاز : حمد لا بدایت و ثنای بی نهایت مالک الملک را که حقایق کونیه . . . بعده میگوید اضعف الضعفا . . . ابو المعارف محمد عنایت الله القصوری ثم اللاهوری قادری شطاری.

1457 ٤٥٧٠ : نستعلیق دو نویسنده ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤٦-٢٤٩).

788

دقایق الحقایق

از مولانا ابا الفضل **احمد رومی** ، که در آغاز نسخه ها میگوید : احمد رومی که از جمله بندگان خداوندگار مولانا جلال الدین است . . . و نام آن **دقایق الحقایق** نهاده شد ، به سال ۷۲۷ه./۱۳۲۷م. در هشتاد فصل نگاشته است. تفسیری ست ناظر بر «مثنوی معنوی» مولوی بلخی ، نخست حدیث و یا آیتی را آورده ، آنکه تاویلی ست عرفانی ، حکایت و بندهایی از مثنوی و غزل : فصل ۱- در بیان حدیث الشریعة اقوالی و الطریقة افعالی و الحقیقة حالی ، ۲- تفسیر حدیث من استوایومافهو مغبون ، ۳- حدیث المسلم من سلم المسلمون من ید ، ٤- تاویل آیت من کان یرید حرث الاخرة ، ٥- تاویل آیت و اذا قال ابراهیم رب ارنی ، ۱۰- تاویل آیت و ما من دابة فی الارض الا ، ۱٥- در بیان حدیث اول ما خلق الله نوری ، ۲۰- حدیث لوکان لابن آدم و ادیان، ۳۰- حدیث المال حیة فی الملحد و الجاه اضر منه ، ٤۰- تاویل آیت هذا یوم ینفع الصادقین صدقهم ، ٥۰- تاویل آیت قال نوح رب ارنی دعوت قومی. . . ، ٦۰- در بیان عداوة الضعفاءللا اقویاء و الاصفیاء للحکما ، ۷۰- تاویل آیت رجال لا تلهیهم تجارة و لا بیع ، ۸۰- تاویل آیت

قل متاع الدنیا قلیلا . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۱ : ۴۸ و ۲ : ۱۱۴۶ - ذریعه ۷ : ۳۳ و ۸ : ۲۳۴.

آغاز : حمدله. صلاة. هذه رسالة من کلام احمد الرومی ، اضعف العباد. . . ای مطالعه کننده گان ، وای مؤمنان اولولالباب بدانید . . .

1458 ۴۴.۴ : نستعلیق ، محمد عیسی بن شیخ نظام الدین ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز پیش از فصل ۶ نو نویس است ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۶۰ ص.

1459 ۶۳۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در فصل ۸. نزدیک به یک برگ افتاده ، ۳۶۸ ص (تسبیحی ۳ : ۱۷۰-۱۷۱).

1460 ۶.۷۵ : نستعلیق خام. آغاز سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : طاعت مخلوق را خلق چه سود . . . ، عنوان و نشان شنگرف، انجام در فصل ۸. افتاده ، ۴۴۲ ص.

1461 ۲۷۱ : نستعلیق پخته ، تاج الدین ولد غلام حسن ، سکنهٔ دنیچند ، برای مولوی احمد الدین واعظ ، سکنهٔ پادشاهانی ، ۱۷ رجب ۱۳۰۴ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه ، در دیباجه ۸. و در متن ۷۶ می باشد ، ۵.۷ ص. (تسبیحی ۱ : ۱۹۲-۱۹۵).

0

دقایق الحقایق

در بخش عقاید ، ص ۵.۴ گذشت.

789

ده اصل

از خواجه **باقی بالله** ، بنگرید به : رسایل باقی بالله ، در همین بخش : ۶۲۴.

1462 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش ، احمد مشتاق ، ١٠٦٤هـ.ق. ش ١١ «رسایل باقی بالله» (ص ١١٧-١٢٠).

790

ده اصل : سلوکیه

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (٧٣٠-٨٣٤هـ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1463 ٩٥٥ : نسخ خوش، سدهٔ ١٠هـ.ق. ش ٣٦ مجموعه ٣٨ گفتاری او (ص ٣٦٠-٣٨٠). نام و عنوان رساله در نسخه نیامده است.

791

ده قاعده

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1464 ٤٤٠٩ : نستعلیق خوش، ش ٨ مجموعه رساله های او نوشتهٔ ١٨٥١هـ.ق. (ص ٢٤٩-٢٥٨) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی به زر و رنگها.

1465 ١٩٩٦ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ١٠٩٥-٩٤هـ.ق. به همین خامه در دفتر ، ش ١٠ (ص ٥٣٤-٥٨٦) ، آغاز برابر نمونه ، انجام کمی افتاده ، عنوانها نانویس ماند.

1466 ٥٤١٧ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢هـ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ١٤٤- ١٥٧) ، آغاز برابر نمونه.

792

ذریعة السعادت

از سعید ، که از مردم کشمیر و پیروان شیخ عبدالقادر گیلانی بوده است ،

در ترجمه و شرح درود «کبریت احمر» همان شیخ. نخست عبارتی را آورده سپس به ترجمه و شرح آن می پرداز.

آغاز: لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم. حامداً لمن خلق اللوح و القلم بل کل ما فی العالم . . . اما بعد، میگوید بنده . . . کمترین ساکن کشمیر . . . سگ درگاه جیلانی.

1467 ٤٢٥١ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ١-٧٨).

1468 ٢٢٣ : نستعلیق خوش، میان محمد زمان، دو شنبه ذیحجه ١٣٠٩ ه.ق. آغاز برابر نمونه، متن زیر خط سرخ، ١٠٤ ص. (تسبیحی ١ : ٢٠٦-٢٠٨).

793

ذکر : رسالهٔ . . .

از **احمد خواجگی** کاسانی (بنگرید به : رسایل کاسانی در همین بخش).

1469 ٢٢٦٢ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ ه.ق. ش ٩ «رسایل کاسانی» (ص ٣١٦-٣٤٢)، آغاز برابر همان نمونه.

1470 ١٤٠١ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ١٢٨٠ ه.ق. ش ١٤ «رسایل کاسانی» (ص ٦٣٧-٦٥٧).

794

ذکر : رساله در . . .

از **بهاء الدین** بن ابراهیم عطاء (عطار) قادری حسنی (چشتی). در اذکار و مراقبتهای صوفیان شطار، و این جز «رسالهٔ شطاریه» ی اوست، ولی در همان زمینه است.

آغاز: الحمدلله الذی فضل الذاکرین علی الغافلین تفضیلا ، و الصلاة. . . میگوید درویش . . . درویش بهاء الدین بن ابراهیم عطاء القادری الحسنی . . .

1471 ۶۳۱۴ : نستعلیق پخته، محمد سعید صدیقی، ۴ صفر ۱۰۸۴هـ.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۳۰-۱۴۴).

795

ذکر : رساله در ذکر جهر

از **شیر محمد** بن شیخ محمد قریشی **فاروق**، دربارهٔ ذکر جهر ، در دو مقدمه.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی . . . اما بعد ، میگوید. . . شیر محمد بن . . .

1472 ۶۶۴۶ : نستعلیق پخته ، چهار شنبه ۱۲۶۰هـ.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۲۴-۱۳۲).

796

ذکر : رساله در ذکر جهر

در ذکر خفی و جهر و برتری ذکر جهر. در دیباجه میگوید نخستین بار به روزگار الغ بیگ پسر شاهرخ گورگان ، کسی به نام واهب بن لاهب ادعا کرد که ذکر جهر بدعت است ، و سید محمود در کتاب «سنة الذاکرین» این نظر را رد کرد.

آغاز: الحمدلله الذی جعل ذکره فریضة علی کل مسلم و مسلمة و سببا لفلاحهم . . .

1473 ۶۶۴۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق، ش ۴ مجموعه (ص ۱۰۲-۱۲۳).

797

ذکر بلند : (ذکر جلی)

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده، و پس از ستایش از شیخ الشیوخ خواجه محمد سیاخی، که بایستی پیر او باشد، میگوید : برخی از اولوالباب گفتند، تو که مفتی عصری، در حقیقت «ذکر بلند» رساله نویس، با عبارات فارسی، تا فایدهٔ آن تمامتر و عایدهٔ آن عامتر باشد. در چهار فصل : ۱ـ تعریف بدعت و تحقیق مسئله و تحریر مبحث، ۲ـ تمسکات خصمان و ابطال آن، ۳ـ تمسکات مجوزان و بیان حقیقت آن، ۴ـ کیفیت ذکر بلند و فواید آن.

آغاز : حمد و ثنای بی منتها مر حضرت جلال، آن خداوندی را که دوام ذکر بلند . . . و بعد، چون موانست صحبت در شد . . .

1474 ۴۷۶۵ : نسخ خوانا، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۷۶ ص.

798

ذکر خفی

از محمد امام معصومی احمدی **سهرندی** (سرهندی)، در برتری ذکر خفی بر ذکر جلی و ترتیب ذکر خفی.

1475 ۳۱۴۷ : نسخ خوانا، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۲)، آغاز در دیباجه پیش از نام نگارنده افتاده است : و بد کرداران بی اعتدال ذکر خفیه را که افضل الذکر است، گذاشته و ذکر جلی را از ذکر خفی افضل و اولی پنداشته . . .، نشان شنگرف.

799

ذکر سلسلهٔ قادریه و چشتیه : رساله در . . .

از ناشناس. مطالب در روشهای ذکر کردن در گروه قادریه و چشتیه است.

آغاز: رساله ذکر قادریه قدس الله سرهم چون سالک خواهد که بذکر حضور مشغول شود باید که نخستین سینه خود را از زنگار دل تعلق اغیار مصفا نماید.

1476 ۶۲۲: نستعلیق، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. مجموعه (ص ۱۸۷-۱۹۰).

800

ذکریه

از میر سید **علی همدانی** (۷۱۳-۷۸۶ه‍.ق.). در سیر و سلوک.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۱۱۵۲ - ف. مشار چ ۲ ج ۲: ۲۴۰۶.

آغاز: حمد و سپاس پروردگاری را که حقایق اثمار ارواح قدسی را . . .

1477 ۷۵۳: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. ش ۶ (ص ۶۲-۸۴). نسخه بی عنوان است و نام مؤلف به خامهٔ دیگری در ص .ع. آمده. سر آغاز خطبهٔ آن برابر نمونه، سپس: اما بعد، بدان ای عزیز که ایزد تعالی چون خواست که اظهار قدرت بیغایت و احضار حکمت بینهایت کند. . . انسانی را . . . بصحرای وجود آورد.

801

راحت القلوب

از **نظام الدین اولیاء**، **محمد دهلوی** (۶۳۴-۷۲۵ه‍.ق.). سخنان استاد و پیر او فرید الدین مسعود شکر گنج (م ۶۷۰ه‍./۱۲۷۲-۱م. [دائرة المعارف]) است، که در مجالسی ایراد می کرده، نخستین آنها مؤرخ ۱۵ رجب ۶۵۵/۱۲۵۷ است و میرسد به ع ۱/۶۵۶ه‍./۱۲۵۷م. و باید پس از مرگ استاد به انجام رسیده باشد. هر چند مرگ او تاریخ دقیقی ندارد. و ابن جز «سیر الاولیاء» گرد آوری

پدر اسحاق است.

نظام الدین اولیأ دهلوی ، خود مجالسی دارد ، که شاگرد و مریدش خواجه حسن دهلوی به نام «فواید الفؤاد» گرد آورده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۵۵ - ذریعه ۹ : ۱۲۰۳).

آغاز : بعد سپاس و منت آفریدگار و درود بر سرور آفرینش و محمل دانش و بینش محمد . . . این جواهر گنج الهام ربانی ، و این زواهر فضل علوم سبحانی از زبان دربار و لفظ گوهر نثار . . . و این مجموعه را راحت القلوب نام کرده شد.

بنگرید به : مشارچ ۲ ج ۲ : ۲۴۲۰.

1478 ۴۲۳۰ : نستعلیق پخته ، ایزد بخش ، دو شنبه ۲۱ شوال ۱۱۶۹ ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۴۹۳-۴۸۹)، **آغاز :** حمدله. صلاة. این است جواهر گنج الهام ربانی . . . (بمانند نمونه).

1479 ۳۶۵۰ : نستعلیق خوانا ، محمد غوث ولد محمد عاقل ، شنبه ۱۲۲۰ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۶۵-۳۸۶) ، آغاز برابر نمونه ، نخستین بند مؤرخ چهار شنبه ۱۵ رجب ۶۵۵ و آخرین مؤرخ ۲ع ۶۶۴/۱ است، عنوان و نشان شنگرف.

1480 ۴۵۶۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز** پس از حمد له. این جواهر گنج الهام ربانی و این زواهر فضل علوم . . . ، انجام افتاده ، ۵۸+۱۵۴ ص.

802

راه و روش

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی ، بخش چند دانشی ص : ۴۱۳.

1481 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۳۵ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ۵۳۹-۵۵۵ هامش).

0

رد صوفیان

در بخش کلام - عقاید گذشت.

803

رسایل باقی بالله (۱)

از خواجه **باقی بالله نقشبندی سمرقندی** (۹۷۱ھ/۱۵۶۳م-۱۰۱۲ھ/۱۶۰۳م). فرزند قاضی عبدالسلام. رساله‌های وی به نام «کلیات باقی بالله»، در لاهور چاپ شده است.

۱- تفسیر استعاذه:

نثر آمیخته به نظم، با دو فصل، در همان «کلیات» وی (ص ۱۵۱-۱۵۵) چاپ شده است.

آغاز: اعوذ بالله من الشیطان الرجیم یعنی پناه می گیرم بخدا از شر شیطان رانده شده. استفاده پیش از قرائت قرآن، چه در نماز . . . (ص ٤٦-٥٤).

۲- تفسیر سورهٔ فاتحه:

تفسیری ست عرفانی، با دو فصل. در «کلیات» او (ص ۱۵۵-۱۵۹) چاپ شده است.

آغاز: بسمله. در اوایل سوره است، پیش علمای حنفیه بجهت افتتاح قرائت است، نه داخل قرائت (ص ٥٤-٦٤).

۳- رسالهٔ عرفانی:

کوتاه، تنها یک عنوان «فصل» دارد.

آغاز: اکابر تحقیق (ق ه) تعظیم مظاهر و مخلوقات را از ادب مقام معرفت دانسته اند (ص ۶۵-۶۶).

۴- تفسیر سورهٔ و الشمس:

نثر آمیخته به نظم، تفسیر عرفانی ست، در «کلیات» او (ص ۱۵۹-۱۶۴) چاپ شده است.

آغاز: و الشمس و الضحی ها: یعنی سوگند به آفتاب و نور او، در ضمن ذکر نور اشارت است، به آنکه (ص ۶۶-۸۱).

۵- تفسیر سورهٔ اخلاص:

عرفانی، کوتاه. در «کلیات» او (ص ۱۶۴-۱۶۵) چاپ شده است.

آغاز: این سوره را سورهٔ اخلاص برای آن گویند، که از استماع این سوره اعتقاد بنده به آفریدگار (ص ۸۱-۸۴).

۶- تفسیر سورهٔ الفلق:

تفسیری ست صوفیانه، در «کلیات» او (ص ۱۶۵-۱۶۷) چاپ شده است.

آغاز: قل اعوذ برب الفلق. بگو پناه می گیرم به آفریدگار صبح، من شر ما خلق، از شر آنچه خلق کرده از جن و انس و سایر مخلوقات (ص ۸۵-۸۹).

۷- تفسیر سورهٔ الناس:

عرفانی، کوتاه، در «کلیات» او (ص ۱۶۷-۱۶۹) چاپ شده است.

آغاز: قل اعوذ برب الناس. بگو پناه می گیرم به آفریدگار ناس، ملک الناس، پادشاه ناس... (ص ۸۹-۹۴).

۸- ترجمهٔ دعای قنوت:

همانکه در «کلیات» او (ص ۱۶۹) چاپ شده است.

آغاز: مقصود از این دعا عرض صفات طبقهٔ مسلمین کردن است، و این

صفات را وسیلهٔ نزول رحمت (ص ۹۴-۹۶).

۹- **نماز :** بیان حقیقت . . .

در توجیه نماز به روش عرفانی ، و اینکه نماز را دو صورت است ، صورت حقیقی آن را تنها از راه سلوک در یابی ، و ذکر ده اصل سلوک : یکم توبه ، دوم زهد . . . دهم رضا ، همانکه در «کلیات» او (ص ۱۴۷-۱۴۹) چاپ شده است.

آغاز : بدان افناک الله تعالی و ابقاک ، که نماز را حقیقت است و صورت است ، و ظهور حقیقت او موقوف است به (ص ۹۶ ۱۰۳).

۱۰- **نماز صوری :**

و این جز رساله ای ست از وی که در «کلیات» او (ص ۱۴۰-۱۵۰) به عنوان «صورت نماز» چاپ شده است. رسالهٔ ما مفصلتر است ، به نثر آمیخته به نظم ، که در چاپی آن «کلیات» آنرا نیافتم. و پیش از آغاز و بسمله میگوید : چون بیان نماز حقیقی کردیم شروع در صلاة صوری نمایم.

آغاز : مجموعه کون را بقانون سبق کردیم تصفح ورق بعد ورق. حقا که ندیدیم و نخواندیم در و جز ذات حق و شؤن ذاتیهٔ حق. (ص ۱۰۳-۱۱۶).

۱۱- **ده اصل :**

در ده اصل سلوک : توبه ، زهد ، توکل . . . ، این رساله را نیز در «کلیات» چاپ شدهٔ وی نیافتم.

آغاز : رسالهٔ ده اصل. التوبه. توبه از گناه بر آمدن است ، چون هر چه حجابست گناه است ، پس کمال توبه در کندن است (ص ۱۱۷-۱۲۰).

۱۲- **علم الیقین ، عین الیقین ، حق الیقین :**

و این را نیز در «کلیات» چاپ شدهٔ وی نیافتم.

آغاز : علم الیقین ، عین الیقین ، حق الیقین. بدانکه چون کسی چشم

به پوشاند وعلم به وجود آتش بدلالت حرارت برد ، علم الیقین است (ص ۱۲۰-۱۲۳).

۱۳- رسالهٔ عرفانی :

در نسخه عنوانی ندارد. و در «کلیات» چاپ شدهٔ وی نیافتم. دربارهٔ صفت علم و ذات پروردگار است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۷۰، پرده بر انداخت ؟).

آغاز : سالکان وادی علم و عرفان را اقرب طرق آن است که اول تعقل عینیهٔ صفات واجب تعالی و تقدس (ص ۱۲۳-۱۲۸).

۱۴- شرح رباعیات : شرح رباعیات سلسلة الاحرار.

نخستین رباعی: گویند وجود کون است و حصول...، این رساله در «کلیات» او (ص ۱۷۲-۱۹۰) چاپ شده است. و همانجا آمده که در سال ۱۰۰۷هـ/۸-۱۵۹۹م. نگاشته شده است.

آغاز : سبحان الله زهی خدای متعال ـ عالی ز تصور مبرا زخیال ـ از نور لطافتش ضمایر مشحون ـ و ز سر سرایتش جهان مالا مال . . . سپاس و ستایش خداوندی راست . . . اما بعد ، نموده آید که چون دیده شد (ص ۱۲۸-۱۷۰).

۱۵- رسالهٔ عرفانی :

در نسخه عنوانی ندارد. و در «کلیات» چاپ شدهٔ وی نیز نیافتم. گفتاری ست صوفیانه ، فلسفی ، به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : پاک است خداوندی که به فیض اقدس خود اشیاء را در عرصهٔ ظهور آورده ، و صفات و شئون خود را در پردهٔ آن ظهور (ص ۱۷۱-۱۸۶).

۱۶- مکتوبات باقی بالله :

نامه های ست عرفانی ، هشتاد و هفت نامهٔ او در «کلیات» وی (ص ۷۱-۱۴۵) چاپ شده است ، نظم نسخه با چاپی در یک نظر کلی برابر است ، ولی برخی از نامه ها جابجاست ، و برخی عنوان ندارد. نخستین نامهٔ ما برابر چاپی ست که آنجا عنوان «به التماس درویشی» دارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۳۷).

آغاز: ارتباط این بیحاصل از حیث مصافحه و تعلم ذکر و مراقبهٔ سلسلهٔ نقشبندیه (ق ه) بخدمت عالیه . . . (ص ۱۸۸-۳۵۴). مؤرخ ۱۰۴۶هـ.ق. و (ص ۳۷۲-۳۷۴).

۱۷- **رسالهٔ عرفانی :**

عنوانی ندارد ، و در «کلیات» چاپ شدهٔ وی نیز نیافتم. و در پایان آن آمده : مخفی نماند که اقسام ترقی به طریق کشف است ، که عالم مثال . . . ، این رساله را به التماس یکی از مخلصان عظیم القدر شروع فرموده بودند ، چون آن عزیز از خدمت به وطن خود رخصت یافت ، دیگری به این التماس گستاخی نتوانست نمود، و حضرت ایشان را تقید به این امور نبود ، به این سبب این رساله ناتمام ماند.

آغاز: بدان ایدک الله بنور القدس ، که طریق وصول به فنای حقیقی ، دو است ، یکی طریق نفی ، دیگری طریق اثبات (ص ۳۵۷-۳۷۸).

۱۸- **گنج فقر :**

مثنوی ست عرفانی با عنوانهای : توحید باری ، مناجات ، حکایت ، نعت پیامبر ، مخاطبهٔ سید المرسلین ، حکایت ، خطاب به دل از حسرت . . .

این مثنوی در «کلیات» او (ص ۲۰۱-۲۳۶) چاپ شده است. در نسخهٔ چاپی ۷۲۵ بیت است.

آغاز: خداوندا به فقرم راه بنمای - دری زان ره سوی درگاه بگشای - که از ناکامی خود کامیابم - در آن افلاس کل آرام یابم (ص ۳۷۸-۴۶۵).

1482 ۶۴۱۴ : نستعلیق خوش ، احمد مشتاق ، چاشت دو شنبه ۲۲ ع ۱۰۴۶/۲هـ.ق (ص ۳۵۴). همهٔ مجموعه به یک خامه ، عنوان و نشان شنگرف، نسخهٔ پاکیزه و در چند مورد از نسخهٔ چاپی بهتر بود، ۴۶۵ ص.

804

رسایل باقی بالله (۲)

از همو.

۱- رسالهٔ عرفانی :

همانکه به شمارهٔ ۱۵ در مجموعه پیشین نشان داده شده است.

آغاز : پاک است خداوندی که به فیض (ص ۲-۱۳).

۲- مکتوبات باقی بالله :

همانکه به شمارهٔ ۱۶ در مجموعهٔ پیشین نشان داده شده است.

آغاز : ارتباط این بی حاصل از حیث (ص ۱٤-۱۱۲).

۳- کان الله و لم یکن معه شییء :

در تفسیر و تاویل عرفانی آن. در پایان آن گوید : من هیچم کم از هیچ هم بسیاری ـ از هیچ و ، کم از هیچ نیاید کاری ـ هر سر که ز اسرار حقیقت پویم ـ دانم نبود بهره به جز گفتاری.

آغاز : کان الله و لم یکن معه شییء. کلامی ست از مشکاة نبوت علی (ع) (ص ۱۱۲-۱۱٤).

1483 ۲۹۵۸ : نستعلیق خوش ، ۱۱۰۹ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۱۱٤ ص.

805

رسایل سلطان باهو (۱)

سلطان باهو بن بازید ، از قوم اعوان (احمد آباد ۱۰۳۹-۱۱۰۲ه./۱۶۳۰-۱۶۹۱م.). گویند بیش از یکصد و چهل رساله و منظومه داشت. و از آن میان : ۱- عین الفقر کبیر ، ۲- عین الفقر صغیر ، ۳- عقل بیدار کلان ، ٤- عقل بیدار خرد ، ۵- کلید توحید خرد ، ٦- کلید توحید کلان ، ۷- مجالسة النبی ، ۸- حجت الاسرار ، ۹- اسرار قادری ، ۱۰- توفیق الهدایت ، ۱۱- تیغ برهنه ،

۱۲ مجموع الغفله ، ۱۳- محک الفقر کبیر، ۱۴- محک الفقر صغیر، ۱۵- فضل لقا ، ۱۶- شمس العارفین ، ۱۷- روحی اورنگ شاهی ، ۱۸- امیر الکونین ، ۱۹- مفتاح العاشقین ، ۲۰- قرب دیدار ، ۲۱- نور الهدی ، ۲۲- دیوان فارسی ، ۲۳- دیوان پنجابی ، ۲۴- دیوان اردو ، ۲۵- محبت الاسرار ، ۲۶- محکم الفقرا.

۱- روحی اورنگ شاهی :

رساله ای ست عرفانی ، دربارهٔ لفظ «کن»، تفسیری برآیت و نفخت فیه من روحی ، اسرار آفرینش و پیمان روز الست. به اردو ترجمه شده است. متن و ترجمه چاپ شده.

آغاز : بدان ارشدک الله تعالی فی الدارین ، کنت ها هویت ، کنزاً یا هوت ، مخفیاً لا هوت . . . میگوید مصنف ضعیف . . . فقیر باهو. (ص ۲-۹).

۲- محبت الاسرار :

دربارهٔ انسان کامل ، معرفت الهی ، قرب حق ، حدیث فقر ، فقیر. به اردو ترجمه شده است.

آغاز : . . . و السلام علی من اتبع الهدی و علی آله و اهل بیته و اصحابه. بدانکه تلمذالرحمان فیض برکاته ، سلک سلوک . . . (ص ۹-۵۹).

۳- محک الفقراء ، خرد :

به نثر آمیخته به نظم. نامبوب ، در آداب و اخلاق و صفات فقیر.

آغاز : الله تقدس اسمائه و تعالی کبریائه ، و درود بر سید سادات محمد مصطفی (ص) . . . بدانکه این کتاب را محکم (محک) الفقرا نام نهاده شد. اما بعد ، میگوید ضعیف . . . باهو ولد بازید (ره) عرف اوان ساکن شهر قلعه شورکوة تعلقهٔ ملتان ، که طریقهٔ قادری دو قسم است ، زاهدی ، و سروری قادری. (ص ۶۲-۱۰۳).

۴- محک الفقراء، کلان :

به نثر آمیخته به نظم. نامبوب. در همان موضوع است ، ولی با پیشین جدایی

بسیار دارد.

آغاز: الله تقدس اسمائه و تعالی کبیریائه، و درود بر سید سادات حضرت محمد مصطفی(ص) . . . بدانکه این کتاب را محک الفقرا نام نهاده شد. اما بعد میگوید ضعیف . . این سلک السلوک فقر محمدی، معراج رو کنندهٔ اهل بدعت و استدراج را قال النبی . . . (ص ۱۰۵-۱۵۶).

1484 ۱۰۶۲: نستعلیق پخته، محمد حسن ولد محمد سکنهٔ جمله علاقه تهره، ۲۳ ذیحجهٔ ۱۲۸۱ ه.ق. (ش ۱). و شنبه ۱۰ رمضان ۱۲۸۲ (ش ۲)، همهٔ شماره ها به یک خامه است. عنوان و نشان شنگرف، عنوانها در بخش آخر رسالهٔ ٤ نانویس مانده است، ۱۵۶ ص.

806

رسایل سلطان باهو (۲)

از همو.

۱- **مجالسة النبی:** لسان الفقرا: سیف الرحمان.

در آغاز آن گوید: هر که این کتاب را سیر کند معرفت اسرار الهی بر وی رخ نماید، و اگر مطالعه را ادامه دهد نیاز به مرشد ظاهر نماند. نثر آمیخته به نظم، دربارهٔ: عارف که را گویند؟، مقام فنا فی الشیخ، فنا فی الرسول، مقامات نفس و قلب، فقیری بدون علم، تأثیر تصور اسم الله، ذکر از قلب، تمثیل عناصر اربعه باوجود انسان، روح پاک و روح ناپاک.

این رساله به نامهای لسان الفقرا و سیف الرحمان نیز خوانده می شود.

آغاز: الله نور السماوات و الارض، مثل نوره کمشکاة فیها مصباح . . . مثل نوره که از آن نور کل مخلوقات ظهور یافت، و رازق کل مرزوقات . . . و بعد میگوید . . . (ص ۱۱-۲۶).

۲- عین الفقر :

به نثر آمیخته به نظم ، در ده باب : ۱- شرح ذات ، برزخ اسم الله ، ۲- تجلیات که آن بر چهارده قسم است ، ۳- ذکر مرشد و طالب سبیل ، ۴- مخالفت با نفس و کشتن آن ، ۵- ذکر علما و فقرا ، ۶- ذکر مراقبت و مشاهدت و خواب ، ۷- ذکر الله به قلب و روح ، سر و جهر و خفیه ، ۸- عشق ، وصال ، فنا ، ۹- شراب و حقایق اولیا ، ۱۰- فنا فی الله و ذکر اولیا ، و ترک ماسوا.

در دیباچه گوید آنرا عین الفقر نام نهاده که طالبان در هر مقام از خاص و عام ، مبتدی و متوسط و منتهی از آن بهره گیرند.

آغاز : حمدله. لم یزل ولا یزال ، یخرج الحی من المیت و یخرج المیت من الحی. قوله تعالی لیس کمثله شیئی . . . بدانکه این کتاب را نام عین الفقر نهاده که طالبان. (ص ۲۸-۱۵۴).

۳- **محک الفقرا** ، خرد :

همانکه به شمارهٔ ۳ در مجموعهٔ ۱۰۶۲ (پیشین) نشان داده شده است.

آغاز : به همانگونه. (ص ۱۵۵-۲۰۷).

1485 ۳۰۲۵ : نستعلیق پخته ، خدا بخش ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، شکلها رنگی ، و پیش از مجموعه رساله ای ست در سیر و سلوک انجام افتاده ، (ص ۱-۱۰).

807

رسایل سلطان باهو (۳)

از همو.

۱- **عین الفقر :**

همانکه به شمارهٔ ۲ مجموعهٔ پیشین نشان داده شده است.

آغاز : به مانند همان. (ص ۲-۳۸).

۲- اسرار القادری :

در دیباجه گوید نام آن اسرار قادری و خطاب به جامع الجمعیت است. در معرفت ذات و مجلس شرف حضوری و الهام و علوم لدنی و رسم و رسوم.

آغاز : حمدله. صلاة. الله تقدس اسمائه تعالی کبریائه و خالق کل مخلوقات و رازق کل مرزوقات، هژده هزار عالم جن و انس . . . اما بعد، میگوید مصنف. . باهو ولد بازید . . . (ص ۳۹-۱۱۲).

1486 ۳۸۰۴ : نستعلیق خوانا ، عبداللطیف ، ۳ ماه کتک سمت ۱۹۱۸ ب/۱۲۷۸ه.ق. در موضع چمن خیل ، پاس خاطر خیر محمد ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۱۲ ص .

808

رسایل سلطان باهو (٤) : انتخاب از . . .

از ناشناس ، که در دیباجه می گوید که این رساله را از کتاب کلید توحید، قرب دیدار ، مجموع الفضل ، عقل بیدار ، جامع الاسرار ، نور الهدی ، عین نما و فضل اللقا ، تصانیف سلطان باهو (بنگرید به : رسایل سلطان باهو ، پیش از این). برگزیده ایم. در هفت باب : ۱- در فضل خواندن این کتاب و عمل کردن برآن ، ۲- در شروع کردن ذکر و فکر ترتیب تصور عشق وجودیه ، ۳- مراقبت و مکاشفت ، ٤- فنا فی الشیخ و فنا فی الرسول و فنا فی الله ، ۵- شرف لازم شدن مجلس محمدی ، ترتیب زیارت اهل قبور ، بمتفرقات.

آغاز : حمد له. و الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بالهدایة و العرفان. . .

1487 ٤۹۸۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. (ص ۱۹۶-۲۵۶)، همراه چند رساله از همان سلطان باهو. عنوان و نشان شنگرف.

809

رسایل شاه محمد غوث

از شاه محمد **غوث قادری لاهوری** (م ۱۱۵۵ه‍./۱۷۴۰م.)، فرزند حسن قادری پیشاوری (م ۱۱۱۵ه‍./۳-۱۷۰۴م.). که برای کسب سلوک و فیوض طی دوازده سال به خدمت سید عصمت الله نوشاهی (م ۱۱۳۷ه‍./۴-۱۷۲۵م.) فرزند حضرت حافظ محمد برخوردار بحرالعشق (م ۱۰۹۳ه‍./۱۶۸۲م.) پسر و سجاده نشین حضرت نوشه گنج بخش (۱۰۶۴ه‍./۱۶۵۴م.) می رفته است.

۱- شرح قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه:

متن از شیخ عبدالقادر گیلانی (۴۷۰-۵۶۲ه‍.ق.). با این سر آغاز: سقانی الحب کاسات الوصال ـ فقلت لخمرتی نحوی تعالی.

در دیباجه از خوابنما شدن خود، و نیز رسایلی که نگاشته است، از آن میان اسرار التوحید به عربی و دو رسالهٔ دیگر به فارسی یاد می کند.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد آن احدی را سزد که او را دوام و بقاست، . . . اما بعد، میگوید . . . سید محمد غوث بن سید حسن قادری، که چون قصیدهٔ مبارکهٔ خمریه که منسوب. (ص ۱-۲۱).

۲- رسالهٔ عرفانی:

وی در دیباجهٔ «شرح قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه» از دو رسالهٔ فارسی خود در تصوف (بدون نام) یاد می کند. و در دیباجهٔ این یکی میگوید «در خاطر گذشت که بعضی مقدمات سلوک و حقایق را» بنگارم. در چند فصل: فصل در بیان اعمال شریعت، فصل در نماز تهجد، فصل در بیان طریقت، فصل در بیان مراقبات، فصل در مراتب وجود و ظهور، فصل باید دانست که اکثر بزرگان می فرمایند که کامل، فصل در مراتب ارادت، فصل در اذکار.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعدد، حضرت واجب الوجود را که فایض جود

و وجود ، بلکه عین وجود است . . . اما بعد ، میگوید بندهٔ . . . محمد غوث بن سید حسن قادری که چون این فقیر از خدمت والد خود و از بعضی بزرگان چیزی. (ص ۲۲-۸۴).

۳- اسرار طریقت: رساله در کسب سلوک :

نسخه های این رساله با یکدیگر جدایی هایی دارند ، برخی کوتاهتر و برخی گسترده تر. با عنوانهای فصل ، که در برخی نسخه ها هفت فصلی ست.

گزارش ملاقات های وی است با صوفیان شبه قاره ، برای کسب فیض ، از آن میان : ۱- میان نور محمد اتکی، ۲- شاه محمد فاضل اتکی، ۳- شاه زند، ٤- آخوند محمد نعیم ، ۵- شاه حسین ، ٦- شاه چراغ پوتهوهاری ، ۷- شاه لطیف ساکن راولپندی ، ۸- شیخ پیر محمد سچیار نوشهروی (م ۱۱۱۹ ه.ق.) خلیفهٔ حاجی محمد نوشه گنج بخش، ۹- محمد جعفر کنجاهی، ۱۰- میان جان محمد دوم سهروردی لاهوری ، ۱۱- شیخ سرور ، ۱۲- میان عصمت الله نوشاهی (م ۱۱۳۷ ه.ق.) ، ۱۳- میان شیخ محمد چشتی ، ١٤- شاه کلیم الله جهان آبادی ، ۱۵- سید بهیک چشتی ، ۱٦- میان عبدالاحد نبیرهٔ مجدد الف ثانی ، ۱۷- میان شیخ عبدالنبی نقشبندی ، ۱۸- شاه مرتضی ساکن سکندره ، ۱۹- میر سدید الله ، ۲۰- صبغة الله نبیرهٔ حضرت مجدد الف ثانی. و نیز گزارش زیارت مزارات صوفیان در شبه قاره ، و در پایان احوالات پدر خود و شجرهٔ طریقت وی.

ترجمهٔ اردوی این رساله بنام «اسرار الطریقت» چاپ شده است و اصل متن نیز به اسم ترجمه شهرت دارد.

آغاز ۱: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بنور المعرفة و فضل احوال السالکین علی العالمین . . . فیقول سید حسن القادری. (نسخهٔ ٦۲۲).

آغاز ۲: حمد نامتناهی مر حضرت واهب العطیات را که عطای اورا پایان نیست ، و آلای او در حیز امکان نه. (نسخهٔ ٦۵۸۲). (ص ۸۵-۲۰۲).

1488 ٦۵۸۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ۲۰۲ ص.

810

رسایل شاه نعمت الله

شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ھ./۲۹-۱۳۳۰-۱۴۲۷م.). بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۲۹ «کلیات».

۱- **تحقیقات :**

در ۲۸ تحقیق ، نثر و نظم. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۷۷-۱۰۸۰).

آغاز : (افتاده) : در براهین، الا بآحاد. و نظر نکند در آحاد. (ص ۱-۲۷).

۲- **مراتب :** رساله در بیان . . .

در ۱۵ مرتبه ، نثر آمیخته به نظم. (نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۳۷۶).

آغاز : قال الله تعالی و هو رفیع الدرجات ، ذوالعرش. بیت : در مراتب نکته ای خواهم گفت - در معنی را نکو خواهم سفت. مجموع مراتب الهیه. (ص ۲۷-۳۹).

۳- **تفسیر سورهٔ فاتحه :**

تفسیر و تأویلهایی ست عرفانی ، نثر و آمیخته به نظم. (نسخه های فارسی ۱ : ۳۰).

آغاز : الحمدلله الذی نور قلوب اولیائه بانوار العرفان . . . بیت : فاتحه خوش بخوان و هم در یاب - این کلام مفتح الابواب. (ص ۳۹-۴۲).

٤- **فضیلت اسما و صفات :**

با عنوانهای «فصل» ، نثر آمیخته به نظم. همانکه در «فهرست نسخه های فارسی ۱ : ۱۱٤۰» به نام «خلق و خالق=رساله ای در . . . » یاد شده است.

آغاز : الحمدلله الذی خلق السماوات والارض و ما بینهما فی ستة ایام . . .

قال رسول الله ص ان الله خلق آدم علی صورته . . . جام عالم نما چو پیدا کرد. (ص ۵۲-۶۳).

۵- حسیات : نکات : حواس :

گفتاری ست عرفانی در بیان حواس عشرة، نفس و معنی کشف، به نثر آمیخته به نظم، با سربندهای «نکته» و در برخی از فهرستها به نام «نکات» و «حواس» یاد شده، و در نسخهٔ ما به نام «حسیات» است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۶۸).

آغاز : الحمدلله و الصلاة علی رسول الله . . . من فقد حساً فقد علماً. بیت : ظاهر و باطن دهند آن در یاب.

۶- آفاق و انفس : معرفت نامه :

در بیان معرفت و نفس انسانی، با سربندهای «معرفت»، به نثر آمیخته به نظم. این گفتار در جلد یکم مجموعه رساله های او، بکوشش دکتر نور بخش (ص ۸۹-۱۰۲) چاپ شده است و در این نسخه به نام «آفاق وانفس» است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۹۹).

آغاز : حمدله. صلاة. قال الله تعالی سنریهم آیاتنا فی الافاق . . . خود را بشناس تا شناسی او را - بشنو از من این معرفت نیکو را. (ص ۷۰-۸۷).

۷- قطبیه : بیان اقطاب و اوتاد :

در آن از دوازده نبی نام می برد، که قلب هر قطب از اقطاب به یکی از آنان پیوستگی دارد، و از آن استفاضه می کنند. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۱۱).

آغاز : الحمدلله الذی یوجب الدنو و التدلی . . . اما بعد، یا ولدی ایدک الله بروح القدس، گفته اند که انسان مهان. (ص ۸۷-۹۸).

۸- سئوال و جواب :

پرسش وپاسخ هایی ست صوفیانه: ۱- سبب آفرینش چه بوده، سبب مقدم بر آفرینش یا آفرینش بر سبب ؟، ۲- مبدء آدمی کجا ست و باز گشت او به کجا ؟، ۳- ترکیب جسم خاک و روح چگونه بود ؟. به نثر آمیخته به نظم. (نسخه های

فارسی ۲ : ۱۲۰۲-۱۲۰۳).

آغاز : بسمله. سؤال اول آنکه سبب آفرینش چه بود و سبب مقدم بود بر آفرینش و یا آفرینش بر سبب. (ص ۹۸-۱۰۱).

۹- بیان سورهٔ توحید : تفسیر سورهٔ توحید :

همان گفتاری که در جلد یکم مجموعه رساله های او (ص ۱۲۷-۱۳۰) به نام «رسالهٔ قل هو الله» چاپ شده است و در نسخهٔ ما به نام «رساله در بیان سورهٔ توحید» است. (نسخه های فارسی ۱ : ۲۸ و ۲ : ۱۰۹۵).

آغاز : هو لا اله الا هو ، اول مخارج حرف مخرج ها ست ، و آن ادخل حلق است ، بلکه ینبوع نفس. (ص ۱۰۱-۱۰۶).

۱۰- حروف : رساله در بیان . . .

با سربندهای «حرف». وی دست کم چهار رساله در این باره دارد. و این نسخهٔ ما همان است که در مجموعه رساله های او (ص ۳۱۹-۳۲۶) چاپ اوفست شده است. (نسخه های فارسی ۱ : ۱۱۱) در نسخه نام و عنوانی ندارد.

آغاز : حمد جوادی که از خزانهٔ وجود موجودات علویه و سفلیه در عالم غیب (ص ۱۰۷-۱۳۳).

۱۱- روحیه : بیان حقیقت آدم و روح : نغمهٔ روحیه :

نثر آمیخته به نظم ، و جز «روحیه» ی اوست که در جلد سوم چاپ نور بخش (ص ۱۳۷-۱۳۸) چاپ شده است. (ص ۱۱۸-۱۳۲) و در (ص ۲۵۵-۲۵۸) دوباره آمده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۸۱).

آغاز : قال الله تعالی فی حق آدم فاذا سویته و نفخت فیه من روحی ، یعنی بعد از تسویهٔ صورت انسانیه و حصول.

۱۲- روحیه : رساله در بیان روح :

در بیان اقسام پنجگانهٔ روح ، به نثر آمیخته به نظم (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۸۱). در نسخه نام و عنوانی ندارد. و دوباره تکرار شده است. (ص ۱۳۲-

۱۳۳) و (ص ۲۵۸-۲۵۹).

آغاز: اللهم اهدانا الصراط المستقیم برحمتک . . . یا اخی ایدک الله بروح الارواح معلوم فرما که اصحاب صوفیه و ارباب.

۱۳- تفسیر آیهٔ کل شیئی هالک الاوجهه :

هر شیئی دو وجه دارد به ظاهر و معنی ، روح کل و نفس کل باق ، و جزوی فانی ست (نسخه های فارسی ۱ : ۲۵ و ۲ : ۱۰۹۵). در نسخهٔ ما عنوانی ندارد ، (ص ۱۳۳-۱۳۶) و دوباره تکرار شده است (۲۵۹-۲۶۳).

آغاز: قال الله تعالی کل شیئی هالک الاوجهه. هر شیئی از اشیاء ممکنه دو رو دارد ، وجهی بصورت دارد.

۱۴- خلافت : رساله در بیان . . . :

تفسیر و تأویل عرفانی ست از خلافت انسان در روی زمین. به نثر آمیخته به نظم. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد ، و دوباره تکرار شده است. (ص ۱۳۶-۱۳۸) و (ص ۲۶۳-۲۶۴) (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۳۹).

آغاز: حمدله. و به نستعین. چون اقتضا کرد حکم ظهور سلطنت ذات الهیه ، و اظهار صفات . . .

۱۵- تفسیر آیهٔ و کلمة القاها الی مریم :

در بیان حیات و مرگ و رستاخیز است ، به نثر آمیخته به نظم. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد (ص ۱۳۸-۱۴۳) و دو باره تکرار شده است. (۲۶۴-۲۶۹). (نسخه های فارسی ۱ : ۲۶ و ۲ : ۱۰۹۵).

آغاز: و کلمة القاها الی مریم و روح منه ، روح عیسوی و ارواح مهیمه و عقل اول.

۱۶- نبوت و ولایت : رساله در . . .

در بیان برتری ولایت بر نبوت ، و اینکه ولایت به چه معنا برتر از نبوت است. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۵۱).

آغاز : بدانکه در نبوت و ولایت بزرگان را سخنهاست ، و همه اتفاق کرده اند بر آنکه. (ص ۱۴۳-۱۴۵).

۱۷- وجود : رساله در . . . :

در بیان وجود و احدیت و واحدیت و وحدت وجود. و این جز رساله ای ست که در مجموعه رساله های او (ص ۲۹۳) چاپ افست شده است. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۸۰).

آغاز : الحمدلله علی افاضته الوجود فی عالم الغیب. . . بیت : نکته در وجود خواهم گفت - در معنی لطیف خواهم سفت. (ص ۱۴۵-۱۴۹).

۱۸- مکاشفات :

با سربندهای «مکاشفه» (۶۳ مکاشفه). به نثر آمیخته به نظم. همانکه در مجموعه رساله های او (ص ۲۳۹-۲۴۹) چاپ افست شده است. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۱۵).

۱۹- مراتب : رند نامه :

با سربندهای «مرتبه»، نخست از رندان گفتگو می کند ، سپس دربارهٔ حروف و اسماء و دیگر مباحث عرفانی ، به نثر آمیخته به نظم ، رویهم ۶۵ مرتبه. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۷۵).

آغاز : الحمد لولی الحمد و به نستعین. بیت : سخن از ذوق رند میگویم - رند مست خوشی همی جویم. (ص ۱۸۴-۲۲۰).

۲۰- ولایت عامه و خاصه : ولایت و نبوت :

به نثر آمیخته به نظم ، با عنوانهای مرتبه. در بیان ولایت عامه و خاصه ، و نبوت تشریعی و تعریضی. و این جز آن است که در جلد چهارم (ص ۳۷-۴۱) چاپ دکتر نور بخش ، به نام «تحقیق معنی ولایت» بچاپ رسیده است. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۸۵).

آغاز: الحمد لولی الحمد و السلام علی صاحب لواء الحمد . . . ولایت یا عامه است یا خاصه. اما ولی به ولایت. (ص ۲۲۰-۲۲۶).

۲۱- کشف الاسرار:

در پنج باب: ۱- وجود من حیث الاحدیه، ۲- مرتبهٔ احدیت، ۳- الواحدیة الجمعیة الرحمانیه، ۴- عالم الارواح، ۵- الشهادت المطلقه.

خود در دیباجه نام آنرا «کشف الاسرار» خوانده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۱۷).

آغاز: الحمدلله الذی تجلی ذاته لذاته . . . اما بعد، فهذه رسالة فی بیان علم التوحید و سمیتها بکشف الاسرار . . . بدانکه هر بابی از بواب. (ص ۲۲۶-۲۴۵).

۲۲- کمال بلوغ و بلوغ کمال: فرق میان . . . :

نثر آمیخته به نظم. همانکه در جلد سوم مجموعه رساله های او چاپ دکتر نور بخش (ص ۱۳۰-۱۳۱) آمده است. در نسخه ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۳۰).

آغاز: الحمدلله و لا اله الا الله، و الله اکبر. سایلی سلمه الله سؤال کرد، که فرق میان کمال بلوغ و . . . (ص ۲۴۵-۲۴۶).

۲۳- نوریه:

نثر آمیخته به نظم. همانکه در جلد یکم مجموعه رساله های او چاپ دکتر نور بخش (ص ۶۷-۷۰) آمده است. و جز «جامع الانوار» اوست. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۷۴).

آغاز: حمدله. صلاة. قال الرسول : اللهم اجعلنی نوراً. مراد از نور مشاهدهٔ ذات حق است، و نور حقیقی. (ص ۲۴۶-۲۴۹).

۲۴- تفسیر لا اله الا الله: تمهیدیه : تهلیله :

وی چند گفتار در این باره دارد، و این همانستکه در جلد چهارم مجموعه

رساله های او بکوشش دکتر نور بخش (ص٨٦-٨٨) چاپ شده است. (نسخه های فارسی ١ : ٢٥). در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد.

آغاز: حمدله. صلاة. قال رسول الله (ص) من قال لا اله الا الله خالصا مخلصا دخل الجنة. بیت: چون همه اوست غیر او خود نیست. (ص ٢٤٩-٢٥٢).

٢٥- حورائیه :

درگزارش رباعی ابو سعید ابی الخیر: حورا به نظارهٔ نگارم صف زد- رضوان ز تعجب کف بر کف زد- آن خال سیه بر آن رخان مطرف زد- ابدال زبیم چنگ در مصحف زد. وی دست کم سه بار این رباعی را گزارش کرده است. (نسخه های فارسی ٢ : ١١٣٤).

آغاز: حمدله. صلاة. بیت : حورا به نظارهٔ نگارم صف زد... حورا عبارتست از ارواح که مستعد شهود جمال حضرت. (ص ٢٥٢-٢٥٥).

٢٦- نصیحت نامه :

هفده نصیحت است، با سربندهای «نصیحت». در مورد بیعت است، که برای پادشاه و یا امیری نگاشته است. وی چند رساله با این عنوان دارد. (نسخه های فارسی ٢ : ١٤٥٩).

آغاز: الحمدلله المتفرد ذاته ابداً، المعتز صفاته... قال رسول الله اذا بویع للخلیفتین... بیت : اینچنین فرمود. (ص ٢٧٠-٢٧٥).

٢٧- رسالهٔ عرفانی : بیانات :

با سر بندهای «بیان» : بیان حقیقت محمدیه، بیان وجود و علم و نور، بیان اقسام معدومات، بیان انسان کامل، بیان آتش عشق، بیان مراتب دل، بیان ابتدای وحی، بیان مراتب ولایت، بیان رحمت الهیه، و دیگر مطالب عرفانی. (نسخه های فارسی٢ : ١١٦٨ نسخهٔ شمارهٔ 10937). در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد.

آغاز: حمدله. صلاة. بیت : ابتدای سخن بنام یکی - در دو عالم یکی ست نیست جز یکی. (ص ٢٧٥-٢٩١).

۲۸- ایمان : رساله . . . : تحقیق ایمانی :

تحقیق در ایمان است بادید اهل سنت و جماعت ، با عنوانهای «فصل». و جز «تحقیق الایمان» اوست که در جلد دوم مجموعه رساله هایش (ص ۱۶) چاپ شده است. در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۷۹).

آغاز : ایها الاخ المؤمن ارشدک الله و ایانا الی تحقیق الایمان. اعلم ان الایمان واجب . . . بیت : تصدیق خدا و مصطفی ایمان است. (ص ۲۹۱-۲۹۷).

۲۹- اعتقاد نامه : تحقیق الاسلام :

نثر و نظم به روش اهل سنت و جماعت. در نسخهٔ ما عنوان «اعتقاد نامه» دارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۷۸).

آغاز : اشهد ان لا اله الا الله ، وحده لا شریک له . . . بیت : دانسته ام که خدایتعالی که او یکی ست. (ص ۲۹۷-۳۰٤).

۳۰- الهامیه : الهامات :

نثر آمیخته به نظم ، با سربندهای «الهام» ، همانکه در مجموعه رساله های او (ص ۲۹۵-۳۰۲) چاپ افست شده است. در نسخهٔ ما عنوان «الهامیه» دارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰٤۷).

آغاز : الحمدلله الذی خلق الاشیاء بقدرته . . . الهام ابتدای وحی عبارتست از انزال معانی مجرده در جلبات محسوسه. (ص ۳۰٤-۳۲۷).

۳۱- مجمع الاسرار :

در مبدء و معاد ، در چهارده (نه ۱۳) سر ، به نثر آمیخته به نظم. نام در عنوان نسخه آمده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳٦۱).

آغاز : حمدله. صلاة. بیت : از مبدء و معاد بشنو خبری ـ کز مبدا و معید یابی اثری. (ص ۳۲۷-۳۳۸).

۳۲- حورائیه :

در گزارش همان رباعی که به شمارهٔ ۲۵ این مجموعه آورده شده است. و این

شرح دیگری ست از آن. نام رساله در نسخه نیامده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۳۵).

آغاز : احمده علی انعامه العمیم و احسانه الجسیم . . . اما بعد ، در تحقیق رباعی که حضرت . . . ابو سعید . . . بمقتضی حال آنچه. (ص ۳۳۸-۳۴۴).

۳۳- اصول : وجودیه :

دربارهٔ وجود ، به نثر آمیخته به نظم ، با سربندهای «اصل». همانکه در مجموعه رساله او (ص ۲۶۲-۲۶۴) چاپ افست شده است. و این جز «اصول خمسه» ی اوست. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۴۲). در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد.

آغاز : نزد اصحاب صوفیه و ارباب الهیه ، وجود من حیث هو هو ، لا بشرط ، شیء اعم است از کلی و جزئی و خاص و عام. (ص ۳۴۵-۳۵۲).

۳۴- نکات :

با سر بندهای «نکته». و این جز دو رسالهٔ اوست که یکی در جلد دوم (ص ۱۸) و دومی در چهارم (ص ۱۰۱) چاپ نور بخش چاپ شده است. در نسخهٔ ما عنوان و نامی ندارد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۶۹).

آغاز : الحمدلله منزل الحکم علی قلوب الکلم . . . اما بعد ، کلمات چند عاشقانه بعبارت عارفانه مشتمل بر لطایف. (ص ۳۵۲-۳۵۸).

۳۵- خلوت : رساله در . . .

در آداب خلوت ، به نثر آمیخته به نظم. عنوان و نام در نسخهٔ ما نیامده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۴۰).

آغاز : یا اخی اعزک الله فی الدراین ، معلوم فرما که خلوت از جمله مستحسنات صوفیه است. (ص ۳۵۸-۳۵۹).

۳۶- ده اصل : سلوکیه :

در ده اصل : توبه ، زهد ، توکل ، قناعت ، عزلت ، ملازمت ، توجه ، صبر ، مراقبت ، رضا. همانکه در جلد یکم مجموعه رساله های او (ص ۱) بکوشش

دکتر نور بخش چاپ شده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱٤۷). در نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد.

آغاز : الحمدلله علی صفاته العلیا و السلام . . . قال الحقایق . . . الطرق الی الله بعدد انفس الخلایق. یعنی راه طالبان. (ص ۳۶۰-۳۸۰).

۳۷- معراجنامه : رساله در معراج :

نثر آمیخته به نظم. بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۰٤ و ۱۳۹۷. نسخهٔ ما نام و عنوانی ندارد.

آغاز : چنین گفت مهتر کاینات (ع) که شبی خفته بودم در خانه، آن شب شبی بود با رعد و برق. (ص ۳۸۰-۳۹۹).

۳۸- اصطلاحات صوفیان :

شرح اصطلاحات صوفیان است، و نسخه از «قسم الثانی» آغاز می گردد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۳۸).

آغاز : القسم الثانی. بیت. انتخابی می کنم از قسم ثانی یاد دار - یاد دار این یادگار از نعمت الله یادگار. الیقظه. اصل است در این قسم.

1489 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آبخورده، وصالی شده ولی خوانا و پر ارزش، عنوان و نشان شنگرف، ٤۰۸ ص (ف. تسبیحی ۳ : ۵۳۰-۵۵۰). ن.

811

رسایل عبدالرزاق کاشانی

کمال الدین عبدالرزاق کاشانی (م ۷۳۰ یا ۷۳۵ه./۱۳۳۰ یا ۱۳۳٤م.

۱- اصطلاحات الصوفیه (عربی) :

بنگرید به : اصطلاحات صوفیان، در همین فهرست بخش عربی.

آغاز : الحمدلله الذی نجانا من مباحث العلوم الرسمیة (ص ١٦٥-١٧٣).

٢- کمیلیه :

ترجمه از افتخار بن نصر الله. بنگرید به : کمیلیه ، در همین فهرست. بخش فارسی ، عرفان.

آغاز : الحمدلله علی ما عرفنا حقیقة ذاته (ص ١٦٤-١٧٣).

1490 ٧١١٢ : نستعلیق ، خواجه محمد آخوند زاده قندهاری یوسف زایی ، ذیقعده ١٣٢٨ ه.ق. جدولبندی ٢ راه و عنوان و نشان شنگرف، ١٧٤ ص.

812

رسایل علی متقی

از **علی بن حسام الدین متقی.** (م. ٩٧٥/١٥٦٧م.).

از همو ست : جر الثقیل فی سلوک المعیل . جواهر ثمینه ، حکم عرفانیه (عربی) ، سلوک الرجال ، سلوک النساء ، مکتوبات غریب ، علامات مهدی ، معرفة الدنیا ، و بسیاری دیگر.

١- سلوک النساء :

آداب و رفتار صوفیانه است برای زنان ، با عنوانهای «فصل» : فصل در بیان مراتب ، در سه نوع : خدایی ، پیامبری و ولایت و اقسام آن ، فصل در عالم صوری و معنوی ، فصل در ترهیب زنان ، فصل در حقوق و ادایی که به زنان تعلق دارد.

از رهگذر بررسی احوال زنان در گذشته ارزشمند است.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الزوجین الذکر والانثی ، ثم مزجها . . . این چند سخنی در باب معیشت زنان و سلوک ایشان ، در قلم آمده تا هر زنی که طالب حق تعالی باشد این را مطالعه کند ، و بر آن عمل نماید. (ص ٢-٢٨).

٢- علامات مهدی :

در علامات شصتگانهٔ مهدی موعود ، نه مهدی شیعیان. با عنوانهای فصل ، فصل : ١- در حلیه و نسب او (که باید حسنی باشد و نامش محمد بن عبدالله و در مدینه زاده شده باشد) ، ٢- کراماتی که مخصوص بدو باشد ، ٣- نشانیهایی که پیش از ظهور او در جهان پیدا شود ، ٤- رویداد هایی که از خروج تا مرگ او پدیدار گردد.

آغاز : حمدله. صلاة. میگوید فقیر حقیر علی بن حسام الدین که مشهور است درمیان مردم به متقی ، که این چند علامتی ست ، در صفت از امام محمد مهدی صاحب الزمان ، در چهار فصل . . . (ص ٣٠-٥٧).

٣- جر الثقیل فی سلوک المعیل :

در رفتار مردان با زنان ، و ادای حق ایشان. در دیباجه گوید : پیش از این چهار رساله نگاشته بودم و با این یکی که پنجمین است ، باید آنها را یکی دانست تا رفتار پادشان و امیران و مشایخ و زنان و مردان عیال دار را کافی باشد. و آن چهار : ١- الرتبة (نه الریبة) الفاخرة فی سلطنت الدنیا و الاخرة ، ٢- سلوک الغزات ، ٣- سلوک الرجال ، ٤- سلوک النساء. (نسخه های فارسی ٢ : ١٥٨٩).

با عنوانهای فصل : فصل در فواید نکاح ، فصل در زیانی چند که از نکاح آید ، فصل در تعارض زیان و فواید نکاح ، فصل در آداب نکاح ، فصل در آداب مباشرت ، فصل در حقوق که زنرا بر مردان است ، فصل در تربیت اولاد و حقوق ایشان ، فصل در آداب عزبان.

از رهگذر بررسی تاریخ اجتماعی گروههای یاد شده ، سودمند است.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الزوجین الذکر والانثی، ثم مزجهما. . . اما بعد، این چند کلمه ای ست که در معیشت مردان با زنان، و ادای حق ایشان وارد شده است ، و این رساله را جرالثقیل . . . نام نهاده شد. (ص ٥٨-٨٨).

1491 ٣٧٤٥ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١١ ه.ق. عنوان و نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف ، انجام افتاده است ، ٨٨ ص.

813

رسایل میر سید علی همدانی (۱)

میر سید **علی همدانی** بن شهاب الدین بن محمد، عارف جهانگرد، (۷۱۳-۵۷۸۶/۱۳۱۳-۱۳۸۴م.). و چند رساله از دیگران: میرکا و علاء الدولهٔ سمنانی و رساله هایی ناشناخته، که دست کم برخی از آنها از همدانی نیست.

۱- **ذکر**: فضایل . . . (عربی):

رساله ای ست عرفانی، فصل اول آن در فضایل ذکر. و خاتمه ای در اقسام ذکر. کاغذ صفحهٔ آغاز آن خرد شده و شناختن کتاب را دشوار کرده است.

آغاز: رب انعمت فزد بفضلک، الحمدلله الذی انزل جوامع الحکم جلاء لقلوب العارفین. (ص ۱-۲۰).

ــ پراکنده ها، بندهایی به عربی و فارسی، برخی از آنها عنوان نقل من کتاب «حدیقة الحقایق» دارد و برخی «نقل من خط الامیر قدس سره» (ص ۲۱-۲۸).

۲- **حقایق الاسماء** (عربی):

تفسیر عرفانی ۹۹ نام خدا ست: الملک، القدوس، المیهمن . . . البدیع، الباقی. و در پایان آمده: تمت حقایق الاسماء.

آغاز: الحمدلله الذی نور سماء الوجود بمصابیح الحسنی، و فتح ابواب خزاین الجود بمفاتیح صفاته الاسنی . . . اما بعد، فلما کانت الاسماء الالهیة مواد الکاینات. (ص ۲۹-۱۶۴).

۳- **اعتقادیه**: رسالهٔ . . .

در اصول و فروع دین به روش عرفانی، با عنوانهای «فصل». و با استنجاء و وضو و غسل آغاز می شود، نماز سفر و شرایط نماز، آنگاه ارکان پنجگانهٔ اسلام. (نسخه های فارسی ۲: ۱۰۴۶).

آغاز : الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی. بدان ای عزیز ایقظنا الله و ایاک عن سدة الغفله . . . (ص ١٦٤-١٧٦).

ـ بندی دربارهٔ «صابونگری» که شیمی ست. به همان خامه ولی باید از نویسندهٔ مجموعه باشد. (ص ١٧٦-١٧٧) و نیز پراکنده هایی فقهی و عرفانی با ذکر منابع. (ص ١٧٧-١٨٠).

٤- واردات :

آغاز افتاده ، و این بخش باقی مانده در سیر و سلوک است. در پایان آن آمده : تمت الرسالة الواردات. (نسخه های فارسی ٢ : ١٤٧٧).

آغاز : افتاده : شعار ارباب رضا ست و حکمت دثار اهل هوی غفلت و بدعت. غفلت و هوا غافل را بهاویه رساند. (ص ١٨١-١٨٩).

ـ بندی عرفانی به عربی. (ص ١٩٠-١٩١).

٥- السبعین فی فضایل امیر المؤمنین (عربی) :

هفتاد حدیث است به شماره، از اول تا السبعون. با دیدی شیعی.

آغاز : الحمدلله الذی جعل میامن آثار السیادة الی سماء السعادة ، اعلی وسیلة لرفع لواء الشرف . . . (ص ١٩١-٢١٣).

ـ حدیث در محبت خاندان پیامبر (ص) (ص ٢١٣-٢١٦).

٦- نسبت خرقه :

زنجیرهٔ خرقهٔ طریقت است از پیامبر (ص) به حضرت علی (رض) ، که وی به ابوالحسن خرقانی پوشانده است ، و وی به کمیل بن زیاد . . . به فارسی و عبارتهای عربی نیز دارد. (نسخه های فارسی ٢ : ١٤٥٦).

آغاز : بدانکه صوفیه را قدس الله اسرارهم از معدن رسالت و مشکوة نبوت علوی سری و معارفی ست وجدانی و انواری ست صمدانی (ص ٢١٦-٢١٩).

ـ بندی عرفانی به نقل از علاء الدولهٔ سمنانی. به عربی. (ص ٢١٩-٢٢٠).

ـ بندی از ابو عبدالله (ق ٥). به عربی (ص ۲۲۱-۲۲۲).
ـ حدیث نبوی. به فارسی. (ص ۲۲۳-۲۲۵).
ـ بندی به نقل از صورت اجازهٔ شیخ محیی الدین در کتاب «مساجد القدس». به عربی. (ص ۲۲۵).
ـ مقال شیخ ابوبکر وراق. به عربی. (ص ۲۲۵). و احادیثی در فضیلت خلفا (ص ۲۲۶-۲۲۹).

۷- **فقریه :** چهل حدیث :

چهل حدیث است در بیان فضیلت درویشان و فقر، بنگرید به : نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۱۲۰، (چهل حدیث) و ۱۳۰۱ (فقریه) که این رسالهٔ ما نباید هیچیک ازآن دو باشد، و «چهل مقام صوفیان» او نیز نیست. (نسخه‌های فارسی ۲: ۱۱۲۱.

آغاز : الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و الصلاة علی نبیه . . . اما بعد ، فهذه اربعون حدیثا فی فضل الفقر و اصحابه الصادقین . . . بعد از حمد خدای تعالی و درود پیغامبر (ع) بدانک این چهل حدیث است که جمع کرده شده است در بیان فضیلت درویشان صادق، از برای تنبیه طالبان و تشویق سالکان. (ص ۲۳۰-۲۴۸).

۸- **ده قاعده :**

در یک مقدمه که در آن وصول را به سه راه نشان داده است : راه ارباب معاملات و آن به بسیاری روزه و تلاوت قرآن و حج وغیره است ، که وصول حقیقی از این رهگذر متعذر است ، دوم راه ارباب مجاهدت ، تبدیل اخلاق و تزکیهٔ نفس و تصفیه دل ، که واصلان این گروه اندک اند ، سوم راه سایران حضرت صمدیت در فضای بیدای لاهوتی با اجنحهٔ جذبات ، که اشرف طرق میباشد. سپس ده قاعده را آورده است: توبه ، زهد ، توکل ، قناعت ، ذکر ، توجه ، صبر ، مراقبت ، رضا. (نسخه های فارسی ۳ : ۱۱٤۸).

آغاز : حمد و ثنای نامتناهی پروردگاری را که استحکام . . . اما بعد ، بدان ای عزیز که راه های طالبان حق بجناب بارگاه احدیت بیشتر از آن است. (ص ۲٤۹-۲۵۸).

۹- خلافت انسانی : شرح اسرار . . .

با عنوان باب ششم آغاز می شود ، و سپس شرح جعلکم خلایف فی الارض، و اینکه انسان خلیفة الله است.(که بایستی بخشی از «ذخیرة الملوک» او باشد).

آغاز : باب ششم در شرح سلطنت معنوی و اسرار خلافت انسانی و کیفیت سیاست روحانی ، و اطلاع بر صلاح و فساد مملکت جسمانی و مشابهت تعاریف ولایت حسی با مقادیر اسرار خلافت نفسی. (ص ۲۶۹-۲۹۳).

ـ بندی از «فوایح الجمال» به عربی. (ص ۲۹۳-۲۹۴).

ـ بندی از «مناقب» به عربی. (ص ۲۹۴-۲۹۶).

۱۰- منار الانوار :

در خدا شناسی و معارف و سیر و سلوک ، آمیخته به نظم. ولی به نوشته های میر سید علی همدانی نمی ماند. گویا از دیگری ست.

آغاز : الحمدلله الذی ارسل الانبیاء هادین الیه بالدعوة التعریفیه . . . و بعد فقد سمیت الکتاب بمنار الانوار ، بما فیه من ذکر. . . ای عزیز ما، چیست در شرع منور محمدی و دین معطر احمدی. (ص ۲۹۷-۳۱۶).

۱۱- رسالهٔ عرفانی :

گویا بخشی از رساله های او باشد ، که از نسخه ای گرفته شده که آغازش افتاده بوده است. در پایان آن آمده : تم الا ملاء و الکفایة لی ، اواسط المحرم سنة ثمان و ثمانین و سبعمائة. و این تاریخ دو سال پس از مرگ میر سید علی ست ؟

آغاز : اشراق نور او بود ، از عالم ملکی بر عالم عنصری ، برای نظام عالم عنصری. (ص ۳۱۷-۳۲۴).

ـ بندی به نقل از «فتوحات» به عربی. (ص ۳۲۴-۳۲۵).

ـ بندی به فارسی ، نقل از «خلاصة المناقب». (ص ۳۲۵-۳۲۷).

ـ بندی در «سؤال : عشق محمود است یا مذموم» ؟ (ص ۳۲۷-۳۲۸).

۱۲- رد صوفیان : موعظه :

سخنانی ست موعظه مانند. بایستی از کس دیگری باشد ، در آن از کسانیکه

«نام سلاطین فقر بر خود بسته اند ، شعار ایشان زندقه و الحاد و آثار شان فساد و حالت ایشان رقص و بازی و آداب ایشان بدعت و بی نمازی ، و خلوت ایشان خباثت و ننگ است و بعضی از جهال فریفتهٔ ایشان شده ، و اباحت را طریقت و فقر نام نهاده ، و زمام امور و سلطنت با آنها انس گرفته» ، شکایت میکند.

آغاز : الحمدلله حق حمده و الصلاة علی خیر خلقه. اما بعد ، قال الله تعالی : یا ایها الناس قد جائتکم موعظة من ربکم . . . حضرت عزت شانه میفرماید که ما که خداوندیم احکام آیات کلام مجید را بجهت شفا. (ص ۳۲۹-۳۴۶).

۱۳- نامه : مکتوب :

«این نامه را از بکلی به کشمیر به پیش سلطان قطب الدین ارسال فرموده اند». (عنوان نامه) (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۵۰).

آغاز : فرزند ملک کمال الدین ، برادر مولانا شمس الدین محمد سلمه الله ، بدعا مخصوص اند ، . . . عسی ان تکرهوا شیئاً هو خیراً لکم و ان الله یجرب عبده المؤمن . . . عزیز چنانک راحت و گنج نعمت دنیوی ست. (ص ۳۴۸-۳۴۹).

ـ باب «فتوحات مکیة». به عربی. (ص ۳۵۰-۳۵۸).
ـ بندی به نقل از ابوالحسن خرقانی. (ص ۳۶۰-۳۶۱).
ـ بندی به نقل از «خلاصه» به عربی. (ص ۳۶۲-۳۶۳).
ـ سند روایت میر سید علی همدانی ، به نقل از خط وی. (ص۳۶۴-۳۶۷).
ـ احادیث عربی ، نیز به نقل از خط وی. (ص ۳۶۷-۳۷۱).

۱۴- آداب و سیر اهل کمال : درویش نامه :

در ستایش از اولیاء الله ، و به این مطلب پایان می‌یابد که فکرت از طاعت فاضل تر است ، چه فکرت عمل روح است و طاعت عمل جسد. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۴۴ و ۱۰۱۴).

آغاز : الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی. اما بعد ، چون خلاصهٔ اهل عالم بعد از انبیاء (ع) اعیان اولیاء اند ، که ریاض دلهایشان مظهر انوار

الهی و فضای صدور ایشان مهبط اسرار ذات. (ص ۳۷۱-۳۷۵).

- بندی به عربی دربارهٔ گروه ملامتیان. (ص ۳۷۵-۳۷۷).
- بندهای صوفیانه به عربی. (ص ۳۷۸-۳۸۱).
- بندهایی از جنید، ذوالنون مصری، حضرت علی (رض)، تعرف به خواطر شیطان. (ص ۳۸۲-۳۹۷).
- وصیت حضرت علی (رض) به حضرت حسین (رض). (ص ۳۹۷-۴۰۰).
- باب ۲۵ «الفتوحات» به عربی. (ص ۴۰۵-۴۰۶).
- وصایا، به عربی. (ص ۴۰۷-۴۱۱).
- برخی مطالب دربارهٔ زبان به فارسی. (ص ۴۱۲-۴۱۵).
- بندی از «الفتوحات». (ص ۴۱۵-۴۲۵).

۱۵- مشکل حل و حل مشکل:

با سربندهای «ای عزیز»، و آغاز می شود، به اینکه: غرض از ارسال پیامبران معرفت کتاب و سنت و طریقت است، و این معرفت را سه درجه است: ادنای آن این است که بنده بداند آفریدگاری دارد، درجهٔ دوم معرفت استدلالی ست و براهین عقلیه و نقلیه بر آن، درجهٔ سوم معرفت شهودی ست. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۸۷).

آغاز: ای مشکل حل و حل مشکل. ای عزیز بدانک غرض جمیع حکما و علما و از تصانیف و اوضاع انواع علوم، معرفت کتاب و سنت است. (ص ۴۲۶-۴۳۱).

۱۶- القدسیة فی اسرار النقطة (عربی):

در چند فصل.

آغاز: الحمدلله الذی ظهر بماشاء لمن شاء بمشیته الازلیة، واستتر عمن شاء باستار عزته. (ص ۴۳۳-۴۶۳).

۱۷- نامه: مکتوب:

آغاز: نامه ای که از پکلی به خدمت مولانا محمد خوارزمی نوشته اند.

(نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۵۰).

آغاز : چه جای آن است که دل در خط کفار قرار یابد - یا سر، باسمع اسرار انس گیرد - یا جان در مجمع فجار سکونت سازد. الصریم اللیل المظلم. (ص ۴۶۵-۴۶۷).

۱۸- مشارب الأذواق :

از میر سید علی ، گزارش اصطلاحات صوفیانه است ، و گزارش لطایف و استعارات و نکات قصیدهٔ میمیهٔ خمریهٔ ابن فارض است. نام نگارنده و کتاب در دیباجه آمده است ، و سپس با مقدمه ای آغاز می شود ، و با سربندهای «ای عزیز» و آنگاه برخی از ابیات قصیده آورده و گزارش شده است. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۸۵ - ذریعه ۱۴ : ۳).

آغاز : حمدأعم و ثنای اتم حضرت و دودی را که صفای مودت و وفای محبت را تاج و طوق جانهای شیفتگان عکس جمال . . اما بعد ، یقول العبد الفقیر علی بن شهاب الهمدانی . . . چون طایفه ای از اعیان اولیا وراث انبیاء. (ص ۴۶۸-۵۱۰).

۱۹- وجودیه :

از همو ، نخست وجود را به قدیم و حادث تقسیم کرده ، سپس مراتب سه گانه ی وجود را : نورانی، ظلمانی ، برزخی. وآنگاه نور مطلق را که همان وجود قدیم است شرح کرده. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۷۹).

آغاز : بدانک وجود منقسم می شود به وجود قدیم عز شانه و وجود حادث که متکلم آنرا واجب و ممکن میخواند. (ص ۵۱۰-۵۱۲).

۲۰- نسبت خرقه :

نخست نسبنامهٔ اوست به نقل از خط خود میر ، سپس نسبت خرقهٔ او. و این بسیار کوتاه است و باید جز «نسبت خرقه» یاد شده در نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۵۶ باشد.

آغاز : کان توقیع السید. . . (ص ۵۱۲-۵۱۳).

ـ خطبه هایی ، با عنوانهای الخطبه الثانیه، خطبة عیدالفطر، عیدالاضحی ، تکبیر. (ص ۵۱۴-۵۲۲).

ـ بندی عرفانی ، ناشناخته. (ص ۵۲۲-۵۲۷).

۲۱- فوز النجات :

از ناشناس. پس از دیباچهٔ بلند، باب اول در شناختن خدایتعالی ست. ونسخه در همین باب ناتمام می ماند.

آغاز : سپاس و ستایش مر خدای را عز و جل که آفرینندهٔ جهان است ، و پرورندهٔ جانوران است ، و یاری دهندهٔ ضعیفان است ، و فریاد رس درماندگان ... اما بعد، چون خدای تعالی بیافرید و بیاراست ، گونه گونه خلقان را. (ص ۵۲۷-۵۳۰).

۲۲- رسالهٔ عرفانی : (عربی) :

از میر سید علی.

آغاز : الحمدلله حق حمده و الصلاة علی خیر خلقه و آله اجمعین. اللهم ارفع اعلام الدین و الشرع بمیا من... اما بعد ، یقول السید الکامل... علی بن شهاب الدین الهمدانی... اعلموا اخوانی. (ص ۵۳۱-۵۳۸).

ـ بندی از «احیاء علوم الدین». (ص ۵۳۹-۵۴۰).

ـ خطبهٔ رجب. عربی. (ص ۵۴۱-۵۴۵).

ـ چند نسخهٔ پزشکی به فارسی. (ص ۵۴۶-۵۴۸).

۲۳- الاوراد و الاذکار : (عربی) :

در سه باب : ۱- فضیلت اوراد ، ۲- نیاز طالب به آن ، ۳- تقسیم اوقات به اذکار.

آغاز : رب انعمت فزد ، بفضلک ، الحمد لله الذی جعل اللیل و النهار خلفه لمن اراد ان یذکر... اما بعد ، فان الله تعالی خلق عباده (ص ۵۳۹-۵۸۴).

ـ پراکنده هایی دربارهٔ فضیلت نماز (عربی). (ص ۵۸۴-۵۸۷).

۲۴- عقل : عقلیه :

از همو. در سه باب : ۱- فضیلت عقل و آنچه در این معنی وارد است ، ۲- اسامی و صفات عقل و اختلاف اقوال حکما و اقوال اهل کشف و شهود ، ۳- تفاوت درجات مردمان در اکتساب حقایق. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۸۷).

آغاز : حمد و ثنای نامتناهی ، آن فاطر حکیم را که اشعهٔ انوار مصباح عقول را جناح . . . اما بعد، یقول . . . چون نزد ارباب عقول مقرر است که سبب شرفت و رتبت و امتیاز نوع انسان بر دیگر. (ص ۵۹۱-۶۱۲).

۲۵- فتوت نامه :

از همو. برای شیخ حاجی پسر طوطی علیشاه قتلانی ، که کسوت فتوت را از او گرفته است. با سربندهای «ای عزیز». نخست اصطلاح اخی را توضیح می دهد. . . و در پایان زنجیرهٔ فتوت خود را. (نسخه های فارسی : ۲ ۱۲۹٤ - ذریعه ۱۶ : ۱۰٤).

آغاز : شکر و سپاس آن صانعی که حدایق ریاض موجودات را از بیداء ظلمت آباد عدم به صحرای وجود آورد ، و تخم ارادت را در مزرعهٔ بستان . . . (ص ۶۱۳-۶٤۰).

۲۶- عدل : نصیحت نامه :

از همو. راهی که حکام و سلاطین با ملازمت آن به سعادت ابدی میرسند ، پس از ادای فرایض عدل و احسان است ، و گوشزد میکند که دینداری و دولت دو همزادند. در سر آغاز آن آمده که این رساله در ۶ رمضان ۷۷۳ھ. (۱-۱۳۷۲م). نگاشته شده است.

آغاز : ای عزیز، هر صنفی از اصناف خلق را، راهی ست که ملازمت آن سبب نجات ایشان گردد. . . و راهی که حکام و سلاطین. (ص ٦٤٠-٦٤١).

ـ صلاة رغایب ، به فارسی. (ص ٦٤٢-٦٤٣).

۲۷- شیطان و وسوسهٔ او : رساله در . . .

دربارهٔ شیطان و خواطر انسان. خاطر شر و خاطر خیر. دو صفحه به زبان عربی

ست ، سپس به فارسی در می آید. و در آغاز آن آمده : پیش از این کتابی تصنیف کرده ام نام او «تلبیس ابلیس» است. سپس عنوانهای فصل اول مشایخ ما (ره) گفته‌اند هرگاه که خواهی خاطر خیر را از خاطر شر بدانی. فصل دوم چون خواهی میان خاطر شری که از جانب شیطان باشد و خاطر شری که از جانب نفس بود بدانی. . .، سپس چند عنوان نا نوشته که گویا. فصل سوم . . . باشد.

آغاز : بدان. تسلط الشیاطین علی القلب بالوسوسه، و معنی الوسوسه و سبب غلبتها. (ص ٦٤٤-٦٦٤).

۲۸- سیرالطالبین :

از همو. گرد آوری برهان بن عبدالصمد ، که در دیباجه مینویسد این جواهر الفاظی ست از الهامات ربانی در بیان حقایق عرفانی و دقایق عیانی که میر سید علی بر اوراق مختلفه برای روندگان راه نوشته بود و من آنرا گرد آورده ، سیر الطالبین نام نهادم. با عنوانهای ، ای عزیز.

آغاز : حمدی که بر ورق احداق بصایر الوالابصار از ملاحظه آثار غایت آن عاجز . . . اما بعد ، این جواهر الفاظی ست ، از الهامات ربانی. (ص ٦٦٥-٧١٩).

ـ باب ٤٩٨ از فتوحات مکیة. (ص ٧٢٠-٧٢٣). و در این صفحه تاریخ کتابت ٨٥١هـ.ق. آمده است.

ـ مطالب عرفانی ، به عربی. (ص ٧٢٣-٧٢٧).

۲۹- نوریه :

دربارهٔ نور خدا ، حجاب ، نور ، ظلمت.

آغاز : (گویا چند عبارتی نانویس مانده) بعضی یزدان و اهرمن گفتند ، و بعضی نور و ظلمت گفتند. دوم شرک آنها که خدای تعالی را یکی گفتند و لکن عبادت جز او را داشتند ، او را فرزند گفتند ، چنانک ترسایان گفتند. (ص ٧٢٧-٧٣٢).

۳۰- نور الهدایة :

از نسخهٔ مشوش رونویس شده است ، در پایان آن (ص ٧٣٦) نام کتاب آمده است وهمانجا تاریخ تالیف رجب ٧٩٧هـ. (٤-١٣٩٥م.). یاد شده است (پس از مرگ میر

سید علی). از ناشناس که آغاز می کند به : مشایخ طریقت فرموده اند که طبقات باطنیه هفت باشد ، طبقهٔ اول جن است ، که چون این طبقه صاف شود رؤیت جنیان و شعوذ های ایشان دیده شود ، و ظهور ایشان و شعوذ های ایشان از عجایب اسرار نماید، و ایشانرا قدرت است که به صور گوناگون عجیبه در آیند . . . طبقهٔ دوم غیب نفس است.

آغاز: (گویا چند عبارتی نانویس مانده) و صلوات او بر حبیب الله محمد رسول الله و بر آل و اصحاب و اهل بیت . . . اما بعد، بدان ای طالب صادق و ای سالک مارق که مشایخ طریقت فرموده اند. (ص ۷۳۲-۷۳۸) و (ص ۷۳۶-۷۴۰).

۳۱- رسالهٔ عرفانی (عربی) :

از ناشناس. دربارهٔ عالم غیب و عالم شهادة.

آغاز: نحمده و نستزید نعم المعارف اللدنیة التی هی النعم المقیم و بالصلوات علی روح نبیه . . . اما بعد ، اعلم ایهاالطالب ان من الواجب علیک ان تجتهد. (ص ۷۳۸-۷۴۰).

۳۲- نوریه :

از **علاء الدوله سمنانی ،** احمد بن محمد ، بیابانکی (۶۵۹-۷۳۶ه‍./۱۲۶۱-۱۳۳۶-۵م.). به خواهش فرزند طریقتی خود محمد خرد ، در حقیقت نور و تفاصیل انوار ، که می خواست آن اسرار از چشم اغیار بدور باشد ، به صورت اجمال در این صحیفه نگاشت (دیباجه). نام نگارنده در سر آغاز به خامهٔ کاتب است، و نام رساله نیز بر حسب موضوع انتخاب شد. باسربندهای «ای عزیز».

آغاز: . . . شکر و سپاس آفریدگاری را که به کمال علم از راه محبت ، نور ارادت را در اراضی باطن انسان . . . اما بعد ، چون مدتی بود تا بهلوان حقیقت محمد خرد. (ص ۷۴۷-۷۵۶).

۳۳- اربعین حدیثا (عربی) :

از همان علاء الدوله‌ی سمنانی، در پایان تاریخ گردآوری ۷۳۳ه‍.ق. یاد شده است.

آغاز: (ناقص) : و گفت صاحب رکابه و کانت لعلی (رض) بغلة. (ص ۷۵۶-۷۶۲).

ـ بخش با عنوان (هذا ترتیب تصنیف کتاب «منهاج العابدین»). (ص ۷۶۲-۷۷۱).
ـ بندی از «فتوحات مکیه» در معرفت منازل. (ص ۷۷۲-۷۸۳).

۳۴- اربعین حدیثا :

از ناشناس ، که برای فرزند روحانی اش محمد بن الرشید، در نجف، به هنگامیکه در سفر مکه بود ، در ۲ ذیقعدهٔ ۶۸۸هـ. (۱۲۸۹م.). گرد آورده است (دیباجه).

آغاز: . . . اما بعد ، فلما تیقنت بتوجه الولد . . . غیاث الدنیا والدین . . . محمد بن الرشید الامین. (ص ۷۸۴-۷۹۰).

۳۵- نامه :

از میر سید علی همدانی. نامه ای پند آمیز ، عرفانی.

آغاز: خدمت سلطانی بدعای مخلصانه مخصوص است ، به اجابت مقرون. (۷۹۱-۷۹۴).

ـ پراکنده های عرفانی. در پایان آمده : لاجل میرکا. (ص ۷۹۴-۸۰۰).

۳۶- رسالهٔ عرفانی :

از ناشناس. که در ج ۱/۷۹۹هـ. (۱۳۹۷م.). به انجام رسیده است. گویا آغاز آن در نسخهٔ پیشین (نسخهٔ اصل) ناقص بوده است. (بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۶۵ بهرامشاهیه).

آغاز: فیاض جود کسوت وجود در بر ساکنان خط شهود . . . ای عزیز ، بدانک که مهندسان کارگاه تقدیر که جندین صنایع غریب و لطایف عجیب بر لوح صورت. (ص ۸۰۱-۸۰۴).

۳۷- رسالهٔ میرکا : رسالهٔ عهد:

رساله ای است عرفانی کلامی، با دیدی شیعی، در پایان آن آمده : آخر رسالهٔ میرکا سنهٔ ۸۵۵هـ. (۱۴۵۱م.). که باید تاریخ کتابت باشد. و با تقسیم «عهد» بر چهار گونه است آغاز میشود : عهد اول عهد خداوند است در وقت خلقت، دوم عهد نبی. . .

آغاز: ثنا مر خدایرا جل جلاله که توفیق بخشید مؤمنان را بر وفاداری عهد او و درود بر حبیب الله محمد . . . وفاداری با عهد او . . . اما بعد ، بدانک

عهد و بیعت چهار قسم است. (ص ۸۰٤-۸۱۱).

- سپس بندی در همان مسئلهٔ «بیعت ، عهد» به فارسی. (ص ۸۱۱-۸۱۲).

- و نیز همان مسئلهٔ عهد. به فارسی. (ص ۸۱۲-۸۱٤).

- و نیز همان مسئلهٔ عهد. به عربی. (ص ۸۱٤-۸۲۶).

۳۸- رسالهٔ عرفانی :

آغاز و انجام افتاده. با سربندهای «ای عزیز» : ای عزیز بدانک واجب بر دو قسم است ، قسمی انک در فتوی شرع داخل است . . . قسم دوم انجه طالب حق را از آن جاره نیست . . . باب دوم در انجه توبه از آن واجب است و انقسام صغایر و کبایر.

آغاز : . . . ابدی بکلمهٔ شهادت قانع شد و عنان نفس اماره در میدان مخالفت . . . (ص ۸۲۷-۸۷٤).

1491 ٤٤٠۹ : نستعلیق ریز خوش ایرانی ، با تاریخ ۸۵۱ﻫ (ص ۷۲۳) و ۸۵۵ﻫ.ق. (ص.). نسخه کم غلط است ولی گویا از روی نسخه ای نوشته شده که افتادگیهایی داشته و کاتب نخواسته است از خود آنهارا بپوشاند ، برگشماری نسخه نشان میدهد که افتادگیهایی نیز دارد ، و برخی برگها جابجا شده است ، عنوان و نشان شنگرف ، جدول بندی ۵ راه زر و لاژورد و مشکی، برگ آغاز فرسوده و انجام افتاده است ، ۸۷٤ ص.

814

رسایل میر سید علی همدانی (۲)

از همو.

۱- اسرار الوحی :

همانکه از عزیز نسفی دانسته شده ، و در مجموعه رساله‌ها میر سید علی نسخهٔ کتابخانهٔ ملک نیز آمده است (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۳۰). در معراج و تأویل عرفانی حدیثهای قدسی، با داستانهایی از عارفان، به نثر آمیخته به نظم، و سربندهای:

ای احمد ، ای احمد.

آغاز : . . . عن جعفر بن محمد الصادق ، عن ابیه محمد الباقر . . . روایت می کند مفخر سادات و منبع سعادات . . . (ص ۲-۱۱٤). در سر آغاز به خامهٔ نویسنده به نام اسرار وحی و از میر سید علی دانسته شده است.

۲- **چهل مقام صوفیان :** مقامات صوفیان :

در چهل مقام صوفیان ، نثر آمیخته به نظم : مقام ۱- نیت ، ۲- انابت ، ۳- توبه ، ٤- ارادت ، ۵- مجاهده ، ۱۰- رضا ، ۱۵- عبادت ، ۲۰- رجا ، ۲۵- معرفت ، ۳۰- قربت ، ۳۵- تجرید ، ٤۰- تصوف. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۲۱).

آغاز : حمد له. صلاة. اما بعد ، بدانک صوفی را چهل مقام است ، و چهل مقام باید ، تا قدم در کوی تصوف آید ، و از این چهل مقام (ص ۱۱٤-۱۲۳).

۳- **واردات :**

به روش مناجات آغاز می کند ، سپس احوال منازل و سیر و سلوک را آورده ، پند و اندرز های عارفانه می دهد. در آن آمده : خرقانی را از آن خوان دردی دادند که بقای آن با بقای خدا ست ، و همدانی گنجی یافت که از عقول و افهام مبرا ست (نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۷۷).

آغاز : رب اشرح لی صدری و یسر لی . . . ای مرهم جراحت هر دل ریشی، وای مونس و راحت هر درویشی، ای کرمت دستگیر هر بیچاره . . . (ص ۱۲۵-۱٤٤).

٤- **ده قاعده :**

همانکه به شمارهٔ ۸ در مجموعهٔ پیشین نشان داده شده است.

آغاز : حمد و ثنائی نامتناهی . . . (ص ۱٤٤-۱۵۷).

۵- **حقیقت ایمان :**

بدین آغاز می شود که ای انسان تو از عالم قدسی که از آنجا بدینجا آمده ای، از پی دانه بدام دنیا گرفتار نگردی و سر گردان نشوی. به نثر آمیخته به نظم. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۲۸).

آغاز : الحمد لله الذی تلالات انوار عرفانه علی قلوب العارفین . . . اما بعد ،

بدان ای طالب صادق که تو شاهباز عالم قدسی . . . (۱۵۷-۱۸۷).

۶- **بهرامشاهیه :** صلاتیه :

نامه ای ست شیوا از عارف به بزرگی ، و در سر آغاز نامه به خامهٔ کاتب آمده است که به خواهش پادشاه بدخشان ویرا نصیحت کرده است. در سیر و سلوک و پند و اندرز ، در دو اصل : التعظیم لامر الله والشفقة علی خلق الله. و در آن اسرار نماز را تأویل عرفانی کرده است ، با سربندهای «ای عزیز» نثری آمیخته به نظم. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۶۵).

آغاز : رب انعمت فزد . . . تا مهندسان کار گاه تقدیر ، نقوش صور اکوان بر صفحات الواح وجود می نگارند . . . (ص ۱۸۷-۲۰۸).

۷- **عقبات :**

در پاسخ خواهش پادشاه کشمیر که ازو نصیحتی خواسته بود ، به نثر آمیخته به نظم ، و سربندهای «ای عزیز» و پس از نصیحتهایی میگوید : اصل جمیع صفات ذمیمه چهار است ، و آنها را در چهار «عقبه» گزارش می کند : ۱- بخل ، ۲- کبر ، ۳- ظلمت ، ٤- ریا ، (نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۷۸).

آغاز : تا نقاشان کارگاه قضا از خمخانهٔ تقدیر ، نقوش اقبال و ادبار بر لوح استعداد و قاصدان . . . (ص ۲۰۸-۲۲۷).

۸- **مشارب الاذواق :**

همانکه به شمارهٔ ۱۸ در مجموعهٔ پیشین نشان داده شده است.

آغاز : حمد اعم و ثنای اتم حضرت پروردگاری (۲۲۸-۲۸۲).

۹- **همدانیه :**

در معنی «همه دان». بنگرید به : «همدانیه» در بخش عرفان همین فهرست.

آغاز : شاهراه شریعت محمدی و مسالک (ص ۲۸۲-۲۹۲).

۱۰- **درویش نامه :** درویشیه :

در شناساندن درویشان راستین با صفا و درویشان بی بند و بار. به نثر آمیخته به

نظم. و بدینگونه آغاز می کند : آیتهای الهی شفا بخشند ، اما چون مواد امراض باطنی افراد مختلف بود ، نتایج آیات هم مختلف آمد، گروهی را سبب سعادت و گروهی را شقاوت آمد.

آغاز : الحمدلله حق حمده والصلاة علی خیر خلقه. اما بعد ، قال الله تعالی یا ایهاالناس قد جائتکم موعظة من ربکم . . . حضرت صمدیت عزشانه می فرماید (ص ٢٩٢-٣١٤).

١١- فتوت نامه : فتوتیه :

همانکه به شمارهٔ ٢٥ در مجموعهٔ پیشین نشان داده شده است.

آغاز : سپاس و شکر صانعی را که . . . (ص ٣١٤-٣٤٤).

١٢- منامیه : مثال و خیال :

«در بیان حقیقت مثال و خیال مطلق و مقید و کیفیت مراتب منامات و رؤیا و درجات مردمان در ادراک علوم و معانی ، از عالم علوی وغیره» «به موجب التماس عزیزی از اخوان صفا» با سربندهای «ای عزیز» (نسخه های فارسی ٢ : ١٤٢٤).

آغاز : الحمدلله حق حمده والصلاة علی . . . اما بعد ، این عجاله ای ست به موجب التماس عزیزی از اخوان صفا (ص ٣٤٤-٣٦١).

١٣- رسالة سلسلة اولیاء الله (عربی) :

زنجیرهٔ طریقت پیران است ، و این نام به خامهٔ نویسنده در سر آغاز آمده است.

آغاز : الحمد لله الذی غرق فی بحار عظمته اوهام (ص ٣٦٢-٣٦٦).

١٤- مشکل حل و حل مشکل :

همانکه به شمارهٔ ١٥ در مجموعهٔ پیشین نشان داده شده است.

آغاز : ای مشکل حل و حل مشکل . . . (ص ٣٦٦-٣٧٣).

١٥- مشیت : منبه :

با یک تمثیل آغاز می شود که : کسی بدون سعی و کوشش برای کندن چاه،

که شرط دست رسی به آب است ، با ریختن آب در مغاکی ، انتظار دست یافتن به چشمهٔ گوارا را داشته باشد. نثر آمیخته به نظم ، و سر بندهای «ای عزیز» : ای عزیز صفت عسل شنیدن بگوش و ذکر عسل کردن به زبان دیگرست و چشیدن چاشنی عسل دیگر . . . چشیدن آن موقوف است به جهد و کوشش و قیام شرایط و اسباب تحصیل آن (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۸۸).

آغاز : پی نبری در ره به آنچه طلب می کنی - تا نشوی ذره وار در غم او ناپدید . . . ای درویش گفت و شنود تو و امثال تو بدین نوع کلمات ، و اظهار این نمط عبارات بدان سلیم دل ماند (ص ۳۷۳-۳۷۹).

۱۶- سؤال و جواب :

پاسخ پرسشهایی ست که از وی شده. نخستین پرسشها دربارهٔ حدیث «کنت کنزاً مخفیا» است. که : وی از کی مخفی بود ؟ از خودش ؟ یا غیر ؟.

آغاز : رسالهٔ سؤلات ، که از حضرت . . . سؤال. قال الله تعالی کنت کنزاً مخفیا. . . حق تعالی از که مخفی بود، اگر از خود مخفی بود جهل لازم آید (ص ۳۷۹-۳۸۲).

1492 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. نسخهٔ پاکیزه و کم غلط، انجام افتاده ، ۴۸۲ ص.

815

رسایل کاسانی

احمد بن جلال الدین **کاسانی** (بدون نقطه) **خواجکی** ، از سر زمین فرغانه ، معروف به مخدوم اعظم. در رساله های زیر از بسیاری کسان نامی برد ، از متأخران آنها عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ه.ق.) است ، که در چند جای از وی به مخدومی یاد می کند. در «شرح رباعیات» ش ۱۵ مجموعه ، از خان عظیم الشان عبیدالله خان سلمه الله نام می برد (عبید الله ازبک ، پایان سدهٔ دهم) ، همچنین در چهار کلمه» (ش ۱۷ مجموعه) که از وی به محبوب قلوب درویشان عبید الله خان

نام برده است و یک رباعی به زبان ترکی نقل می کند ، و در «بیان سلسله» (ش ۱۶ مجموعه) سلسلهٔ طریقت خود را به «شیخنا و مخدومنا محمد المشتهر بالقاضی می پیوندد، که ایشان به یک واسطه به خواجه عبیدالله احرار (۸۰۶-۸۹۵ه‍.ق.) میرسند، و همهٔ اینها نشان می دهد که وی از صوفیان دانشمند سدهٔ دهم بوده است. و در سبب تالیف «معراج العاشقین» (ش ۲۲) ، از عزم سلطان السلاطین (عبیدالله) برای فتح خراسان تا مکه سخن می گوید. و این تأیید میکند که آن خان عظیم الشان همان عبیدالله خان ازبک، است ، که در سالهای ۹۹۶-۹۹۷ه‍.ق. مشهد را به محاصره در آورده بود. و از «واقعهٔ حقانیه» (ش ۲۵ مجموعه) بر می آید که وی جزو ملازمان سلطان بوده که به قصد فتح خراسان حرکت کرده بوده اند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۴۵۱ (شرح ابیات خان) و پیشگفتار ایرج افشار بر «ثمریه» که در آنجا نگارنده شناسانده شده است.

در ص.ع. چنین آمده است : فهرست رساله های احمد بن جلال الدین کاسانی : رسالهٔ اسرار النکاح ، رسالهٔ سماعیه ، رسالهٔ وجودیه ، رسالهٔ تلقین و ذکر قلبی ، رسالهٔ آداب السالکین ، رسالهٔ آداب الصدیقین ، رسالهٔ گنج نامه ، رسالهٔ بکائیه ، رسالهٔ نصیحت السالکین ، رسالهٔ سواد الوجه فی الدارین ، رسالهٔ تنبیه السلاطین ، رسالهٔ شرح الولد سرابیه ، رسالهٔ نفحات السالکین ، رسالهٔ ذکر ، رسالهٔ شرح رباعیات ، رسالهٔ بیان سلسله ، رسالهٔ چهار کلمه ، رسالهٔ سلسلة الصدیقین ، رسالهٔ بطیخیه ، رسالهٔ مرآت الصفا ، رسالهٔ زبدة السالکین و تنبیه السلاطین ، رسالهٔ گل نوروزی ، رسالهٔ معراج العاشقین ، رسالهٔ مرشد السالکین ، رسالهٔ واقعة الحقایق ، رسالهٔ بابریه.

ویژگی رساله های زیر بی پروایی و صراحت لهجه است ، نثر آمیخته به نظم ، روان و سلیس ، شمار شعرها هر یک ، تا ده بیت نیز میرسند.

۱- اسرار نکاح :

پند و اندرزهایی دربارهٔ زنا شویی ، حفظ اعتدال ، برقراری عدالت میان همسران ، دینی ، عرفانی ، به نثر آمیخته به نظم ، نامبوب.

آغاز : الحمدلله الذی جعل النکاح سنة للانام و جعله فاصلا بین الحلال و

الحرام . . . اما بعد ، سبب تالیف این نسخه آن بود که این ضعیف کم بضاعت نظر کرد در مردان ، دید اکثر ایشان. (ص ٣٠٦-٣٣٠).

٢- سماع : رساله در . . . :

در آن به سختی به عالمان می تازد، که نصیبی از ذوق نداشته ، منکر طریقت بوده ، و از کمال جهل و بی معرفتی که به این طایفه دارند ، آنرا انکار کرده اند. به نثر آمیخته به نظم ، در اسرار و منافع سماع «از جمله فواید یکی آنستکه اصحاب ریاضت و مجاهدات ، از کثرت معاملات ، گاهی ملالتی در قلوب افتد ، و قبضی و یأسی که موجب فتور اعمال گردد ، برای رفع این عارضی و دفع آن حادثه ، استماع اصوات طیبه والحان و اشعار مهیجهٔ مشوقه (لازم است) تا ملامت ایشان رفع گردد». و هر چند در آن از احادیث نیز بهره برده ، ولی به مسایل علمی و روانی و تربیتی تکیه ی بیشتر شده است. رساله ای ست بسیار ارزنده.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الانسان من صلصال کالفجار ، و خلق الجان من نار . . . اما بعد ، سبب تألیف این نسخه آن بود که . . . یعنی بعضی از علماء این زمان که ایشانرا نصیبی از. (٣٣٠-٣٦٧).

٣- وجودیه : رسالهٔ . . .

به نثر آمیخته به نظم. با سر آغازهای : بدان ای طالب صادق. دربارهٔ وجود، و اخلاقیات عرفانی ست (عنوان بالا به خامهٔ کاتب است) و بسیار بی پروا «منقولست از شیخ شبلی که روزی گذرشان بر جایی افتاد که قاری این آیت قرات میکرد : ان اصحاب الجنة . . . حضرت فریاد زد : الهم لا تجعلنی منهم ، خدایا مرا از جماعتی مگردان که به فراکه جنت از تو باز مانم» و به علما می تازد.

آغاز : الحمدلله الذی اعطی الانسان وجوداً و رتبة. و الصلاة و السلام . . . اما بعد ، قال رسول الله (ص) وجودک ذنب لا یقاس علیه ذنب. بدان ای درویش صادق ، که وجود بر دو نوع است : وجود حقیقی و باق. (ص ٣٦٨-٣٩٨).

٤- آداب السالکین :

با سر آغاز های «ای طالب صادق» دربارهٔ نفس و خود شناسی، سیر و سلوک ،

به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : الحمدلله الذی جعل الانسان لمعرفة النفس و الخالق ، و الصلاة و السلام علی رسوله محمد المبعوث لبیان المعارف . . . اما بعد ، قال رسول الله (ص) اعرفکم بنفسه اعرفکم . . . جهد کن جهد ، که خود را بشناسی بیقین ـ که بغیر از تو درین دار ندیدم دیار. (ص ٣٩٨-٤٤٧).

٥- تلقین و ذکر قلبی :

زنجیرهٔ ذکر حضرات خواجگان است.

آغاز : بیان ذکر قلبی حضرت خواجگان (ق ه) بدان ای طالب صادق ، که تلقین ذکر حضرت رسول (ص) در ابتدا از ابدال حضرت ابوبکر صدیق (رض) رسیده است ، باز این سعادت بینهایت از ایشان به دل سلمان فارسی (ره) (ص ٤٤٧-٤٥٥).

٦- آداب الصدیقین :

رساله ای ست مناسب نامش ، و با داستانهایی از ملامتیان آغاز میشود و امتحاناتی که پیران از مریدان خود می کرده اند ، و اینکه مرید باید تابع بیچون و چرای مراد باشد ، سیر و سلوک و راهایی از خواجگان و شطاریان ، به نثر آمیخته به نظم. (نسخه های فارسی ٢ : ١٠١١).

آغاز : سپاس بیحد و ستایش بیعد ، خدای را که سینهٔ آدم را گنجینهٔ ذات شریف خود گردانیده ، و درود و تحیت بیشمار آن سید ازل و ابد که حق سبحانه ، از کمال محبت ذات شریف خود را همچنانکه هست در دل مبارک او ظاهر ساخت. (ص ٤٥٥-٤٧١).

٧- گنج نامه :

با تأویل حدیث مشهور : کنت کنزاً مخفیا آغاز می شود ، سپس به نافرمانی شیطان ، علم الآدم الاسماء و مقام انسانی و آنچه در «گنجینهٔ» سینهٔ آدم جای داده شده است : (حق سبحانه و تعالی در گنجینهٔ سینه آدم نشست ، تا این گنج نهانی را

جلوه دهد)، با سربندهای «ای طالب صادق» به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: الحمد لله الذی جعل آدم خلیفة فی الارض، والصلاة والسلام علی... اما بعد، قال داود، یا رب لما خلقت الخلاق، قال الله تعالی، کنت کنزاً مخفیا... بدانکه ای طالب صادق، عالم و آدم و هیچ چیز از نام و نشان در دنیا نبود. (ص ٤٧١-٤٩٤).

٨- بکائیه:

با داستان آفرینش آدم و نیاز او به همسر و آفرینش حوا آغاز می شود، و گناهی که مرتکب شده، از بهشت رانده شدند و برهنه می‌گشتند و می گریستند، موضوع رساله رنجهای ست که بشریت در حیات خود کشیده است، با تمثیلهایی از زندگانی پیامبران، با سر بندهای «ای طالب صادق»، به نثر آمیخته به نظم. در آن آمده: قال الله تعالی: یا احمد عندی شراب لاولیائی اذا شربوا اسکروا و اذا اسکروا طربوا و اذ طربوا... اتصلوا و اذا اتصلوا الافرق بینی و بینهم.

آغاز: الحمد لله غافر الذنوب والاثام، والصلاة والسلام علی... اما بعد، قال الله تبارک و تعالی: و قلنا لآدم اسکن انت و زوجک الجنة... بدان ای طالب صادق، که حضرت. (ص ٤٩٤-٥٢٢).

٩- نصیحت السالکین:

پند و اندرز هایی صوفیانه است، با سربندهای «ای طالب صادق» و نیز عنوانهای نصیحت.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعدد، خدای را که از کمال فضل و عنایت مشت خاک را به سعادت محبت خود مشرف گردانید. (ص ٥٢٢-٥٨٠).

١٠- سواد الوجه:

با شرح حدیث الفقر سواد الوجه فی الدارین آغاز می کند، و از تعلق و وابسته شدن انسان، و فقری که بی نیازی باشد سخن میگوید. و زندگانی پیران را به صورت داستانهای کوتاه نقل می کند. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : الحمد لله الذی نور قلوب العارفین بانوار جماله و جلاله و طهر نفوس السالکین بتجلیات اسمائه . . . اما بعد ، قال الله تعالی و الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور . . . (ص ۵۷۰-۵۸۲).

۱۱- تنبیه السلاطین :

خداوند آدم را برای این آفرید که جهان را آباد سازد ، زندگی بهشتی او برای آماده ساختن وی برای آبادی جهان بوده است. . .، نیاز او به همسر، آفرینش حوا ، توسعهٔ جامعهٔ بشری را با دیدی عارفانه و افسانه آمیز بیان می کند و می رسد به این جوامع و پادشاهان و وظایف آنها. و از پادشاهانیکه اجازه می دادند قصیدهٔ ابن فارض بر منبرها خوانده شود یاد می کند ، و بر یزید بن معاویه لعنت می فرستد. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : و اذا قال ربک للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة. بدان ای طالب صادق ، که حق سبحانه دنیا را خلق کرد. (ص ۵۸۲-۶۰۵).

۱۲- الولد سرابیه : شرح . . .

تأویل بر خورد حدیث الولد و سرابیه ، با آیت یخرج الحی من المیت آغاز می شود ، به نثر آمیخته با نظم.

آغاز : الحمدلله الذی خلق آدم علی صورته ، و نفخ فیه من روحه . . . اما بعد ، فقال النبی (ص) الولد سرابیه . . . قال یا رسول الله بحکم این آیت که یخرج الحی من المیت و یخرج المیت من الحی. (ص ۶۰۶-۶۱۲).

۱۳- نفحات السالکین :

در تفسیر «فی ایام دهر کم نفحات فلا تعرضو لها» به نثر آمیخته به نظم ، با سر بندهای ای طالب صادق ، نفحه : نفحهٔ دگر رسید اگاه باش ـ تا از این هم وا نمانی خواجه تاش.

آغاز : الحمدلله الذی طهر نفوس السالکین بتجلیات نفحات اسمائه و صفاته ، و نور بصر بصیرت العاشقین . . . اما بعد ، فقال النبی . . . بدان ای طالب صادق ، مراد از این نفحها. (ص ۶۱۲-۶۳۷).

۱۴- ذکر : رساله . . .

دربارهٔ اهمیت ذکر ، با همان شیوه رساله های دیگر وی ، به نثر آمیخته به نظم ، و سر بندهای «ای طالب صادق» ، و نقل قول از پیران طریقت. در آن از «آداب السالکین» ، خود یاد می کند.

آغاز : الحمدلله الذی اظهر عیون الحکمة و المعرفة فی قلوب المخلصین و اجری المعارف و الحقایق . . . اما بعد ، قوله تعالی ، اذکر ربک اذا نسیت . . . یعنی فراموش کردن وصفی را. (ص ۶۳۷-۶۵۷).

۱۵- شرح ابیات خان : شرح رباعیات :

رساله ای درسیر و سلوک و برخی از مسایل عرفانی ، و شرح دوازده رباعی عرفانی ست ، که در شرح نخستین آنها اینگونه معرفی می شود : رباعی خان عظیم الشان عبیدالله خان سلمه الله : هر کس که به نفس خویش قادر نبود - در مذهب عشق طاهر نبود - مرده به از آن که از یاد خدا - یک لحظه شود غافل و حاضر نبود. پس از آن تنها از وی در آغاز هر رباعی به خان عالی شأن یاد می کند. در پایان سروده ای ست به زبان ترکی. در این سروده دو بار واژه «قاسانی» باز هم بدون نقطه دیده می شود. (نسخه های فارسی ۵ : ۳۴۵۱).

آغاز : الحمدلله الذی طهر قلوب الطالبین و العاشقین بنور تجلیات اسمائه و صفاته و کحل عیون العارفین . . . اما بعد ، قال النبی کل مولود یولد علی الفطرة . . . بدان ای طالب صادق ، که هر مولود از اولاد آدم بر طهارت خود است و پاکیزه . . . (ص ۶۵۷-۶۷۳).

۱۶- بیان سلسله : رسالهٔ . . .

در بیان سلسلهٔ خواجگان ، در برابر خواهش سلطان که روزی در مجلس از وی کرده بود. پس از نام بردن از وی به‌جانی (شاید خان) بیگ سلطان‌زاده به‌حدیث کنت کنزاً مخفیا می‌پردازد ، و آفرینش آدم و نفخت فیه من روحی ، و می رسد به پیامبران و تا پیامبر اسلام و حضرت ابوبکر (رض) ، که سر سلسلهٔ این خواجگان هستند. سپس حضرت سلمان (رض) ، اماما‌ن (رض) ، بویزید بسطامی (رح). ابوالحسن خرقانی (رح) ، . . . خواجه بهاء الحق نقشبند (رح) ، . . . خواجهٔ احرار (رح) ،

و ایشان به ابوبکر قفال شاشی و از وی به شیخنا و مخدومنا مولانا محمد المشتهر بالقاضی (ق ه). با عنوانهای ای طالب صادق، به نثر و نظم.

آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان من صلصال کالفخار و خلق الجان . . . اما بعد، سبب تالیف این نسخه آن بود که حضرت سلطان درویش، و درویش دوست . . . جانی (ج) بیک سلطان زاده الله ظلال . . . (ص ۶۷۳-۶۸۶).

۱۷- چهار کلمه:

دربارهٔ چهار رکن طریقت خواجگان: هوش در دم، نظر در قدم، سفر در وطن، خلوت در انجمن. به نثر آمیخته به نظم، روان، با عنوانهای ای طالب صادق.

آغاز: بدان ای طالب صادق که حضرات خواجگان (ق ه) این چهار کلمه را در طریقت، اصلی و رکنی ساخته اند، که بنای طریقت ایشان (ق ه) بر این چهار رکن است. (ص ۶۸۶-۶۹۱).

۱۸- سلسلة الصدیقین:

زنجیرهٔ طریقت صدیقان است، از پیامبر به ابوبکر صدیق (رض)، و از سلمان فارسی (رض) و از وی به حضرت قاسم بن محمد بن ابوبکر (رض)، و از وی به جعفر الصادق (ع) و از وی به بویزید بسطامی، ابوالحسن خرقانی، ابوالقاسم گرگانی طوسی، . . . خواجهٔ احرار (عبیدالله)، محبوب قلوب درویشان خان عبیدالله خان (در اینجا صراحتا میگوید من به وی پیوستم) و چند رباعی از وی شرح می کند.

آغاز: الحمدلله الذی انزل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنین، و الصلاة و السلام . . . اما بعد، بدان ای طالب صادق، که قرآن، که کلام محبوب حقیقی ست. (ص ۶۹۱-۷۱۳).

۱۹- بطیخیه: رسالهٔ . . .

نخست خواننده را تشویق به یافتن مربی می کند: هیچکس از خود انگیزی نشد- هیچکس از خویشتن چیزی نشد. سپس به زمین و تخم افشانی و شرایطی که زمین

بهره بدهد به صورت تمثیل می پردازد ، و سپس به خربزه و خواصش می پردازد «ای طالب صادق ، مقصود از این همه که گفته شد حصول قوت است بر عبادت، و قوت انسانی بی اینها حاصل نمی شود . پس چاره نمی باشد آدمیان را از کشت‌کاری» و سپس رساله به صورت «اصطلاحات صوفیان» در می آید.

آغاز : الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب ولم یجعل له عوجاً. بیت : حمد پاک از جان پاک آن پاک را - کو خلافت داد مشتی خاک را (شعر از عطار است) و الصلاة و السلام . . . یا رسول الله بسوی خود مرا راهی نمای - تا ز فرق‌سر قدم سازم ، ز دیده پا کنم. (ص ۷۱۳-۷۳۰).

۲۰- مرآت الصفا :

با سر آغازی به مانند «گنج نامه» (ش ۷ مجموعه) ولی آن نیست و چیزی نزدیک به آن است. در اینکه انسان آیینهٔ نمایش خداست. و در آن از خان عالی شأن محبوب درویشان عبیدالله خان بیتی نقل می کند : منزل او در دل است ، یک لحظه از دل دور مباش - آیینهٔ دل محل نزول و جلوه گاه خدا ست ، آنرا مصقل ساز ، آنرا در یاب . . .

آغاز : بسمله. قال داود یا رب لم خلقت الخلق ، قالالله تبارک و تعالی. کنت کنزاً مخفیا . . . بدان ای طالب صادق ، که عالم و آدم هیچ چیز از نام و نشان. (ص ۷۳۰-۷۳۹).

۲۱- زبدة السالکین و تنبیه السلاطین :

اخلاق صوفیانه است ، با ستایش از انسان و علم و علما آغاز می شود ، و به حدیث خیرالامراء من زار العلماء و شر العلماء من زار الامراء می‌پردازد ، و چنان این حدیث را با گواه آوردن از مولوی ، تاویل می کند ، که گویا خودش از دانشمندانی بوده که زیاد به دربار امیر زمان خود نمی رفته است !. و به امیران هم سفارش حال دانشمندان را می کنند ، و نیز پند و اندرزهایی دیگر. به نثر آمیخته به نظم ، با سر بندهای «ای طالب صادق».

آغاز : حمد پاک از جان پاک آن پاک را - کو خلافت داد . . . و صد

هزار دورد و تحیت مر محبوب ازل و ابد را که هژده هزار عالم بطفیل. (ص ۷۳۹-۷۷۵).

۲۲- گل نوروزی :

رساله ای ست ادبی و صوفیانه ، به نثر آمیخته به نظم ، دربارهٔ طبیعت ، عشق ، پند و اندرزهای صوفیانه ، فرصت را غنیمت داشتن. در سبب تالیف کتاب میگوید : به شکرانه ی پیوستن حضرت سلطنت شعاری مخلص و معتمد درویشان و محبوب قلوب ایشان سکندر ثانی (عبیدالله خان) به گروه درویشان این را نگاشتم.

آغاز : حمد بسیار و ثنای بیشمار ، مر خداوندی را که هژده هزار عالم را برای مشاهدهٔ جمال و جلال خود آفرید . . . اما بعد ، سبب تالیف این نسخهٔ شریف آن بود که حضرت. (ص ۷۷۵-۷۹۶).

۲۳- معراج العاشقین :

در سبب تالیف میگوید : شنیده شد که سلطان السلاطین ، مخلص و معتمد درویشان ، توجه به جانب ولایت خراسان دارند ، که به امید همت ایشان و مدد خواجگان تا مکه روند ، و زندگانی بطریق داد و عدل ایشانرا فتح شود ، و من خواستم دربارهٔ خلافت و خلیفه و آداب و شرایط آن ، از زمان حضرت هر چه متوال بوده بنگارم ، تا معلوم ملازمان شود و به مقتضای آن عمل کنند.

به نثر آمیخته به نظم و عنوانهای ای طالب صادق.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الانسان لمشاهدة جماله و جلاله ، والصلاة والسلام . . . پیشوایانیکه ره بین آمدند ـ گاه بیگاه ، از پی این آمدند . . . اما بعد ، سبب تالیف این نسخهٔ شریفه. (ص ۷۹۶-۸۶۱).

۲۴- مرشد السالکین :

با گفتگو دربارهٔ مطالبی که در «چهار کلمه» (ش ۱۷) از آنها بحث کرده آغاز می شود : هوش در دم ، نظر در قدم ، سفر در وطن ، خلوت در انجمن ، سیر و سلوک است برای کسانیکه از مرشد خود بدور مانده باشند ، و دربارهٔ بیشتر مسایل تصوف با زبان ساده گفتگو می کند. به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد ، بدان ای طالب صادق ، که حضرت شیخ مرتعش (ق ه) چنین می فرمایند ، که صوفی آن بود که نظر او با قدم او برابر باشد. (ص ۸۶۱-۸۶۸).

۲۵- واقعهٔ حقانیه :

در فهرست مجموعه این کتاب به نام «واقعة الحقایق» است، و در سر عنوان نسخه واقعهٔ حقانیه. در سبب تالیف، رؤیایی را گزارش میکند، که در آن خواب، دیده است که تمام پیران یکجا گرد آمده ، و به یکی از سلاطین عصر بیعت کرده اند. و بعد که ملازمان سلطان رو به خراسان حرکت کردند و خود وی هم با ایشان بوده ، صدق آن واقعه مبرهن شده است ، و با نوشتن این نامه خواسته است ملازمان را به «واقعه» آگه سازد.

همان مسایل عرفانی ست که در دیگر رساله هایش آمده و با همان روش نثر و نظم ، و سفارشهایی ست به سلطان وقت ، که بایست داد و حکمت و قوه و قدرت و سمع و بصر وغیره را در خود جمع داشته باشد. و زمینه سازی برای یورش خان به سوی باختر.

آغاز: الحمدلله الذی جعل الآدم خلیفة فی الارض ، و الصلاة و السلام علی . . . اما بعد ، سبب تالیف این نسخه آن بود که این ضعیف. (ص ۸۶۸-۸۸۰).

۲۶- بابریه (۱) **:** رسالهٔ . . .

رساله ای ست عرفانی نه تاریخ (بنگرید به: نسخه های فارسی ۶ : ۴۲۸۷). در سبب تالیف میگوید : که حضرت سلطنت شعاری ، مخلص درویشان (با همان صفاتی که پیش از این از خان عظیم الشأن ، عبیدالله خان یاد می کرد) ، مورد نظر شمش تبریزی قرار گرفته و این امر ایشانرا بیقرار و بی آرام ساخته ، احوال خود و رسالهٔ والدیه که حضرت ایشان نظم کرده نزد این جانب فرستاده بودند ، من رباعیاتی از آنرا شرح می کنم.

آغاز: حمد بسیار و ثنای بیشمار مر خدای را جل عظمته که حضرت آدم را از جملهٔ مخلوقات برگزید . . . اما بعد، سبب تالیف این نسخه آن بودکه حضرت

سلطنت شعاری. (ص ۸۸۰-۹۱۶).

۲۷- بابریه (۲) **:** رسالهٔ . . .

در نسخه ما این رساله عنوانی ندارد، در فهرست مجموعه نیز بحساب نیامده است، ولی در متن با خطبهٔ مستقل نشان داده شد است، ولی چون موضوع آن به نام «بابریه» می خورد، من این نام را برایش انتخاب کردم. و شاید بخش اصلی رسالهٔ پیشین باشد که در تحریر ها بدین صورت در آمده است. بهرحال در این رساله از روابط خود باشا هی نام می برد، که رباعیات او را شرح کرده، کتابهای خود را به نام او ساخته، و همیشه مورد لطف و محبت او بوده است. و در اینجا نیز به شرح رباعی او می پردازد. و از کتابهایی که در ملازمت وی ساخته تنبیه السلاطین، سواد الوجه، چهار کلمه، الولد سرابیه، سلسلة الصدیقین، شرح ۲۱ رباعی، را نام می برد.

آغاز: حمدله. صلاة. بعد از حمد خدا و درود رسول مجتبی جنت مآب، سعادت اکتساب، حضرت پادشاه پادشاهان اعلی، خاقان خان، مخلص و معتقد درویشان، بل محبوب ایشان. (ص ۹۱۶-۹۲۷).

1493 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، محرم ۱۲۸ (۱۲۸۰ه.ق.)، عنوان و نشان شنگرف، این مجموعه دارای دو بخش است ۱- سه «حاشیه» عربی، ۲- این مجموعه رساله‌ها، رویهم ۹۳۱ ص.

816

رسایل کاسانی (۲)

از همان احمد بن جلال الدین کاسانی خواجگی.

۱- احوال و مقامات طایفهٔ صوفیان :

بنگرید به : بخش سیر اولیاء در همین فهرست.

آغاز : الحمد لله الذی خلق الانسان من صلصال (ص ۲-۵۹).

۲- وجودیه :

همانکه در مجموعهٔ پیشین به ردیف ۳ یاد شده.

آغاز: الحمد لله الذی اعطی الانسان (ص ۶۰-۱۰۹).

۳- آداب السالکین:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۴ آمده است.

آغاز: الحمد لله الذی خلق الانسان (ص ۱۱۰-۱۹۵).

۴- سودا الوجه:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۰ یاد شده است.

آغاز: الحمد لله الذی نور قلوب العارفین (۱۹۶-۲۱۱).

۵- نصحیت السالکین:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۹ آمده است.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد . . . (ص ۲۱۲-۲۴۷).

۶- تنبیه السلاطین:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۱ آمده است.

آغاز: و اذ قال ربک للملائکة . . . (ص ۲۴۸-۲۷۶).

۷- الولد سرابیه:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۲ آمده است.

آغاز: الحمدلله الذی خلق آدم علی صورته (ص ۲۷۷-۲۸۵).

۸- نفحات السالکین:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۳ آمده است.

آغاز: الحمدلله الذی طهر نفوس السالکین (۲۸۶-۳۱۵).

۹- ذکریه:

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۴ آمده است.

آغاز: الحمدلله الذی ظهر عیون الحکمه (ص ۳۱۶-۳۴۲).

۱۰- **گنجنامه :**

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۷ آمده است.

آغاز : الحمدلله الذی جعل الآدم خلیفة (ص ۳۴۳-۳۷۹).

۱۱- **شرح ابیات خان :**

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۵ آمده است.

آغاز : الحمدلله الذی ظهر قلوب الطالبین . . . (ص ۳۸۰-۳۹۹).

۱۲- **بیان سلسله :**

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۶ آمده است.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الانسان من صاصال (ص ۴۰۰-۴۱۶).

۱۳- **چهار کلمه :**

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ۱۷ آمده است.

آغاز : بدان ای طالب صادق (ص ۴۱۷-۴۲۲ انجام افتاده).

1494 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. با سیزده سرلوح اکلیلی ، هر رساله با یک سرلوح ، جدولبندی ۴ راه به اکلیل ، عنوان و نشان شنگرف انجام در رسالهٔ ۱۳ افتاده ، ۴۲۲ ص.

817

رسایل محمد صابر صوفی

محمد صابر بن محمد یعقوب **صوفی**، از نیمهٔ سدهٔ سیزدهم ، که داستانی از شهر بخارا نقل می کند. و نگاشته های او تاریخ ۵۲ و ۱۲۵۵ه. (۶-۱۸۳۷-۱۸۳۹م.) را دارند.

۱- **شلاق الجاهلین :**

بنگرید به : شلاق الجاهلین، در همین فهرست بخش منظومه‌ها.

آغاز : حمدی که لایق آن حی لم یزل . . . (ص ۲-۷۳).

۲- تذکرة الفقراء :

بنگرید به : تذکرة الفقراء ، در همین فهرست ، همین بخش ، ص ۵۷۹.

آغاز : بنام آن قدوسی که آیینهٔ دل طالبان . . . (ص ۷۴-۱۵۱).

۳- سیر حقیقت :

بنگرید به : سیر حقیقت ، در همین فهرست ، همین بخش.

آغاز : در بیان تماشای سیر حقیقت . . . (ص ۱۵۲-۱۵۴) .

۴- اصطلاحات صوفیان :

بنگرید به : اصطلاحات صوفیان ، در همین فهرست ، واژه نامه‌ها.

آغاز : میکده باطن عارفان را گویند . . . (ص ۱۵۴-۱۵۶).

۵- مشتاق الطالبین :

بنگرید به : مشتاق الطالبین، در همین فهرست ، همین بخش.

آغاز : بنام آن ناظری که بی بصیرتان . . . (ص ۱۵۸-۱۸۱).

۶- بزم ظهور:

بنگرید به : بزم ظهور ، در همین فهرست ، بخش داستانها.

آغاز : این حکایت مرغوب دلپذیر . . . (ص ۱۸۴-۱۸۸).

1495 ۳۷۹ : نستعلیق پخته ، **۱۲۶۲ه.ق.** همهٔ مجموعه به یک خامه ، با سرلوحهای رنگین ساده ، ۱۸۸ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۴۵۱-۴۵۶).

818

رسالهٔ شطاریه

از **بهاء الدین** بن ابراهیم **عطار** (عطاء) انصاری قادری **چشتی**، در سیر و سلوک،

در چندین فصل : ۱- کیفیت سلوک ، ۲- شرایط ذکر ، ۳- مراقبت ، ٤- متفرقات از اذکار عربی و فارسی و هندی، محض توحید، و بعضی از سلوک جوگیه و آداب هندوان در این خصوص.

آغاز: حمدله. صلاة. بعد از حمد مر حضرت صمدیت را . . . میگوید بندهٔ درویشان بل خاکروب آستانهٔ ایشان فقیر حقیر بهاء الدین بن . . .

1496 ۳٦٥٨ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. با تاریخ ۱۱۳۸ه.ق. در مجموعه، ش ٦ (ص ۳۱۷-۳٦۰) ، آغاز برابر نمونه ، در دیباچه نام وی بهاء الدین بن ابراهیم انصاری چشتی آمده ، عنوانها نانویس مانده.

1497 ۱۸٦۸ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۰۰-۲٤۸)، آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس مانده.

1498 ۳۹۳۲ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف.

1499 ۳۰٦۰ : نستعلیق پخته ، ۱۲ رمضان ۱۲٦٤ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ۸۲-۱٤۲) ، آغاز نزدیک به نمونه ، نشان شنگرف.

1500 ٤۲٤۲ : نستعلیق خام ، سید احمد بن سیادت بن میر ابوالبرکات ، ۲۱ صفر ۱۲٦٦ه.ق. آغاز در مقدمه افتاده : و خود سازد و به مقصد برسد ، ٦۰ ص.

1501 ٤٥٥٥ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، غلام حسین ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۰۹-۱۲۸). **آغاز:** الحمد لله علی کل حال والصلاة. . . بعد میگوید . . . ، نسبت و قادر نسخه «عطاء» است نه عطار.

819

رسالهٔ شطاریه : مراقبات شطار

از ناشناس. در مراقبات و چله نشینی و ریاضتها است :

۱- مراقبهٔ برزخ ، ۲- مراقبهٔ اسم ذات ، ۳- مراقبهٔ صدا ، ٤- سویدا ، ٥-

نقطهٔ حمراء ، ۶- عین ، ۷- معیه ، ۸- اصول مشرب شطار ، ۹- امهات صفات، ۱۰- ختم ملاحظه ، ۱۱- هوش در دم ، ۱۲- نظر در قدم ، ۱۳- خلوت در انجمن، ۱۴- سفر در وطن ، ۱۵- حضرات خمس . . .

آغاز : بسمله. اول مراقبهٔ برزخ. بدانکه طریقه پیران کامکار و مرشدان نامدار سلسلهٔ سنیهٔ شطاران آن استکه چون خواهند که سالک را تلقین اشغال کنند ، پس او را به . . .

1502 ۳۴۹ : نستعلیق، ملا مسرور، ۱۲۷۵ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۱۱۳-۱۳۰۶). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ خطی و کمند بندی شده.

820

رسالهٔ عرفانی (۱)

از خواجه باقی بالله ، بنگرید به : رسایل باقی بالله ، در همین بخش.

آغاز : پاک است خداوندی که به فیض اقدس خود اشیاء را در عرصهٔ ظهور.

1503 ۶۴۱۴ : نستعلیق خوش ، احمد مشتاق ، ۱۰۶۴ه.ق. ش ۱۵ «رسایل باقی بالله» (ص ۱۷۱-۱۸۶). آغاز برابر نمونه.

1504 ۲۹۵۸ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۱۱۰۹ه.ق. به همین خامه در پایان مجموعه (ص ۲-۱۳)، آغاز برابر نمونه ، جدوابندی ۳ راه ، نشانه ها شنگرف.

821

رسالهٔ عرفانی (۲)

از خواجه باقی بالله ، بنگرید به : رسایل باقی بالله ، در همین بخش.

آغاز: بدان ایدک الله بنور القدس، که طریق وصول به فنای حقیقی دو است.

1505 ۶۴۱۴: نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ۱۰۶۴ه.ق. ش ۱۷ «رسایل باقی بالله» (ص ۳۵۷-۳۷۸).

822

رسالهٔ عرفانی (۳)

از خواجه باقی بالله، بنگرید به: رسایل باقی بالله، در همین بخش.

آغاز: سالکان وادی علم و عرفان را اقرب طریق آن است که.

1506 ۶۴۱۴: نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ۱۰۶۴ه.ق. ش ۱۳ «رسایل باقی بالله» (ص ۱۲۳-۱۲۸).

823

رسالهٔ عرفانی (٤)

از خواجه **باقی بالله**، بنگرید به: رسایل باقی بالله، در همین بخش.

آغاز: اکابر تحقیق قدس الله تعالی ارواحهم تعظیم مظاهر و مخلوقات.

1507 ۶۴۱۴: نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ۱۰۶۴ه.ق. ش ۳ «رسایل باقی بالله» (ص ۶۵-۶۶).

824

رسالهٔ عرفانی

در پایان به خامهٔ کاتب از **ملای جامی** دانسته شده است.

با عنوانهای فصل، فصل : فصل ۱- . . . ؟ ۲- در بیان احتیاج به شیخ کامل، ۳- اطور سبعه، ٤- آداب و شرایط سلوک. که این فصل خود در چند «ادب» است: ۱- حبس حواس ، ۲- وضو ، ۳- تقلیل طعام ، ٤- خاموشی ، ۵- دوام ذکر، ٦- نفی خاطر ، ۷- ربط قلب.

آغاز : (نانویس) : وخود را کامل و مکمل خیال نکنند تا غریق بحر ضلالت نگردد . . . نظم : هر صدف که درو ریخت قطرهٔ باران - درون سینهٔ او گشت جای در دانه.

1508 ٦۳۱٤ : نستعلیق پخته ، ٤ ع ۲/۱۰۸٤ه.ق. ش ۱٤ مجموعه (ص ۳۲۸-۳۸۷).

825

رسالهٔ عرفانی

همان رساله که در فهرست طرازی از **عبدالرحمان جامی** دانسته شده است. که با گزارش حدیث ابن مسعود آغاز می شود که از پیامبر می پرسد : چگونه می‌اندیشی دربارهٔ مردی که گروهی را دوست بدارد ولی به آنها نپیوندد ؟ پاسخ فرمودند : المرء مع ما احب : بدین بسند نباید کرد که گویی مسلمان شدم مسلمانی گردن نهادن بود.

آغاز : بسمله. ابن مسعود (رض) قال جاء رجل الی رسول الله (ص) فقال. . . از انفاس قدسیه مشایخ طریقت است، کار دیدار دل دارد نه گفتار.

بنگرید به : نسخه‌ها ۲ : ۱۱۵۹.

1509 ۳۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ه.ق. با تاریخ ۹۰۰ه.ق. در مجموعه، ش ۱۹ (ص ۳۹۸-٤۰۵).

826

رسالهٔ عرفانی

نقل از **خواجه** قدس روحه آغاز میشود ، سپس عنوان و صول برد و قسم است

(شهودی ، وجودی) ، تهذیب اقوال و افعال بر دو قسم است (افعال قلوب ، افعال قوالب).

آغاز: بسمله. و بک نعتصم یا کریم طالت حیوته و تمت برکاته. حضرت خواجه قدس الله سره میفومودند هر که از ما می ترسد ما او را ارشاد می توانیم کرد ، و آنکه نمی ترسد از ما او را نمی توانیم ارشاد کردن.

1510 ۹۹۸ : نستعلیق خوش ، ش ۱ مجموعه (ص ٤-٢٤) سپس «رشحات عین الحیاة» کاشفی.

827

رسالهٔ عرفانی

به نوشته های **سلطان باهو** بن بایزید (بنگرید به : رسایل سلطان باهو ، در همین بخش) می ماند ، و درمیانه های آن (ص ۲۳٤) آمده است : باهو از هو یافته وحدت خدا ـ بر سر باهو آمد مرا.

آغاز: هو الله الحی لا اله الا هو ، فادعوه مخلصین له الدین ، الحمد لله رب العالمین ، ذلک بان الله مولی . . . قاب قوسین عظیم الشأن اوفناء فی الله . . . میگوید مصنف تصنیف بی تالیف که در این گنج تعرف کیمیای سیم و زر دنیا.

1511 ۳۷۳۱: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۷۵ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۲ (ص ۱٥٤- ٤۲۱).

828

رسالهٔ عرفانی

از **شکر گنج** ، فرید الدین مسعود (م٦٦٤ یا ٦٦٥ه.ق.). گفتاری ست کوتاه.

آغاز: رسالهٔ حضرت شیخ فرید الدین شکرگنج قدس سره. هر که اسپ نفس

بدل می کند.

1512 ۳٤۲۶ : نستعلیق خوانا، ۱۳۰۰ه.ق. که دست برده ۱۱۰۳ ساخته‌اند ، ش ۳ مجموعه (ص ۶۲-۶۳).

829

رسالهٔ عرفانی

مکسوباتی ست که حضرت **جیو** از **میان عبدالغفور جیو** کسب کرده است.

آغاز : بسمله. اول فنای فی الله. فیه اثبات الله و عدم الاشیاء و بیهوشی از همهٔ کاینات.

1513 ۵۸۲ : نسخ ، محمد رفیق عاصی ست ، که گویا گرد آورندهٔ این مکسوبات باشد ، ۱۲٤۸ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۸-۷۲).

830

رسالهٔ عرفانی

از **عثمان نقشبندی،** که چند جا نام وی در پایان غزلها آمده است : **عثمان** دیوانهٔ اویست ، مست الست اویست ـ کمتر سگان کویش ، هیهات های هایم (فصل ۲ ص ۱٤ نسخه) و جایهای دیگر.

با سربندهای «ای درویش دلریش» و گاهی «ای عزیز» ، و بایستی در چهار فصل و بابهابی باشد : **فصل ۲** در نهایت سلوک ، باب ۲ در خصال درویشان ، باب ۳ در ریاضت اهل الله ، **فصل ۳** در خاموشی و عزلت در چهار باب : ۱- سکوت و عزلت ، ۲- ذوق و محبت ، ۳- اشتیاق ، ٤- تواضع ، **فصل ٤** در تضرع و شکستگی و احوال عاشقان و خاتمهٔ کتاب ، در چهار باب : ۱- تضرع عاشقان ، ۲- جانبازی عاشقان ، ۳- نصیحت ، ٤- خاتمه وغیره.

بنگرید به : عشقیه از عثمان انصاری ، در همین بخش.

1514 ۶۱۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: در فصل یکم افتاده : گفت لا اله الا الله . . .، عنوانها شنگرف، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، انجام نیز در خاتمه افتاده ، ۳۶۰ ص.

831.

رسالهٔ عرفانی

از عزیز نسفی ، عزیز الدین بن محمد نخشبی. دیباجه را ندارد ، و دانسته نشد کدام یک از رساله ای اوست ، باعنوانهای «باب» و هر باب در چند «فصل» ، و سربندهای «ای عزیز» باب ۱- در سخن اهل تصوف ، در معرفت ذات حق ، ۲- در صفات خدایتعالی ، ۳- در معرفت افعال خدای ، ۴- معرفت افعال او بر قول اهل حکمت ، ۵- نبوت و ولایت ، ۶- اعتقاد اهل تقلید و اهل استدلال و اهل کشف ، ۷- معرفت انسان ، ۸- در بیان چهار دریا ، خاتمهٔ کتاب (: بدانکه روندگان راه خدا، مدتها در مدرسه ها در خدمت علما تحصیل کرده اند ، آنگاه به خانقاه آمده اند و در خدمت مشایخ مدتها ریاضت و مجاهدات کشیده اند و گمان برده اند که دانا شده اند . . . بعد از آن دانسته اند که هیچ نمی دانند . . .).

1515 ۱۴۹۱ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۹۷ ه.ق. در ص . ع . ش ۳ مجموعه (ص ۴۷-۱۸۷)، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده. برای نشانی : فصل سیوم در بیان انسان کامل. بدانکه انسان کامل آنست که در شریعت و طریقت کامل بود ، اگر این عبارت فهم نگردد ، به عبارت دیگر بگویم. بدانکه انسان کامل آنست که او را چهار جز. . .

1516 ۸۶۲ : نستعلیق خوش ، محمد انور اسیری هروی ، ۲ ثور ۱۳۳۰ خ. آغاز: باب اول در سخن اهل تصوف در معرفت ذات حق تعالی ، بدان اعزک الله فی الدارین که اهل تصوف میگویند که تمامت انبیاء و اولیاء گفته اند که این عالم را صانعی هست و برای اثبات صانع دلیلها گفته اند ، و کتابها ساخته اند ، (ص ۲۳- ۹۰) بدنبال «مقصد اقصا» ی او.

832

رسالهٔ عرفانی

از میر سید علی همدانی ، بنگرید به: رسایل میر سید علی همدانی در همین بخش.

1517 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز ، ش ۱۱ مجموعه رساله های میر سید علی ، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. ش ۱۱ (ص ۳۱۷-۳۲۴) نام نگارنده در متن نیامده. در پایان آن آمده : تم الاملا و اللغایة لی اواسط محرم ۷۸۸ه. ؟ جدولبندی ۵ راه به زر ، عنوان و نشان شنگرف.

1518 ۴۴۰۹ : همان نستعلیق و همان نشانیها، ش ۲۱ همان مجموعه (ص ۵۳۱-۵۳۸) ، نام نگارنده در دیباجه آمده است.

833

رسالهٔ عرفانی

بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1519 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز، ش ۳۰ مجموعه رساله های میر، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۷۳۸-۷۴۰)، دربارهٔ عالم غیب و عالم شهادت. جدولبندی به زر و رنگها.

834

رسالهٔ عرفانی

از شاه محمد غوث ، بنگرید به : رسایل شاه محمد غوث ، در همین بخش.

1520 ۶۵۸۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ «رسایل شاه محمد غوث» (ص ۲۲-۸۴) ، آغاز برابر نمونه.

835

رسالهٔ عرفانی

از حضرت **قطب الدین** (ص. ع.).

آغاز: قال رسول الله (ص) من عرف الله لا یقول الله ، و من قال الله لا عرف الله و من عرف الله کل لسانه و قطع رجلیه. از این جهات رسول فرمود فی . . . دل بر دو نوع است یکی حقیقی و یکی مجازی که بجانب چپ است ، دل حقیقی بجانب راست نه تحت و نه فوق و نه پیش و نه پس.

1521 ٤٢٣٠ : نستعلیق پخته ، ایزد بخش ، ۱۱۶۹ هـ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۴۳-۳۵۹).

836

رسالهٔ عرفانی

گویا از **محمد**، که بارها نامش در پایان بندهای منظوم آن آمده است. نخست بندی ست به نظم که پایان می یابد به : محمد خموشی به از گفتگوست. و پس از بند منظوم نثری ست نیز آمیخته به نظم ، و معمولاً این بندها بدینگونه آغاز می گردد : چنین دانم که تمام فهم نکرده ای ، روشن تر ازین بگویم «ای درویش». . .

1522 ٧٥٨٨ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** محمد خموشی به از گفتنش. . .، عنوان ونشان شنگرف، موریانه زده، ۲۲ص.

837

رسالهٔ عرفانی

از **محمد** بن فضلی **بلخی**. نخست علم را به سه گونه تقسیم می کند، آنگاه صوفی

را تعریف کرده صفات او را که یکی از آنها محبت است شرح می دهد ، و اینکه آنان بر سه قسم اند ، یکی صوفی و دوم متصوف و دیگر مستصوف . . .

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد محمد بن فضلی گوید (رح) العلوم ثلاثه ، علم من الله و علم مع الله و علم بالله. علم معرفت بود که همهٔ انبیا و اولیا او را بدو دانسته‌اند . . .

1523 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۲۲-۱۱۲۲ه.ق. ش ۹ در مجموعه (ص ۵۱۳-۵۳۴). همراه «تحفهٔ مرسله» از محمد بن فضل الله ، که گویا همین بلخی باشد.

838

رسالهٔ عرفانی

از **منیری** ، شرف الدین یحیی (م۷۸۲ه/۰.۸-۱۳۸۱م.) به خامهٔ تازه در بالای ص ۲ نام رساله «انیس الغربا» یاد شده است.

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه مردان خدا یتعالی چون معرفت حق درست فهم، کرده اند که حق سبحانه و تعالی ما را از نیستی هست کرده ، از قطرهٔ آبی.

1524 ۶۵۶۵ : نستعلیق ریز و خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۶). عنوان و نشان شنگرف.

839

رسالهٔ عرفانی

از **نظام الدین** ، که در لاهور بوده (سر آغاز نسخه، و دانسته نشد که نسخه در لاهور بوده و یا نظام الدین). در آن آمده: ابلیس لعین چون در ارادت محبوب بود سجده نکرد ، اگر سجده کردی خام و نا تمام بودی، اگرچه فرمان سجده یافت اما ارادت بدین بود : انک لا تسجد لغیری . . . و از قاضی القضاة همدانی نقل میکند :

اگر کسی را ذره ای از عشق ابلیس روشن شود یک لحظه در اسلام قایم نماند . . .

آغاز : ای عالم نادانی ، چندین بجبرا خوانی ، علمی که مفید است دانم که نمی دانی ، شد موی سرت برفی ، در نحوو هم صرفی ، زو فهم نشد حرفی . . . روزه داشتن کار مریضان و صرفهٔ نان است ، نماز بسیار گزاردن کار پیر زنان و بیکاران است، و مسافرت کردن کار سوداگران است . . . حج . . . طعام دادن . . . تقوی. . . مرید بسار گرفتن کار جوگیان است . . .

1525 ٧٨٩٨ : نستعلیق پخته، با تاریخ ١٠٧٦هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ١٤٥-١٦٨).

840

رسالهٔ عرفانی : بیانات

از **شاه نعمت الله** ولی کرمانی (٧٣٠-٨٣٤هـ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1526 ٩٥٥ : نسخ خوش ، سدهٔ ١٠هـ.ق. ش ٣٢ مجموعه ٤٣ گفتار از همو (ص ٢٧٥-٢٩١) ، نام و عنوان رساله در نسخه نیامده است.

841

رسالهٔ عرفانی

از ناشناس. در بارهٔ سه مرتبه حقیقت وحدت : مرتبهٔ احدیت، وحدت، و احدیت.

آغاز : حمد له. صلاة ، یا حضرت شیخ سید عبدالقادر جیلانی شیئا الله ! باید دانست حضرت وجود را که حقیقت الحقایق است ، سه مرتبه است ، که آنرا غیب می نامند.

1527 ٣٧٧ : نستعلیق خوش، با تاریخ ١٢٣٤هـ.ق. به همین خامه در مجموعه ش ٥ (ص ١٥٦-١٦٣)، موریانه زده و فرسوده.

842

رسالهٔ عرفانی : هوش در دم

رسالهٔ کوتاهی ست در تفکر و تلقین به نفس.

آغاز : مبنای طریق مشغولی ای عزیزان آنست که میگویند هوش در دم و خلوت در انجمن. معنی هوش در دم آن است که هر نفس.

1528 ۳۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ه.ق. با تاریخ ۹۰۰ه.ق. در مجموعه، شمارهٔ ۱۸ (ص ۳۹۷-۳۹۸). [تسبیحی ۲ : ۴۵۹-۴۷۸].

843

رسالهٔ عرفانی

عقاید است و ارکان پنجگانهٔ اسلامی ، بنا بر مذهب حنفی و دید صوفیانه.
آغاز : حمد له. یعنی اوصاف حمیده و پسندیده از ازل تا به ابد از هر حامد.

1529 ۴۶۶ : نسخ خوش ، محمد نعیم بن صاحب نظر ، ۱۲۷۹ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۲۶۸-۳۱۹).

844

رسالهٔ عرفانی

با چند بیت عربی مترجم آغاز می شود ، سپس حدیثی و آنگاه یک حکایت. و درپایان آمده : تمت الرسالة الاولی. حکایت، آورده اند در باغی بلبلی بر شاخ درختی آشیانه داشت ، اتفاقا موری ضعیف در پای آن درخت وطن ساخته. (بنگرید به شمارهٔ پس از این).

آغاز: الحمد لله خالق الوجود من العدم ـ فبدت علی صفحات انوار اسرار القدم ـ شکر آن خدایی را که او هست، آفریدست از عدم ، پس کرد بر عدم انوار اسرار قدم.

1530 ۷۵۳ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۳۱) ، با یک سرلوح زر و لاژورد خوب ، و جدولبندی ۵ خطی.

845

رسالهٔ عرفانی

با یک آیت و سپس حدیثی آغاز می شود و سخنانی صوفیانه و با یک حکایت به انجام می رسد. به نثر آمیخته به نظم : حکایت ، آورده اند که یکی از بزرگان ، در زانو کردی ، گفتندش ، زمانی پای دراز کن ، چون تنهایی ، گفت تنها نیستم . . .
گویا این رساله و رسالهٔ پیشین از یک نگارنده باشد.

آغاز: قال الله تعالی یا ایها الذین آمنوا اتقوالله. ای کسانیکه بوحدانیت حق جلا و علا اقرار کردید پرهیز کاری کنید.

1531 ۷۵۳ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۲-۳۹) ، بایک سرلوح زر و لاژورد ، جدولبندی ۵ خطی. [تسبیحی ۳: ۵۰۱-۵۰۶].

846

رسالهٔ عرفانی

به مانند شماره های پیشین، با یک حدیث آغاز میشود و سخنان صوفیانه، آمیخته به نظم و با یک حکایت پایان می یابد : حکایت ، سلطان عارفان بایزید بسطامی قدس الله سره یک شب در خلوتخانهٔ مکاشفات کمند شوق در لنگر کبریایی ، اونداخت ، و آتش عشق را در نهاد خود بر افروخت و زبانرا از سر درماندگی بگشاد. گفت یا رب منی اضل الیک ، تا کی در آتش هجران سوزم . . .

آغاز: در خبر است که خواجه عالم (ص) می فرماید که من اخلص الله اربعین صباحاً ظهرت له ینابیع الحکمه . . .

1532 ۷۵۳ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٤٠-٤٧) ، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ٥ راه [تسبیحی ۳ : ۵۰۱-۵۰۶].

847

رسالهٔ عرفانی

به مانند شماره های پیشین. ولی با چهار حکایت و نسخه نا تمام می ماند.

آغاز: بسمله. نام خداوندی ست تا او نخواهد پردهٔ گل نشکفاند ، باد گیسوی شمشاد نجنباند ، بی حکم او.

1533 ۷۵۳ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ٤٨-٥٨)، انجام افتاده، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ٥ خطی.

848

رسالهٔ عرفانی

ناشناخته ، نخست با تعریف منازل سه گانه : عشق ، نیستی ، هستی ، می- پردازد ، که منزل سوم بقای بالله است ، و نخستین کتابی که نام می برد کشف المحجوب است. سیر و سلوک و منازل و مقامات و مراتب صوفیان است.

آغاز: الحمدلله الذی جعلنا من احباء الاولیاء و الصلاة و السلام علی سیدنا . . . اما بعد ، چنین می فرماید که اهل کشف و بصیرت بتصفیهٔ باطن و کمال و تنبه و دوام توجه، به منتهای مقاصد خود می رسند ، و هوالاستهاک.

1534 ۱٤۵۲ : نستعلیق پخته ، داملا صادق خوارزمی بن آخوند قاضی اشتیاز، ۱۲٤۲ه.ق. ش ٥ مجموعه (ص ۲۳۰-۳۱۷)، عنوان و نشان شنگرف.

849

رسالهٔ عرفانی

به نثر آمیخته به نظم، از درویشی کم سواد.

آغاز: حمدله. صلاة. مصلحت چنین شد، این درویش را، که امر کردند، که درویش به نیک و بد و شاه و گدا نصیحت کن.

1535 ۱۴۷۹ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۰-۷۲). عنوان و نشان شنگرف.

850

رسالهٔ عرفانی

در اینکه انسان عالم صغیر است. با بیان عالم کبیر آغاز میشود.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذی اصطفی، اما بعد، چون سالک از حجاب هستی و خویشتن پرستی سر برون آید و دیدهٔ بصریتش بکحل الجواهر معرفت مکمل گردد.

1536 ۳۶۵۰ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۱۵ه.ق. در مجموعه، ش ۱۳ (ص ۵۷۵-۵۷۲).

851

رسالهٔ عرفانی

از ناشناس. بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی، در همین بخش.

1537 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز، ش ۳۵ مجموعه رساله های میر، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۸۰۱-۸۰۴) ، جدولبندی به زر و رنگها.

1538 ۴۴۰۹: همان نستعلیق و همان نشانیها، ش ۳۷ همان مجموعه(ص ۸۲۷-۸۷۴). آغاز افتاده.

852

رسالهٔ عرفانی

از ناشناس ، از نور پاک خداوند و آفرینش انسان ، که او را در عالم لاهوت وطن داد ، سپس او را به اسفل السافلین یعنی از لاهوت به عالم جبروت و سپس ملکوت تا به عالم جسمانی نزول داد ، و از حب وطن و میل بر گشت انسانی به عالم لاهوت گفتگو می کنند.

آغاز: الحمد افضل حمده بعدد ماکان فی الارض و ذراته و بعدد نجوم السماء . . . (۱۸ سطر بعد) و آن حبیب الله خاتم انبیا ، و آن سرور اصفیاء و آن نور پاک خدا ، و آن چراغ امتان ، و آن هادی گمراهان.

1539 ۳۵۰۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۲)، عنوان نانویس ، انجام افتاده ، جدولبندی سه راه.

853

رسالهٔ عرفانی

در تأویل آیت فانکحوا ماطاب لکم . . . و اینکه مقصودش از زنان چشمان است.

آغاز: قال الله تعالی فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی و ثلاث و رباع. معنی این تحت لفظی چنان است که . . . دریغا ظاهر پرستان از این ، عورات

ظاهری فهمیده اند ، هیهات ، مقصودش. . .

1540 ۴۲۳۰ : نستعلیق پخته ، ایزد بخش ، ۱۱۶۹ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۳۷۸-۳۷۵).

854

رسالۀ عرفانی

از ناشناس، به نثر آمیخته به نظم ، در سیر و سلوک ، با عنوانهای «فصل» فصل در بیان اذکار اشتات ، فصل در ذکر حدادی ، فصل در ذکر انفاس ، فصل در بیان مراقبت ، فصل در محاربۀ سالک ، طالبان بر سه قسم اند ، بحر فنا ، آدمی بر سه قسم است.

آغاز: هوالله الذی لا اله الاهو، رب العرش العظیم، الله سمیع ، الله بصیر، الله علیم . . .

1541 ۴۵۵۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، سدۀ ۱۳ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۸۵-۹۷) ، عنوان شنگرف.

855

رسالۀ عرفانی

گویا در بیست فصل باشد، که هر فصل با آیتی و یا حدیثی آغار می شود : فصل : ۱ـ قال الله تعالی، ان ربکم الله الذی خاق السماوات و الارض فی ستة ایام، ۳ـ قال النبی (ع) اذاتم الفقر فهو الله محمد (ص) ، ۴ـ اول ما خلق الله نور محمد . . . ۲۰ـ الموت کفارة لکل مؤمن.

آغاز: فصل اول. قال الله تعالی ان ربکم الله الذی خلق . . . خدای سبحانه و تعالی چنین می فرماید که بدرستی . . .

1542 ۵۲۵۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۰۳ ه.ق. در مجموعه ش ٤ (ص ۱۱۰-۲۰۷) مشوش صحافی شده.

856

رسالهٔ عرفانی

از ناشناس ، با سربندهای اگر پرسند ، جوابگو ، مسائل عرفانی را با زبان ساده بررسی کرده است : اگر پرسند طریقت چند است. جواب بگو پنج چیز است : حلم ، صبر ، خدا ، اخلاق. (بنگرید به : فقر نامه ، در بخش فلسفهٔ عملی).

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه رسول (ص) فرمود هر درویشی را این چهار کلمه و چهار مقام خبر ندارد منافق است ، و لقمهٔ فقیری بر او حرام باشد و در دیوان خدایتعالی فضیحت و بسیار شرمنده باشد.

1543 ۵٤۷۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ش ۱ جنگ فرسوده ، ۸۶ ص.

857

رسالهٔ عرفانی

در توحید ، به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : الحمدلله الذی جعل السماوات و الارض فی الوجود ، و الادم فی البر و البحر. قال (ع) من رآنی فقد را الحق. قال الله تعالی : کنت کنزاً مخفیا . . . خدایتعالی خواست که خدایی خود را اظهر الاکبر نماید و تا چند پنهان باشد . .

1544 ۶۳۱٤ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۸٤ ه.ق. در مجموعه (ص ۲۸۷-۲۹۶).

858

رسالهٔ عرفانی

با حدیث کنت کنزاً مخفیا آغاز می شود. و راهنمایی های صوفیانه.

آغاز: بدان ایدک الله بروح منه ، سبحانک و تهیک الله فی قدرته.

1545 ٦٣١٤ : نستعلیق پخته، با تاریخ ١٠٨٤ ه.ق. به همهین خامه در مجموعه ش ١٢ (ص ٣٠٢-٣١٩).

859

رسالهٔ عرفانی

از مراتب وجود آغاز می شود، و به سیر و سلوک میرسد.

آغاز: بدانکه ذات من حیث هی ذات هستی محض است ، و آن هستی را نه به اعتبار تعیین و نه به اعتبار لا تعین هویت میگویند. . .

1546 ٧٦١٠ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢ ه.ق. انجام افتاده ، موریانه زده، باز سازی شده ، ٨٢ ص.

860

رسالهٔ عرفانی

پندهای صوفیانه است به نقل از بزرگان طریقت.

آغاز: ای درویش اگر همت و قوت آنت نیست بر اثر گرم روان طریق کعبهٔ مقصود روی ، و از جادهٔ طریق عبادت . .

1547 ۸۰۳۲ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۴۵-۱۶۰)
جدولبندی ۳ راه. در اردی بهشت ۱۳۵۷ خ خریداری شده است.

861

رسالهٔ عرفانی

چند رساله و کتاب ناشناخته. یکی نیستند.

1548 ۴۶۴۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ ۱۰۵۵ ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱-۹۱)، آغاز افتاده : قال الله تعالی یا ایها الذین آمنوا. . عنوانها نانویس.

1549 ۴۶۴۷ : نستعلیق همان نویسنده ، ۱۰۵۵ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۰۶-۱۸۳). آغاز : لک الحمد یا من بیده الملک و هو علی کل شیئی قدیر، والصلاة والسلام . . . با سربند های ای درویش ، سربند ها به شنگرف.

1550 ۱۴۲۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۹-۶۸). دربارهٔ پیر و مرید و خصوصیات و آداب آنها ، به نقل از رسالهٔ یعقوب چرخی ، فقرات ، قدسیه.

1551 ۲۷۰۶ : نستعلیق پخته ، عبدالحکیم بن قاضی علی ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۱۷۳-۱۹۱). با روش اگر پرسند ، بگو. دربارهٔ شرایط درویشی ، احکام فقهی ، مسایل تصوف. آغاز : حمدله. صلاة بدانکه ای درویش اول هر که میخواهد مرید شود، باید که با علم شریعت و طریقت و حقیقت و معرفت خبردار باشد.

1552 ۲۷۰۶ : همان مجموعه و همان نویسنده ، ش ۷ (ص ۲۰۶-۴۸۴). با عنوانهای : فصل فی التوحید ، فصل فی القدم ، فصل فی حدوث العالم و اثبات الصانع ، فصل و گویم که عالم است و مرویرا علم است قادر است و مرویرا قدرت است ، فصل حق تعالی را جوهر نگویند و جوهر نیست ، فصل اسم و مسمی یکی ست ، . . . الباب الثالث فی احکام الایمان ، فصل در ماهیت ایمان. بدانک ایمان عبارت از تصدیق است. و تصدیق راست‌گویی داشتن است و این تعلق بدل دارد . . .

1553 ۶۵۶۵ : نستعلیق ریز و خوش ، سدۀ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۶-۲۹) ، بدنبال رسالۀ عرفانی دیگری که از منیری دانسته شده است. عنوان و نشان شنگرف. با شرح حدیث کنت کنزاً مخفیا فا حببت أن اعرف آغاز می گردد. به نثر آمیخته به نظم. به نوشته های منیری ، شرف الدین یحیی میاند.

1554 ۳۵۵۴: نستعلیق پخته، سدۀ ۱۱ه.ق. گفتاری ست در سیر و سلوک و در آن از اصول دهگانه که نخستین آن توبه وآخرینش رضاست گفتگو می کند، با عنوانهای : و منها ، و منها. آغاز و انجام افتاده ، در متن و سپس حاشیه است ، آغاز: که از تجلیات افعال بتجلیات صفات . . . منها خدمت مخدومی شیخ شرف الدین منیری در مکتوبات خود نوشته اند ، ۴۸ ص.

1555 ۷۸۲۷ : نستعلیق پخته ، سدۀ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : مذهب نداشتند و اولیای کبار . . . ، با عنوانهای : باب پنجم در بیان جذبۀ حق تعالی و فضیلت سالک مجذوب بر مجذوب بدون جذبه ، باب ششم در بیان سخاوت کردن دل و جان در راه خدا و شناختن مرشد کامل ، به نثر آمیخته به نظم ، نشانه ها شنگرف ، موریانه زده ، ۱۰۸ ص.

1556 ۵۷۷۴ : نستعلیق خوش ، سدۀ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : که دختر بدان و آگاه باش.. . با عنوانهای باب : فی مجالس الذکر (ص ۹) ، فی الاخلاق و ترک الربا (ص ۱۲) ، فی التوبه (ص ۲۲) ، فی ذکر الموت والشدت (ص ۲۳)، فی الزهد (ص ۴۰)، فی صفت النار (ص ۴۲)، فی وصف الجنة و اهلها (ص ۴۴) ، عنوانها شنگرف ، ۴۸ ص.

1557 ۶۸۱۲ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدۀ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : دل عرش اعظم است . . . ، نثر آمیخته با نظم ، نامبوب ، ۴۶ ص.

1558 ۴۱۲۶ : نستعلیق پخته، سدۀ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : ونهایة چه افراد جزنباشد . . .، عنوانها نانویس، شرح ملفوظات را می نماید. برای نشانی : قوله قدس سره کسی به معاملت بندۀ خدای نبود و بر درایت و کیاست راه خدای عزوجل نباشد. انتهی. ظاهر عبارت شریف اینست که بندگی خدای کند به معاملت . . . و این شیوه (قوله. انتهی) چند جا تکرار شده است، ۱۲۲ ص.

1559 ۳۳۹۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز افتاده : نجنبی و فکر نکنی از برای سود . . . ، نشانه ها شنگرف، متن زیر خط شنگرف، عنوانها نانویس ، گویا شرح یک متن است ، ۵۰۶ ص.

1560 ۴۵۳۸ : نستعلیق پخته و خوانای سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز. اصلی اثر و نرود اثر جواب : کناه این استکه در دنیا ملامت زده شرمنده کو و در آخرت شرمسار و روی نگونسار در عالم حشر خیزد ، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز افتاده و این عنوانها در آن دیده شد : باب در بیان مقامات علما ، باب الخرقه ، باب در بیان سجاده ، باب در بیان توبه دادن ، باب در بیان میان ، باب در جاروب و کجکول ، مقراض ، سماع ، احکام و ارکان طریقت ، ایمان ، نماز ، . . . باب در بیان ذکر . . . به روش سؤال و جواب و با عبارتهای ساده و روان. ۳۰۶ ص.

1561 ۱۹۷۵ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۰۸). آغاز افتاده : . . . اصل اول معرفت حضرت پروردگاری ست عز شأنه. بدانکه این معرفت را نهایت نیست و راه متعطشان این بادیه غایت پذیر نیست... کتابی ست عرفانی ، ، اولین عنوان آن : **باب دوم** در اداء حقوق عبودیت و اقسام این نوع بسیار و افضل همه نماز است ، که آن ستون دین است ، و نیز در باب طهارت و زکات ولی همه با دیدی صوفیانه و نه فقهی. جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز و انجام افتاده.

1562 ۶۲۱۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸-۹۱). دیباجه ندارد، نامبوب، نخست در عقاید است، سپس به احکام از نماز و زکاة و حج می‌پردازد، و در همهٔ موارد فلسفه وحکمت واسرار احکام را بیان می کند. آغاز : لا اله الا الله محمد رسول الله ، یعنی نیست معبودی مگر الله ، معبود مطلق و معبود خلایق نامعدودند ، چنانچه کفرهٔ هند آفتاب و مهتاب و آتش.

1563 ۷۸۱۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : الا هو فادعوه مخلصین له الدین . . . با عنوانهای باب : ۱- کیفیت و اجازت ، فصل ۲- در بیان ذکر ، فصل ۳- در بیان کلمات مراقبت ، باب ۳- در بیان مذهب صوری و مذهب حقیقی. عنوانها شنگرف ، موریانه زده ، ۹۰ ص.

1564 ٧٥١٧ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : آرام یابد ظهور به بطون. نامبوب ، با سربند های «هیهات ، هیهات» ، به نثر آمیخته به نظم ، عنوان و نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف ، ٦٨ ص.

5 و 1966 ٨٠٣٢ : نسخ پخته، سدهٔ ١٢ هـ.ق. دو رساله است : ش ٧ و ٨ مجموعه (ص ١٢٥-١٤٥). آغاز : حمدله. صلات. اعلم ان الوصول الی الله علی ثلاثه انواع . . . ای عزیز طالب را باید که از صفات خود فانی شود . . . شمارهٔ ٢ (ص ١٤٥-١٦٠). آغاز : ای درویش اگر همت و قوتت نیست. . .، در اردیبهشت ١٣٥٧ خریداری شده است.

1567 ٦٠٤٠ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ١٢ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده، برگهای آغاز و انجام آشفته. با عنوانهای باب و فصل. باب چهارم در فضیلت روزهٔ نفل ، باب پنجم زکات و صدقه ، فصل سیوم در سخاوت ، باب ١٣- صبر و رضا ، ١٤- در مناجات و اوقات استجابت دعا ، در هفت فصل. فصل اول خلاصة الحقایق . . . ، ١٥- نماز و ادعیه بجهت حاجات ، پنج فصل . . . عنوانها شنگرف ، پیرامون ٥٥ ص.

1568 ٧٠٣٦ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ١٢-١٣ هـ.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : چون ترک نتوان کردن ، هر چه توقع و مقصود سالک باشد آن معبود او باشد . . . ، نامبوب ، به نثر آمیخته به نظم ، ٣٠ ص.

1569 ٦٤١٢ : نسخ پخته، سدهٔ ١٢-١٣ هـ.ق. بدون دیباجه و نامبوب. آغاز: بسمله. حکایت. هارون الرشید روزی ندا فرمود که امروز بار عام است. . . با سربندهای : حکایت ، ای درویش ، نشانه ها شنگرف ، ١٩٦ ص.

0 و 1571 ٧١٥٤: نستعلیق پخته، قطب شاه ٢٧ صفر ١٢٤٤ هـ.ق. دو رساله است، آغاز نخستین (ص ٥٩-٩٢) ، و آغاز و انجام دومین (ص ٩٣-١٦٨)، افتاده ، عنوانها نیز نانویس مانده.

1572 ٥٧٢٦ : نستعلیق خوانا، میرزا محمد بن ملا یوسف، ١٢٧٢ هـ.ق. ش ٢ مجموعه (ص ١١٩- ١٥٣). آغاز : نقلست که طالب کامل طلب پیر کامل مکمل میگرد ، ناگاه کسی خبرداد . . . در پایان آن آمده : شیخ بایزید انصاری.

1573 ٣٧٣١ : نستعلیق پخته ، غرهٔ رجب ١٢٧٥ هـ.ق. آغاز افتاده : پس از یک برگ : کنز دوم در صور مراقبات. اول مراقبت اسم ذات. چون خواهد

پردهٔ کثرت از نظر مرتفع گردد، باید که . . .، ۲- مراقبت جامع، ۳- مراقبت آداب، ٤. مراقبت مراتب سته، ٥. مراقبت گنج اسرار. . . مراقبت نعیم و حجیم، خاتمه محکمة الاسرار، سپس ذکر ها . . .

1574 ۷۰۳٦ نستعلیق پختهٔ اردو، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. در این قسمت موجود سر فصل و عنوانی نیست، و در مسایل گوناگون عرفانی ست به زبان ساده، به نثر آمیخته به نظم، نظمی خوب. آغاز: چون ترک نتوان کردن . . . ای عزیز آن بزرگ نعت صوفی و مرید چگونه کرده است؟ گفت زاهد در آن کوشد که نخورد و مرید در آن کوشد تا چه خورد، و صوفی در آن کوشد که پاکی خورد، و محبان خدای در آن کوشند که از او خورند، انجام: ای جان جهان نه کفر و ندین است مرا ـ در یاب مرا، که کارم از دست شده است، ۳۰ ص.

1575 ۵۸۲۵: نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: خوبتر می نماید و هر چند که خوبتری یابد . . .، ۱٤۸ ص.

1576 ۵۷۸٤: نستعلیق دو نویسنده، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز: . . . پاکست این سه مقام، آلودهٔ حیض است بنده تا از این سه مقام نگذرد . . .، شاید دو رساله باشد، ۱۱۲ ص.

1577 ۷۱۷۷: نستعلیق تحریر و شکسته آمیز خام، سدهٔ ۱۳ ه.ق. **آغاز:** الحمد لله الذی و فقنا لتحمل طریقة الوصول الی زروة القبول، والصلاة والسلام علی مرسله. . . بخد مدت محب مکرم **گل محمد**. . . عنوانها نانویس، انجام افتاده، ٤۸ ص.

1578 ۱٤۸: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز:** مسئله. زنان را چرا رهزن گویند؟ جواب. آدم (ع) را بجد شد که گندم بخورد . . .، نامبوب، شباهتی به تذکرة الاولیاء دارد ولی آن نیست، حکایتهای عرفانی و عنوانهای مسئله و نقل، ۲٤۰ ص. (ف. تسبیحی ۱: ٦٥٤-٥٦٥).

O

رسالهٔ عهد: رسالهٔ میرکا

862

رسالهٔ معین الدین سجزی

منسوب به خواجه معین الدین **حسن** سجزی (سنجری) بن غیاث الدین **چشتی** (م ۶۳۳ھ/۱۲۳۶ م). دربارهٔ رگ نوتانکا ! سکمنا و نیروهایی ناشی از ذکر و ریاضت و چله نشینی. مایه های هندی دارد.

نسخه های دیگری از آن نیز در پاکستان هست (فهرست جامع پاکستان).

آغاز : گفتار حضرت خواجه معین الدین حسن سنجری (ق ه). بیان رگ سکمنا و بعده چنکلا و نیکلا ، و بعده از آن سه رگ توتانکا شدند ، بعد از آن نابکاه سیصد و شصت رگ شدند.

1579 ۶۳۱۴ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۸۴ھ.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۵ (ص ۱۲۰-۱۳۰).

863

رسالهٔ میرکا : رسالهٔ عهد

از میرکا ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش ،

1580 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش و ریز ، ش ۳۶ مجموعه رساله های میر سید علی ، نوشتهٔ ۸۵۸۱ھ.ق. (ص ۸۰۴-۸۱۱) ، جدولبندی به زر و نگها.

0

رقعات جامی : منشآت جامی

0

رند نامه : مراتب

864

روایح الانفاس

ملفوظات حضرت بنده نواز شاه برهان الحق و الشرع والدین **راز الهی** است ، در ۳۲۲ «رایحه» و بدنبال هر عنوان با سربند «میفرمودند» مطلب آغاز می گردد. جمع فرمودهٔ شیخ **ابراهیم کازر الهی** است و نام تاریخی گرد آوری آن (جو - شش های اسرار ۱۰۸۷) است. در دیباجه آمده که این شیخ ابراهیم فرزند شیخ موسی فرزند شیخ احمد و از نوادگان فرید الدین گنج شکر است ، که در هفده سالگی از زادگاهش او جین (هند) به بلدهٔ برهانپور (هند) آمده است. و پس از مرگ ایشان **عبدالحی** حسنی حسینی آن برگها را گرد آوری کرده و در این کتاب به نام «روایح الانفاس» مدون ساخت ، و مقدمه ای بر آن نگاشت.

(بنگرید : شرح آمنت بالله ، همین فهرست : ٤۹).

آغاز : لفظی که از زبان فیض افشان نخلبندان بهارستان معنی ملتقط گردد ... بعده ، پوشیده نماند که این مجموعه ای ست مشتمل بر کلمات قدسیه و مقالات عالیه جناب ...

1581 ۳۲۵ : نسخ و نستعلیق، محمد قدرت رحیم، در مدت دو ماه ، از روی نسخهٔ نوشتهٔ محمد اشرف بن حاجی محمد شوال ۱۱۵۶ه.ق. ، ۲۰ ذیقعده ۱۳۷۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۱۹) آغاز برابر نمونه. نام نگارنده در دیباجه الحاق و ص. ع. آمده است.

0

روح : مبدء و معاد روح

865

روحی اورنگ شاهی

از **سلطان باهو** (۱۰۳۹-۱۱۰۲ ه.ق.) بنگرید به : رسایل سلطان باهو ، در همین بخش.

1582 ۱۰۶۲ : نستعلیق، محمد حسن، ۱۲۸۱ ه.ق. ش ۱ «رسایل سلطان باهو» (ص ۲-۹).

866

روحیه : بیان حقیقت آدم و روح

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤ ه.ق.) بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1583 ۹۵۵ : نسخ سدهٔ ۱۰ ، ش ۱۱ مجموعه ٤۳ گفتار از همو (ص ۱۲۸-۱۳۲). رساله در نسخه نامی ندارد.

1584 ۹۵۵ : و این رساله بار دیگر در همان مجموعه به شمارهٔ ۲۶ (ص ۲۵۵-۲۵۸) آمده است.

867

روحیه : رساله در بیان روح

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤ ه.ق.). بنگریه به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین فهرست.

1585 ٩٥٥ : نسخ سدهٔ ١٠هـ.ق. ش ١٢ مجموعه ٤٣ گفتار او (ص ١٣٢-١٣٣). رساله در نسخه نام و عنوانی ندارد.

1586 ٩٥٥ : و این رساله بار دیگر در همان مجموعه به شمارهٔ ٢٧ (ص ٢٥٨-٢٥٩) آمده است.

868

روضة المذنبين

از **جامی نامقی**، شیخ الاسلام ابو نصر احمد بن ابوالحسن بن احمد (٤٤٠/ ١٠٤٩م - ٥٣٦هـ/١١٤١-١١٤٢م)، بنام سنجر پسر ملکشاه (٥١١-٥٥٢هـ.ق.). در محرم ٥٢٦هـ/١٠٤٥م. نگاشته است.

در ٢٣ باب و عنوانهای «فصل» ١- توحید و شناخت خدا، ٢- اعتقاد اهل سنت و جماعت، ٣- معرفت و هدایت حق تعالی، ٤- فضل توبه و تایبان، ٥- حرمت مؤمن گنه کار، ٦- فضیلت فرزندان آدم، ٧- کیمیای سعادت و طاعت، ٨- ظاهر و باطن، ٩- نیکو گمانی به خدای، ١٠- نعمت و شکر از آن، ١١- عبادت معجب و مرئی، ١٢- در اینکه پنداشت در سر آدمی از کجا ست، ١٣- عشق و محبت، ١٤- وعظ برادران، ١٥- اسرار ربوبیت، ١٦- کار برای خویش و تقلید مقلدان، ١٧- مؤمن مخلص، ١٨- لطف پروردگار، ١٩- طریق آزاد مردان، ٢٠- قسمت و گوهر فقر، ٢١- صفت آدمی و مجاهدت، ٢٢- مجاهدهٔ خاصگان، ٢٣- خوف و رجا (نسخه های فارسی ٢ : ١١٨٣).

آغاز : حمدله. صلاة. خواجه امام زاهد شیخ اسلام قدوة الابدال الداعی الی الحق، المشفق علی الخلق. . .

1587 ٤٢٣٨ : نستعلیق پخته، عبدالاحد بن آخوند ملا عبدالصمد ساغری، سدهٔ ١١هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، و در آغاز هر باب نام نگارنده به شنگرف آمده، ٢٧٨ ص.

869

زاد العارفین

از خواجه **عبدالله هروی** (م ۴۸۱هـ/۱۰۸۹هـ.ق.). در پنج باب: ۱ـ عقل و عشق، ۲ـ مباحثهٔ شب و روز، ۳ـ عنایت باری، ۴ـ درویشان مجازی و حقیقی، ۵ـ غرور جوانی و پیری.

(نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۸۵).

آغاز: الحمدلله علی نواله و الصلاة علی محمد و آله. یقول عبدالفقیر عبدالله الانصاری که این رساله را ترتیب دادم بر پنج باب و نام نهادم به زاد العارفین. باب ۱ . . . حمد بیحد الهی را و ثنای بیعدد پادشاهی را که برداشت از دیدهٔ دلهارمد و رفع السماء بغیر عمد.

1588 ۷۱۰۷ : نستعلیق خوش، محمد فاروق، سدهٔ ۱۳هـ.ق. با تاریخ ساختگی ۸۴۵هـ.ق. کاغذ فرنگی و رنگی، عنوانها سرخ، ۲۹ ص.

0

زبدة الاوراد : اوراد سهروردیه (منتخب)

در ص : ۵۶۶ گذشت.

870

زبدة السالکین

از **احمد خواجکی کاسانی**، بنگرید به : رسایل کاسانی، در همین بخش.

1589 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۲۱ «رسایل کاسانی» (ص ۷۳۹-۷۷۵).

871

السائر الحائر الواجد الی الساتر الواحد الماجد

از **نجم الدین کبری**، احمد بن عمر **خیوقی** (م ۶۱۹ه./۱۲۲۲م.). ترجمهٔ «رسالة الهائم الخائف من لومة اللائم» خود اوست، در ده شرط سلوک.

آغاز: سپاس مر خداوندی را که خلق را از عدم به وجود آورد و بعضی بر بعضی.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۸۷.

1590 ۳۹۳ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۹ه.ق. با تاریخ ۹۰۰ه.ق. در مجموعه (ص ٤٤-٦۱) هامش. (تسبیحی ۲ : ٤٥۹-٤۷۸) ن.

872

سارگیتا : ترجمهٔ . . .

پرسشهای ست از ارجن و پاسخها از سری کرشن (خدا). دربارهٔ اوصاف و صورت مقام اونگ.

آغاز: سارکیتای فارسی. ارجن عرض نمود که ای پرکهوتم اوصاف اونگ و صورت مقام او بشنیدن آن همه عزم دارم، بمن فرمایید. سری کرشن فرمودند.

1591 ٦۲٦ : نستعلیق شکسته آمیز، با تاریخ ٦٥ تا ۱۲۸٤ه.ق. در مجموعه. ش ۹ (ص ۸۷۳-۸۷٦). در پایان آن آمده: تمام شد سارگیتا نقل از چاپه مارچ ۱۸۲٦م.

873

سبع سنابل

از **عبدالواحد** ابراهیم **چشتی**. در هفت سنبله: سنبلهٔ ۱- عقاید مذاهب، ۲- پیری و مریدی و حقیقت و ماهیت آن، ۳- ترک، قناعت، توکل و تبتل، ٤- درویشان و حسن اخلاق ایشان، ۵- خوف و رجا، ٦- حقایق وحدت و ظهور آثار معرفت و محبت، ۷- متفرقات.

در پایان سنبلهٔ هفتم، عنوان «فصل» آمده: قاضی **حمید الدین ناکوری** رساله ای در تعریف خواجگان چشت نبشته است، و آنرا «سیر المشایخ» نام نهاده، و این فقیر اندک از آن را در اینجا می آورم. آنگاه هفده «سیر» یاد می کند: سیر ۱- در تعریف حضرت علی، ۲- در تعریف خواجه حسن بصری، ۳- خواجه عبدالواحد (ق ه)، ٤- خواجه فضیل عیاض، ۵- خواجه ابراهیم بلخی، ٦- خواجه حذیفهٔ مرعشی، ۷- خواجه بهیرهٔ بصری، ۸- خواجه علوی دینوری، ۹- بو اسحاق شامی، ۱۰- ابو احمد فرشانه، ۱۱- ناصر الدین ابو محمد چشتی، ۱۲- ناصر الدین ابو یوسف چشتی، ۱۳- مودود چشتی، ۱۵- عثمان هارونی، ۱٦- معین الدین چشتی، ۱۷- خواجه قطب الدین بختیار کاکی.

آغاز: عنوان جمیع حمد خداوندی را که زنده گردانید اراضی قلوب بباران عنایت، و بیرون آورد . . . اما بعد، میگوید . . . مفلس بی مایه عبدالواحد ابراهیم مزارعانی.

1592 ۱۳۵: شکسته نستعلیق، سدهٔ ۱۳-۱٤ه.ق. آغاز در سنبله یکم افتاده: تصدیق کرد، کلیمی سبز پوشیده پیش رسول . . .، عنوان و نشان سرخ، ۲٤۰ ص (تسبیحی ۱: ۲۲۵-۲۲۷).

874

سخنان خواجه بهاء الدین نقشبند: سخنان ترمذی

دانسته نشد سخنان کدام یک از آن دوست.

از ناشناس، که در دیباجه یکبار از کسی به حضرت خواجه محمد علی حکیم ترمذی یاد می کند ، و پس از آن بندهایی ست بدون عنوان ، که با دایرهٔ شنگرفی مشخص می شوند ، و پس از آن نشانی سخنی از ایشان در تفسیر آیتی و یا حدیثی و یا مسئله ای از مسایل تصوف آورده شده ، آنگاه آن سخنان گزارش می شوند.

آغاز : الحمد لولیه و الصلاة علی نبیه حضرت ایشان (ق ه) می فرمودند از احادیث نوادر الاصول است: جددوا ایمانکم بالله ـ حضرت خواجه محمد علی حکیم ترمذی قدس الله روحه فرمود که امر نبوی شعر است.

1593 ۵۸۶۶ : نسخ پخته ، قوام الدین عبدالله ، ۹۴۶ه‍.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۲٤۲-٤۵۶) بدنبال «انیس الطالبین وعدة السالکین».

875

سخنان زین الدین خوانی

از **زین الدین خواقی** ، ابوبکر بن محمد (م ۸۳۳ یا ۸۳٤ یا ۸۳۸ه‍.ق.). که در هرات به خاک سپرده شد، است.

به نثر و نظم شیوا ، در پند و اندرز و مسایل تصوف. نسخه های پاکستان دست کم در سر آغاز با یکدیگر جدایی دارند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۸۸ - تاریخ نظم و نثر ، نفیسی ۱ : ۲۶٤.

1594 ۳۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ه‍.ق. با تاریخ ۹۰۰ه‍.ق. در مجموعه (ص ۸۲-۹۰) هامش. آغاز: صد سال سر خویش اگر خلق کنی ـ وندر بر خویش جامه و دلق کنی . . . کار سالک به صدق و اخلاص انجام یابد ، یک روزه عمل . . .

876

سخن با درویشان

بیست و هشت سخن کوتاه و داستان مانندی ست روان از زبان درویشی، پند آمیز و عرفانی.

آغاز : سخن با درویشان. درویشی فرمود که بسیار کتابها خوانده ام ، از آن چهار سخن برگزیدم. یکی آنکه ای نفس من اگر طاعت.

1595 ۶۲۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، با تاریخ **۵۶-۱۲۸۴** ه‍.ق. در مجموعه، ش ۷ مجموعه (ص ۸۵۷-۸۶٤).

877

سراج السالکین

از **سراج الدین عبدالله** ، که برای ادای حج می رفته ، در راه برای خود از آیاتها و سخنان مشایخ و کتابها و افواه پیران این کتاب را گرد آورده است ، در دو بخش است : اعمال الاول حاوی نودونه نام : مسبعات عشر ، ذکر ، اشراق و ذکر های دیگر. اعمال ثانی برای تزکیه ، تصفیه ، تجلیه ، دعوت بر عمارت باطن، حاوی ذکرها و دعاها ، رد سحر ، مراقبتها و سروده ها ، طلسمات.

آغاز : الحمدلله الذی خلق الخلق اظهارالقدرته و سببالمعرفته. کما قال کنت کنزا مخفیا . . .

1596 ۷۹۶ : نستعلیق و ثلث خوش ، محیی الدین بن محمد صادق بن شیخ عبدالفتاح ، ۱۲ جلوس اورنگ زیب ، دو شنبه ۲۰ ذیعقده **۱۰۷۹** ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، با دو سرلوح زرین در آغاز دو بخش ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۷ راه به زر و رنگها، کمند لاژورد، ٤۸۸ ص (تسبیحی ۳ : ۲۶۳-۲٦۵).

878

سراج العارفین

از **محمد بهادر خان سنبهلی**، که پیامبر (ص) در حال انکشاف به وی دستور داده بود. به زبان ساده به نام سراج العارفین، در دوازده باب نگاشته است: ۱- در بیان ذکر، ۲- صحبت پیر، ۳- در بیان شغل، ۴- فکر، ۵- تصور، ۶- دیدار خدا، ۷- بیان روح، ۸- رؤیت رسول، ۹- نفس، ۱۰- حالت فقر، ۱۱- نماز تهجد و اشراق، ۱۲- فرشتگان و شیاطین.

آغاز: حمدله. صلاه. اما بعد و ثنا چنین گوید گج مج زبان محمد بهادر خان متوطن سرای ترین بلدهٔ سنبهل، که . . .

1597 ۱۱۳۳: نستعلیق ریز خوش، پیرامون ۱۳۱۴ه‍.ق. ش ۲۹ مجموعه (ص ۳۸-۶۵)، عنوان و نشان شنگرف.

879

سر اکبر: اوپنشاد: ترجمهٔ اپنکهت

از **داراشکوه**، محمد پسر شاهجهان پادشاه، (۱۰۲۴ه‍/۱۶۱۵م - ۱۰۶۹ه‍/ ۱۶۵۹م). ترجمه ای ست از اپنکهت، که مجموعه چند کتاب مقدس هندوان است. که در مدت ششماه، تا ۲۶ رمضان ۱۰۶۷ه‍./۱۶۵۷م. از زبان سانسکریت به فارسی درآورده است. حاوی مسایل عرفان و تصوف و توحید هندوان است. به کوشش دکتر تارا چند و آقای جلال نایینی در ۱۳٤۰خ چاپ شده است.

آغاز: . . . حمد ذاتی را که نقطهٔ بای بسم الله در جمیع کتب سماوی از اسرار قدیم اوست . . .

1598 ٤۰۶۱: نسخ خوش (در ٤۶ اپنکهت) سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. و نستعلیق پخته (در اپنکهت ٤۷-۵۰) ۱۲۳۰ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، نخست دیباجه و

سپس ، پنجاه اپنکهت است و سر آغاز هر یک آرایشهای ساده ای به زر ، و در آغاز یک سرلوح زرین ، عنوان و نشان شنگرف ، مصحح، جدولبندی ۵ راه به زرو رنگها ، ۶۹۱ ص.

880

سر الحقیقه

از **شاه داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی.

1599 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۶۳ «**رسایل شاه داعی**» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ ه.ق. (ص ۶٤۲-۶٤۳ هامش).

881

سلک السلوک

از **ضیاء الدین نخشبی** بدیوانی **دهلوی** (م ۷۵۱ه/۱۳۵۰-۱م). در درویشی و سلوک. در دیباجه نام نگارنده و کتاب آمده و گوید همهٔ مطالب این کتاب دربارهٔ عشق و فریفتگی ست ، با ترتیب ظاهری سروکاری ندارد ، بلکه نظم باطنی برقرار است ، و هیچ مطلبی جز سلوک در بر ندارد ، در ۱۵۱ «سلک» ، سلک ۱ـ در بیان توبه ، ۲ـ مقام ، ۳ـ حال ، ٤ـ وجد ، ۵ـ تواجد ، ۱۰ـ صحو و سکر . . . با سر بندهای «بشنو» ، آمیخته به نظم.

آغاز : حمدی که از عطر روایح و ارواح اولیاء معطر گردد ، مراحدی را که اولیای او را.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۹۹.

1600 ٤۰۵٤ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۵۸+۱۲ ص.

1601 ۱۴۵۶ : نسخ پخته ، عبدالصمد بن عبدالکریم ، شوال ۱۰۹۰ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : خود اگرچه ترتیب . . . ، عنوان و نشان شنگرف، ۳۷۸ ص.

1602 ۳۱۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، برگها آشفته و شاید میانه نیز افتادگی داشته باشد. عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۷ راه ، ۶۸ ص.

1603 ۳۳۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۲٤۰ ص. (تسبیحی ۲ : ۲۵۱-۲۵۲).

1604 ۵۰٤۳ : نستعلیق پخته ، محمد قلی و فتح خان ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۹۶ ص.

1605 ۶۲۲۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۲۸ ج ۲ (۳ محمد شاهی) ۱۱۳۳ ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده ... قیل لرسول الله (ص) ما الفقر ؟ . . . آبخورده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۰۰ ص ؟

1606 ۸۷۶ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٤ راه ، به زرد و مشکی، ۲۳۸ ص (تسبیحی ۳ ۳ : ۲۷۳-۲۷٤).

1607 ۲۸۲۳ : نستعلیق پخته ، معراج الدین احمد قادری حنفی شاذلی حقی ، ۱۶ ج ۱/۱۳۰۹ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤۰-۱۵۶) ، آغاز برابر نمونه.

882

سلوک خواجگان

از **دوست محمد فالیزکار** ، که کم یا بیش ۵۰ سال از معتکفان آستان «سلطان طریقت و برهان حقیقت» بوده ، و بندگی شیخ الاسلام شمس الحق والدین حضرت خواجه احمد کاسانی (بنگرید به : **رسایل کاسانی** ، در همین بخش) را داشته است (دیباجه).

در چهار مقدمه : ۱- در بیان توبه ، ۲- دوام وضو و نماز های زیادتی ، ۳- ذکر و شرایط آن ، ٤- در بیان طریقت.

آغاز : الحمدلله المتفرد بجلاله و جبروته ، المتعزز بذاته و جماله ، المتنزه بصفاته و اسمائه . . . چونکه طریق شریف حضرت خواجگان.

1608 ۵۳۷۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغازبرابر نمونه، (ص ۱-۱۱)، سپس مسایل و پراکنده های فقهی.

883

سلوک نقشبندیه : در بیان . . .

از **غلام احمد معصومی احمدی** نقشبندی. به خواهش «صاحبی احمدی از مخلصان صادق الاعتقاد و مریدان پاک نهاد».

آغاز : حمدله. صلات . . . اما بعد ، میگوید . . . فقیر غلام احمد صیفی معصومی احمدی نقشبندی . . . که این سطری ست چند علی الاجمال در بیان سلوک حضرات نقشبندیه.

1609 ٤۳۵۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۱۲ ص.

884

سلوک نقشبندیه : رساله در . . .

از **محمد رفیع الدین** بن محمد شمس الدین بن محمد تاج الدین نقشبندی قادری مشرب **قندهاری** لاکنی (دکنی) ، به خواهش برخی از دوستان، سلوک طریقهٔ نقشبندیه را ، در یک مقدمه و یک باب و یک خاتمه نگاشته است (دیباجه) : مقدمه دریازده کلمه مصطلح پیران این طریقت ، باب در سلوک این خانواده ، و

خاتمه در بعضی از اعمال پیران این سلسله. که در ع ۱۱۹٦/۱ھ/۱۷۸۲م. در بندر مبار که سورت به انجام رسیده است.

آغاز: الحمدلله الذی علم الانسان ما لم یعلم ، و صلی الله . . . اما بعد ، بندهٔ ضعیف خاکپای سالکان طریق متین ، فقیر محمد رفیع الدین بن . . .

1610 ۷۸۱۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۲-۱۵۱) ، در پایان ترقیمه چنان است که گویا نسخه به خامهٔ نگارنده در ۱۱۹٦ھ.ق. باشد.

0

سلوکیه : ده اصل

885

سماع : رساله در . . .

از **خواجکی کاسانی** ، بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش.

1611 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ھ.ق. ش ۲ «رسایل کاسانی» (ص ۳۳۰-۳٦۸).

886

سماع : غنا

از **غلام شاه عثمانی**. در اباحت غنا.

بنگرید به : فرهنگ واژه های بوستان ، و تعلیم نامه (دستور زبان) ، در

همین فهرست.

آغاز: الحمدلله لولینا والصلاة علی نبینا. اما بعد، فیقول غلام علی شاه عثمانی ... باعث بر این آنکه بعضی از علماء بودند که می گفتند تغنی حرام است.

1612 ۶۶۴۶ : نستعلیق، ۲۷ محرم ۱۲۷۱ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۳۳-۱۴۴). در پایان ترقیمهٔ نگارنده هست.

887

سواد الوجه

از احمد **خواجگی کاسانی** (بنگرید به: رسایل کاسانی، در همین بخش). با شرح حدیث الفقر سواد الوجه فی الدارین آغاز می شود، و از تعلق و وابسته شدن انسان، و فقر که بی نیازی باشد سخن میگوید. و زندگانی پیران را به صورت داستانهای کوتاه یاد می کند، به نثر آمیخته به نظم، و اینگونه اندیشه ها: بالاتر از سیاهی، رنگ دگر نباشد ـ ما ترک سر بگفتیم، تا درد سر نباشد ـ چون به بی رنگی رسی کان داشتی ـ موسی و فرعون دارند آشتی ... بی ما بخودش نظر نیامد ـ از ما بجزین هنر نیامد ... او به ما محتاج و ما محتاج نه ـ عاشقان را به ازین معراج نه.

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین به انوار جماله و جلاله و طهر نفوس السالکین بتجلیات اسمائه ... قال النبی (ع) الفقر سواد الوجه فی الدارین ...

1613 ۲۲۶۲ : پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ٤ «رسایل کاسانی» ص ۱۹۶-۲۱۱)، آغاز برابر نمونه، با سرلوح اکلیلی، و جدولبندی شده.

1614 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۱ . «**رسایل کاسانی**» (ص ۵۷۰-۵۸۲).

888

سؤال و جواب : کوشت شاهزاده دارا شکوه

پرسشها از **داراشکوه** (۱۰۲۴ - ۱۰۶۹ه/۱۶۱۵ - ۱۶۵۹م). پاسخها از **لال بیراک** هندو. سؤالهایی و جوابهایی ست عرفانی ، آمیخته با واژه ها هندی. اینک چند نمونه : عزیز در ماهتاب روشنی چیست و سیاهی کیست ؟ عزیز هرگاه بندگی بنده قبول و یا ناقبول باشد ، چطور دانسته شود ؟ عزیز بت پرستی در عالم هند چیست ؟

آغاز : سؤال ، عزیز که تا دو یند چگونه فرق توان کرد ؟ جواب کامل آنکه چنانچه پادشاه و حکیم، پادشاه یعنی ناد و حکیم در معنی بیدست. سئوال عزیز آنکه از دار کامه شریف آدم در بهشت داخل میشود.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۱۶ و ۱۲۱۳.

1615 ۱۹۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۴-۹۶)، عنوان و نشان شنگرف در پایان آمده است: تمام شد نسخهٔ کوشت شاهزاده داراشکوه که سؤال کرده و جواب کامل از بابالال بیراک . . . است.

889

سؤال و جواب

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی (۲) در همین بخش .

1616 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۶ «رسایل میر سید علی» (ص ۳۷۹-۳۸۲). انجام افتاده.

890

سؤال و جواب

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

آغاز : بسمله. سؤال اول آنکه سبب آفرینش چه بود، و سبب مقدم بود بر آفرینش و یا آفرینش بر سبب.

1617 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ۸ مجموعه ۴۳ گفتار از همو (ص ۹۸-۱۰۱).

891

سوانح العشاق : السوانح فی العشق

از شیخ احمد غزالی طوسی (م۵۱۷ یا ۵۱۸/۲۳ یا ۱۱۲۴م). دربارهٔ عشق، برای عین القضات همدانی (م ۵۲۵ه./۱۱۳۱م.) ، در شصت فصل کوتاه نگاشته است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۰۳- مشار چ ۲ ؛ ج ۳ : ۳۰۷۸

1618 ۸۰۸۷ : نستعلیق تحریری ، فقیر دین محمد، سمت ۱۸۹۶ب/۱۲۵۵ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۷۱-۲۴۰) ، آغاز دو فصل افتاده : ف. سوم که روح عشق را چون زمین بود تا شجرة العشق . . . ، عنوانها نانویس ، در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

892

سیر الطالبین

از میر سید **علی همدانی**. بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1619 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز ، ش ۲۷ مجموعه رساله های او ، نوشتهٔ ۸۵۱ھ.ق. (ص ۶۶۵-۷۱۹) ، جدولبندی ۵ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

893

سیر مقامات

از **عبدالجلیل لکهنوی** (لکهنوی؟ بلگرامی)، که نام وی در دیباجه ها نیامده است. در آن آمده : چون عبدالجلیل در فکر عبد و جلیل در آمد ، به جز جلیل هیچ نیافت. و گاهی نام عبدالجلیل در آغاز و یا پایان از نویسندهٔ نسخه های پاکستان آمده است.

شمارهٔ بخشها در نسخه ها گوناگون یاد شده است. برخی ۲ و برخی ۳ فصلی اند. دو فصلی آن : ۱- در شرایط فقر ، ۲- در ذکر ، هفت تخته ، سپس پنجاه مراقبت. و سه فصلی آن : ۱- در شرایط فقر ، ۲- در اذکار ، هفت تخته ، ۳- مراقبت ، پنجاه مراقبت، که چله نشینی و ریاضتهاست.

آغاز : الحمدلله دائما و الصلاة علی نبیه قائما. بعد هذا گفته می آید ، رساله سیر مقامات ، از برای طالبان خدا ، تا خدا را بخود جویند ، چونکه جویندهٔ خدا بخودی هرگز بخدا نرسد.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۰۵ .

1620 ۳۶۵۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۱۵ھ.ق. در پنج بخش ۱- شرایط سلوک ، ۲- اذکار ، ۳- مراقبت ، ۴- مشاهد ، ۵- مقامات ، ش ۱۴ مجموعه (ص ۵۸۳-۶۱۰) ، آغاز نزدیک به نمونه ، سپس مکتوبات مجدد الف ثانی.

1621 ۳۴۹ : نستعلیق ، ملا محمد سرور ، ۱۲۷۵ھ.ق نام عبدالجلیل از نویسندهٔ نسخه در سرنامه آمده است. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰۶۲-۱۱۱۳) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف و جدولبندی ۳ خطی و کمند بندی شده.

0

سیر و سلوک : طریقهٔ نفس

894

سیر و سلوک : رساله در . . .

ناشناخته.

1622 ۶۲۲ : نستعلیق، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۳ مجموعه (-۲۳۳). آغاز آن نامشخص انجام: تمام شد رسالهٔ سلوک و اسرار قادری (ف. تسبیحی ۳: ۴۹۰-۴۹۳).

895

شراب طهور : شرح غزل عراقی

از **عبدالله** واعظ **ملتانی** ، بدستور مولانا مولوی خدا بخش ملتانی ، برای دفع شبهات ، در شرح غزل مولانا فخر الدین عراقی : نخستین باده کاندر جام کردند ـ ز چشم مست ساقی دام کردند.

آغاز : الحمدلله الذی انعم المؤمنین ابرار ـ و سقاهم ربهم شراباً طهورا ، فوقاهم من الشرور . . . اما بعد میگوید فقیر مسکین ملا عبید (عبد ؟) الله ملتانی، که چون فقیر.

1623 ۲۹۸۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۷-۱۱۰).

0

شرح ابیات خان : ابیات خان (شرح)

در بخش منظومه ها خواهد آمد.

0

شرح اسرار : خلافت انسانی

896

شرح الله اکبر

از **عین القضاه همدانی** (م ۵۲۵ھ/۱۱۳۱م.). در سه اصل : ۱- در شرح این نظر که ما فی الوجود الا الله ، ۲- در بیان این نظر که ما فی الوجود الا الله و افعاله ، ۳- در بیان آن که ما فی الوجود الا الله و افعاله و صفاته.

آغاز : این هفتم نوشته است ، در شرح الله اکبر ، و هنوز برادران عزیز . . . دانستی ست که چون یکی بیش نیست هر چه غیر آن یکی ست حادث است.

1624 ۵۲۵۰ : نسخ پخته ، با تاریخ ۱۰۰۳ھ.ق. در مجموعه ، ش ۶ (ص ۲۲۰-۲۲۷).

0

شرح بیتی از . . .

در بخش منظومه‌ها و شروح آنها بدنبال نام متن (دیوان یا مثنوی) خواهد آمد.

0

شرح تسویه : فصوص الحکم (شرح)

0

شرح رباعیات جامی : وحدت وجود

در بخش «منظومه ها و شروح آنها» خواهد آمد.

897

شرح کلمات وافیات زاکیات

از **عبدالله**، مقلب به **خلیفهٔ خویشگی** چشتی. در دیباجه می نویسد که برخی از مشایخ کتابهای خود را به زبان پشتو می نوشته اند، از آن میان آخوند درویزه و فرزنداو عبدالکریم که «مخزن الاسلام» را به آن زبان نگاشته بودند، و چون فهم آن بر افغانان هم مشکل می بود، من این کتاب را به نام «شرح کلمات وافیات و نکات زاکیات» در شرح سخنان ایشان نگاشتم ذوم اینکه حاجی آخوند الهداد مهمند می خواست که آن مطالب شرحی شوند.

سخنان عرفانی ست به پشتو که به فارسی گزارش شده اند.

آغاز: پس از حمد بی مثل و ثنای لایحصی خداوند جل و علا، پس از درود نامحدود حضرت رسول سید الورا، میگوید بنده . . . عبدالله الملقب بالخلیفه الخویشکی الچشتی.

1625 ٤٧٣٤ : نستعلیق خوانا، خسته حال ؟، سه شنبه ۱۲۴۳ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (۲۰-۱۳٤).

898

شطحیات

از ناشناس. با عنوانهای «شطح»، که بدنبال هر عنوان گویندهٔ آنرا نام

برده است. در ص یکم چنین آمده: شطح یوسف بن حسین رازی (رح). ابوالحسین دراج روزی بدیدن وی آمد، از هر که حال وی پرسید گفتند که با آن زندیق چکار داری؟ چون او را یافت، در حال سماع پرسید، بیتی بیاد داری؟ خواندم. در سماع بشورید و طوفان از چشم وی روانه شد، و گفت عجب مدار که مرا زندیق گویند، از صبح تا حال قرآن می خوانم اشک از چشم من نیامد، یک بیت که تو خواندی دیدی چه حالی ظاهر شد. سپس شطح ابوبکر واسطی، شطح شیخ حسین دهدهه، که در مجلس حاضر بود، دیوان حافظ را گشاد، این غزل برآمد: چشمهٔ چشم مرا ای گل خندان دریاب - که به امید تو خوش آب روانی دارد. بعد از آن کتاب را بر زمین زد و گفت: حافظ هم مانند پیر زالان گریه کنان مرد... واسطی گوید: هر که نفس خود را ملامت کرد با خدا شریک گرفت، رباعی: چون فاعل خیر و شر خدارا دیدی - دیدی‌گنه از خویش وگنه‌گار شدی.

در پایان رساله آمده: چون بعضی خواهش نمودند که به جهت موافقت این گروه و الاشطحی از خود هم داخل این رساله نمایم، گفتم:

شطح من این است که میگویم: شطحها شطح من است.

1626 ۶۷۱۸: نستعلیق شکسته آمیز، محمد عالی بخت ولد فیروز بخت بن شاه عالم پادشاه، از عنایت مولوی محمد سالم گرفته تحریر نمود، ۳۰ جلوس اکبر پادشاه (۱۲۵۲ ه‍.ق. ؟). آغاز افتاده: الثقلین رفته از این اشارات پرسیدم... (ص ۱-۷۸)، عنوان و نشان شنگرف.

899

شق القمر

از صاین الدین ترکهٔ خجندی اصفهانی، علی بن محمد (م ۸۳۵ه‍./۱۴۳۲-م.). در پایان «تمهید القواعد» خود از آن یاد کرده است. و در دیباجهٔ آن میگوید، روزی گذرم بر مدارس علوم رسمی افتاد، و دیدم که در بحث شق القمر بساط مناظره گسترده اند، خواستم در بارهٔ آن تحقیقی بنگارم، و آنرا به نزدیک

هفت گروه شرح کردم : ۱- اهل ظاهر یعنی محدثان ، ۲- اهل ظاهر که از مرحلهٔ تقلید گذشته اند ، که ایشان را حکما و متکلمان خوانند ، ۳- حکمای اهل ظاهر و متاخران ایشان ، ٤- حکمای قدیم ، اشراقیان ، ٥- محققان صوفیه و اهل شهود ، ٦- رمز خوانان حروف (حروفیان) ، ۷- مرتبهٔ الولی الالباب والابصار.

آغاز: الحمد لولیه و الصلاة علی نبیه و علی آله و صحبه . . . اما بعد ، روزی از روزها ، که به یاری دولت و اقبال ، و همراهی ایشان.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲٦۱ - ذریعه ٤ : ٤٣٤ و ۹۹ : ٥۷۱ و ١٤ : ۲۰۹ - سبک شناسی ، بهار ۳ : ۲۳٦.

1627 ۷۱٦۱ : نستعلیق پخته ، ۱۱۱۲ه.ق. نام نگارنده در نسخه نیامده ، ش ۱۲ مجموعه (ص ٥۸۰-٥۸۹)، جدولبندی ٦ راه، عنوان و نشان شنگرف.

900

شلاق الجاهلین

از **محمد صابر صوفی** ، که یاد او در «رسایل محمد صابر» همین بخش گذشت. در پند و اندرزهای صوفیانه و سلوک و مقامات هفتگانهٔ صوفیان ، با سر-بندهای «بشنوای عزیزم» ، به نثر آمیخته به نظم ، با نقل سخنان پیران طریقت ، و سروده هایی از آنان و سروده هایی از خودش. نام کتاب در دیباجه و پایان آمده است. در پایان تاریخ انجام را چنین یاد کرده است : خرد گفتا بگو تاریخ سالش - بگفتم کن فکن «تاریخ باما» (۱۲٥٥ه./۱۸۳۹م.).

آغاز: حمدیکه لایق آن حی لم یزل و لایزال است ، بر سوید ای دل الانسان ضعیفاً نگنجد . . . بشنو ای عزیزم این کتاب را مسمی به شلاق الجاهلین نام نهادم.

1628 ۳۷۹ : نستعلیق پخته ، ۱۲٦۲ه.ق. ش ۱ مجموعه رسایل محمد صابر ، (ص ۲-۷۳). با یک سرلوح سادهٔ رنگی.

901

شمایل الاتقیا و محامد الاصفیا

از رکن **عماد دبیر**. در چهار قسم و هر قسم در چند بیان : قسم ۱- افعال حسنهٔ اصحاب طریقت و ، مقامات سالکان ، در ۵۱ بیان ، ۲- در بیان ارباب حقیقت از انبیاء و بالاخص اولیاء ، ۳۰ بیان ، ۳- اوصاف ذات و کیفیت حضرت الوهیت و چگونگی موجودات دیگر و حکم قضا و قدر ، و تبیین صفات وجودی ، چندین بیان ، ٤- صفات مهتر آدم و فضایل آدمیان ، چندین بیان.

نخست فهرست کتابهایی ست در تفسیر ، سخنان بزرگان ، احادیث ، تصوف ، و فقه و نام نگارندگان آنها ، که در متن از آنها بهره برده است . و در متن نیز نام کتابها جابجا آورده شده است.

آغاز : . . . ستایش و ثنای بیعدد ، مانند شبنم و شمایل اتقیا و اصفیا ، حمد و ثنای بیحد ، چون خصایل و ضمایر اولیاء . . . حقیر رکن عماد دبیر بر ضمیر. . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۶۳.

1629 ٤۸۳۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. نخست فهرست بخشها و سپس آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، ٤٥٤ ص.

1630 ۲۵۱۸ : تحریر خوانا ، شیخ میرزا ، ۳ عاشورا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۵۰ ص.

0

شواهد : محبت باری

902

شمس العارفین : مشکل گشای حضور نما

در دیباجه میگوید : گزیده ای ست از «کلید توحید» و «قرب دیدار» و

«مجموع الفضل» و «عقل بیدار» و «جامع الاسرار» و جزا انها نگاشته های سلطان باهو، در علم تصوف و سیر و سلوک. (بنگرید به: رسایل سلطان باهو، در همین بخش). به نام «شمس العارفین» مخاطب به «مشکل گشای حضور نما» در هفت باب: ۱- فضیلت این کتاب، ۲- ذکر و فکرت و علاج دل سیاه، ۳- مراقبت و مکاشفت، ٤- فنا فی الشیخ و فنا فی الله، ۵- شرف ملازمت در مجلس محمدی، ٦- دعوت اهل قبور، ۷- در متفرقات.

آغاز: الحمدلله الذی نور قلب العارفین بالهدایة و العرفان، و شرح صدور الصادقین . . . بعده شروع می کنم بعون الله . . .

1631 ۹۲۲ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۹۲ ص (تسبیحی ۳ : ۳۱۱-۳۱۲).

1632 ۳۵۰۵ : نستعلیق پخته، محمد قادری، شنبهٔ ۹ صفر ۱۲۲۲هـ.ق. در مجموعه (ص ۱۳۰-۲۲۲)، آغاز برابر نمونه، در پایان کاتب آنرا نگاشته همان سلطان باهو یاد می کند. نشان شنگرف.

1633 ۱۳٦ : نستعلیق شکسته آمیز، مهدی شاه، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ۸٤ ص. (تسبیحی ۱ : ۲۹۵-۲۹۷).

903

شیطان و وسوسه های او : رسالهٔ در . . .

از ناشناس. بنگرید به: رساله های میر سید علی، در همین بخش، ص: ٦٢٤

1634 ٤٤۰۹ : نستعلیق خوش ریز، ۲٦ مجموعه رساله های میر سید علی همدانی، نوشتهٔ ۸۵۱هـ.ق. (ص ٦٤٤-٦٦٤) جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها، عنوان و نشان شنگرف.

904

صلوات بر رسول (ص)

از کاشفی بیهقی، کمال الدین حسین بن علی سبزواری (م. ۹۱۰هـ/۴-۱۵۰۵م.) در یک مقدمه و فصلها و خاتمه ای. به نام سلطان خاقان. شاه ابو الغازی معز-الملک دین سلطان حسین. مقدمه در ایمان به پیغمبران، فصل در بیان حکمت صلوات بر حضرت رسالت پناهی، فصل در کیفیت صلوات، فصل در مواطن (مواقع) صلوات، فصل در فضایل و فواید صلوات (و در اینجا ص ۳۰، میگوید در این باب از اخبار و روایات و حکایات آنچه بنظر فقیر حسین بن علی الواعظ الکاشفی آمده بود در این اوراق ثبت نمود). فصل در مذمت تارک صلوات، فصل در آداب درود دهنده. خاتمه در صلوات متنوعه (۴۰ گونه).

آغاز: سپاس و ستایش، مر پادشاهی را که بفضل شامل و فیض کامل، انبیاء بزرگوار . . . رباعی: انبیا را کرده از خلق اختیار برهمه ـ احمد مختار را سلطان سرور ساخته.

1635 ۱۹۹۶: نستعلیق پخته، با تاریخ ۹۴-۱۰۹۵هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۳۶۱-۴۹۵)، با یک خطبهٔ عربی آغاز می شود سپس می گوید چون فهم زبان عربی دشوار بود، این کتاب را به فارسی می نکارم. آغاز: حقایق الاشیاء ثابته، والعالم حادیث. نام نگارنده در فصل سوم آمده است.

1636 ۱۴۵۳: نستعلیق پخته، ۱۲۲۸هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۷۸)، آغاز برابر نمونه، نام نگارنده در ص ۳۱ آمده، و در پایان کاتب افزوده «خواص صلوات رسول رب العالمین . . .».

905

طرب المجالس

از امیر حسینی هروی غوری، بن عالم (م ۷۱۸ یا ۷۱۹هـ/۱۸ یا ۱۳۱۹م). در پنج قسم: ۱- در بیان خلق و امر، ۲- آفرینش اصناف مردم، ۳- شرف

انسان ، ٤ـ در اخلاق حمیده ، ۵ـ اوصاف ذمیمه. و هر یک در چندین فصل.

آغاز: حمد و ثنای مر خدای را جل جلاله و عم نواله، آن صانعی که ذرهٔ.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۷۵ - ذریعه ۹ : ۱۰۰ و ۱۵ : ۱۶۰ - نفحات الانس ، چ تهران : ۶۰۵ - مشار چ ۲ ج ۳ : ۳٤٤۹.

1637 ۵۷۷۹ : نستعلیق پخته ، عبدالرسول بن میرزا شاه نیاز، ش ۲ مجموعه ای به خامهٔ همو (ص ۱۶-۱۰۲) مورخ ۱۲۲٤ ه.ق. با یک سرلوح ، و دیباجه ای از کاتب که در کتاب دست برده و پیشکش مقصود خان کرده است ، مجدول ، عنوان و نشان شنگرف.

906

طریق الارشاد

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجه نیاورده است ، در سیر و سلوک و آداب صحبت و پیری و تربیت مریدان و وظایف ، با عنوانهای «فصل» ، نخستین فصل : فصل چون به صدق ارادت صحبت صاحب دولتی را خواهد . . .

آغاز: حمدله. صلات. اما بعد . چون خواهد که در صحبت صاحب دولتی آید و پرورش یابد . . .

1638 ۳٤۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۷٤ ص. (تسبیحی ۲ : ۳۰۶-۳۰۷).

1639 ۳۳۰۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : و کم گشته اند از مابین خلایق . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۹۵ ص.

907

طریق الارشاد لتکمیل المؤمن والاولاد

از شیخ **فقیر الله هاشمی** (دیباجه) که در دیباجه میگوید : به اینجانب می

و سه طریق از مشایخ رسیده است، و نام آن ۳۳ گروه را می برد.

در سیر و سلوک و آداب و طریقت و آداب پیری، با عنوانهای فصل، نخستین فصل: فصل هر که دعوی محبت کند و خواهد، که این بروی لازم است . . .

آغاز: الحمدلله بجماله و جلاله، و الصلاة و السلام الاتمان . . .

1640 ۳٤٦: نستعلیق شکسته تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ھ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۸٤ ص. (تسبیحی ۲: ۳۰۷-۳۱۰).

908

طریقهٔ خواجگان نقشبند

از **مجدد الف ثانی**، **احمد سرهندی** (۹۷۱-۱۰۳٤ھ/۳-۱۵٦٤-۱٦۲٤ م). در دیباجه میگوید، رساله ای ست در بیان طریقهٔ علیهٔ حضرات خواجگان و شمه ای از کمالات آن بزرگواران.

آغاز: و لاحول ولاقوت الا بالله العلی العظیم. سبحانک لا علم لنا الاما. . . این رساله‌ای ست در بیان طریقهٔ . . . حرره . . . احمد بن عبدالاحد الفاروقی. . .

1641 ٤٧٤۳: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، ۱۷ ص.

909

طریقهٔ نفس: سیر و سلوک

از خواجه **عبیدالله سمرقندی** (نسخه های فارسی ۳: ۱۲۸٦). به خواهش والدین خود دربارهٔ «چیزی که سبب حصول معرفت شود» به نثر و آمیخته به نظم.

آغاز: رسالهٔ خواجه عبدالله (چنین است) سمرقندی در طریقهٔ نفس. . . الحمدلله الاحد بذاته و کبریائه الواحد بصفاته . . . بعد سبب تألیف این مختصر آن بود که والدین این فقیر.

1642 ۳۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ه.ق. با تاریخ ۹۰۰ با همین خامه در مجموعه (ص ۱-۳۰) هامش. (تسبیحی ۲ : ۴۵۹-۴۷۸).

0

طور معانی : شرح دیوان حافظ

در بخش دیوانها خواهد آمد.

910

عجایب العجایب

از **حسین بن فقیر محمد** (علی محمد). نام کتاب و نگارنده در دیباجه آمده است. احادیثی ست در غفله ، عقل ، علم ، جهل ، فقر ، حرص ، دین . . . با عنوانهای «فصل» بی شماره ، بیشتر به عربی و گاهی به فارسی.

آغاز: الحمدلله الذی اقام السماوات بغیر عمد ، و الصلات و السلام . . . قال الفقیر السائل . . . حسین بن فقیر محمد . . .

1643 ۶۷۸۵ : نسخ پخته ، میان فقیر محمد ، برکی واله ، سه شنبه سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام نگارنده در دیباجه حسین بن فقیر محمد است ، ۱۲۸ ص.

1644 ۶۱۱۶ : نستعلیق پخته ، در جتان جلالپور ، نویسنده می گوید در تمام عمر کتاب عربی ننوشته بودم ، ۵ ذیحجه ۱۲۶۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، نام نگارنده در دیباجه حسین بن علی محمد فقیر آمده است ، ۲۴۵ ص.

1645 ۲۶۳۶ : نسخ تحریر آمیز پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه. نام نگارنده در دیباجه حسین محمد فقیر یاد شده ، ۹۰ ۱ ص.

911

عرفان الحق

از محمد تسلیم قادری، به نثر آمیخته به نظم، در هشت باب : ۱- در بیان نه بطون ، ۲- در بیان هشت مستی ، ۳- در بیان هفت شغل ، ٤- شش غفلت ، ٥- پنج ذکر ، ٦- چهار وجود ، ۷- سه خلوت ، ۸- دو صفت ، یعنی بندگی و بنده. و هر باب در چند فصل.

آغاز : حمد خدایی که بالاتر از ثناست ، و نعت رسولی که صفتش مبراست چه گوید . . .

1646 ۱۷٤٦ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه ۲-۲۱٤ متن) ، عنوان و نشان شنگرف.

912

عرفان هندی : آتم درسی و باکران

با گفتگویی آغاز می شود : آتم درسی گفت من چه کسم و از کجا و چرا و چه قسم آمده ام ، و بعد از گذاشتن این قالب بکجا خواهم انتقال نمود ، و اصل من چه چیز است و واسطه ی خلقت و پیدایش من چیست؟ باسکران گفت ای فرزند اصل توان است که تمام موجودات است ، نه از جایی آمده‌ای و نه جایی خواهی رفت ، مثل کوه قایم و متمکن هستی ، و معدوم شدن اطوار قالب است . . . و تا پایان گفتگوی فلسفی آندو دنبال می شود. به فارسی روان.

آغاز : آتم درسی گفت که ای مرشد کامل ازیمن مرحمت شما آنچه حقیقت

بدیو تاور کهیران بزرگ سزاوار دانستن باشد دریافته ام ، لیکن یک وهم که از ادراک فهم من متجاوز است در دل من باقی ماند.

1647 ۱۴۹۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ﻫ.ق. (ص ۴۶۰-۴۸۶).

913

عشق : رساله در . . .

نامبوب ، به نثر آمیخته به نظم. در پایان آن آمده : من بیچارهٔ حزین بی‌تسکین ، سگ گرگین غریب مسکین ، که در گفتار قوی و در کردار ضعیف ، در عهد نا درست و در عمل سست . . .

1648 ۴۱۰۲ : نستعلیق پخته ، سراج الدین بن سید عمر بن میر عبدالله ، ۴ ذیحجهٔ ۱۰۴۰ ﻫ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۱۹) ، آغاز افتاده : قول خواجه حسن بصری (رح) صحیح است ، زیراجه او را.

914

عشق : رساله در . . .

به نثر آمیخته با نظم. روان و ساده : گه شرم کند فرشته از پاکی ما - گه خنده زند دیو زنا پاکی ما. و سروده هایی از سرایندگان شناخته شده بمانند سعدی.

آغاز : وقتی نشد از دیدن تو دیدهٔ ما سیر - الحق که در این شیوه چه نادیده‌گدائیم. چونکه خواست که در صحرای ظهور بساط محبت بگسترد و بگلش جهان بصف عاشقی و معشوق.

1649 ۱۴۴۴ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۶۹ ﻫ.ق. به همین خامه در دفتر ، ش ۶ مجموعه (ص).

915

عشق : فصلی در . . .

به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : فصل در بیان طلب محبت و عشق، بدانکه ای عزیز طلب چه دولتی است ، که هر کس را از آن نصیب نیست ، و گدا و شاه را میسر شود ، که از این نعمت در دامن گیرد.

1650 ۷٤۲٦ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲٤-۳٤).

916

عشق و عقل

چیزی بمانند «صحت و مرض» نوشتهٔ فضولی بغدادی ، و شاید همان باشد. (و بنگرید به : تن آدمی، در همین بخش : ۵۸٤).

1651 ۳۵۱ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۱۸۰ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱٤) آغاز و انجام افتاده.

917

عشقیه : خیالات العشاق

از قاضی **حمید الدین ناکوری** ، چشتی **بخارایی** ، محمد بن عطا (م ٦٤۳ یا ٦۷۸ه./۵-۱۲٤٦ یا ۹-۱۲۸۰م.) این رساله به چند تن نسبت داده شده است ، ولی باید از ناکوری باشد (ایوانف). نامبوب ، به نثر روان و آمیخته به نظم. نام رساله مناسب موضوع آن است ، با سر بندهای «**ای جان من**» : ای جان من !

این وجود عین یافت است ، هر که در این یافت نیافت ، هرگز نیافت. و این دیده برای دیدن است ، هر که از این دیده و در این دیدن ندید ، هرگز ندید.

آغاز : لا اله الاهو. درود بیحد بر آن ظهور که شهود ذات و مقصود صفات است ، و بر آل و اصحاب و پیران وی باد. بعد از آن ، کلمه ای چند، که از الهامات است نه عقلیات ، از جوش است نه از گوش، از برای ذوقیات یاران تحریر یافت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۸٤ - ذریعه ۹ : ۲۶۷.

1652 ۷۳۱۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، عبدالرحیم ، ۱۱۵۵ه.ق. (ص ۱-٤۳) ، موریانه زده ، نام نگارنده یاد نشده.

1653 ۵۸۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، محمد تقی شکر الله حالی ، ۱۰ رجب ۵، دارالخلافه ی شاهجهان آباد ۱۱۸۹ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده یاد نشده ، ۱۲٤ ص (تسبیحی ۲ : ۳۱۶-۳۱۸). ن.

1654 ۲۳۸٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز : حمدله. صلات. اما بعد ، این رساله ای ست در عرفان باریتعالی . . . ، در هامش به خامهٔ نویسنده نام نگارنده «قاضی حمید الدین سالک طریق حق. ارشاد العاشقین» آمده است (ص ۱۷-٤۸).

918

عشقیه : عشق نامه، تحفة القلوب، هدیة الارواح

از **عثمان انصاری** ، از گروه قادریان، که خدمت پیروی ولی برکی و خواجه باقی بالله سمرقندی (م ۱۰۱۲ه/۱۶۰۳م). رسیده و به آنها ارادت می ورزیده است. و از کتاب خود به نامهای بالا یاد می کند. در دیباجه گوید : هست عثمان دوستدار نبی - دوستدار چهار یار نبی.

در چهار باب : ۱- فقر ، ۲- تسلیم ، ۳- توکل ، ٤- ذکر ، سپس باب در احوال عاشق. با سر بندهای : ای درویش ، ای درویش دلریش ، نقل. به نثر

آمیخته به نظم.

بنگرید به : رسالهٔ عرفانی ، از عثمان نقشبندی ، در همین بخش.

آغاز : حمدله. صلات. بعد از حمد آن قادری که خاک را از لطف عمیم جان بخشید ، و بتشریف و لقد کرمنا . . . اما بعد ، چون در این جهان لطف الهی . . .

1655 ۵۹۸۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز در دیباجه افتاده : استمداد از . . . نموده و التماس دستگیری از پایمردی . . .، عنوان و نشان شنگرف، نام نگارنده در قسمت موجود دیباجه نیامده است ، ٤٤٤ ص.

1656 ۵۹۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارند را دارد ، ش ۱ مجموعه (ص ١٤-١٦٨) ، عنوانها شنگرف.

1657 ۷٦۷ : نستعلیق خوانا ، بابا محمد علی کشمیری ، در پیشاور ، ۱٦ محرم ۱۲۵٤ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام نگارنده در نسخه دیده نشد ، ۲۳۸ ص (تسبیحی ۳ : ۳۲۷-۳۲۹). غ.

1658 ۳۲۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، غلام حسین ، ۱۲۸۲ه‍.ق. آغاز. برابر نمونه ، نگارنده در دیباجه از خود به «عثمان بی نوا» یاد کرده ، و نیز بیتی : عثمان دوستدار نبی . . . ، ۲۵۱ ص.

919

عقاید مجدد الف ثانی

از **مجدد الف ثانی** ، احمد **سرهندی** (م ۱۰۳٤ه‍/۱٦۲٤م). با بحث از ذات و صفات باری آغاز می شود ، با دیدی فلسفی و صوفیانه ، و می رسد به پیامبری و کتابهای آسمانی و رستاخیز و خلافت با دیدی دینی و صوفیانه، آنگاه احکام و اسرار نماز ، روزه ، حج.

در پایان آمده : و تسوید این به کمال الدین حسین سپرده شد.

آغاز : الحمدلله الذی انعم علینا و هدانا الی الاسلام ، و جعلنا من امة. .

باید دانست که حضرت حق سبحانه منعم علی الاطلاق است ، اگر وجود است از جناب اقدس او موهوب است . . .

1659 ۳۸۶۲ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در ص. ع. آمده، (ص ۱-۲۲). سپس «لباس سیدالبشر» از همو.

920

عقل : رساله در . . .

از میر سید علی همدانی. بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1660 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز ، ش ۲۳ مجموعه رساله های او ، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۵۹۱-۶۱۲). عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۵ راه به زر.

921

عقل بیدار

از **سلطان باهو** بن با یزید محمد ، عرف اوان ، از قوم عوان (احمد آباد ۱۰۳۹-۱۱۰۲ه.ق.). (بنگرید به : رسایل سلطان ، در همین بخش).

نامبوب ، به نثر آمیخته به نظم ، در سیر و سلوک و فنا فی الله.

آغاز : هو الحی لا اله الاهو ، فادعوه مخلصین له الدین ، الحمدلله رب العالمین. قوله تعالی : ذلک بان الله معطا الذین آمنوا . . .

1661 ۴۹۸۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ (ص ۱-۱۰۹).

922

علم الیقین، عین الیقین، حق الیقین

از خواجه **باقی بالله**، بنگرید به : رسایل باقی بالله، در همین بخش.

1662 ۶۴۱۴ : نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ۱۰۶۴ه‍.ق. ش ۱۲ «رسایل باقی بالله» (ص ۱۲۰-۱۲۳).

923

عناصر اربعه

منسوب به امام **جعفر صادق**. اگر ترا پرسند که در وجود آدمی آب وآتش و خاک و باد کجا قرار دارند، بگو . . . اگر تراپسند که این وجود چند پرده دارد، بگو . . . اگر پرسند که این وجود از چند جزء آراسته شده است، بگو . . . و نیز دربارهٔ وجود و صورت، کیفیت نفس، دل، روح، احدیت، و واحدیت، عبادات، نماز، قبله، (اگر ترا پرسند که قبله چند است بگو پنج است : قبلهٔ بیت المعمور، قبلهٔ کعبه، قبلهٔ بیت المقدس، قبلهٔ کرسی، قبلهٔ عرش)، امام (اگر ترا پرسند امام چند است بگو پنج : امام جان، امام تن، امام عقل، امام فهم، امام دل).

آغاز : رسالهٔ امام جعفر صادق (ع) در بیان اربعة عناصر وغیره . . . سؤال اگر ترا پرسند که در وجود آدمی آب و آتش و خاک و باد کجا قرار دارند، بگو پوست . . .

1663 ۱۴۴۴ : نستعلیق خوانا، محمد حسن، با تاریخ ۱۲۶۹ه‍.ق. به همین خامه در دفتر، ش ۵ (ص ۱۲۴-۱۳۰).

924

عین الایمان

نام نگارنده زیر وصالی رفته است. رساله ای ست عرفانی نامبوب با سربندهای ای عزیز، به نثر آمیخته به نظم، نخستین عنوان «در بیان حقیقت توحید و حقیقت شریعت» سپس: حقیقت صدق، حقیقت اقرار و تصدیق، حقیقت خلق خلایق، روح محیط است بر اشیا . . .

آغاز: هو الموجود قبل کل وجود. حمدی که سزد بوحدت دوست ـ هم حامدی و محمودی زوست . . . سبحان من هو لا اله الا الله . . .

1664 ۱۷٤٦ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲-۲۱۰ هامش)، عنوان و نشان شنگرف.

925

عین الفقر

از **سلطان باهو.** بنگرید به: رسایل سلطان باهو، در همین بخش.

1665 ۳۸۰٤ : نستعلیق خوانا، عبداللطف، ۱۹۱۸ بکرمی /۱۲۷۸هـ.ق. ش ۱ «رسایل سلطان باهو» (ص ۲-۳۸).

1666 ۳۰۲۵ : نستعلیق پخته، خدا بخش، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ «رسایل سلطان باهو» (ص ۲۸-۱٥٤).

926

عین الکمالات

که به امر قطب الاقطاب مقرب درگاه سلطنت، شیخ علی شیر بن شیخ احمد

بن شیخ محمد زکریا. در معرفت مراتب کمالات نگاشته است. به نثر آمیخته به نظم. نام کتاب در پایان آمده است.

آغاز: حمد الله مرآن واجب الوجودی را که انسان را به تتق کتم عدم از نور ذات احدیت به صورت ملاحت و حسن از جمال وحدت به صحرای ظهور.

1667 ۴۸۳۰ : نستعلیق ریز خوانا، سدهٔ ۱۳-۱۲ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۹۵-۱۰۰) ، جدولبندی ۸ راه و کمند ۳ راه.

927

عين المحبه

از ناشناس ، که شاید نام او در قسمتی از دیباجه آمد که از نسخهٔ ما افتاده است. در این دیباجه می نویسد ، که من پیش از این دو کتاب بنام «عین الفقه» و «عین الاخلاق» در فقه و اخلاق نگاشته ام ، و این یکی را بنام «عین المحبه» می نگارم ، و آنرا بنام هیچ کسی نمی سازم ، و پیشکش شورندگان می دارم . . . حدیث عشق به اخبار ، در نمی گنجد - بیان شوق به گفتار ، در ، نمی گنجد . . . کلمات قدسی را تفسیر کردن جایز است ، اما رموز عشق را بیان کردن نه . . . چنانکه به ظاهر نماز و روزه عریضه است ، در باطن محبت و عشق فریضه.

به نثر آمیخته به نظم ، در عشق و دوستی ، با سر بندهای «عزیز من ، ای درویش ، ای برادر . . .»

و تا اینجا «عین الفقه» یعقوب نامی را می شناسیم ، که در لاهور ، در ۲۰ ذیقعدهٔ ۹۷۷ ه.ق. نگاشته شده است.

1668 ۵۲۶۴ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده : به توفیق حضرت عزاسمه ، در فقه کتابی موسوم به عین الفقه . . . ، نشانه‌ها و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، انجام افتاده ، ۲۴۴ ص.

928

عینیه : راز نامه

از **احمد غزالی طوسی** ، برادر حجة الاسلام غزالی ، در گذشته ۵۱۷ یا ۵۲۷هـ/۳۲ یا ۱۱۳۳م. نامه ای ست از وی به عین القضاه همدانی ، در سیر و سلوک و پندواندرز. (نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۸۹ - ف. مشار : ۳۵۲).

آغاز : سلام الله علی المجلس الاسمی اللمعی . . . ان هذه تذکرة فمن شاء اتخذ الی . . . اما بعد ، یا سید الکبراء قولا . . . اگر نه آنستی که سینهٔ آن خلاصهٔ عصر.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۸۹-مشارج ۲ : ۱۱۶۹ (تازیانهٔ سلوک).

1669 ۳۷۷ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۱۱ج۲/۱۲۳۴هـ.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۳ (ص ۱۰٤-۱۲٦) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

929

غوثیه : رسالهٔ . . .

از شاه **عبدالکریم** انصاری **لاهوری تلوی** ، نام وی و نام «غوثیه» در پایان نسخه آمده است. شرح الهامات غوث اعظم عبدالقادر گیلانی را می نماید ، با عنوانهای قال یا غوث الاعظم ، نخستین آنها : قال یا غوث الاعظم جعلنا الانسان مطیتی و جعلت سائر الاکوان مطیته . . .

بنگرید به : خیریه ، فتوح الغیب (مفتاح الفتوح) ، مکالمات غوث اعظم ، در همین بخش.

آغاز : ابتدا میکنم به نام خدا ، که رحمان است یعنی از کتم آدم جمیع مکونات را به مقتضای استعداد ایشان بر آورده . . .

1670 ۸۰۸۷ : نستعلیق تحریری ، دین محمد ، ۱۱ محرم ۱۲۵۶ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۸۹-۱۷۰) ، آغاز برابر نمونه ، در پایان بنام «رسالهٔ غوثیه» نامیده شده است. در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1671 ۱۱٦۳ : نستعلیق ناپخته ، سورت خان ، ۱۲۸۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٤-۹۲) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف. در پایان بنام «رسالهٔ غوثیه» نامیده شده است.

930

غوثیه : شرح . . .

گزارش همان سخنان است. از ناشناس. شاید یکی نباشند.

1672 ۳٦۷۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: و مغفور عاشق و معشوق اصول . . . ، الهامات به شنگرف و پس از ترجمهٔ فارسی آن قطعه ای به نظم مناسب حال آورده است ، ٦۰ ص.

1673 ۷٦۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز : وجودک حجاب بینی و بینک . . . ، نشانه‌ها شنگرف ، ٥٦ ص.

0

غوثیه

در این فهرست : خیریه ، فتوح الغیب ، مکالمات غوث اعظم.

0

فتوت نامه

در بخش فلسفهٔ عملی خواهد آمد.

931

فتوح الغیب (شرح) : مفتاح الفتوح ، غوثیه

متن از شیخ **عبدالقادر** گیلانی (٤٧٠-٥٦١ھ/١٠٧٨-١١٦٦م). گرد آوری فرزندش **ابوبکر** ، ابو محمد عبدالرحمان **گیلانی** (م ٥٨٧ھ/١١٩١م).

شرح فارسی آن از شیخ **عبدالحق محدث دهلوی** (٩٥٨-١٠٥٢ھ/١٥٥١-١٦٤٢م). که نام خود را در دیباجه نبرده است. به سال ١٠٢٣ (=مفتاح الفتوح). به انجام رسانده است : این شرح که مفتاح فتوح الغیب است ـ از غیب است ، او ، از آن بری از عیب است ـ **مفتاح فتوح** نام و تاریخ افتاد ـ در خاطر آنکه مظهر لاریب است . . . ، و به همان نام «مفتاح الفتوح» در ١٢٨٣ھ چاپ شده است.

آغاز : هذا کتاب مفتاح الفتوح ، سیدنا و مولانا . . . عبدالقادر الحسینی الجیلانی . . . قال والدی الشیخ . . . حمدله. همه ستایشها ثابت است مر خدای را عز و جل که پروردگار همهٔ عالم است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ٢ : ١٤٠٥.

1674 ٦٤٤١ : نستعلیق خوانا، محمد رفیع سهام مدرس، برای مطالعهٔ دوست محمد ولد محمد علیم ، ٢٩ ذیقعدهٔ **١١٥٦**ھ.ق. در موضع خانپور ، **آغاز :** حمدله. صلات. کتاب باصواب فتوح الغیب از مقالات محبوب . . . که در زبان عربی به مریدان خویش ارشاد فرموده اند ، ترجمهٔ آن شیخ عبدالحق . . . مفتاح الفقوح نام کرده . . . ، متن زیر خط مشکی ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٨٤ ص.

1675 ٨٠١٣ : نستعلیق پخته ، با مهر کندها «محمد ناصر ١١٨٢ھ.» آغاز برابر نمونه ، ٨ برگ در آغاز و ٤ برگ درمیانه نونویس ، ٣٦٠ ص. در فروردین ١٣٥٧ خ خریداری شده است.

1676 ٦٠٨٥ : نستعلیق و متن نسخ پخته ، محمد انصار الله ، **١١٨٩**ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ٥٢٨ ص.

1677 ٤٨٩٦ : نسخ پخته ، سدهٔ ١٢هـ.ق. آغاز (نخست پنج سطر است که باید از کاتب نسخه باشد) : حمدله. صلات اما بعد ، میگوید . . . ابو محمد فضل الله حنفی قادری پیشاوری بن ابوالفضل. . . سپس بمانند نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ٤٤٢ ص.

1678 ٢٧١٣ : نسخ و نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢-١٣هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، ٧٣٠ ص.

1679 ١٠٣٠ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، فقیر گل محمد بن میان غلام محمد «وشطری از دست یار محمد بن فقیر گل محمد مذکور» ، ٩ ج ١٢٤٣/٢هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٣ راه ، ٤٧٦ ص. سپس «آداب السلسله الجلیله القادریه» از محدث دهلوی در ٤ ص.

1680 ٣٤٩ : نستعلیق ، ملا محمد سرور ، ١٢٧٥هـ.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-١٠٥٩). عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ٣خطی و کمند بندی شده، آغاز برابر نمونه.

1681 ٧١٧٩ : نستعلیق تحریر آمیز ، فضل الدین نقشبندی ، ١٢ شعبان ١٢٧٨هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف ، ٣٦٥ ص. اندازه رحلی.

1682 ٢٩٩٠ : نستعلیق خوانا ، نور احمد بن فضل احمد بن شیخ احمد بن محبت خان عرف جابری انصاری ، رمضان سدهٔ ١٣هـ.ق. پاس خاطر مولوی محمد غوث ، آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ٧٣٢ ص.

932

تفسیر فتوح الغیب : فتوح الغیب (شرح)

عنوان ها نا نویس مانده. شاید شرح فتوح الغیب باشد.

آغاز : حمدله. اولاً و آخراً ، ظاهراً و باطنا ، عدد خلایقه و مداد کلماته. . . اما بعد ، فان الله انعم علی العباد . . .

1683 ۵۵۸۵ : نسخ ، سدۀ ۱۲ه.ق. (ص ۱۴-۱۷۸) ، پیش ازآن سروده‌های فارسی ، همراه یک مثنوی که بروزگار تیمور گورگانی سروده شده است.

933

الفج العمیق فی الاعتصام بحبل التوفیق

از **شیر محمد کاکیانی**. که در «بلیغ المناهیج ۱۱۸۱ یا ۱۲۱۲ه.ق. در چهارده باب نگاشته : ۱- در اخلاق و نسب پیامبر، ۲- مناقب یاران او، ۳- فی حق الروافض و مسئلة اللعن ، ۴- کافران ، ۵- مأکول و مشروب . . . ، ۱۰- وحدت وجود . . . ، ۱۴- صلوات بر پیامبر، و مسئلهٔ تشبیه ، خاتمه در شمارهٔ علوم سودمند و زیان بخش. هر چند این کتاب در ۱۴ باب تقسیم شده ولی جنگ همه گونه مسائل اعتقادی و فقهی وعرفانی ست. و عنوان فصول نمی‌تواند نشان دهندهٔ محتوای باب باشد.

آغاز : الحمدلله الذی بحمده یتسیر خفیات الاسرار . . . و بعد ، فیقول العبد . . . شیر محمد کاکیانی . . . هیهات عمر عزیزم ز دست رفت بباد ـ تاریخ کتابم در مناهج البلیغ کرد نهاد.

1684 ۱۰۵۰ : نستعلیق خوش ، سدۀ ۱۳ه.ق. عنوان و نشان شنگرف ، جدول چهارده خانوار صوفیان، دوایری که عوالم رانشان می‌دهند، صورت نعل حضرت پیامبر ، رنگی و زرین ، ۲۰۷ برگ.

934

فصوص الحکم : شرح . . .

متن از ابن عربی ، شرح از کسی که نام او را در دیباجهٔ بلند نسخه نیافتم، و میگوید در دههٔ اول محرم ۷۲۷ه.(۱۳۲۶م). در دمشق پیامبر (ص) را به خواب دیده که «فصوص الحکم» را به دست داشته اند، و از من خواستند که آنرا

شرح کنم ، و چون دیدم که شرحهای دیگران به عربی ست این را به فارسی ساختم.

پیش از آغاز به شرح مقدمه و فصلهایی ست : مقدمه در بیان تباین مشارب ارباب حال و تباعد مراتب اصحاب کمال. فصل ۱- در حضرات ذاتیه و مراتب کلیه ، ۲- در بیان اسماء و صفات ، ۳- در عوالم و حضرات ، محال و مطالع ، ٤- کشف سر ، مبداء و معاد . . .

آغاز : حمد و سپاس و ستایش بی حد و قیاس حضرت واجب الوجود معطی انواع فیضان فضل وجود را.

1685 ۵۳۵۹ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه، متن زیر خط شنگرف ، ۵۸۵ ص.

935

فصوص الحکم : شرح . . .

متن از همان ابن عربی ، شرح از ناشناس ، به فارسی. نخست یک نظم ملمع فارسی - عربی ست ، سپس شرح آغاز می شود.

آغاز : حمدله. صلاة. حبیبی سیدی یاذ المعالی - سوی الله عند شمسی کالظلالی - خیالی نقش بسته عالمش نام - نموده در خیالی آن جمالی . .

1686 ۱۸۸٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۹۹-۲۰۶)، انجام افتاده.

936

فصوص الحکم (شرح) : شرح تسویه

متن از همان ابن عربی ، شرح برخی از عبارتهای آن است ، از ناشناس ، که

نام خود را در دیباجه نیاورده و میگوید به عربی نوشته بودم و به خواهش اخوان الصفا، به فارسی در آوردم. و در پایان آن آمده است: شرح تسویهٔ شیخ محی الدین عربی.

آغاز: اغنا ثنا راجع اند به سوی حق غیور، الا الی الله تصیر الامور، و درود نامتناهی نازل باد بر حضرت قبله گاهی . . .

1687 ۷۱۶۱: نستعلیق پخته، ۱۲۲۲هـ.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۴۱۸-۴۸۶)، با یک سرلوح زرین، جدولبندی ۷-۸ راه راه رنگی، عنوان و نشان شنگرف. همراه «قابلیت»، «شق القمر» و جز آنها از صاین الدین ترکه‌ی خجندی.

937

فصوص الخصوص فی شرح الفصوص

متن «فصوص الحکم» از همان **ابن عربی**، شرح از **رکن الدین شیرازی** (م ۷۴۴هـ/۳-۱۳۴۴م). شاگرد عبدالرزاق کاشانی و داود قیصری. در دیباجه آمده: هنگامی که متن را نزد استاد خود می خواند چند «فص» از آنرا شرح کرده و به نظر استاد رساند و اجازت یافت، تا در ۷۳۹هـ. (۸-۱۳۳۹م) در سرای برکه نزد شیخ نعمان خوارزمی رسیده، پس از مطالعهٔ آن قسمت اشارت به اتمام فرمودند، و در ایام ایشان سواد آن اتمام گشت. ولی دل بهیچگونه حاضر به اظهار وافشای آن نمی شد، از غیب امری رسید که واما بنعمت ربک فحدث، پس آنرا به بیاض در آورده «فصوص الخصوص فی شرح الفصوص» نامیده، و آنچه سابقاً از شارحان رفته بود و دیگر آنچه بر دل این بیچاره روی می نمود به آن ملحق گردانیدم، (به سال ۷۴۳هـ/۱۳۴۲م). و چون دانستن معانی این کتاب منوط به دانستن مصطلاحات این طایفه بود، واجب دانستم که آنرا مقدمه ای مشروحه بنویسم، اما آنرا با این ترجمه جمع نگردانم، که آن مفتاح مغالیق این کلام است، تا هر نامحرم نااهل بدان مطلع نشود. و تنها یک فصل بعنوان مقدمه اینجا بیاورم.

بنگرید به : نسخه های خطی ۲ : ۱۴۵۷ - ذریعه ۲٤ : ۱۸۰.

1688 ۱۶۹۸ : نسخ خوش ، ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : داود القیصری طیب الله ثراه و جعل الجنة مثراه فطرة بکام نامم چکید . . . ، عنوان و نشان و متن به شنگرف ، جدولبندی ۳ راه کمند یک راه، انجام افتاده ، ۵۸۶ ص.

938

نقد النصوص فی شرح نقش الفصوص

متن «نقش الفصوص» که گزیده ای ست از «فصوص الحکم» هر دو از محیی الدین بن عربی (م ۶۳۸ه./ ۱۲٤۰ م).

شرح از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه/۱٤۱٤-۱٤۹۲م). که در ۸۶۳ه/ ۸-۱٤۵۹م. به انجام رسانده است. نخست مقدمهٔ بلندی ست از خود جامی ، سپس به ترتیب «فص» ها متن را گزارش کرده است.

آغاز : الحمدلله الذی جعل صفائح قلوب ذوالهم قابلة لنقش . . . بدانکه سپاس بیقیاس ثنا حضرت خداوندی تعالی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۶۵ - ذریعه ۱۶ : ۲۳۵ (فصوص) کشف الظنون ، فصوص ، مشار عربی : ۶۶.

1689 ٤۳۵۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کناره‌ها سوربانه زده ، ۳۸۸ ص.

1690 ۳۱۳ : نستعلیق و نسخ پخته ، محمد حسین ، بپاس خاطر مولوی فیض بخش صاحب ، ۲۵ شعبان ۱۲۶۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۷۰ (تسبیحی ۲ : ۵۹٤-۵۹۶).

1691 ۱٤۲۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۵۷) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1692 ۹٥۲ : نستعلیق پخته، همام الدین ، که نامش راه سیاه کرده‌اند ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، همراه «تبیان اساس الدین» در یک مجلد، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۸٤ ص.

939

فضیلة اسماء و صفات

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤هـ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1693 ۹٥٥ : نسخ، سدهٔ ۱۰هـ.ق. ش ٤ مجموعه ٤۳ گفتار ازهمو (ص ٥۲-٦۳) ، نام رساله در متن نسخه آمده است.

940

فقرات

از ناشناس ، که باید از سدهٔ نهم هـ.ق. باشد. همان رساله ای که در فهرستها نگاشتهٔ خواجه **عبیدالله احرار** (م ۸۹٥هـ/۸۹-۱٤۹۰م). و **فرید الدین عطار** (م پیرامون ٦۲۷هـ/۱۲۳۰م) دانسته شده است. و نیز یکجا گفته شده است به روایت **عبدالله کاشغری.** منظور احسن عباسی در فهرست خود گویا به استناد بیت زیر آنرا از عطار دانسته باشد : کفر کافر را و دین دیندار ـ ذره ای دردت دل **عطار** را (فهرست نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۰۱).

با سر بندهای «فقره» در زمینهٔ توحید و شهود ، ظهور جمال ، غایب شدن ، فنای مطلق ، تجلی اعیان ثابته ، دوام آگاهی ، شوق و حزن ، وقوف قلبی . . .

در یکی از فقرات (ص ٤٦ ، نسخهٔ ٦۹۱۲ کتابخانهٔ گنج بخش) آمده است :
این فقیر در زمانی که به بخارا رسیدم و به شرف خدمت مولانا حسام الدین و مولانا حمید الدین شاشی مشرف شدم . . . ، این حمید الدین پدر حسام الدین

یاد شده و از روزگار خواجه بهاء الدین نقشبند (م ۷۹۱ھ/۳۸۹ م) بوده است، و فرزند ایشان مولانا حسام الدین شاشی در (۸۱۹ھ/۱٤۱٦م.) در گذشته است (خزینه الاصفیاء ۱ : ۵۵۸). بنا بر این، روزگار نگارنده از سدهٔ نهم است و به خواجه‌ی احرار می خورد.

در فقرهٔ دیگر (ص ۱۰۳ همان نسخه) آمده : طریقهٔ خواجگان نقشبند و خلفای ایشان به خصوص خلیفهٔ آخرین، که خاتم این نسبت اند، حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند قدس سره . . .

بنگرید به : «کلیات» ض ۷٦۳.

آغاز : خداوندا به عزت آنکه بفردانیت ذات متفردی، وبه وحدانیت صفات متصفی.

1694 ٦۹۱۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲-۱۳ھ.ق. آغاز برابر نمونه، با سرلوح زرین و صفحه آغاز میان سطرها دندان موشی به زر، جدولبندی ۷ راه عنوان و نشان شنگرف، ۱۸۵ ص.

0

فقر نامه

در بخش فلسفهٔ عملی - آداب خواهد آمد. و نیز «درویشیه» در همین بخش.

941

فقریه : چهل حدیث

از میر سید علی همدانی. بنگرید به : رسایل میر سید علی، در همین بخش.

1695 ٤٤۰۹ : نستعلیق ریز خوش، ش ۷ مجموعه رساله های او نوشتهٔ ۸۵۱ھ.ق. (ص ۲۳۰-۲٤۸). **آغاز :** الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی والصلاه . . . اما بعد، فهذه اربعون حدیثا فی فضل الفقر . . . بعد از حمد خدای تعالی و درود پیغامبر (ع) بدانک . . .، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی به زر و رنگها.

942

فنا : مراتب . . .

از **ابوالعلی احراری** اویسی حسینی (دیباجه). وی از فرزندان خواجه احرار نقشبند بوده و در اکبر آباد می زیسته و در صفر ۱۰۶۱ هـ./۱۶۵۱ م. در گذشته است.

در مراتب فنا و وصول به الله ، و در آن فنای اعظم را که احوال اعلای مقامات فقر است را به سه قسم دانسته است : فنای فی الافعال ، فنای در صفات ، فنای فی الذات. سپس خاتمه ای در کل شیئ یرجع الی الله.

این رساله بکوشش مولوی احمد حسین امروهی به اردو ترجمه و چاپ شده است.

آغاز : بعد حمد واجب الوجودی که بچندین هزار صور و اشکال ظاهر شود : بهرصورت نمودم ذات خود را - گهی بر شکل آدم گاه حوا.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۳۰۲ - ذریعه ۱۶ : ۳۱۵.

1696 ۴۴۴ - : نستعلیق خوانا ، محمد بن ملا سید مسرور ، ۱۸ ذیحجه ، ۱۲۶۴ هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۹-۲۴).

943

فواتح سبعه

از قاضی کمال الدین **میر حسین میبدی** بن معین الدین. (م ۹۱۱ هـ/ ۱۵۰۶ م). مقدمهٔ شرح دیوان حضرت علی ست ، در هفت فاتحه ، و هر فاتحه در چندین فتح ، که بعد ها از شرح دیوان جدا شده و به صورت یک کتاب جداگانه در آمده است : فاتحه ۱- در بیان راه راست، ۲- بیان ذات الله تعالی، ۳- در اسماء و صفات خدا ، ۴- در انسان کبیر ، ۵- در انسان صغیر که انسان العین انسان کبیر

است ، ۶- در نبوت و ولایت ، ۷- در فضایل و احوال حضرت مرتضی.

آغاز : سپاس سعادت اساس ، و شکر عبادت لباس معبودی را سزا ست که اعلام نبوت و ولایت . . . اما بعد بر مسافران مراحل طریقت . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۰۳ - ذریعه ۱۶ : ۳۶۴.

1697 ۳۰۴۵ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۷٤)، آغاز در فاتحهٔ یکم افتاده : که مدح و ثنای افلاطون می گفت ، پرسیدم که هیچکس از فلاسفهٔ اسلام به مرتبهٔ او رسیدند گفت نه !

1698 ۵۵۵ : ثلث خوش، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز :** و شرم و عفت و ادب. ش : ای کرده سلوک در بیابان طلب . . . ، عنوان و نشان شنگرف، ٤۹۸ ص (تسبیحی ۲ : ۵۶۰-۵۶۲)!.

1699 ٤۵۸ : نستعلیق شکسته آمیز خوش سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (۱۵٤-۳۹۹) ، عنوان و نشان شنگرف.

944

فواید السالکین

از خواجه **فرید الدین** مسعود **شکر گنج** اجودهنی ، که در تاریخ مرگ وی اختلاف است ، و ٦٦٤-٦٦٥/٦٥-۱۲٦٦م. یاد شده است. سخنان خواجه قطب الدین بختیار او شی کاکی ست، در سیر و سلوک و مقامات عارفان ، بر مبنای مجلس ، مجلس، که برخی از آنها مؤرخ رمضان اربع و ثمانین و خمسایه (۵۸٤ه‍./ ۱۱۸۸م.) و برخی (۵۸۵ه‍./۱۱۸۹م.) است با سرآغاز های دولت پابوس حاصل شد ، سعادت پابوس دریافته شد و مانند آنها ، و در آغاز هر مجلس نام گروهی را می برد که در آن مجلس بوده اند.

درباره ی منصور فرموده اند : اگر وی کامل بودی هرگز سر دوست مکاشفه نکردی ، اما چون کامل نبود به یک ذره شربت ، اسرار دوست کشف کرد !

نظام الدین اولیاء سخنان این شکر گنج را به نام «راحت القلوب» گرد آورده

است ، و نیز خواجه حسن دهلوی ، سخنان نظام الدین اولیا را به نام «فواید الفؤاد» گرد آورده است.

آغاز : این گنجینهٔ اسرار الهی، و این خزینهٔ انوار نامتناهی، از لفظ درربار و گهرنثار ملک المشایخ سلطان ، . . . خواجه قطب الدین بختیار او شی . . . این مجموعه که نام او فواید السالکین نوشته آمد.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۰۵ - ذریعه ۹ : ۱۲۰۳ و ۱۶ : ۳۵٤ .

1700 ٤۲۳۰ : نستعلیق پخته ، ایزد بخش ، ۱۷ ج ۱۱۶۹/۲هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۰۲-۳٤۲) ، آغاز برابر نمونه.

1701 ۳۶۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، محمد غوث ، ۱۲۲۰هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۸۷-٤۳۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نخستین مجلس مؤرخ جمعه غرهٔ رمضان ۵۸٤ است.

945

فواید الفؤاد

از نجم الدین **حسن** بن علاء الدین سجزی اجمیری ، معروف به خواجه **حسن دهلوی.** سخنان استاد و پیر خودش نظام الدین اولیاء (٦٣٤ - ۷۲۵هـ/۱۲۳۷ - ۱۳۲۵م) است ، که به شاگردان املاء می کرده ، و این خواجه ، در چهارده سال به ترتیب تاریخی گفته های استاد را ، در مجالسی گرد می آورد، است. «رآغاز بندها ، پس از تاریخ مجلس ، دولت پاپوس رسیده شد ، به سعادت پای بوس رسیده شد و مانند آنها ست.

این کتاب با دیباجه و حواشی بکوشش محمد لطیف ملک در لاهور ، ۱۹۶۶م چاپ شده است.

آغاز : این جواهر غیبی و این زواهر لاریبی، از خزانهٔ تلقین و نهان خانهٔ یقین خواجه راستین لقب یافته ، رحمة للعالمین.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱۳۰۵ - ذریعه ۹ : ۱۳۰۲ و ۱۶ : ۳۵۴.

1702 ۳۶۵۰ : نستعلیق خوانا، محمد غوث، شنبه ۱۲۲۰ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۶۳). آغاز برابر نمونه، نخستین مجلس مؤرخ یکشنبه ۳ شعبان ۷۰۷ ه.ق. و آخرین بند مؤرخ ۱۹ شعبان سنه المذکوره است ، عنوان و نشان شنگرف.

946

فوز النجات

از ناشناس. در مجموعه رساله های میر سید علی. بنگرید به : رساله های میر سید علی ، در همین بخش.

1703 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز ، ش ۲ مجموعه رساله های میر، نوشتهٔ ۸۵۱ ه.ق. (ص ۵۲۷-۵۳۰). جدولبندی به زر و عنوان و نشان شنگرف.

947

قابلیت : تحقیق در معنی ...

همانکه از **صاین الدین علی ترکهٔ خجندی اصفهانی** (م ۸۳۵ ه./ ۱-۱۴۳۲ م). دانسته شده است (نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۰۷). نخست از دشواری مسئله و اینکه در تکاپوی حل آن پیشنیان کوشیده اند سخن می گوید ، سپس میگوید : ابتدای سخن از آن شد که از فضیل عیاض پرسیدند که بسی مردم با اعمال شاقه و نوافل مشغولند ، و برخی بدون آن ریاضتها از آنان می گذرند ، پاسخ داده ، **از تفاوت استعداد است . . . ، به نثر آمیخته به نظم ، و نقل قول از مولوی** بلخی.

آغاز: بعد از سپاس بیحد و قیاس پروردگاری که بیرنگ آمادگی و قابلیت هر چیز را درکارگاه جمعیت پناه صبغت افتد.

1704 ۷۱۶۷ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۱۱۲۲ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷) ، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ۶ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

948

قدسیه : کلمات خواجه بهاء الدین نقشبند

از خواجه **محمد پارسا** (۷۵۶-۸۳۲ه/۱۳۵۵-۱۴۲۹م). سخنان استاد و پیر او شیخ **بهاء الدین** محمد بن محمد **بخارایی نقشبند** (م ۷۹۱ه/۱۳۸۹م) است که در «مجالس علی الدوام فی اللیالی و الایام بر زبان مبارک می گذرانیدند» چند بار چاپ شده، از آن میان بکوشش پرفسور ملک محمد اقبال در انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، ۱۹۷۵م.

آغاز: حمد و ثنای بیحد و منتهی ، و شکر و سپاس بی اندازه و قیاس ، حضرت پادشاهی را جل ذکره . . . اما بعد ، این کلمه چند است از انفاس نفیسه و الفاظ متبرکه.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۰۹ - ذریعه ۱۷ : ۵۰ - پیشگفتار چاپ پرفسور ملک محمد اقبال.

1705 ۳۹۳ : ثلث و نستعلیق، احمد بن محمد طوسی ، ع ۱/۹۰۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱۰-۹۰) ، آغاز برابر نمونه. (ف. تسبیحی ۲ : ۴۵۹-۴۷۸).

1706 ۵۸۶۶ : نسخ پخته ، قوام الدین عبدالله ، ۱۲ ذیحجه ، ۹۴۵ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۶-۶۴) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

1707 ۶۶۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نسخه را آقای برابر شاهین از مردم بهاولپور بهنگامیکه

آقای دکتر علی اکبر جعفری برای جلسه بزم اقبال بداںجا رفته بودند به ایشان هدیه کرده است و ایشان به کتابخانه گنج بخش، ٤٨ ص (ف. تسبیحی ٣ : ٢٤-٢٦).

1708 ٥٤٢٣ : نستعلیق پخته، غلام محیی الدین ولد غلام رسول مشهدی کواسیری، ٨ صفر ١٢٠٩ه.ق. در پیشاور، ش ٤ مجموعه (ص ١٦٢-٢٥١)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ٣ راه.

1709 ٢٧٨٩ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ١٣ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٥٣-١٠٨)، آغاز برابر نمونه، انجام گویا افتاده.

0

قصیدهٔ خمریهٔ غوثیه : (شرح)

در بخش «منظومه ها و شروح آنها» خواهد آمد.

949

قطبیه : بیان اقطاب و اوتاد

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (٧٣٠-٨٣٤ه.ق). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله، در همین بخش.

1710 ٩٥٥ : نسخ، سدهٔ ١٠ه.ق.، ش ٧ مجموعه ٤٣ گفتار از همو (ص٨٧-٩٨)، رساله در نسخه نامی ندارد.

950

قطرات الحیات

از **محمد امین**. از پیروان قادریان و خواجه بهاء الدین نقشبند، مسایل

صوفیانه را به نثرآمیخته به نظم و سربندهای «قطره» نگاشته است. شمارهٔ «قطره» ها در فهرست آغاز نسخه ۳۳۶ می باشد، ولی در متن شماره ندارند : ۱- **قطره** در بیان فضیلت مرتبهٔ نبوت بر ولایت ، ۲- **قطره** در آنکه اولیاء الله از تکرار کلمهٔ طیبه صفت آن می گیرند ، **قطره** در بیان احتیاج طالب و مطلوب به یکدیگر ، **قطره** در معنی المؤمن مرآت المؤمن ، **قطره** در امید به لطف اولیا و نیز ترس از قهر ایشان ، **قطره** در اقسام کرامات و خرق عادات ، **قطره** حسن ظن به مسلمانان علی الخصوص به درویشان ، **قطره** در شناخت اولیاء الله و مرتبت ایشان ، **قطره** فواید صحبت ایشان ، قطره در اقسام امر معروف و نهی از منکر ، **قطره** در اختیار تقلید اهل شرع و احتراز از تقلید اهل سکر . . . (ص ۱-۶۸ نسخهٔ ۸۶۱). و در پایان هفت «قطره» از آن به نظم است.

آغاز : (دیباجه) الحمدلله الذی افاض قطرات الحیات علی ارواح المتعطشین المشتاقین . . . اما بعد ، میگوید فقیر خادم مساکین محمد امین متمسک به حبل متین . . . **آغاز :** قطرهٔ ۱) : الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی . . . بدان ای پروردهٔ نعمتها . . .

1711 ۸۶۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف نسخه کامل و ۳۳۶ «قطره» دارد ، ۳۳۷ برگ شمار دارد ، ۶۷۴ ص.

951

قلب : روح : مکتوب دربارهٔ . . .

از سید **عبدالرحمان** ، برای نور العین سید علی محمد ، دربارهٔ روح «که گاهی به اسم قلب نیز بیان می شود» و این «مکتوب را در بیان قلب» نگاشته و فرستاده است (دیباجه).

آغاز : سپاس بیقیاس و ستایش لا نهایت قرین حضرت مبدعی راست که قلب انسان کامل را بر حسن صورت جمیل خویش خلق فرموده . . . اما بعد ،

ای نور العین سعادتمند ازل و ابد سید علی محمد . . .

1712 ۲۸۸۳ : نستعلیق ریز پخته ، ۲۲ع۱۲۷۵/۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۸-۵۵).

0

کبریت احمر (شرح) : ذریعة السعادات

952

کرامات : رساله در . . .

از **عبدالرحیم انصاری** و بدینگونه آغاز می شود :

که کرامات بد و گونه اند ، یکی کسبی و دیگری وجودی ، نخستین از راه ریاضت بدست آید . . . ، ولی کرامت وجودی اینست . . . و در اینجا گوید : بندهٔ خاکپای عبدالرحیم بن عبدالله انصاری.

آغاز : بدان اسعدک الله فی الدارین ، که کرامات نزدیک سالکان دین و محققان اهل یقین بر دو نوع است.

1713 ۶۳۱۴ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۸۴ه.ق. در مجموعه، ش ۱۱ (ص ۱۹۶-۳۰۲).

953

کشف الاسرار

از **محمد حسین بن داراب بن فریدون حسین** ، حسب الفرمودهٔ مرشدی سید

عبدالواحد بن عبدالستار مودی رضوی ، برای طالبان و سرگشتگان. نام کتاب و مرشد خود را در دیباجه و نام خود را در خاتمه آورده است. در سیر و سلوک ، به نثر آمیخته به نظم ، نامبوب.

آغاز : حمد و سپاس مر خالقی را که وجود بشر را از کارخانهٔ عدم به عرصهٔ ظهور آورده . . . نظم : ای هادی رهبر ، تو به من راه نما - تا ظلمت دل دور شود از برما . . .

1714 ۷۹۹۷ : نستعلیق پخته ، ۲ج ۱/۱۰۹۱ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۱) ، عنوان و نشان و جدولبندی ۱ راه شنگرف ، موریانه زده ، باز سازی شده.

954

کشف الاسرار

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1715 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. ش ۲۱ مجموعه ٤۳ گفتار از همو، (ص ۲۲٦-۲٤۵).

955

کشف الاسرار : شرح اسرار الوحی

از نگارنده ای که نام خود را در دیباجه نیاورده است ، و می گوید این شرح «اسرار الوحی» و به نام «کشف الاسرار» است. از مطالب آن و سر بندهای «ای احمد» برمی آید ، که شرح «اسرار الوحی» است که از عزیز نسفی و میر سید علی همدانی شناخته شده است (بنگرید به : اسرار الوحی ، در همین بخش. و

نیز نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۳۰).

آغاز : الحمدلله الذی اودع الاسرار فی قلوب عباده العارفین و علمهم مالا یعلمون . . . اما بعد ، میگوید مؤلف شرح اسرار که مسمی به کشف الاسرار.

1716 ۶۹۳۹ : نستعلیق ، نور احمد ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۵۹). عنوانها شنگرف.

956

کشف الحقایق : توحید

از عزیز نسفی ، عزیز الدین محمد نخشبی ، سده ی ۷ه.ق. در یک دیباجه و فاتحه و سپس ده رساله.

و نسخهٔ ما تنها رساله ی چهارم در «توحید» است.

آغاز : رسالهٔ چهارم از کتاب «کشف الحقایق» من تصنیف عزیز نسفی ، در بیان توحید و آنچه تعلق به توحید دارد. بدانکه در لغت عرب معنی مطلق توحید یکی کردن است. و در شریعت یکی گفتن ، و در طریقت یکی دانستن و در حقیقت یکی دیدن است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۰۱ (توحید) و ۱۳۱۸ (کشف الحقایق).

1717 ۲۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٦٤-٩٥)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدول ۲ راه شنگرف.

957

کشف المحجوب

از گنج بخش لاهوری هجویری غزلوی ، ابو الحسن علی بن عثمان بن علی

(م ٤٦٥هـ/٢-١٠٧٣م.ق.). از پیشقر اولان ترویج زبان فارسی در شبه قاره.

در سیر و سلوک و آداب متصوفه، در ٤٠ باب و فصلهایی درمیانه: باب ۱- اثبات علم، ۲- فقر، ۳- تصوف، ٤- لبس مرقعات، ٥- اختلافات در مورد فقر و صفوت . . .، ۳۸- آداب رقص، ۳۹- خرقه، ٤٠- آداب سماع.

آغاز: ربنا آتنا من لدنک رحمه و هب لنا من امرنا رشدا، الحمدلله الذی . . . قال علی بن عثمان بن علی الجلالی الغزنوی ثم الهجویری . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۸۳۰ - ذریعه ۱۸: ٥۹.

1718 ۳۹۵: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٥٠)، آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح بزرگ لاژورد وزر، جدولبندی ٥ خطی، عنوان و نشان شنگرف (ف. تسبیحی ۲: ۳٥٥-۳٥۸).

1719 ۸۰۷: نستعلیق خوش ریز، قطب الدین فیضی، سدهٔ ۱۰-۱۱هـ.ق. آغاز: الحمدلله الذی . . . (برابر نمونه)، با سرلوح زرین، کنارهٔ دو صفحه آغاز گل و بوته، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها، برخی از برگها نونویس ۱۲٥۲هـ.ق. ٥۲۰ ص (تسبیحی ۳: ۳۹۰-۸۰۷).

1720 ۱۲۹٦: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز و انجام افتاده، برگها از یکدیگر جدا شده آشفته، عنوان و نشان شنگرف، ٥۱۸ ص.

1721 ۸۸۷: نستعلیق خوش، حافظ غلام فرید، جمعه (عشرون الثالث) ۱۱۸۸هـ.ق. آغاز برابر نمونه، با سرلوح زرین، دو صفحهٔ آغاز میان سطرها دندان موشی به زر، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ٥ راه، ٥٥۱ ص (تسبیحی ۳: ۳۹۰-۳۹۱).

1722 ۱۹٤٤: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲هـ.ق. **آغاز:** فصل آنچه اندر ابتدای کتاب . . .، عنوان و نشان شنگرف، ٥٤۳ ص.

958

کشف المحجوب: حاشیهٔ . . .

متن از **هجویری غزنوی**. حاشیه از **عبدالغفور**. که نام خود و متن را در

دیباجه آورده، سپس زندگی نامه ی کوتاهی از نگارندهٔ متن می‌نویسد، سپس فهرست مطالب متن را، آنگاه با عنوان های «قال» نکته هایی را شرح میدهد.

آغاز: الحمدلله علی قضائه فی جمیع الافعال حسنة کانت او قبیحه من حیث القضاء لان خلق القبیح حسن . . . میگوید شکستهٔ نامراد، تراب اقدام فقرا عبدالغفور.

1723 ۴۰۷۵ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ھ.ق. بیشتر عنوانها نا نویس مانده، ۱۶۹ ص.

959

کشف المراتب

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۶۹ھ.ق.). بنگرید به: رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی: ۴۱۶.

1724 ۸۴۹ : نستعلیق خوش، ش ۴۷ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ھ.ق. (ص ۶۲۱-۶۲۹).

960

کشکول کلیمی

از **شاه کلیم الله** چشتی، شاه **جهان آبادی** (م ۱۱۴۲ھ/۱۷۲۹م). در یک مقدمه و دو وصل و یک خاتمه، با سربندهای «لقمه»: مقدمه در وجود مطلق و ظهور ممکنات و وصول، وصل ۱- در اذکار و آداب آنها در گروههای مختلف صوفیان.

در دیباجه میگوید: امروز که غرهٔ ذیعقدهٔ (۱۱۰۱ھ./۱۶۹۰م.) است،

به خواهش دوستان لقاتی دریوزه، در این کشکول برای اصحاب ذوق فراهم آورده.

آغاز: الحمد منه، به علیه و الصلاة علی من لدیه الیه، اما بعد، کشکولی که لقاتش لطیفهٔ ربانی را قوت بخشد و نفس ناطقه را قوت دهد...

1725 ۷۲۷۱: نستعلیق پخته، الله دتا، سکنهٔ نرالی جوهدری لال، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۸۵ ص.

1726 ۵۹۷۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۰۱)، آغاز در دیباجه افتاده... پس قیمت گوناگون که مفوض قلندری ست...، عنوانها شنگرف و برخی نانویس مانده.

1727 ۷۳۷۲: نستعلیق شکسته آمیز پخته، با تاریخ ۱۲۳۴ه.ق. در مجموعه، ش ۲ (ص ۱۵۴-۲۷۲)، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه.

1728 ۸۰۸۷: نستعلیق تحریری، دین محمد، دو شنبه ۶ج۱۲۵۴/۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸۲)، آغاز برابر نمونه، در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

961

کلمات باقیه

از شاه داعی شیرازی (۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به: رسایل شاه داعی، در همین فهرست، ص: ۴۱۳.

1729 ۸۴۹: نستعلیق خوش، ش ۳۶ «رسایل شاه داعی» نوشته ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ۵۵۶-۵۶۲ هامش).

0

کلمات خواجه عبدالله

در بخش نثر های ادبی خواهد آمد.

0

کلمات خواجه عثمان : انیس الارواح

962

کلمات عبدالخالق غجدوانی : شرح . . .

خواجه **عبدالخالق** بن عبدالجمیل (م ۶۱۷ﻫ./۱۲۲۰م) : اول هوش دردم، دوم نظر در قدم، سوم خلوت در انجمن، چهارم سفر در وطن، پنجم وقوف قلبی، ششم وقوف عددی، هفتم یاد کرن، هشتم یادداشتن، نهم حضور و. . . شرح آنها.

1730 ۲۷۲۸ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۹۳-۱۰۲)
آغاز : رسالهٔ حضرت قدوة السالکین. . . عبدالخالق غجدوانی (ق ه). بنا بر طریق علیه، بر یازده کلمه فرموده‌اند، بر این طریق : اول هوش دردم، یعنی.

1731 ۳۶۵۰ : نستعلیق خوانا، با تاریخ **۱۲۱۵**ﻫ.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۵۰۶-۵۱۹). نخست زندگینامه و مقامات وی است، سپس همان سخنان با عنوانهای رشحه، رشحه. در دیباجه آنرا **وصیت نامهٔ** وی به فرزند معنوی خود خواجه اولیاء دانسته است. **آغاز :** خواجه عبدالخالق غجدوانی (ق ه) ایشان خلیفهٔ چهارم انداز خلفای یوسف همدانی . . . رشحه فرمودند که وصیت میکنم ترااى پسرک . . . رشحه هوش دردم و آن این است . .

0

کلمات غوثیه (شرح) : غوثیه

963

کلمات معین الدین سجزی

خواجه معین الدین سجزی ، حسن بن غیاث الدین (م ۶۳۳ﻫ./۱۲۳۶م.). در وحدت وجود ، و نفی و اثبات و مقام ناسوت و لاهوت و ملکوت به روش اگر پرسند بگو. که بایستی تحریر تازه تری باشد.

آغاز : بسمله. روایت میکند بندگان خواجه معین حسن سجزی (ق ه) که جمله کلمات پنج است. اول کلمهٔ الا ، دوم کلمهٔ اله ، سوم کلمه الا الله ، چهارم کلمهٔ الله ، پنجم کلمهٔ هو.

1732 ۲۷۲۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۷-۲۶).

0

کلمات وافیات : شرح . . .

964

کلیات : رسالهٔ . . .

از **عبیدالله احرار** ، بنگرید به : والدیه از همو ، در همین بخش.

پس از خطبه ، مناجات گونه‌ای ست ، سپس : «اگر پرسند که معتقد درویشان خانوادهٔ خواجگان چیست ؟ بگو اعتقاد اهل سنت و جماعت ، دوام آگاهی . . . » و روی آگاهی بحث می کند و می رسد به توحید ، و می گوید خواستم چیزی از آنچه از بزرگان دریافته ام در سلک کتابت در کشم ، و در خاطر فقیر است که چیزی در توحید و اتحاد و وحدت و سایر مقامات نوشته شود. آنگاه به مانند

«والدیه» بندهایی ست جدا ، جدا ، بدون عنوان ، در مسایلی که خود وعده داده است. نامی در رساله و یا در هامش بدان داده نشده است و من گمان بردم که همان «کلیات» او باشد.

آغاز: خداوندا ، به عزت آنکه بفردانیت ذات متفردی و بوحدانیت صفات

در آخرین مرحله دانسته شد که دو نسخهٔ زیر همان «فقرات» ص ۷٤۷ می باشد.

1733 ۵٦۸۵ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۹٤۱ه‍.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۸٤-۱٦۹). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1734 ٦٤۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. ش ۲ مجموعه رساله های خواجهٔ احرار (ص ۱٤-۲۰٦) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ٦ راه به زر و رنگها ، انجام کمی افتاده.

965

کلید توحید

از **سلطان باهو** ، از قوم اوان (۱۱۰۲ه‍./۹۰-۱٦۹۱م.). بنگرید به : رسایل سلطان باهو در همین بخش.

وی دو رساله بدین نام دارد. یکی کلید توحید خرد ، دیگری کلید توحید کلان. در دیباجهٔ این یکی که در دست است از اورنگ زیب عالمگیر پادشاه (۱۰٦۸-۱۱۱۸ه‍.ق.). یاد کرده و در آغاز آن میگوید : هر مفلس که این کتاب را میخواند غنی گردد ، و اگر پریشان اهل حیرت خواند جاودانی حاصل شود ، اگر ناقص خواند کامل شود.

آغاز: حمدله. صلاه. اما بعد ، میگوید مصنف تصنیف . . . فقیر باهو ولد بازید قوم اوان ، ساکن قلعهٔ سور کوت ، در زمان محیی الدین غلام محمد ، . . شاه اورنگ زیب . . . این کتاب را نام کلید توحید نهاده.

1735 ٤۰۸٦ : نستعلیق و نسخ خوانا ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۰٤ ص.

1736 ١٨٢٢ : نستعلیق شکسته آمیز ، اع ٢/١٢١١ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-٣١)، آغازبرابر نمونه، در نسخه از اینکه «کلان» اسبت یا «خرد» سختی نرفته ، عنوان و نشان شنگرف.

1737 ٧٤٠٥ : نستعلیق خام، سدهٔ ١٣ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، نشانه‌ها شنگرف ، ١٠٦ ص.

1738 ٢٩٢٨ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ١٣٠٧ه.ق. در مجموعه و این نیز باید از همان روزگار باشد، ش ٣ مجموعه (ص ١٦٠-٢٠٢)، آغاز برابر نمونه.

966

کلید وحدت : مکتوب عرفانی

در توحید، بی پروا، نامبوب، به نثرآمیخته به نظم، و بدان نامی‌نداده است.

آغاز : حمدله. صلاه. بعد ، این مکتوب که **کلید وحدت** بود نوشته شد ، که طالبان حق تعالی مطالعه کننده و فایده گیرند . . . آنکه بهر حق بگیرد مدتی - آن بخواند این **کلید وحدتی.**

1739 ٦٣١٤ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ١٠٨٤ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ٩ (ص ٢٧٨-٢٨٧).

967

کمال بلوغ و بلوغ کمال : فرق میان . . .

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (٧٣٠-٨٣٤ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1740 ٩٥٥ : نسخ خوش، سدهٔ ١٠ه.ق. ش ٢٢ مجموعه ٤٣ گفتار از همو ، (ص ٢٤٥-٢٤٦). نام رساله در نسخه نیامده است.

968

کمیلیه : ترجمه و شرح . . .

متن از **عبدالرزاق کاشی** ، کمال الدین بن جمال الدین ، (م ٧٣٠ یا ٧٣٥

ﻫ.ق./۱۳۳۰ یا ۱۳۳٤م.). ترجمه از نظام الدین احمد بن شیخ علی قاضی بدخشی (دیباجه). ترجمهٔ دیگر آن در فهرست نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۳۱ یاد شده است.

در تفسیر حدیث کمیل که از حضرت علی پرسیده است : ماالحقیقة و پاسخی که شنیده است.

در دو فصل : فصل یکم در ترجمهٔ کلام متن بدون تأویل و تغییر، فصل دوم در تنقیح و توضیح و شرح مطالب که مترجم از خود بدان افزوده است.

آغاز : بدان ایدک الله بتوفیق ادراک حقایق الاشیاء مطابق الواقع که به مقتضای فحوای ما خلقت الجن والانس الالیعبدون، ای لیعرفون، مقصود از ظهور سلسلهٔ ایجاد.

1741 ٤۰۱۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۱ﻫ.ق. ش ۷ مجموعه، (۸٤-۱۱۲).

969

کمیلیه : ترجمه و شرح حدیث . . .

متن از همان کاشانی ، ترجمه از **افتخار بن نصرالله** (دیباجه).

آغاز : الحمدلله علی ما عرفنا حقیقة ذاته وفقنا الله للاتصاف بعموم . . . اما بعد ، این رساله ای ست.

1742 ۷۱۱۲ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۳۲۸ﻫ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱٦٤-۱۷۳).

670

کمیلیه : رساله . . .

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹ﻫ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ٤۱٤.

1743 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ۳۸ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ﻫ.ق. (ص ٥٦٤-٥٦۹ هامش).

971

کمیلیهٔ ثانیه

از همان شاه **داعی شیرازی**، دو رساله در این باره دارد. بنگرید به همانجا.

1744 ٨٤٩ : نستعلیق خوش، ش ٣٩ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ٨٨٢-٩٠٥ه.ق. (ص ٥٦٩-٥٧٣ هامش).

972

کنز السالکین

منسوب به خواجه **عبدالله انصاری هروی** (م ٤٨١ه./١٠٨٨م.). شمارهٔ بابها و ترتیب آنها در نسخه ها گوناگون است. نسخهٔ چاپ سلطان حسین تابندهٔ گنابادی ١٣١٩خ در شش باب است: ١- مقالات عقل و عشق، ٢- مباحثهٔ شب و روز، ٣- قضا و قدر، ٤- عنایت رحمان به انسان، ٥- درویشان حقیقی و مجازی، ٦- غرور و جوانی، برخی از نسخه ها عنوان «مقاله» ندارد ولی همان موضوعهاست، و هر موضوع در چند فصل و حکایتها.

آغاز (چاپ تابنده): حمد بیحد الهی را و ثنای بیعدد پادشاهی را سزد که برداشت از دیدهٔ داهارمد، و رفع السماوات بغیر عمد، و بگسترانید فرش، ثم استوا علی العرش.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٢: ١٣٣٤ - ذریعه ١٨: ٥٧.

1745 ٤٤٩٩ : نستعلیق ریز خوانا، سدهٔ ١٢ه.ق. ش ١ مجموعه (ص ١-٢٥)، آغاز برابر نمونه، نسخه آشفته همراه با رسابلی دیگر از همو که از یکدیگر تفکیک نشد.

1746 ٤٩٥ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ه.ق. و پایان نسخه نونویس سدهٔ ١٣ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانهای «مقاله». ندارد، ولی همان موضوعهاست و عنوانهای فصل بتعداد بسیار. برای نمونه. در بیان عقل و عشق. درویشی از این فقیر پرسید که اگر روزی در طلب آیم و از این بحر بلب آیم، حق را به عاشقی پویم و یا به عاقلی جویم؟ ... عنوان و نشان شنگرف، ٥٢٨ ص (تسبیحی ٢: ٥٨٩-٥٧٩) ن.

973

کنز السعادت

از خواجه **معین الدین نقشبندی** بن سراج الدین خواجه خاوند محمود بن خواجه میر سید شریف بن خواجه ضیاء بن خواجه میر محمد بن حسین بن علاء الدین نبیره بن حسین بن خواجه علاء الدین عطار، که ایشان خلیفهٔ اول خواجه بهاء الدین نقشبند بوده اند (دیباجه). بروزگار و بنام اورنگ زیب (۱۰٦۸-۱۱۱۸ھ.ق.)، در ۱۰۷۳ھ./۱٦٦۲م. (: کتاب کنوز السعادت) برمبنای «کیمیای سعادت» در چهار رکن و یک مقدمه نگاشته است (دیباجه). رکن ۱- اعتقادات و مبحث خلافت (بادید اهل سنت)، ۲- در فقه و مالا بد منه، ۳- در فضیلت و خصایص و معجزات پیامبر (ص) و خلفای راشدین، ٤- تصوف و اخلاق صوفیان (علم و عمل، قرائت قرآن، فقر، زهد، توکل، توبه، جوع، محبت، رضا، سخا، بخل، عزلت، سماع، وجد) ذکر مشایخ صوفیان احوال و اقوال ایشان. خاتمه در عدل و احسان پادشاهان و اوصاف حمیدهٔ ایشان.

آغاز : حمد و ثنای بیقیاس و ستایش بیشمار مر ذاتی راست که خلق کرد ... اما بعد حمد و ثنای خدای ...

1747 ۷۳۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، انجام در رکن چهارم افتاده، عنوان و نشان شنگرف، ۷۸٤ ص. (تسبیحی ۳ : ۳۹۸-٤۰۰). غ.

0

کنز العباد فی شرح الاوراد : الاوراد (شرح)

974

کنز الهدایات فی کشف البدایات والنهایات

از محمد باقر بن شرف الدین **لاهوری** عباسی، که در ۹ ذیقعدهٔ ۱۰۸۰ھ/

۱۶۷۰م. به انجام رسانده است. در دیباچه می افزاید که رسالهٔ «مبدء و معاد» و دفاتر ستهٔ «مکاتیب مجدد الف ثانی» را در نظر داشته این کتاب را نگاشته و بدین نام خوانده است.

در ۲۰ هدایت و خاتمه ای: هدایت ۱- آنچه دانستن آن بر مرشد و مسترشد لازم است، ۲- ذکر قلبی و اسم ذات، ۳- ذکر قلبی و اثبات، ۴- فنای قلبی با تحقیقات لایقه، ۵- عدمیت و فنا، ۶- مقام بقا، ۷- ولایت کبری و مراتب وصول، ۹- ولایت علیا، ۱۰- کمالات نبوی. ، ۱۵- در مرتبهٔ نزول که به حقیقت الحقایق متعلق است. . . ، ۲۰- در مراتب نزول، خاتمه در بیان بعضی از خصایص، و سر بندهای «فایده».

آغاز: حمد بیحد و سپاس بیقیاس منعمی را که منت سنیهٔ محمدیه (ع) به طریقهٔ انیقهٔ احمدیه . . . میگوید احقر العباد محمد باقر بن.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۳۳۶.

1748 ۵۸۵۵: نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۵۶ برگشمار دارد.

1749 ۷۲۴۷: نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۲۶ ص.

1750 ۲۳۰۵: نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۷-۲۰۹).

975

کوائف پیران

به نثر روان. و روش اگر ترا پرسند، بگو.

آغاز: درکوائف پیران شریعت و طریقت و غیر هم. اهل تصوف فرموده اند: آدمی باید اگر تنها باشد دل خود را نگهدارد، و اگر میان مردم باشد زبان خود، و اگر بر مایده حلق خود، و اگر در راه چشمهای خویش نگاه دارد.

1751 ۱۴۴۴: نستعلیق خوانا، با تاریخ ۱۲۶۹ه.ق. با همین خامه در دفتر، ش ۷ (ص ۱۳۶-۱۳۸).

976

گل نوروزی

از **احمد خواجکی کاسانی**، بنگرید به : رسایل کاسانی، در همین بخش.

1752 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ش ۲۲ «رسایل کاسانی» (ص ۷۷۵-۷۹۶).

977

گنج اسرار

از خواجه **معین الدین سنجری**، حسن بن غیاث الدین (م ۶۳۳ه/۱۲۳۶م). در دیباجه گوید : بدان که مصنف معین الدین حسن سنجری میگوید که مدت بیست و دو سال در سفر بودم، بخدمت خواجه عثمان هارونی رسیدم، و این ملفوظات را در ۲۵ معرفت جمع آورده، گنج الاسرار نام نهادم . . . سپس فهرست آنها : معرفت ۱- دانستن علم شریعت و دریافتن علم طریقت . . . ۲- طهارت ظاهر و طهارت باطن، ۳- عبادات، ٤- دریافتن استفهام معانی رموزات . . .، ۵- شرح شب معراج . . .، ۱۵- مکتوب قاضی احمد غزالی . . .، ۲۰- سکر مهابت و سکر محبت، معرفت شمسی و معرفت قمری، ۲۵- شرح مناجات خواجه عبدالله انصاری. . . (بنگرید به : انیس الارواح : ۵۶۲).

آغاز : حمد بمتوافر و ثنای متکاثر، مر حضرت بی نیازی را که اطباق سماوات و ارض بی ستون . . .

1753 ٤۲۳۰ : نستعلیق پخته، ٤ شوال ۱۱۶۹ ه.ق. در یک مجموعه (ص ۱۳-۲۹۹)، آغاز برابر نمونه.

1754 ۳۶۵۰ : نستعلیق شکسته آمیز، محمد غوث، با تاریخ ۱۲۲۰ ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۵ (ص ۵۰۷-۷٤۳)، آغاز برابر نمونه.

978

گنج نامه

از **احمد خواجکی کاسانی**، (بنگرید به: رسایل کاسانی، در همین بخش).

1755 ۲۲۶۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۱۰ «رسایل کاسانی» (ص ۳۴۳-۳۷۹)، آغاز برابر نمونه.

1756 ۱٤۰۱: نستعلیق پخته، **محمد** امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ش ۷ «رسایل کاسانی» (ص ٤۷۱-٤۹٤). آغاز برابر نمونه.

979

لطایف: رسالهٔ . . .

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸٦۹هـ.ق.). بنگرید به: رسایل شاه داعی در بخش چند دانشی: ٤۱۲.

1757 ۸٤۹: نستعلیق خوش، ش ۳٤ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵هـ.ق. (ص ۵۲۹-۲۳۸ هامش).

980

لطایف

از ناشناس، که مرید قطب السالکین میان عبدالحمید جیو بوده است، مکسوبات مولانا **عبدالحکیم جیو** است از لعل ننکرهاری بن حبیب بن سید قاسم بن ابوبکر. آغاز افتاده. . . و میگوید: چون در آغاز آن از لطایف هفتگانه سخن رفته نام آن را «لطایف» گزیدم: ۱- لطیفهٔ قلبی ست که در زیر پستان چاپ

است ، ۲- لطیفهٔ روحی ست که بر بالای پستان راست است ، ۳- لطیفهٔ سریست که بر وسط سینه است ، ٤- لطیفه نفسی ست که تحت ناف است ، ۵- لطیفه خفی ست که بالای پیشانی ست ، ٦- لطیفهٔ اخفی ست که فوق سر است ، ۷- ذکر سلطان است که بر تمام وجود داده میشود.

سیر و سلوک صوفیانه است.

بنگرید به : شجرهٔ منظوم در همین فهرست.

1758 ۵۸۲ : نسخ خوش ، محمد رفیق ، ۱۲٤۸ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳۸). آغاز افتاده . و دو رکعت ، دویم قل هوالله احد خواند بعدد صد و یکبار (ف. تسبیحی ۲ : ۵٦٤-۵٦٦) ن.

981

لطایف غیبیه

از ابو المعارف **عنایت الله قصوری لاهوری** قادری شطاری، درگذشته پس از ۱۱۵۰ھ./۱۷۳۸م. در پنج «مظهر» و هر یک در پنج «ظهور» ، در سلوک گروه شطاریان ، که از نظر پیر خود سید الیاس گذرانیده است.

مظهر یکم ، در عمل ابرار و اخیار ، ظهور ۱- در اوراد فجر ، **مظهر دوم** در اسرار دعوت ، ظهور ۱- بعضی مقدمات که علم جفر را محتاج الیه است ، به نظم و سپس نثر ، ۳- دعوت حروف تهجی ، ۵- بعضی از عمل پنجگانه که مرشدی سراج الدین آورده. **ظهور سوم** در فواید علم جفر ، ظهور ۱- در بیان پلیتهٔ علم جفر ، ۳- در عمل وفق اعداد ، ۵- فواید متفرقهٔ جفری ، **مظهر چهارم** در اذکار جهر و خفی مشرب شطار ، پنج ظهور ، ۳- در خرقهٔ خلافت ، ٤- در تلقین ، ۵- اذکار ، **مظهر پنجم** در اشغال باطنی مذهب شطار که مسمی به عشقیه است ، پنج ، ظهور . . .

آغاز : ثنایی بی انتها و محامد خارج از احصاء مر حضرت الدعوات . . . بعده می گوید احقر . . .

1759 ۹۶۸ : نستعلیق پخته ، نور حسین خلف قاضی نبی بخش، ساکن قصبهٔ سمبریال سیالکوت ، ۹ محرم ۱۳۰۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها مشکی درشت ، ۷۸ (ص تسبیحی ۳ : ۴۲۷-۴۲۸).

982

لمعات

از **فخر الدین عراقی** ، در مراتب عشق ، بروش «سوانح العشاق» غزالی ، هنگامی که به روم رفته بود د (۶۶۹-۶۷۲ه.ق.)، و از درس «فصوص» قونوی بهرمند شده بود ، در ۲۸ لمعه نگاشته است.

لمعهٔ ۱- اشتقاق عاشق و معشوق از عشق است، ۱۰- ظهور دایم صفت محبوبست و خفای و مکنون صفت محب ، ۲۰- عشق سلطنت و استغناء به معشوق داد و مذلت به عاشق، ۲۸- معشوق چون خواهد که عاشق را بر کشد ، لباس او بر- کشد و بدل آن خلعت و صفات خودش در پوشاند.

آغاز : الحمدلله الذی نور وجه حبیبه بتجلیات . . . اما بعد ، این کلمه چند است در مراتب عشق بر سنن «سوانح».

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۴۵ - ذریعه ۱۸ : ۳۴۲ - مشار ج ۲ ج ٤ : ٤٤٠١.

1760 ۳۵۰ : نستعلیق خوش ، فقیر محمد پارسا ، ۱۱۴۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، نسخهٔ پاکیزه ، ۵۲ ص (تسبیحی ۲ : ۳۷۷-۳۷۹).

1761 ۱۰۲۶ : نسخ خوش، ۱۲۲۶ه.ق. (ص ۱۳۰-۱۵۲) در یک بیاض، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1762 ۵۷۷۹ : نستعلیق پخته ، عبد الرسول ۱۲۳۷ه.ق ، ش ۱، مجموعه بهمین خامه در دفتر (ص ۱۶۶-۲۰۱). آغاز برابر نمونه ، نشانها شنگرف.

983

لمعات : شرح . . .

متن از **فخر الدین عراقی**، شرح از **امیر عبدالله برزش آبادی** (پایان نسخه، از کاتب) در دیباجهٔ بلند ۱۴ صفحه ای آن آمده : وجودی با وجودش، در وجودی هست چون وجود ـ نشان و نام زان عبدالله عبدالحی. و در همین دیباجه آمده : از من خواسته شد رسالهٔ لمعات را شرح کنم، تا در یکشنبه سلخ شعبان اربع و ستین و ثمانمایه (۸٦٤هـ./۱٤٦۰م.)، قلم برگرفتم. . .، به روش قوله، قوله.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۹۹ که در آنجا از «تنبیهات» در شرح لمعات نام برده شده که به نام امیر عبدالخالق، در شب پنجشنبه ذیحجهٔ همین سال ۸٦٤هـ.ق. نگاشته شده است.

آغاز : ستایش مقدس از نمایش حدود و منزه از آتش قیود، سبوحی را سبوح صیت سلطنتش . . .

1763 ۵۲۵۰ : نستعلیق پخته، محمد امین بن الطالب اخسیکتی، در بلدهٔ کیش، اواسط شعبان ۱۰۰۳هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۰۱). عنوان و نشان شنگرف.

984

لمعات : شرح . . .

متن از همان **عراقی**. شرح از ناشناس. شرحی‌حامل متن، و جز شرح ش. ۵۲۵۰ (برزش آبادی) ست.

1764 ٤٦۸۳ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. دیباجه را ندارد. **آغاز :** الحمدلله الذی نور وجه حبیبه بتجلیات الجمال. جمیع محامد مختص است مر حضرت وجود مطلق را که روشن گردانید و در ظهور آورد حقیقت محمدی را بتجلی جمال، یعنی به تنزل نمودن . . . متن زیر خط شنگرف، ۱۵۰ ص.

985

اشعة اللمعات : لمعات (شرح)

از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه./۱۴۱۴-۱۴۹۲م). گزارشی ست بر همان «لمعات» فخر الدین عراقی، با یک تمهید و سپس ۲۸ لمعه، که در ۸۸۶ه./ ۱۴۸۱م. به انجام رسانده است.

آغاز: لولا لمعات برق نور العدم . . . پاکا خداوندی که آینهٔ حقیقت محمد.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳: ۱۰۳۲ - مشار چ ۲ ج ۱: ۳۴۲.

1765 ۳۵۱: نستعلیق پختهٔ فقیر محمد پارسا، ۲۱ رجب ۱۱۸۰ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۹-۲۱۵)، آغاز برابر نمونه. (ف. تسبیحی ۲: ۲۶-۳۰)!.

1766 ۱۴۷۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در مقدمه افتاده: و تعالی شمارند و هر کجا عیب و نقصانی یابند بعجز و قصور بشریت . . .، انجام در لمعهٔ ۲۸ افتاده، عنوان و نشان شنگرف، ۲۴۴ ص.

986

لمعة الاذکار

از فقیر **محمد پارسا** نقشبندی **پیشاوری** (پایان نسخه)، دربارهٔ ذکر با عنوانهای مسئله. و در پایان: فصل در اشاراتی که از کبار مشایخ (رح) دربارهٔ کلمهٔ طیبه صادر شده، و این فصل دارای عنوانهای اشارات، اشارات است، که در ۲۲ رجب ۱۱۸۰ه./۱۷۶۶م. به انجام رسیده است.

آغاز: بسمله. لا اله الا الله ذکر الله . . . قال الله فاذ کرونی اذ کر کم. هر عبادتی را جزا فرموده و آن جزا از جنس.

1767 ۳۵۱: نستعلیق خوش نگارنده، ۲۲ رجب ۱۱۸۰ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۱۶-۲۲۷) (ف. تسبیحی ۱: ۲۶-۲۸)!.

987

لوامع انوارالکشف والشهود : قصیدهٔ خمریه (شرح)

متن قصیده «قصیدهٔ خمریه» از **ابن فارض** (م ۶۳۲ه‍./۱۲۳۴م.)، در ۳۲ بیت: با این سر آغاز: شربنا علی ذکر الحبیب مدامة- سکر نابها من قبل ان یخلق الکرم شرح از **عبدالرحمان جامی** (۸۱۷-۸۹۸ه‍./۱۴۱۴-۱۴۹۲م) ، با یک دیباجه در چندین لامعه ، که در ۸۷۵ه‍./ ۱۴۷۰م. به انجام رسانده است.

آغاز: سبحان من جمیل لیس لوجهه نقاب الا النور . . . ای گشته نهان ز غایت پیدایی - عین همه عالمی ز بس یکتایی.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۴۸ - ذریعه ۱۴ : ٤ - کشف الظنون ۲ : ۱۳۳۸ - جامی ، حکمت : ۲۰٤.

1768 ۳۹۳ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۹ ، با تاریخ ۹۰۰ه‍.ق. در مجموعه (ص ۸٤-۲۰۱) ، متن.

1769 ٤۰۱۱ : نستعلیق پخته ، باتاریخ ۹۹۹ه‍.ق. در مجموعه ، ش ٦ (ص ٦٥-۸۲) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده.

1770 ۱٤٦۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۳ جلوس پادشاه غازی ، سدهٔ ۱۲ ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٦٥) ، آغاز برابر نمونه. سپس «احوال ابن فارض» (ص ٦٥-۷۱).

1771 ۱٤٥۲ : نستعلیق پخته ، دا ملا محمد صادق مرحوم در بلدالبلغاء و مدفون قریهٔ قرغالی (فرغانی ؟). ۱۲۳٥ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤۱-۱۲٤)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1772 ٥۷۷۹ : نستعلیق ، عبدالرسول ، با تاریخهایی از همو در مجموعه از ۳۳ تا ۱۲۳٥ه‍.ق. ش ۹ (ص ۱٤٦-۱٦۱). آغاز برابر نمونه ، نویسنده در پایان رساله را از مصنفات مولوی بلخی دانسته است.

988

لوایح

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸ه‍./۱٤۱٤-۱٤۹۲م.). در بارهٔ جسم و لطافت

روح و وحدت وجود خدا ، به نثر آمیخته به نظم ، با عنوانهای «لایحه» سپس مطالب عرفانی همراه با «رباعی» ها.

آغاز : لا احصی ثناء علیک ، کیف و کل ثناء یعود الیک ، جل عن ثنا. . . خداوندا سپاس تو بر زبان نمی آریم . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۵۰ - ذریعه ۱۸ : ۳۷۱ - جامی ، حکمت : ۱۷۰.

1773 ۴۰۱۱ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۹۹۹ه.ق. در مجموعه ، ش ۵ (ص ۳۳-۶۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1774 ۱۴۹۱ : نستعلیق خوش ، پیش از ۱۰۹۷ه.ق. که تاریخ زایش فرزندی ست ، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده.

1775 ۷۷۳۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، محشی ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده و باز سازی شده ، ۱۰ ص.

1776 ۴۰۰۳ : شکستهٔ زیبا ، گویا علی نقی مخاطب به خوشنویسخان ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، متن رنگ آمیزی شده ، ۱۰ ص.

1777 ۶۲۳۳ : نستعلیق پخته چلیپا ، دیواری ، ماه چیت هندوی ، ۸ ذیقعدهٔ ۱۱۱۴ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۸) ، آغاز در دیباجه افتاده : . . . در قافله که اوست دانم نرسم . . . اما بعد ، چنین گوید . . .، عنوان و نشان شنگرف.

1778 ۲۹۸۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، در شاهجهان آباد ، غرهٔ ج ۲/۶ جلوس محمد شاه پادشاه غازی (۱۱۳۷ه.ق.؟) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1779 ۱۴۶۷ : نستعلیق شکستهٔ پخته ، ۳ جلوس پادشاه غازی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۳۰-۱۵۴) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1780 ۱۹۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ٤٤٤-٤٦٦) ، آغاز و انجام افتاده.

1781 ۱٤٥۲ : نستعلیق پخته ، دا ملا محمد صادق ، ۱۲۳٤ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲٤-۱٦۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1782 ۸۰۸۷ : نستعلیق تحریری ، دین محمد ، ۱۸۹٦ ب/۱۲۵۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ش ٤ مجموعه (ص ۲٤۱-۲۸٤) ، نشانه‌ها شنگرف. درابان ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1783 ۳۳۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانوس مانده ، ٤٤ ص (تسبیحی ۲ : ۳۸۱-۳۸۲).

989

لوایح : شرح . . .

متن از همان **جامی**، گزارش از شیخ **عماد الدین فضل الله** ، مرید جامی ، که در ۹۱٤ه./۱۵۰۸م. در طوس به حکم سلطان روزگار محمد شیبانی شهید شده است. در آغاز آن گوید : آورده خزف ریزه **عماد از جامی** - در سلک جواهر نفیس جامی - خومهره کجا و شهوار کجا - هیهات زهی خیرگی و خود کامی.

آغاز : ای از تو عیان لوایح نور قدم - یک لایحه زان لوایح آمد عالم . . . و بعد این خزف ریزه چند ، بیمقدار ، و سفال پاره دو سه بی اعتبار.

1784 ۱۸٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سید قاسم ، ۷ع/۱۱۱۷ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۲٦٤-۳٤۸) ، آغاز برابر نمونه ، کناره‌ها سوریانه زده.

990

لوایح : شرح . . .

متن از همان **جامی** ، شرح از ناشناس.

1785 ۴۲۹۹ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز: نزد بصریان و ازو نزد کوفیان . . . برای نشانی ، آغاز لایحهٔ ۱ : لایحه. فنا عبارت از آن است که به واسطهٔ استیلای ظهور حق بر باطن بما سوای او شعور نماند. در ترجمهٔ عوارف آورده که به اختلاف احوال سائلان هر کس را فرخور فهم و صلاح او جوابی گفته اند . . .، موریانه زده، فرسوده، ۴۴۴ ص.

991

مبدء و معاد

از **عزیز نسفی** ، عزیز الدین بن محمد نسفی نخشبی ، از روزگار جلال الدین خوارزمشاه (م. پیش از ۷۰۰ ه). چندگفتار ازو درین باره در دست هست. و این یکی آغاز می شود به اینکه از من خواستند که می باید که در معرفت عالم کبیر و صغیر و در معرفت مبدء و معاد رساله جمع کنید ، که مبدء هر یکی جدا هست و یا معاد جمله یکی ست ، و بیان کنید که نزول چیست و عروج چیست . . . و خواست کردند که می باید سخن هر طایفه نقل کنید بی میل و بی تعصب» و میگوید در این روزگار که ملک عادل شمس الدین به پارس رسیده ، که ملک فارس از دست ظلمه خراب گردیده ، و من این رساله را بنام او کردم ، در چند باب : **باب یکم** در معرفت عالم کبیر ، در سه اصل : ۱- سخن اهل شریعت ، ۲- سخن اهل حکمت ، ۳- سخن اهل وحدت ، **باب دوم** در معرفت عالم صغیر ، در سه اصل : ۱- در بیان انسان و مراتب او ، ۲- انسان صغیر ، ۳- سلوک چیست.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد ، چنین گوید اضعف . . . عزیز بن محمد نسفی ، که جماعت درویشان کثر هم الله از این بیچاره درخواست کردند که می باید که در معرفت عالم کبیر و صغیر . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۵۸ - ذریعه ۱۹ : ۵۱ - مشار ۱۰۷ - تاریخ نظم و نثر ، نفیسی ۲ : ۷۲۲.

1786 ۱۵۱۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه. عنوانها شنگرف ، ۹۲ ص.

992

مبدء و معاد

از **مجدد الف ثانی**، شیخ احمد **سرهندی** (۹۷۱-۱۰۳۴ھ/۳-۱۵۶۴-۱۶۲۴م). گویا ملفاظات او و گرد آوری **محمد صدیق بدخشی هدایت** کشمی ست.

در دیباجه که باید از دیگری باشد از گرد آورنده نام برده شده است، و در پایان نام و تاریخ نگارش ۱۰۱۹ھ/(۱۶۱۰م). آمده است: این نسخه که **مبدء و معاد** است بنام - انفاس نفیس حضرت فخر کرام - چون کرد **هدایت** اقتباس از سر صدق - در سال هزار و نوزده گشت تمام . . . زین خود چه عجب و لیک تحقیق اینست- کز جوش شراب **احمدی** یافته جام.

نامبوب، در سیر و سلوک گروهها ست.

آغاز: الحمدلله فی المبدء و المعاد، و اصلی علی حبیبه . . . فهذه رسالة شریفه متضمنه لا شارات لطیفه . . . درویشی را هوس این راه پیدا شد، عنایت خداوندی . . .

1787 ۱۴۴۵: نستعلیق پخته، میر محمود، ۱۳۱۸ھ.ق. آغاز برابر نمونه، سربندها و نشانه‌ها و جدولبندی ۲ راه و کمند شنگرف.

993

مبدء و معاد روح: روح

از میر **محمد حسین** بن شیخ الشیوخ شیخ الاسلام شیخ پاینده **ساکتری**، که نام وی پس از آغاز گفتگو در ص ۲ رساله آمده است، دربارهٔ فرود و بر گشت روح، به نثر آمیخته به نظم. و در پایان چند غزل صوفیانه است با تخلص **حسین** که باید از همو باشد.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، بدان اسعدک الله فی الدراین، که کلمه‌ای چند از مبدء و معاد روح، از هبوط و صعود، به لسان ترجمان.

1788 ۵۲۵۰ : نستعلیق پخته، تاریخ ۱۰۰۳ هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۲۷۸-۲۸۵).

994

مجالسة النبی

از **سلطان باهو**. بنگرید به : رسایل سلطان باهو، در همین بخش.

1789 ۳۰۲۵ : نستعلیق پخته، خدا بخش، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. ش ۱ «رسایل سلطان باهو» (ص ۱۱-۲۶).

0

مجمع الاحکام : مجمع الحکم

995

مجمع الاسرار

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ هـ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله، در همین بخش.

1790 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ هـ.ق. ش ۳۶ مجموعه ۴۳ گفتار از همو، (ص ۳۲۷-۳۳۸). نام رساله در عنوان نسخه آمده است.

996

مجمع البحرین

از **محمد داراشکوه** (م ۱۰۶۹ھ./۱۶۵۹م.)، پسر شاهجهان پادشاه، که به تهمت زندقه به دست برادرش اورنگ زیب در ۴۵ سالگی کشته شده است.

در آشتی دادن اندیشه های صوفیان اسلامی هند و هندوان است... در دیباجه می گوید: با بعضی از کاملان ایشان که به نهایت ریاضت و ادراک رسیده بودند مکرر صحبتها داشته گفتگو نمود، جز اختلاف لفظی تفاوتی ندید، بدین جهت سخنان فریقین را به هم تطبیق داد، و مجمع البحرین نامید.

دربارهٔ دو اندیشهٔ صوفیان مسلمان و هندوان است دربارهٔ عناصر، حواس خمس، اذکار، پاس انفاس، صفات باری، روح، بادها، عوالم اربعه، نور الهی، رؤیت الهی، اسماء الله، عالم ارواح، الوهیت، بی نهایتی ادوار و جز آنها، که در ۱۰۶۵ھ./ ۱۶۵۵م. در ۴۲ سالگی نگاشته است.

بکوشش محمد رضا جلال نایینی در «منتخبات آثار» در تهران ۱۳۳۵خ چاپ شده است. ترجمهٔ انگلیسی و عربی آن نیز چاپ شده است.

آغاز: بنام آنکه او نامی ندارد ـ به هر نامی که خوانی سر برآرد. حمد موفور نگاری را که دو زلف کفر و اسلام را که نقطهٔ مقابل همدیگرند بر چهرهٔ زیبای بیمثال نظیر خویش ظاهر گردانید.

1791 ۹۱۰: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، برگ آغاز و انجام نونویس و این نونویس نوشتهٔ صفر ۱۵ جلوس محمد شاه غازی (۱۱۴۵ھ.ق. ؟) است، نشانه ها شنگرف، ۵۴ ص (تسبیحی ۲: ۴۵۳-۴۵۴).

997

مجمع الحکم : مجمع الاحکام

از درویش ابو سعید علی قریشی، در اسرار احکام الهی، به روش سؤال و

جواب ، و برخی از سؤالها چند جواب دارد : چه حکمت بود در تیمم که مسح سر نیست ؟ جواب : خاک بر فرق انداختن از بعد مفارقت دوست است ، و تیمم موجب مواصلت قربت.

آغاز : حمد بیغایت مر حکیمی را که جواهر حکم در معادن قلوب حکماء نهاده ، و شکر بینهایت که کنوز . . . اما بعد ، میگوید . . . درویش ابو سعید علی قریشی که چون . . . مجمع الحکم (الاحکام) نام نهادم.

1792 ۸۰۳۲ : نستعلیق ، باتاریخ ۱۸ ذیقعدهٔ ۱۲۹۸ه.ق. در مجموعه (ص ۲-۳۶) ، آغاز برابر نمونه ، نام کتاب در دیباجه «مجمع الحکم» است ، جدولبندی ۳ راه. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1793 ۲۵۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام کتاب در دیباجه «مجمع الاحکام» است ، نشانه‌ها شنگرف ، ۲۸ ص.

998

محبت : رساله در . . .

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ۴۱۵.

1794 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۴۵ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ۵۹۹-۶۱۰).

999

محبت الاسرار

از **سلطان باهو** (۱۰۳۹-۱۱۰۲ه.ق.). بنگرید به : رسایل سلطان باهو ، در همین بخش.

1795 ۱۰۶۲ : نستعلیق، محمد حسن، ۱۲۸۲ه.ق. ش ۲ «رسایل» او (ص ۹-۵۹).

1000

محبت باری : شواهد . . .

ناشناخته.

آغاز : شواهد محبت حق تعالی مر بنده را یکی دوستی بنده است مر حق را، بدانکه دوستی بنده را در دل پیران و مریدان و اصحاب او افکند.

1796 ۳٤۰۳ : نستعلیق ریز پخته، با تاریخ ۹۳۹ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ٦ (ص ۲۳۳-۲۳٤).

0

محبوبیه : محبوبه

در بخش فلسفهٔ عملی خواهد آمد.

1001

محک الفقراء، خرد

از **سلطان باهو** (۱۰۳۹-۱۱۰۲ه./۲۹-۱۶۳۰-۹۰-۱۶۹۱م.). بنگرید به : رسایل سلطان باهو، در همین بخش.

آغاز : الله تقدس اسمائه و تعالی کبریائه، و درود بر سید کاینات . . .

1797 ٤۹۸۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، (ص ۱۰۹-۱٦٤).

1798 ۱.۶۲ : نستعلیق، محمد حسن، ۱۲۸۲ه.ق. ش ۳ «رسایل» او (ص ۶۲-۱۰۳).

1799 ۳.۲۵ : نستعلیق پخته ، خدا بخش ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ «رسایل سلطان باهو» (ص ۱۵۵-۲۰۷). آغاز برابر نمونه.

1800 ۵.۶۰ : نستعلیق تازه ، عبدالعزیز ولد عثمان فنی خلیفه ، ۱ محرم ۱۳۴۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۶۰ ص.

1002

محک الفقراء، کلان

از همان **سلطان باهو.** بنگرید به : رسایل سلطان باهو ، در همین بخش.

آغاز : الله تقدس اسمائه و تعالی کبریائه ، و درود بر سید کاینات . . .

1801 ۱.۶۲ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۸۲ه.ق. به همین خامه در مجموعه رساله های او (ص ۱۰۵-۱۵۶).

1003

مختصر المطلوب فی عشق المحبوب

از ناشناس ، که نام خود را در آغاز نیاورده است ، نام کتاب نیز از کاتب و در پایان رساله آمده است. با عنوانهای فصل و باب : فصل ۱- در ترغیب عشق ، ۲- در محض عشق ، ۳- در زیاده و نقصان عشق ، سپس **باب** در بیان دل، در دو فصل : ۱- در حقیقت دل ، ۲- در نامهای ذل ، **باب** در بیان حجابهای دل ، در چهار فصل : ۱- حجاب نفس ، ۲- حجاب وادی شیطان ، ۳- حجاب وادی دنیا ، ٤- حجاب وادی خلق ، با سر بندهای «ای عزیز».

آغاز : حمدله. صلاة. فصل اول در بیان عشق. ای عزیز حق تعالی چون

ارواح بیافرید ، همه از نور قدسی پاک . . . بودند.

1802 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته ، ۱۱۱۸ه‍.ق. ش ۱۰ مجموعه (ص ۵۳۵-۵۷۰) ، جدولبندی ۶ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

0

مخزن الاسلام (ترجمه) : شرح کلمات وافیات

0

مخزن الدعوه

در بخش «علوم غریبه» خواهد آمد.

1004

مرآت الحقایق

از قاسم ، مرید شیخ ابوالمعالی نجم الدین کبرای ثانی ، که رساله را از نظر او گذرانده و به «مرآت الحقایق» نامیده است. در بیان حقایق اسرار انسانی و کیفیت وصول به مطلوب حقیقی (دیباجه) نامبوب ، به نثر آمیخته به نظم ، و سربندهای «ای عزیز».

آغاز : سپاس و ستایش پادشاهی را که حکم نافذش سیمرغ زرین جناح خورشید را از آشیان قلعهٔ قاف ز مردی به فضای . . .

1803 ۲۸۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف ، انجام افتاده ، ٤٤ ص.

1005

مرآت الروح

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه و پایان نیاورده است.

آغاز: هذه رسالة فی تحقیق احوال الروح مسمی به مرآت الروح. باید دانست که آدمی سه روح دارد، یکی نباتی که موجب نمود است، دیگر حیوانی که بسبب آن حس حرکت دارد و کیفیت تکوین.

1804 ۱۴۸۱ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۹۷ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۳-۴۶)، انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده.

1006

مرآت الصفا

از احمد **خواجکی کاسانی**، بنگرید به : رسایل کاسانی، در همین بخش.

1805 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۲۰ «رسایل کاسانی»، (ص ۷۳۰-۷۳۹).

1007

مرآت العابدین

از ناشناس، به نثر آمیخته به نظم. در پایان آن آمده «در این رساله اقتصار کرده شد بر بیان کیفیت حفظ و آگاهی در نماز، و حفظ آگاهی در غیر نماز، و بیان طبقات اهل آگاهی و تفاوت درجات ایشان، و نامیده شد به **مرآت العابدین**.»

1806 ۴۰۹۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۹) ، آغاز افتاده : مولوی قدس سره فرموده اند. مثنوی. چشم بند جز اسباب نیست . . ، عنوان و نشان شنگرف.

1008

مرآت العارفین

از شاهزاده **مسعود بیگ ، شیر خان** ، احمد فرزند محمد **بخارایی هندی** (م ۸۳۶ه‍./۲-۱۴۳۳م.). در نسخهٔ زیر نام نگارنده در دیباجه نیامده است. با سربندهای «کشف» و «نکته».

کشف ۱- در حقیقت وجود ، نکته در فنا و بقا ، ۲- حقیقت توحید ، نکته در محو و اثبات ، ۳- در حقیقت معرفت ، نکته در صحو و سکر ، ۴- در حقیقت محبت ، نکته در غیب و شهود ، ۵- در حقیقت غیریت ، نکته در سر و تجلی ، ۶- در حقیقت قربت (غیرت) ، نکته در جمع و تفرقه ، ۷- در حقیقت وصل ، نکته در شرب و ذوق ، ۸- در حقیقت کلام ، نکته کشف خواطر ، ۹- حقیقت رؤیت ، نکته در نوم و یقظه ، ۱۰- حقیقت صفوت ، نکته در قبض و بسط ، ۱۱- حقیقت اراده ، نکته در مسلوک و جذبه ، ۱۲- حقیقت ولایت ، نکته در خوارق، ۱۳- حقیقت سماع ، نکته در وجد وجود ، ۱۴- حقیقت روح، نکته در مبدء و معاد.

آغاز : الحمدلله الذی خلق آدم علی صورته و تلالا فی لوح وجوده سر صورته . . . اما بعد ، بدانکه لسان وقت ناطق است و عین غیب.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۷۳ - ذریعه ۹ : ۱۰۳۵ - تذکرهٔ علمای هند : ۲۲۶ - مؤلفین مشار ۶ : ۱۶۹ ، مشار چ ۲ ج ۴ : ۴۶۷۵.

1807 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته ، ۱۲۲۲ه‍.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۶۵-۴۱۶) ، با سرلوح زرین ، و جدولبندی ۷ راه ، و عنوان و نشان شنگرف. همراه «تحفهٔ مرسله» ی شیخ محمد بن فضل الله.

1009

مرآت العلما

از **احمد** بن محمد یوسف بن **صوفی حق داد**، از مردم دیهه داد که یکی از قریه های بلخ ست، و میگوید «این کتاب را «مرآت العلما» نام نهادم، چرا که اوصاف حمیدهٔ علما بیان کرده می شود». (دیباچه).

نثر آمیخته به نظم و حکایتهاست در ۹۳ باب: ۱- مقدمه و معرفی کتاب، ۲- در بیان علم، ۳- در فواید علم، ۵- در معرفت، ۶- در عمل، ۸- مذمت نفس، ۱۰- در حکمت علم، ۱۲- در کدورت علم، ۱۵- علامات علم، ۱۷- بدایت و نهایت علم، ۲۰- در بیان عالم و عارف، ۲۵- در فرایض ایمان، ۳۰- در انواع علما، ۳۵- خبر رسیدن به شهر دل، ۴۰- خبر یافتن نفس از بیقراری دل، ۴۵- در گرفتاری نفس، ۵۰- رسانیدن محبت نفس را بدل، ۵۵- عذر گفتن نفس با عشق، ۶۰- باز گشت نفس سوی خویش، ۶۵- مصاحب شدن نفس با خوک، ۷۰- حاجب خواستن جان، ۷۵- خطاب روح و . . .، ۸۰- جواب گفتن نفس عقل را، ۸۵- دریافتن نفس عقل را و جواب و سؤال، ۹۳- در خاتمهٔ کتاب.

1808 ۵۷۹: نستعلیق شکسته آمیز پخته، محمد حکیم بن محمد رحیم، ل ۱۲۳ (۱۲۳۰هـ.ق.) عنوان و نشان شنگرف، ۲۲۷ ص (تسبیحی ۲: ۴۹۷-۴۹۸).

1010

مرآت المحبین: مرآت المحبوبین

از **محمد سعد الدین**، به خواهش مولوی غلام محمد. دربارهٔ «یحب» و «لایحب» در قرآن. در هشت «وصل» و هشت «فصل» و تبصره و خاتمه ای، در دو جلد نگاشته است. و در منظومه ای در پایان کتاب، سرودهٔ مولوی محمد

کرم الدین ، تاریخ نگارش ۱۳۰۵ه. (۱۸۸۷م.) آمده است.

آغاز: (ج ۱) : الحمدلله الذی ظهر و حجب بنور کماله و تجلی بصفات جلاله . . . اما بعد ، میگوید . . . محمد سعد الدین . . . **آغاز** (ج ۲) : الحمدلله الذی بعث الرسل للهدایة و الاحسان و زین قلوب المؤمنین . . . الفصل الاول. قوله : اطیعوا الله و الرسول. . . فان الله لایحب الکافرین . . .

1809 ۵۸۴۲ : نستعلیق پخته ، ۱۸ شعبان ۱۳۰۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها مشکی درشت ، نام کتاب در دیباجه «مرآت المحبین» است ، ۶۵۹ ص.

1810 ۵۹۸۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۴ه.ق. آغاز برابر نمونه، در دیباجه و پایان «مرآت المحبوبین» نامیده شده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۹۳ ص.

1011

مرآت المحققین

از شبستری ، سعد الدین **محمود** بن عبدالکریم (م پیرامون ۷۲۰ه./۱۳۲۰م.). در معرفت نفس و خدا شناسی ، در هفت باب : ۱- نفس طبیعی و نباتی و حیوانی و انسانی ، ۲- صور موجودات ، ۳- واجب و ممکن و ممتنع الوجود ، ۴- حکمت آفرینش ، ۵- عناصر اربعه ، ۶- آفاق و انفس ، ۷- برابری آفاق و انفس در جهان آسمانی.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد حضرت ذوالجلال را که آثار قدرت او در عالم آفاق . . . اما بعد ، بدانکه این مختصری ست.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۸۴۲ - ذریعه ۲۰ : ۲۸۴ - مشار چ ۲ ج ۴ : ۴۶۷۷.

1811 ۳۴۰۳ : نستعلیق ریز پخته ، سه شنبه ۶ رمضان ۹۳۹ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۲۴۱-۲۸۰) ، آغاز برابر نمونه ، کاتب نگارنده را خواجه نصیر الدین طوسی یاد کرده است ، نشان و عنوان شنگرف.

1812 ۷۹۹۷ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۲۲ج ۱۰۹۱/۱ هـ.ق. در مجموعه به همین خامه (ص ۲۴-۵۸)، آغاز برابر نمونه، بازسازی شده، خریداری ۱۳۵۷/۱/۲۳خ.

1813 ۱۹۹۶ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۹۴هـ.ق. به همین خامه در دفتر، ش ٤ مجموعه (ص ۹۷-۱۲٤). آغاز: حمدله. صلاة بدان اسعدک الله تعالی . . .

1814 ۸۰٤٤ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۳۵هـ.ق. در مجموعه (ص ۲۸۰-۳۲۷)، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، خریداری شده در خرداد ماه، ۱۳۵۷خ.

1815 ۱۹۳۹ : نستعلیق پخته، پیرامون ۱۲۸۸هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۵)، آغاز در دیباجه افتاده، فی انفسکم افلا تبصرون، بل ازواج گنبد خضرای . . .، انجام نیز افتاده.

1012

مرآت الوجود

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸٦۹هـ.ق.). بنگرید به: رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی.

1816 ۸٤۹ : نستعلیق خوش، ش ٤۹ «رسایل شاه داعی». نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵هـ.ق. (ص ٦۲٤-٦۳٦ متن).

1013

مراتب : رساله در بیان مرتبه

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤هـ.ق.). بنگرید به: رسایل شاه نعمت الله، در همین بخش.

1817 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. در مجموعه ۴۳ گفتار از همو (ص ۲۷-۳۹).

1014

مراتب : رند نامه

از شاه نعمت الله ولی کرمانی (۷۳۰-۸۳۴ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ولی ، در همین بخش.

1818 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۱۹ مجموعه ۴۳ گفتار از همو (ص ۱۸۴-۲۲۰) ، نام رساله در نسخه نیامده است.

1015

مراتب : رساله در . . .

در وحدت وجود ، و سپس شش مرتبهٔ آن : ۱- مرتبهٔ غیب اول ، ۲- مرتبهٔ غیب دوم ، ۳- مرتبهٔ ارواح ، ۴- مرتبهٔ مثال ، ۵- مرتبهٔ اجساد - ۶- مرتبهٔ جامع جمیع مراتب. نخست به عربی در ۱۲ سطر همهٔ مراتب را گفته ، سپس ترجمهٔ مشروح آنهاست به فارسی ، و درمیانه نیز سربندهای «فایده» دارد به فارسی. و چنان می نماید متن از نگارندهٔ «تحفهٔ مرسله» و ترجمه نیز از **عبدالغفور** باشد (بنگرید به : تحفهٔ مرسله، در همین بخش : ۵۷۶).

آغاز : ما فی الوجود الاعین واحدة ، هی عین حقیقة الحق . . . المرتبة الاولی مرتبة الغیب الاول و هو التعین الاول . . . بدان ارشدک الله الرشید، که ارواح دو قسمند.

1819 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲۲۲ و ۱۱۲۲ه.ق. در مجموعه، ش ۳ مجموعه (ص ۴۰-۵۰) ، با یک سرلوح زرین و جدولبندی ۶ راه و عنوان شنگرف ، بدنبال «تحفهٔ مرسله» نگاشتهٔ مخدومی شیخ محمد بن شیخ فضل الله گویا این یکی نیز از هموست.

1016

مراد العارفین

از الله یار بن الله قلی ، که در دیباجه میگوید «باوجود دونی و زبونی ، به مشاورت دوستان کتاب مسلک المتقین ، آنگاه ثبات العاجزین ، آنگاه مخزن المطیعین سواد کرده شد». پس باید وی، **صوفی الله یار بخارایی** نقشبندی باشد ، که مسلک المتقین را در ۱۰۵۶هـ./۱۶۴۶م. سروده است.

به خواهش محبان که از وی خواسته بودند در باب تصوف و ارشاد نسخه ای نویسد ، این را نگاشت و مراد العارفین نام نهاد. پس از مناجات ، نعت نبی ، منقبت چهار یار ، که همه به نظم است. عنوانهای زیر را یاد می کنم : فصل اول در بیان اسم ایشان (صوفیان) ، فصل در علوم صوفیه و حقیقت ایشان، فصل در شناختن دنیا ، فصل در معرفت راه دوستان حقیقت . . . به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد ، میگوید این فقیر . . . الله یار بن الله قلی . . . باوجود دونی و زبونی بمشاورت دوستان کتاب مسلک المتقین . . .

1820 ۱۴۵۳ : نستعلیق پخته ، ۱۲۲۸هـ.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۲ مجموعه (ص ۸۰-۵۲۷) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1821 ۴۶۱ : نستعلیق تحریر آمیز ، گویا سید عباس ، ۱۲۹۴هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۷۴ ص سپس پراکنده هایی (تسبیحی ۲ : ۵۰۲-۵۰۴).

1822 ۵۲۹ : نستعلیق پخته ، عبدالقدیر ننکر هاری ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۶۶۸ ص (تسبیحی ۲ : ۵۰۴-۵۰۵).

0

مرج البحرین : دیوان حافظ (شرح)

در بخش دیوانها خواهد آمد.

1017

مرج البحرین و جامع الطریقین

از شیخ **عبدالحق محدث دهلوی** (۹۵۸-۱۰۵۲ه‍.ق/۱۵۵۱-۱۶۴۲م). که در دیباچه میگوید: این کتاب جامع فقه و تصوف و شریعت و طریقت و ظاهر و باطن و صورت و معنی و قشر و لب و علم و حال و صحو و سکر و مذهب و مُشرب و عقل و عشق است... جنگ هفتاد و دو ملت همه را عذربنه - چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند. و سپس عنوانهای «وصل» و در پایان ١٤ «قاعده». نثر آمیخته به نظم.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، میگوید فقیر حقیر عبدالحق بن سیف الدین دهلوی قادری، این رساله ای مسمی به مرج البحرین و جامع الطریقین، جامع فقه و تصوف و شریعت و طریقت...

1823 ۵٦۹۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷٦-۲٥٤)، و کتاب در خاتمه افتاده است.

1018

مرشد السالکین

از احمد خواجکی کاسانی، بنگرید به: رسایل کاسانی، در همین بخش.

1824 ۱٤۰۱: نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه‍.ق. ش ۲٤ «رسایل کاسانی» (ص ۸٦۱-۸٦۸).

1019

مرصاد العباد من المبدء الی المعاد

نجم الدین دایهٔ رازی، ابوبکر عبدالله بن محمد بن شاهاور (م. ٦٥٤ه‍.ق/

۱۲۵۶م.). در سیر و سلوک، در رمضان ۶۱۸ه‍./۱۲۲۱م. بدان آغاز و در رجب ۶۲۰ه‍./۱۲۲۳م. بنام سلطان علاء الدین کیقباد کیخسرو سلجوقی، به انجام رسانده است.

در پنج باب و چهل فصل. باب ۱- دیباجهٔ کتاب، در سه فصل، ۲- در مبدء و معاد موجودات، پنج فصل (فصل ۱- فطرات روح)، ۳- در معاش خلق، بیست فصل، ۴- معاد نفوس، چهار فصل، ۵- سلوک طوایف مختلفه، هشت فصل.

آغاز ۱: الحمدلله تعالی خلق السماوات و الارض و ما بینهما فی ستة ایام... حمد بیحد و ثنای بیقیاس آن خدایکه خلق کرده آسمان بیستون و... **آغاز ۲:** حمدله. صلات. حمد بیحد و ثنای بیعدد پادشاهی را که وجود هر موجود نتیجهٔ جود اوست...

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۳۷۹ - ذریعه ۲۰: ۳۰۸ - مشار چ ۲ ج ۴: ۴۷۰۷.

1825 ۱۷۴۸: نسخ نستعلیق آمیز، سدهٔ ۱۱ه‍.ق. آغاز در باب یکم و فصل چهارم و انجام در باب پنجم فصل هشتم افتاده. **آغاز:**... جمال احدیت و ذوق مخاطبه...، عنوان و نشان شنگرف، ۱۵۴ ص، اندازه خشتی.

1826 ۱۴۵۲: نستعلیق پخته، دا ملا صادق خوارزمی، ش ۶ مجموعه رساله هایی به خامهٔ همین خوارزمی، از تاریخهایی ۱۲۳۴ تا ۱۲۴۲ه‍.ق. و این یکی بی تاریخ (ص ۳۱۸-۷۴۵)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1827 ۷۳۶۴: نستعلیق پخته، ۲۲ شوال ۱۲۳۵ه‍.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۲، در دیباجه فهرست بابها آمده ولی نام کتاب و نگارنده در نسخه نیامده است، عنوان و نشان شنگرف، ۲۶۶ ص.

1020

مرقع کلیمی

از شاه کلیم الله **شاهجهان آبادی** (م ۱۱۴۲ه‍./۱۷۲۹م.). در دیباجه میگوید

هر فایده ای که در این برگهاست به منزلهٔ رقعه ای ست از پیران رقعه پوش ، از این روی آنرا «مرقع» نام نهادم. و رساله نیز باسربندهای «رقعه» است. در صلوات و اوراد و شرایط و آداب آنها. و از مجموع آن آداب گروه چشتیان شبه قاره بدست می آید.

آغاز : یا کل الکل ، بک الکل و منک الکل ، و الیک الکل ، صل علی . . . اما بعد ، هر فایده که مسطور در این اوراق است ، بمنزلهٔ رقعه ای ست که از پیران خرقه پوش.

1828 ۲۳۶۹ : نستعلیق و نسخ پخته، حسب الارشاد خواجه صاحب ۱۲۳۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۶۰ ص ، سپس دعا و نیایش به زبان فارسی ، که نشان می دهد دعاها را نیز به این زبان می-خوانده اند، ۱۷۲ ص.

1829 ۷۳۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، با تاریخ ۱۲۳۴ه.ق. مجموعه (ص ۲-۱۵۱) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

1830 ۲۹۲۹ : نستعلیق تحریر ، ۱۶ رمضان ۱۲۸۶ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۲۰ ص.

1831 ۵۵۸۳ : نسخ و نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۰۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1832 ۱۷۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته و عربیها نسخ ، محمد افضل ، ساکن نرالی چیر ، ۱۵ شعبان ۱۳۰۹ه.ق. برای میان محمد حسین ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۷۴ ص.

1833 ۳۳۶۳ : نستعلیق خوش ، عمر الدین بن ابراهیم ، ۹ع۱/۱۳۲۰/۳ ماه هارت سمت ۱۹۵۹ ب ، آغاز افتاده : پس این رباعی را یکهزار و یازده بار بخواند . . . عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۴۹ ص.

1021

مرمات التسلیل

از شاه داعی شیرازی (۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی،

در همین بخش.

1834 ۸٤۹ : نستعلیق خوش ، ش ٥٤ «رسایل شاه داعی» ، نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه‍.ق. (ص ٦٤٧-٦٤٨ متن).

0

مرید و مریدی

در بخش فلسفهٔ عملی خواهد آمد.

1022

مسلک العارفین

از **محمد بن اسعد بخارایی** نقشبندی ، مرید و خلیفهٔ شیخ سعد الملة والدین ابو سعید بخارایی ' که وی نیز خلعت پیری را از خواجه سلیمان پوشیده بود ، و او از خواجه اولیاء و این یکی از عبدالخالق غجدوانی (م ٦١٧ه‍./١٢٢٠م.) ، (دیباجه).

سلوک است به رویه ی خواجه عبدالخالق غجدوانی، در بیست و سه باب: ١- در بیان توبه و شرایط وی ، ٢- در بیان ارادت ، ٣- احتیاج مرید به شیخ ، ٤- تلقین ذکر و ارادت ، ٥- شرایط چله نشینی ، ٦- مراتب شیخ ، ٧- در آداب و روش نزد شیخ ، ٨- زهد ، ٩- شناخت خواطر ، ١٠- صفات نفس ، ١٥- تسلیم ٢٠- مشاهده ، ٢١- خرقه ، ٢٢- اوراد ، ٣٠- در مسایل راه ؛ با سربندهای «مسئله».

آغاز: بدان ای سالک طریق آخرت که این کتابی ست از عین تحقیق شریعت و طریقت صادر شده ، از وصایای شیخ الشیوخ ... خواجه عبدالحق . . .

1835 ۳۵۰۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، مولا تخته ؟ محمد منشی بن بابا صوفی ، سدهٔ ۱۰هـ.ق. آغاز در دیباجه افتاده : یحب المعالی الامور. عزم بر ادراک اصحبوامع الله ... ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۹۵ ص.

1023

مشارب الاذواق

از میر سید علی همدانی : بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی، در همین بخش.

1836 ٤٤٠۹ : نستعلیق خوش ریز ، ش ۱۷ مجموعه رساله های او ، نوشتهٔ ۸۵۱هـ.ق. (ص ٤٦۸-۵۱۰) ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف.

1837 ۵٤۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۸ مجموعه «رسایل میر سید علی» (ص ۲۲۸-۲۸۲) ، آغاز برابر نمونه.

1024

مشایخ نامه : فقر نامه

از **ابو بایزید بسطامی** ، شاید منظور **بایزید طیفور** بن عیسی (م ۲۳٤ یا ۲٦۲هـ/۸٤۹ یا ۸۷٦-۵)، باشد. فقر نامه است.

آغاز : حمدله. صلاة. مشایخ نامهٔ سلطان العارفین ابو با یزید بسطامی (رح) میگوید ، مرد را باید دانست که خرقهٔ طریقت چیست ، جواب خرقهٔ طریقت فقر است.

1838 ۱۹۹٦ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰۹٤هـ.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۲ (ص ٦۰-٦٦).

1025

مشتاق الطالبین

از **محمد صابر** بن محمد یعقوب. در سیر و سلوک و مقامات سالکان، به نثر آمیخته به نظم با سربندهای «بشنو ای عزیزم» در ص ۲ رساله آمده است: بشنو ای عزیزم این کتاب را مسمی بمشتاق الطالبین نام نهاده شد.

آغاز: بنام آن نظری که بی بصیرتان گمگشتگان وادی عرفان را راهنما بکوی جانان است.

1839 ۳۷۹: نستعلیق پخته اردو، پیرامون ۱۲۶۲ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۵۸-۱۸۱) با یک سرلوح ساده.

1026

مشکل حل و حل مشکل

از میر سید **علی همدانی**. بنگرید به: رساله های میر سید علی، در همین بخش.

1840 ٤٤٠۹: نستعلیق خوش ریز، ش ۱۵ مجموعه رساله‌های او، نوشتهٔ ۸۵۱ ه.ق. (ص ٤۲٦-٤۳۱)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی به زر و رنگها، عنوان و نشان شنگرف.

1841 ۵٤۱۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ١٤ مجموعه (ص ۳٦٦-۳۷۳)، آغاز برابر نمونه.

0

مشکل گشای حضور نما: شمس العارفین

1027

مشیت : منبه

از میر سید علی همدانی ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1842 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۵ مجموعه (ص ۳۷۳-۳۷۹).

1028

مصباح الهدایه و مفتاح الکرامه

از **محمود** بن علی کاشانی ، (دیباجه) ، عزیز الدین محمود **نطنزی کاشانی بلخی** (م ۸۳۵ه./۱-۱۴۳۲م.) که میگوید از من خواسته شد که «عوارف المعارف» شهاب الدین عمر سهروردی را به فارسی بر گردانم ، و چون این کار دشوار بود، به خاطر رسید که مختصری بپارسی از سخن پیران با ضمایم چند از «عندیات» بنگارم، چنانکه بیشتر اصول و فروع «عوارف» را در برداشته باشد. و بنای آنرا برده باب و هر باب بر ده فصل نهادم و «مصباح الهدایه . . .» نام نهادم. سپس فهرست بابها و فصلها را یاد می کنند:

باب اول در اعتقادات صوفیان ، ده فصل : ۱- معنی اعتقاد و مأخذ آن ، ۲- توحید ذات و تنزیهٔ صفات ، ۳- اسماء و صفات ، ۴- آفریدن افعال بندگان ، ۵- کلام الهی ، ۶- رؤیت ، ۷- ایمان به ملائکه، ۸- رسالت، ۹- اصحاب پیامبر، ۱۰- امور اخروی. **باب دوم** ، در علوم ، ده فصل : ۱- تعریف علم و مراتب آن ، ۲- مأخذ علم ، ۳- علم فریضت و فضیلت ، ۴- علم دراست و وراثت ، ۵- علم قیام ، ۶- علم حال ، ۷- علم ضرورت ، ۸- علم سعت ، ۹- علم یقین ، ۱۰- علم لدنی ، **باب سوم** در معارف ، ده فصل : ۱- تعریف معرفت ، ۲- معرفت نفس ، ۳- معرفت صفات نفس ، ۴- کیفیت ارتباط معرفت نفس به معرفت الهی ،

۵- معرفت روح، ۶- معرفت دل، ۷- معرفت سر و عقل، ۸- معرفت خواطر، ۹- معرفت مرید و مراد، ۱۰- معرفت اختلال احوال مردم. **باب چهارم** در اصطلاحات صوفیان، ده فصل: ۱- در بیان حال و مقام، ۲- جمع و تفرقه، ۳- تجلی و استتار، ۴- وجد و وجود، ۵- سکر و صحو، ۶- وقت و نفس، ۷- شهود و غیبت، ۸- تفرید و تجرید، ۹- محو و اثبات، ۱۰- تلوین و تمکین، **باب پنجم،** در مستحسنات صوفیان، ده فصل: ۱- معنی استحسان، ۲- لباس خرقه، ۳- اختیار ملون، ۴- اساس خانقاه، ۵- رسوم خانقاه، ۶- خلوت، ۷- شرایط خلوت، ۸- واقعات اهل خلوت، ۹- سماع، ۱۰- آداب سماع. **باب ششم**، در آداب، ده فصل: ۱- بیان ادب، ۲- ادب حضرت ربوبیت، ۳- ادب حضرت رسالت، ۴- ادب مرید، ۵- ادب شیخوخیت، ۶- ادب صحبت، ۷- ادب معیت، ۸- ادب تجرد، ۹- ادب سفر، ۱۰- ادب تعهدات نفس، **باب هفتم**، در اعمال، ده فصل: بیان عمل، کلمهٔ شهادتین، طهارت، صلات، ادای صلات، فرایض صلات و سنن... **باب هشتم**، اخلاق، ده فصل: ۱- حقیقت خلق، ۲- صدق، ۳- بذل و مواسات، ۴- قناعت، ۵- تواضع، ۶- حلم، ۷- عفو و احسان، ۸- بشر و طلاقت، ۹- ملاطفت، ۱۰- تألیف. **باب نهم**، مقامات، ده فصل: ۱- مقام توبه، ۲- ورع، ۳- زهد، ۴- فقر، ۵- صبر، ۵- شکر، ۷- خوف، ۸- رجا، ۹- توکل، ۱۰- رضا، **باب دهم**، در بیان احوال و ختم کتاب، ده فصل: ۱- محبت، ۲- شوق، ۳- غیرت، ۴- قرب، ۵- حیا، ۶- انس، ۷- قبض و بسط، ۸- فنا و بقا، ۹- اتصال، ۱۰- خاتمت و وصیت.

بکوشش استاد همایی در ۱۳۲۳خ چاپ شده است.

آغاز: الحمدلله العزیز المتعال... اما بعد، این مختصری ست مشتمل بر ذکر مبانی و اصول طریقت صوفیان و بیان بعضی از علوم و معارف ایشان.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۳۹۰۰ - مشار، چ ۲ ج ۴: ۴۷۷۸ - ذریعه ۲۱: ۱۲۳.

1843 ۱۸۵۸: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. اغاز در دیباجه افتاده: نشاند و افسر محبوبی برسر نهاد و طریق...، انجام فصل ۹ و ۱۰ خاتمه افتاده، ۲۱۶ برگشمار دارد.

0

مطالب رشیدی

در بخش فلسفهٔ عملی خواهد آمد.

1029

مطالع الطالبین و طریق السالکین

از **شریف شاه محمد ایرانی قادری**، زاده نوساری، مرید میران سید محمد، در یک مقدمه و ده مطلعه و یک خاتمه نگاشته است. و نیز در دیباجه تاریخ نگارش ۲۹ ربیع الاول سال (از «شریف محمد قادری» طالب کن) یاد شده است، که باید ۹۹۷ھ/(۱۵۸۹م.) باشد: مقدمه در وصیتها (: پند و اندرز های صوفیانه است با سربندهای «وصیت»)، مطلعهٔ ۱- وضو، ۲- خواب بانگ نماز، ۳- پنج وقت نماز، ٤- نماز دوازده ماه، ۵- نماز استخاره، ٦- دعوات اولیاء الله، ۷- دعای کبیر، ۸- رد دعوات و رد سحر و آسیب، طریق مسخر کردن، تکسیر، ۹- چهار دل و چهار نفس و چهار خطر و اذکار هندوان و مراقبات هندوی و فارسی، ۱۰- ترک دنیا، پیری و مریدی و خلافت و آداب آنها. خاتمه در ریاضت ظاهری و باطنی.

آغاز: حمد لا بدایت و ثنای بی نهایت مالک الملکی را که صفت وحدانیت او قل هو الله احد...

1844 ۱۱۳٦: نستعلیق، سدهٔ ۱۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۵۲)، عنوان و نشان شنگرف، در پایان نام نگارنده شاه شریف الله قادری ایرانی آمده است.

1030

المطلوب فی عشق المحبوب

از **امیر ماه** (رضوی ؟)' در چهار باب: باب ۱- در بیان عشق' ۲- در بیان دل' ۳- حجابهای دل' ٤- وصول الی الله (دیباجه) و هر باب در چند فصل. **باب یکم** در سه فصل : فصل ۱- در ترغیب به عشق ' ۲- در محض عشق ' ۳- زیادت و نقصان عشق ' **باب دوم** در دو فصل : ۱- حقیقت دل ' ۲- نامهای دل . . . **باب سوم** ، چهار فصل ' **باب چهارم** نیز چهار فصل . . . و سربندهای «ای عزیز» به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : الحمدلله ، علم الذکر و الهم الفکر و جعل الشریعة . . . اما بعد ، میگوید فقیر امیر ماه ' خادم اهل بیت رسول الله (ص) ' که کلمه ای چند در مراتب طالبان عشق ' بر سنن طریق الوصول الی الله . . .

1845 ۱۵۵۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباجه تنها امیر ماه است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۱۲ ص.

1846 ۵۲۳۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹۳-۲۱٤)، نام نگارنده در دیباجه تنها امیر شاه است. انجام در باب چهارم افتاده، عنوانها شنگرف.

1031

مظهر العجایب و مجمع الغرایب

در هامش و کلفون به خامهٔ نویسنده ی متن آمده است : نگارنده حافظ **محمد بصیر** از مردم **ایسکی** ست که این رساله را در شأن آغای بزرگ ترتیب داده است. در دیباجه میگوید : هنگامیکه از بخارا به سمرقند آمدیم از بی تجربگی یاران مردم سمرقند به ما بدگمان شدند و فقیر را به حلول و اتحاد و تشبیه و تعطیل منسوب

کردند، تا در شب پنجشنبهٔ ۱۳ ج ۱/۹۷۳ھ.ق. (۱۵۶۸م.) وقت سحر در گوش فقیر خوانده شد که رسالهٔ «مظهر العجایب و مجمع الغرایب» بر نام متعال نظام فرزند امیر علی هروی بن سلطان علی هروی مرقوم و منشور گردانم.

کتاب مرموزی ست، آغشته با حکایتهای مرموز با تأویلهای عرفانی. در یک مقدمه و چهار مقاله و یک خاتمه: **مقدمه** در دو فصل: الف: در تقریر این حکایت و محصول آن، ب: فواید این حکایت و مأمول آن. **مقالهٔ** ۱- در بیان اصول مسلوک و حقایق آن، ۲- در بیان فروع نامسلوک و دقایق آن، ۳- در بیان وجه مرموز و وجه مصروح و لطایف، ٤- در شرح نتایج و ثمرات نامسلوک و خصایص آن.

آغاز: الحمدلله الذی ذی البر و النوال، ذی المن و الافضال، ذی الفضل و الکمال... اما بعد، بر سالکان سلوک شریعت و طریقت...

1847 ۱٤٥۱: نستعلیق تحریرآمیز، ملا شرف الدین خطیب بن ملا سیف‌الدین بخارایی، در قریهٔ اربابان از قریه های بخارا، ج ۱/۱۲۲۶ھ.ق. در کلفون آمده است: این رسالهٔ حضرت آغای بزرگ (رح) از تصانیف حضرت حافظ بصیر، الملقب به بابا طاهر (سپس الملقب به بابا طاهر را خط زده اند)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲٤۷ ص.

1032

معارف الانس: (نفس؟)

به نثر آمیخته به نظم، در خود شناسی و اقسام نفس.

آغاز: هذا کتاب معارف الانس. از امیر المؤمنین و امام المتقین... من عرف نفسه فقد عرف ربه. پس اگر ما خواهیم که نفس خود بشناسیم، چون توانیم شناخت. بدانکه بحقیقت هستی ما نفس ماست.

1848 ٤٤٨٤: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ھ.ق. با تاریخ ۱۱۰۰ھ.ق. در مجموعه، ش ۷ (ص ۱۳۷-۱٤۹). نشان شنگرف.

1033

معارف لدنیه : معارفیه

از **مجدد الف ثانی**، احمد بن عبدالاحد **سرهندی** (م ۹۷۱-۱۰۳۴ه‍./۱۵۶۴-۱۶۲۴م.). اسماعیل پاشا دو کتاب یکی به نام «معارف دینیه» و دیگری «معارف لدنیه» از وی یاد کرده است. و خود در دیباجه نسخهٔ ۱۸۴۵ و ۳۶۵۰ میگوید: هذه علوم الهامیه و معارف لدنیة. با سربندهای «معرفت»، در مسایل معرفت و اسرار و رموز تصوف، به ویژه در وحدانیت حق است، و با بحث در لفظ الله آغاز میکند، و در پایان ویژگیها و برتریهای سلسلهٔ نقشبندیه را آورده و به مخالفان پاسخ گفته است. در ۱۹۶۸م. در کراچی به همین نام چاپ شده است.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذی اصطفی، سیما علی نبیه المجتبی . . . هذه علوم الهامیه و معارف لدنیه . . . معرفت . . . لفظ الله مرکب از الف و لام است، که جمله از الات تعریف است.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۳۹۴ - ایضاح المکنون ۲: ۵۰۴.

1849 ۱۸۴۵: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. باتاریخ ۱۱۱۷ ه‍.ق. در مجموعه، ش ۵ (ص ۱۵۰-۲۱۶)، آغاز برابر نمونه، آبخورده.

1850 ۳۶۵۰: نستعلیق پخته، ۷ع ۱۲۱۵/۲ه‍.ق. برای حکیم میان صاحب غلام رسول خان، ش ۱۱ (ص ۵۲۰-۵۶۲)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1034

معراج العاشقین

از **احمد خواجکی کاسانی**، بنگرید به: رسایل کاسانی، در همین بخش.

1851 ۱۴۰۱: نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه‍.ق. ش ۲۳ «رسایل کاسانی» (ص ۷۹۶-۸۶۱).

1035

معراج نامه : رساله در معراج

از شاه نعمت الله ولی کرمانی (۷۳۰-۸۳٤ﻫ.ق.). بنگرید به رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1852 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ﻫ.ق. ش ٤۲ مجموعه ٤۳ گفتار از او ، (ص ۳۸۰-۳۹۹). نام رساله در نسخه نیامده است.

0

معراج نامه

در بخش عقاید و منظومه ها نیز یاد شده است.

1036

معرفت : رساله در . . .

از ناشناس ، که نام او در آغاز و انجام نیامده است.

1853 ۲۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ﻫ.ق. ش ۹ مجموعه (ص ۲٤۱-۲٤٦). آغاز: قال النبی (ص). من عرف نفسه فقد عرف ربه. و دانستن این معرفت که محققان بیان کرده اند از مشکلات فن است ، این تفصیل به کمال اولیاء کرده اند که معرفت سه است : معرفت حقیقی ، معرفت محمد ، معرفت خود.

1037

معرفت

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده است در معرفت و سیر و سلوک.

آغاز : حمدله. صلاة. بعد از حمد نامحدود و ثنای نامحصور بر ارباب دانش و طالبان حق مخفی مباد که غرض از ایجاد یعنی آفرینش.

1854 ۱۱۳۳ : نستعلیق ، ۱۸ ذیحجهٔ ۱۳۱۴ھ.ق. ش ۲۸ مجموعه (ص ۳۲-۳۶).

0

معرفت : والدیه

1038

معرفت المحبوب

از **شاه برهان الدین** ، در بیان شریعت و طریقت و حقیقت و معرفت ، تا راه سالک روشن شود ، و از این آغاز می کند که شناختن حق تعالی بر دو نوع است ، یکی از راه خوف و رجاست ، و یکی راه عاشقان.

آغاز : حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که این رسالهٔ معرفت المحبوب از تصنیف شاه برهان الدین (ق ه) ، در بیان شریعت و طریقت و حقیقت و معرفت از برای منفعت عالمان و عاشقان.

1855 ۱۱۳۳ : نستعلیق، غلام محمد بن احمد یار قریشی، در مقام گجرات ، ۲۳ ذیحجهٔ ۱۳۱۴ھ.ق. ش ۲۳ مجموعه (ص ۱-۶).

0

معرفت نامه : آفاق و انفس

1039

معرفت النفس

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸۶۹ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ۴۱۸.

1856 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۵۵ «رسایل شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه‍.ق. (ص ۶۴۸-۶۴۹).

1040

معرفت واحد : بیان . . .

در بارهٔ عرش و کرسی و لوح و قلم و عالم غیب و شهادت ، من عرف نفسه و دیگر مطالب عرفانی ، نامبوب.

آغاز : هذا کتاب فی بیان معرفت الواحد. اگر نعمتی یابد ، باید که شکرانهٔ آن نعمت بجا آورده شود ، و لیکن آنزبان و آندل ندارم که شکر تو گویم. سؤال.

1857 ۱۴۴۴ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۶۹ه‍.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۴ (ص ۱۲۰-۱۲۴).

0

مفاتیح الاعجاز

در بخش منظومه ها و شروح آنها «گلشن راز» خواهد آمد.

0

مفتاح الفتوح : فتوح الغیب (شرح)

0

مقامات . . . : احوال و . . .

در بخش «سیر» خواهد آمد.

1041

مقامات اولیا و سیرت اتقیا

از ناشناس، که نخست شریعت و طریقت و حقیقت را تعریف کرده و آنگاه به حدیث «حقیقت» کمیل بن زیاد پرداخته، سپس میگوید: پس هر که میخواهد به منازل اهل عرفان برسد باید مراتب ایشان را بداند، و آنگاه به ۳۰ مرتبهٔ آنها می پردازد.

با این عنوانها آغاز می گردد: انبیاء صاحب شریعت، سؤال کمیل بن زیاد از حقیقت، مرتبهٔ اول ایمان است، مرتبه ی دوم ثبات، مرتبه ی سیم نیت، چهارم صدق، پنجم اخلاص، ششم انابه، هفتم توبه، هشتم زهد، نهم فقر . . .، چهاردهم خلوت، پانزدهم تفکر، شانزدهم خوف و حزن، هفدهم رجا، هیجدهم صبر، نوزدهم شکر، بیستم ارادت، بیست و یکم محبت، . . . بیست و سیم معرفت، بیست و چهارم یقین، بیست و پنجم استقامت، بیست و ششم توکل، بیست و نهم توحید، مرتبه سی ام در اتحاد و وحدت و مقام فنا و اتحاد. تتمه فی بیان الروح والنفس والقلب.

آغاز: بر ارباب سلوک و عرفان و اصحاب اسلام و ایمان پوشیده نیست، که باریتعالی کافهٔ بنی آدم را به حکم ما خلقت الجن و الانس الا لیعبدون، برای معرفت و عبودیت خود آفریده است (و پس از این تا هفت سطر پاره و افتاده است).

1858 ۳٤۰۳ : نستعلیق پخته، ۱۷ رمضان ۹٤۰هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٤۸-۱٤۸)، عنوان و نشان شنگرف، آغاز پارگی دارد، مرتبه ۹-۱۳ را ندارد.

1042

مقامات صوفیان : چهل مقام

دربارهٔ چهل مقام سلوک صوفیان. باعنوانهای مقام یکم، مقام دوم، تا چهلم. ۱- نیت، ۲- انابت، ۳- توبه، ٤- ارادت، ۵- مجاهدت، ۱۰- رضا، ۱۵- عبادت، ۲۰- رجا، ۳۰- قربت، ٤۰- تصوف.

نسخه ها در کیفیت و سر آغاز با یکدیگر جدایی هایی دارند، ولی از یکجا سرچشمه می‌گیرند، نسخهٔ ٤٤۸٤ از **ابو سعید ابو الخیر** روایت شده است. بنگرید به. نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۱۰ ش 13503.

1859 ٤۰۱۱ : نستعلیق پخته، محمد حسین کابلی، صفر ۹۹۲هـ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۰-۳۲). **آغاز:** هذه رسالة فی مقامات الصوفیه و بیان حالاتهم ... صوفی **چهل مقام** باید، تا در کوی تصوف در ست آید، و صوفی زبکان امروز را یک مقام آگاهی نیست... آنگاه چهل مقام را برابر فهرست می آورد.

1860 ٤٤۸٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱هـ.ق. با تاریخ ۱۱۰۰هـ.ق. در مجموعه، (ص ۱۰۸-۱۳۷) با روایت از ابو سعید ابوالخیر آغاز می شود، که به مریدان گفت قلم و کاغذ بیاورید تا مقامات را بنویسم. **آغاز:** آورده اند روزی خواجه طریقت و پیشوای.. نشسته جماعتی مریدان بخدمت او حاضر و از انواع شریعت و حقیقت هر کسی چیزی میگفت.. آنگاه چهل مقام را برابر فهرست میآورد. بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۱۰ ش 13503.

1043

مقصد الاقصی

از **عزیز نسفی**، عزیز الدین بن محمد **نسفی نخشبی**، کشته بدست مغولان در نیمه ی یکم سدهٔ ۷ه.ق. در معرفت ذات و صفات خداوند و ولایت و نبوت و ظاهر و باطن انسان، و سیر و سلوک، نسخه ها با یکدیگر جدایی دارند. با عنوانهای فصل: ۱- روندهٔ راه کیست، ۲- شریعت و طریقت و حقیقت، ۳- عجز انسان، ٤- در بیان انسان کامل، ۵- در بیان صحبت (همنشینی)، ٦- ترک و قطع دنیا، ۷- اهل تصوف سه چیز اعتبار کرده‌اند، ۸- نصیحت. این گفتار در مجموعه رساله های او (ص ۱۲۹-۱۸۲) چاپ شده است.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، چنین گوید اضعف الضعفا . . . که جماعتی از درویشان کثرهم الله تعالی از این بیچاره درخواست . . . و این کتاب را مقصد الاقصی نام نهادم.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۱۲ - ذریعه ۲۲ : ۱۱۰ - مشارج ۲ ج ٤ : ٤٨٩٨.

1861 ۵۲۵۰ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۰۰۳ه.ق. در مجموعه، آشفته صحافی شده (آغاز در ص ۲۳۰)، (۱۹۰-۲۰٤ و ۲٤۵-۲۷۵). آغاز برابر نمونه.

1862 ۵۲۳۸ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲٦)، آغاز افتاده، عنوان‌ها شنگرف.

1863 ۸٦۲ : نستعلیق خوش، محمد انور اسیری هروی، ۲ ثور/۱۳۳۰خ. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، (ص ۱-۲۳)، هشت باب است و هر یک در چند فصل (ص ۲۳-۹۰) (تسبیحی ۳ : ٦۲۵-٦۲٦).

1044

مقصد اقصی

باسربندهای باب و فصل و ای عزیز، گویا از همان **عزیز نسفی** ست. باب یکم در سخن اهل تصوف در معرفت ذات، فصل ۱- در ذات خداوند و عالم ملک و ملکوت، ۲- روح انسانی با جسم است نه در جسم، ۳- ای درویش چون دانستی که این عالم را صانعی‌ست، ٤- معرفت افعال خدا، ۵- نه فلک اند و هرفلکی عقلی و نفسی دارند، فصل بعضی میگویند مبدء عالم سفلی عقل عاشر است، باب ۵- ؟ در بیان ولایت و نبوت، ٦- اعتقاد اهل استدلال و اهل کشف، فصل در اعتقاد اهل کشف . . .

1864 ۵۲۳۸ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲٦-۹۲)، بدنبال «مقصد الاقصی» نسفی و شاید جزوی از آن باشد. در پایان به نام «مقصد اقصی» نامیده شود.

1045

مقصود المراد : ملفوظات شاه هاشم

ملفوظات **شاه هاشم** است وگرد آوری **مراد بن سید جلال**، بخواهش طالبان و مریدان، که می گفتند تو محرم راز و صاحب اسرار او بودی، الفاظ گهر بار آنحضرت را گرد آوری نما، ناگزیر این را ساخته و «مقصود المراد» نام نهاده است (دیباجه).

از محتویات متن بر می آید که نام کامل صاحب ملفوظات **اقبال شریف هاشمی** معروف به شاه هاشم فرزند قاضی برهان الدین فرزند قاضی نصرالله فرزند عماد الدین است. و وی مرید شاه قاضن (قاضی) بوده که ساکن قصبه ای در سه منزلی گجرات بوده است. و نیز از محتویات کتاب بر می آید که گرد آورنده مرید شاه عبدالرزاق قادری بوده است که پس از مرگ وی به شاه هاشم پیوسته است.

1865 ۴۲۵۲ : نستعلیق پخته ، ۷ج۳/ سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف و یا نانویس ، ۱۴۲ ص.

1046

مقصود المؤمنین و ذوق العارفین

از ناشناس، مباحث صوفیانه است، و بیشتر پند واندرزهای صوفیانه با استناد به احادیث و سروده ها، و عنوانهای : ای عزیز ، ای عزیز. و با گزارش حدیث کنت کنزا مخفیا آغاز می شود.

آغاز: بدان ای عزیز ، اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که در این کتاب فواید مقصود بسیار است ، و این را مقصود المؤمنین و ذوق العارفین نام نهاده شد ، زیرا که هرکه بخواند و شنود و عمل کند او را بسیار مقصود حاصل شود.

1866 ۱۴۴۴ : نستعلیق ، ۱۵ع ۲/۱۲۶۹هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷۶-۱۰۰) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1047

مکاشفات

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴هـ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله در همین بخش.

1867 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰هـ.ق. ش ۱۸ مجموعه ۴۳ گفتار از همو (ص ۱۴۹-۱۸۴). در نسخه رساله نام و عنوانی ندارد.

1048

مکاشفات

از ناشناس، که شاید نامش در قسمت افتاده ی دیباجه بوده است. باسربندهای

«کشف» : کشف در بیان پیدایش صورت ، کشف در بیان هستی مطلق حق.

آغاز : (گویا از این کتاب) حمدله. صلاة. الف کدام اسامی امجد احدست-طلوع مشرق اظهار نور آن -

1868 ۵۹۹٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. با سرلوح زرین، پس از خطبه افتادگی ست و شاید آن سرلوح و سر آغاز از رسالهٔ دیگری باشد که به اینجا آورده شده است ، ولی بیک خامه و نشانیهای مشابه است ، جدولبندی ٦ راه و کمند بندی شده ، انجام افتاده ، ۲۸ ص.

1049

مکالمات غوث اعظم : شرح الهامات غوثیه : غوثیه

متن سخنان کوتاه عارفانه ی شیخ **عبدالقادر گیلانی** (۴۷۰-۵۶۱/۷-۱۰۷۸-۱۱٦٦م) است به عربی ، گزارش آنها از **ولی ملوکشاه** صدیقی قادری «یکی از بندگان درگاه عبدالقادر جیلانی که آنرا به فارسی در آورده تا عام و خاص از و نصیب برند ، و چند کلمهٔ بدیع که به فضل سبحانی بخاطر رسید در این رساله درج کرده» است.

در مقامات عشق و راز و نیاز های عاشق و معشوق و فقر و درویشی ، با سربندهای «ای عزیز». نخستین «بند» متن اینگونه آغاز می گردد : قال عز و جل لی یا غوث الاعظم ! قلت لبیک یا رب، یا رب العزة. قال کل طور بین الناسوت و الملکوت فهی شریعه. نخست بندها را ترجمه می کند و آنگاه با عنوان ای عزیز گزارش عرفانی میکند. بنگرید به : «مفتاح الفتوح» در همین بخش.

آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعد مرحضرتی را که حقیقت انسان مظهر ذات و صفات جلال و جمال . . . می گوید بنده . . . ولی ملوکشاه الصدیقی القادری.

1869 ۱٦۷٤ : نستعلیق خوانا ، فقیر محمد میر، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۷-۹۲) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، عنوان و نشان شنگرف.

1870 ۲۶۷۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۲)، آغاز پس از معرفی کتاب برابر نمونه.

1871 ۲۵۵۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۹۵-۱۵۰). در دیباجه نسبت نگارنده چرتهاولی یاد شده است. آغاز برابر نمونه ، ناتمام ، متن و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

1872 ۷۴۲۵ : تحریری خام ، ملا محمد قربان بن ملا عبدالله بن ملا صالح ، ذیقعده ۱۲۴۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط شنگرف ، ٦٤ ص.

1873 ۱۵۵۲ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۲۸۳ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۹ (ص ۳۵۹-۳۸۳) ، آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس مانده.

1050

مکتوبات باقی بالله

از خواجه **باقی بالله**، بنگرید به : رسایل باقی بالله، در همین بخش.

1874 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش، احمد مشتاق، ۱۰٦٤ه.ق. ش ۱٦ «رسایل باقی بالله» (ص ۱۸۸-۳۵٤) و (ص ۳۷۲-۳۷٤).

1875 ۲۹۵۸ : نستعلیق خوش، ۱۱۰۹ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص۱٤-۱۱٤)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

0

مکتوبات شاه عبدالعزیز : مکتوبات عبدالعزیز دهلوی

در بخش عقاید ص : ٥۳۷ گذشت.

1051

مکتوبات شاه قلندر

از **شرف الدین قلندر**، خطاب به شیخ محمد. چندین رقعه است.

1876 ٦٤٤٤ : نستعلیق خوانا، ١٢٦٤ﻫ.ق. ش ١ مجموعه (ص ٢-١٨).
آغاز: چون محمد رسول الله (ص) از معراج باز آمد، یاران پرسیدند که یا رسول الله جمال ربانی را مشاهده کردید؟...

1052

مکتوبات عبدالجلیل: نامه های عبدالجلیل

از **عبدالجلیل**، گویا سید عبدالجلیل بن احمد **واسطن بلگرامی** (١٠٧١-١١٣٨ﻫ. ١٦٦٧-٥-١٧٢٦م). باشد، که منشآت او به فارسی در هند چاپ شده است. بنگرید به: نسخه های فارسی ٢ : ١٤٤٠.

1877 ٧٠٩٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ١٢ﻫ.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٧٣-١٢٢).
آغاز افتاده: سال راه... مکتوب پنجم در بیان حقیقت محمدی از جانب فقیر عبدالجلیل به جانب ملک خواجه ویس... و میرسد به مکتوب سی و پنجم به شیخ حسین جونپوری، سی و ششم به کسی که گویا نامش «حسن» است. عنوانها شنگرف.

1053

مکتوبات عبدالجلیل: شرح انشای میر عبدالجلیل

از **فقیر احمد** متخلص به **امیر** که در دیباجه میگوید، علامه میر عبدالجلیل انموذجی در بعضی حالات اورنگ زیب پرداخته و در آن تحریر آیات قرآنی رفته

بود ، مناسب دیدم عبارتهای دشوار عربی آنرا شرح کنم. و تاریخ نگارش ۱۲۶۷ (: نثر مفید) در پایان آمده است. شاید متن «مکتوبات عبدالجلیل» بلگرامی باشد که پیش از این گذشت.

آغاز: تحفهٔ نیاز سزاوار خالقی ست که خوبان معانی را از قدرت خود استخراج نموده جلوه گر ساخت . . . اما بعد ، بر دقت شناسان معنی ایجاد و سخن آفرینان سحر بنیاد محتجب نماند.

1878 ۲۱۱۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ با تاریخ ۱۲۷۷ه.ق. در مجموعه ، ش ۵ (ص ۱۵۲-۱۷۸) ، نشان شنگرف.

1054

مکتوبات عبدالحق دهلوی : الرسایل الاربعون

از **عبدالحق محدث دهلوی** (۹۵۸ه/۱۵۵۱م- ۱۰۵۲ه/۱۶٤۲م). در دیباجه می گوید نامه هایی به اقتضای وقت به دوستان و یاران و برخی به امیران و پادشاهان فرستاده بودم ، در نصیحت نفس خود. و اکنون آنها را در یکجا گرد آوردم.

چهل نامه است به شماره ، بدون نام کسی که دریافت کرده است ، در پندواندرزهای صوفیانه ، سلوک ، سماع ، مسایل عقیدتی و عرفانی. در «رسالهٔ خامسه» میگوید پرسیده بودند که «رسالهٔ فقری محمدی» چیست و ازکی ست ، این رساله از شیخ احمد بن ابراهیم واسطی خرامی عرب است ، اکنون آنرا به فارسی ترجمه می کنم. سپس رساله را ترجمه کرده است.

پس از چهل نامه «تکلمه»ای ست با سر آغاز تازه، در آن می‌گوید شمار چهل حرمتی دارد. اکنون نامه ها از آن شماره گذشته است. از این پس شما می توانید به شمارهٔ ٤۱ آغاز کنید و یا شمارهٔ تازه ای بدان بدهید. این بخش نیز ۱۷ نامه دارد.

آغاز ۱ : الهی لا احصی ثناء علیک، والصلاة علی نبیک الداعی الیک، انت کل شیئ . . . اما بعد ، فقیر الحقیر عبدالحق دهلوی . . .

آغاز ۲ : تکمله. تمت الرسایل الاربعین، و یتلوها ما زاد علیها. . . الحمدلله اولا و آخرا، و الصلاة علی رسوله و علی آله الطاهرین. اعدادی که در اذکار. . عدد اربعین را در کمال خاصیتی و اثر خاصی ست . . .

1879 ۵۶۲۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. هر دو بخش است ، آغاز آنها برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۳۰ ص.

1055

مکتوبات عبدالقادر گیلانی

از شیخ **عبدالقادر گیلانی** (۴۷۰-۵۶۱ه‍.۱۰۷۸/۱۱۶۶م). نامه هایی ست عرفانی و پند آمیز ، به نثر روان آمیخته به نظم و احادیث و آیتهای قرآنی با ترکیبات زیبای فارسی و اصطلاحات صوفیانه. بنگرید به : مکتوبات غریب ، در همین بخش.

آغاز : حمدله. صلاه. اما بعد ، فهذه مکتوب. . . مکتوب اول. ای عزیز چون برق شهود از حدقهٔ غمام فیض یهدی الله لنوره من یشاء در خشیدن گیرد ، و روایح وصول از مهب عنایت . . .

1880 ۳۶۵۸ : نسخ پخته ، ۲۰ع ۱۱۳۸/۱ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳۰-۱۴۷) ، آغاز برابر نمونه، شانزده نامه است، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

1881 ۶۶۶۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۳۰-۱۵۰) ، آغاز پس از توضیحاتی برابر نمونه ، عنوانها نیمی شنگرف و نیمی نانویس مانده.

1056

مکتوبات عبدالکریم درویزه

نامه های شیخ **عبدالکریم** بن آخوند در ویزه **ننگر هاری** پشتو (م ۱۰۷۲ھ./ ۱۶۶۲-۱م.).

گرد آوری از ناشناس، از روزگار نگارنده، که میگوید از ایشان اجازه گرفتم تا آنها را گرد آورم، تا همه از اقوال ایشان آگاه شوند، و نا بجا به گفته های ایشان خرده نگیرند.

آغاز: بسم الله و الحمدلله و الصلاة علی رسول الله. اما بعد، می خواهد این ذرهٔ ناچیز بی ادراک و بی تمیز... از مکتوبات... شیخ عبدالکریم...

1882 ۴۷۹۳: نستعلیق پخته، معاویه بن قاسم، ۱۰۶۷ھ.ق. در قریه ثبرات؟ من بلاد السواد، نشانه‌ها شنگرف، ۲۳۲ ص.

1057

مکتوبات غریب

متن هیجده نامه است از شیخ عبدالقادر گیلانی (۴۷۰-۵۶۱ھ./۱۰۷۸-۱۱۶۶م.). گرد آوری **علی متقی** (م۹۷۵ھ/۱۵۶۷ م.). در پندواندرزهای صوفیانه دیباجه). بنگرید به: مکتوبات عبدالقادر، در همین بخش.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، بدانکه هژده مکتوب حضرت قطب ربانی محبوب سبحانی ابو محمد سلطان شیخ عبدالقادر گیلانی...

1883 ۱۵۵۲: نستعلیق خوش، ۱۲ محرم ۱۲۹۳ھ.ق. در مجموعه، ش ۲ (ص ۱۴۹-۱۹۸)، عنوانها نانویس مانده.

1058

مکتوبات مجدد الف ثانی

از **احمد سرهندی** فاروقی نقشبندی (۹۷۱-۱۰۳۴ھ/۱۵۶۴-۱۶۲۴م).

جلد یکم گرد آوری **یار محمد** جدیدی **بدخشی طالقانی** ست، دارای ۳۱۳ نامه به شمارهٔ پیامبران مرسل. **جلد دوم** گرد آوری **عبدالحی** بن خواجه چاکر **حصاری**، که در دیباجه مینویسد: چون جلد اول به ۳۱۳ مکتوب رسید، ایشان فرمودند ختم کنید که موافق شمار پیامبران مرسل است. پس از آن نامه های دیگر نوشته شد، و مخدوم زاده خواجه محمد معصوم پسر ایشان به من دستور دادند این نامه ها را در این مجلد گرد آورم. **جلد سوم**، در دیباجه این جلد آمده است: چون شمار نامه های جلد دوم به ۹۹ که برابر اسماء حسنی ست در ۱۰۲۸ھ (=انوار الخلایق) ختم شد، و نامه هایی دیگر صادر شده بود، محمد نعمان بن شمس الدین شهیر به میرزا بزرگ بدخشانی که از خلفای بزرگ ایشان است، دستور دادند که جلد سوم بروی کار آید...

آغاز ج ۱: حمدله. اصناف ما حمده جمیع خلقه، کما یحب ربنا و یرضی، و الصلاة... اما بعد، نموده می آید که این دفتر اول است، از مکتوبات... این حقیر... یار محمد البدخشی الطالقانی جمع... **آغاز ج ۲:** الحمدلله حمداً کثیرا طیباً مبارکا علیه و کما یحب ربنا... اما بعد، فهذه مکاتیب منظمه لعلوم غریبه... چون جلد اول مکتوبات بعدد سیصد و سیزده... **آغاز ج ۳:** حمدله. اما بعد، این کلمات طیبات و حروف عالیات که هر نقطه از آن مرکز پرکار دلهای بیقرار است...

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۴۳۵: ۱۴۴۷.

1884 ۱۴۹۵: نستعلیق پخته، ۱۴ محرم ۱۰۵۶ھ.ق. جلد ۱ و ۲. آغاز افتاده: اطلاع می داد اما حمیت اسلام...، آغاز جلد ۲ بسیار نزدیک به نمونه، در آغاز جلد ۲ دیباجه ای از عبدالحی حصاری دارد برابر نسخهٔ ۹۲۰ این کتابخانه، نامه های این جلد از شمارهٔ ۱ آغاز می شود و عنوان نامه های آخرین نانویس مانده، ۴۱۴ ص.

1885 ۶۶۶۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. جلد ۲ ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در نامه ی ۹۹ کمی افتاده ، ۳۹۰ ص.

1886 ۱۰۷۷ : نستعلیق خوش ، پایان سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱-۵۷۶) ، دفتر سوم آن است آغاز در مکتوب سوم افتاده : ایشان بود ، و اگر اوبشیئ از اشیاء در امری از امور محتاج بود ، ناقص باشد ، همچنین اگر نافع و ضار نباشد . . .، انجام در مکتوب صد و بیست و چهارم افتاده ، عنوان و نشان شنگرف.

1887 ۱۴۲۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۶۹-۱۱۹)، آغاز: مکتوب اول از دفتر ثانی ، به شیخ عبدالعزیز جونپوری ، در بیان تحریر مذهب شیخ محی‌الدین ابن العربی در مسئلهٔ وحدت وجود. . .، آخرین مکتوب عنوان «صد و بیست و یکم از دفتر ثالث در بیان حقیقت الخلایق» را دارد. پس باید انتخابهایی از نامه های او باشد ، عنوان و نشان شنگرف.

1888 ۴۹۰۱ : نستعلیق پخته ، شنبه ۷ رمضان ۱۱۰۰ه.ق. /۳۲ جلوس اورنگ زیب (پایان جلد ۲). جلد ۱ و ۲ است، آغازهر دوبرابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه آسیب رسانده ، برای جلوگیری از زیان بیشتر برگ شماری نشد ، پیرامون ۶۵۰ ص.

1889 ۱۵۵۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده، آغاز : . . . هم و حزن عظیم ، فلماشاهد . . . ، عنوانها نانویس ، انجام نیز افتاده، ۲۳۸ ص.

1890 ۲۰۸۴ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ی ۱ (ج ۱) و آخرین شمارهٔ مکتوبها ۳۱۳ است، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده ، خسته، پیرامون ۴۵۰ ص.

1891 ۹۲۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. جلد ۲ ، آغاز برابر نمونه ، در دیباجه میگوید چون جلد یکم مکتوبات به شمارهٔ ۳۱۳ رسید حضرت ایشان سلمه الله فرمودند که به همین شماره پایان یابد که برابر شمار پیامبران مرسل است ، و چون نامه های دیگر نوشتند مخدوم زاده محمد معصوم (پسر مجدد) دستور دادند که این نامه‌ها نیز گرد آیند ، و من عبدالحی بن خواجه چاکر حصاری متصدی گرد آوری آنها گشتم . . . ، فهرست ۹۹ مکتوب در آغاز

نسخه جای داده شده است. نخستین نامه به عبدالعزیز جونپوری، در بیان مذهب ابن عربی در مسئله ی وحدت وجود است، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۲۸۶ ص (تسبیحی ۳ : ۶۲۸-۶۲۹).غ.

1892 ۲۵۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. جلد ۲، آغاز برابر نمونه، با نشانیهای نسخهٔ پیشین، عنوانها در بخش پایان نسخه نانویس مانده، ۲۹۳ ص. اندازه رحلی.

1893 ۳۶۵۰ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۱۵ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۱۱ (ص ۵۶۳-۵۷۱)، چند نامهٔ اوست عرفانی بدون شماره.

1894 ۱۰۹۵ : نستعلیق پخته، ۱۲۲۰ه.ق. جلد یکم با ۳۱۳ نامه، آغاز برابر نمونه، و جلد دوم با ۹۹ نامه، آغاز برابر نمونه، با دو سرلوح زرین بسیار خوب در آغاز ۱ و ۲، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۵ راه و کمندبندی شده، ۹۹۵ ص. اندازه رحلی.

1895 ۲۲۵۶ : نستعلیق پخته، ملا محمد حکیم بن ملا محمد امین، ج ۱/ ۱۲۷۴ه.ق. جلد ۱، آغاز برابر نمونه، ۳۱۳ نامه دارد، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، ۵۷۶ ص.

1896 ۲۰۴۹ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳ه.ق. جلد ۱، از روی نسخه ای نوشته شده که آغاز آن در نامهٔ دوم افتاده بوده است، **آغاز**: تا ماه مبارک رمضان خود را . . .، سپس در پایان افتادگی را جبران کرده است، آغاز این یکی برابر نمونه، عنوانها شنگرف، ۱۹۴ ص.

1059

مکتوبات محمد معصوم : وسیلة السعادات

نامه های خواجه **محمد معصوم** (م. ۱۰۵۱ه/۱۶۴۱م). فرزند مجدد الف ثانی شیخ احمد **سرهندی** (م ۱۰۳۴ه/۱۶۲۴م).

در سه جلد : جلد یکم گرد آوری شرف الدین **حسین** بن میر عماد الدین محمد حسینی **هروی**، که در دیباجه نام خود و تاریخ گرد آوری را آورده است : نامش

به عقیدهٔ ارادت گفتم **وسیله السعادات** ـ پرسند اگر زسال اتمامش ـ باز توان شناخت از نامشی (۱۰۷۲ه.). بنام «**وسیله السعادات**».

جلد دوم، گرد آوری فرزند ایشان خواجه محمد **عبیدالله سرهندی**، بنام «**درة التاج**» که نام آن تاریخ گرد آوری نیز هست (۱۰۳۹ه. ؟).

جلد سوم، گرد آوری حاجی **محمد عاشور** فرزند میرزا محمد **بخارایی حسینی** که در دیباجه نام خود و تاریخ گرد آوری را آورده است: چون خواستم ز دل خود حساب تاریخش ـ مکاتبات قطب زمان ندا آمد (۱۰۷۲ه ؟).

در دیباجه چاپ ترجمهٔ اردویی «مکتوبات» ترجمه و تلخیص و پیشگفتار نسیم احمد فریدی ترتیب مجلدات بگونه ی دیگر آمده است: جلد ۱ گرد آوری فرزندش، ۲- شرف الدین حسین هروی، ۳- محمد عاشور بخارایی.

1897 ۶۸۶: نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. در دیباجه ی نسخه نام گرد آورنده نیامده و گفته شده است که نام و تاریخ آن «دره التاج» است، و شمارهٔ نامه‌ها. ۲۴۰ می باشد. **آغاز:** الحمدلله العلی الاعلی، والصلاة والسلام علی رسوله محمد کما یحب ربنا ویرضی... اما بعد، این لآلی ست منشوره و جواهری ست منشوره که شناوران بحر عرفان...، ۶۶۴ ص (تسبیحی ۳: ۶۲۹-۶۳۱). ن.

0

مکتوبات محمد مکی: بحر المعانی

1060

مکتوبات معین الدین چشتی

از خواجه **معین الدین** چشتی اجمیری، حسن بن غیاث الدین سنجری (م ۶۳۳ه./۱۲۳۶م).

نسخه های آن گوناگون است ، یکی از آنان در چهار باب است.

1898 ٣٦٨٨ : نستعلیق خوانا ، سید محمد ، ٢ ذیحجهٔ ١١٤٩ه‍.ق. ش ٣ مجموعه (ص ١٨٤-٢٠٠) در چند نکته از وحدت و رمزهای هدایت. آغاز: دوست همراز اهل یقین برادر خواجه قطب الدین دهلوی. ارشدک الله تعالی ، از فقیر معین الدین ، چند نکته های وحدت و رمزهای وحدانیت که رمز مخفی ست . . .

1899 ٤٩٨٠ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢-١٣ه‍.ق. تنها یک نامه است ، نامبوب (ص ١٦٤-١٧٢). آغاز: مرقوم حضرت . . . به خواجه قطب الدین ارشدک الله رب العالمین ، از فقیر عاشق ضمیر خواجه . . . ،

1900 ١٩١٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١٢ه‍.ق. ش ٢ مجموعه (ص ٦٤-٨٢) آغاز مانند شمارهٔ ٣٦٨٨ ، عنوان و نشان شنگرف.

1061

مکتوبات منیری

از شرف الدین **احمد** بن یحیی **منیری** (٦٦١-٧٨٢ه‍/١٢٦٣-١٣٨٠م). از وی سه مجموعه نامه‌های عرفانی در دست هست :

١- مشهور به «مکتوبات صدی» که به قاضی شمس الدین حاکم قصبهٔ جوسر (جوسه) نوشته و یا پرسشهایش را پاسخ گفته است. گرد آوری **زین بدر عربی** (نه غزنی) ، که در دیباجه می نویسد این نامه ها در ماه های سال ٧٤٧ه‍ (٦-١٣٤٧م) نوشته شده است. شمارهٔ آنها صد است. و چاپ شدهٔ آن دیده شد. (نسخه های فارسی ٢ : ١٤٣٦).

آغاز: (برابر چاپی) : سپاس بی پایان و ستایش فراوان مر حضرت پاک خداوندی را که دلهای عاشقان را به انوار . . .

٢- «مکتوبات دو صدی» ، ٢٠٩ نامه است در پندواندرز و مسایل عرفانی برخی از نامه‌ها با نام و بیشتر بی نام است، نیزگرد آوری زین بدر، که در دیباجهٔ

آن (نسخهٔ ۲٤۳۷ این کتابخانه) نام گرد آورنده نیامده است ، ولی میگوید : که بعد از تألیف صد مکتوب ایشان ، که بنام قاضی شمس الدین حاکم قصبهٔ جو سه بود ، نامه های دیگر ایشان که به شرق و غرب نوشته ، و یا در پاسخ مریدان نوشته بودند ، این خدمتگزار بلکه خاک روب آستان آن بزرگوار را ، جهت استنساخ طلبیدند. و در ماه های ج ۱ تا سلخ رمضان ۷۹۰ھ/(۱۳۸۸م.) در این مجموعه گرد آوردم ، که اگر پس از این نامه ای دیگری بدست آمد ، مجموعهٔ دیگر سازم.

آغاز : (نسخهٔ خطی) : الحمدلله الذی وقف للمشائخ مایجوز من الاکرام . . . بدان اسعدک الله تعالی، سعادة تحصیل العلم و العمل . . . که بعد از تألیف صد مکتوب باسم قاضی شمس الدین.

۳- مکتوبات بیست و هشت ، که به شیخ مظفر فرستاده است ، گرد آورنده که شناخته نیست میگوید: شیخ در مدت ۲۵ سال، در پاسخ شیخ مظفر نامه هایی می داد ، و در ذیل آنها نوشته بود که اینها برای حل مشکلات آن برادر است، و بایستی بکسی افشا نگردد ، و ایشان نیز آن نامه ها که به دویست بلکه زیاده بر آن بود ، هنگام رحلت وصیت کرده که در کفن او نهند ، و جمله در کفن شیخ مظفر نهاده شد ، یک بستهٔ مختصر باقی مانده بود ، به خط شیخ ، که پیش دعا گو ست ، و این چند مکتوب از آن نقل کرده شد. چاپ شدهٔ این نیز دیده شد.

آغاز : (برابر چاپی) : حمدله. صلاة. اما بعد ، این چند مکتوب مرغوب که بتحریر پیوست ، قصه آن است که در مدت بیست و پنجسال. . . مکتوب اول. بیت. هر بلاکین قوم را حق داده است. . . برادر اعز مولانا مظفر ، دعای کاتب حروف.

1901 ٤٠٥٥ : نسخ ترکستانی ، سدهٔ ۹ھ.ق. آغاز برابر «مکتوبات صدی» (۱)، یک برگ پس از خطبه و کمی از پایان نامه ی . . ۱ افتاده، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، نسخه کهن است و از سدهٔ ۹ تازه تر نیست، با رسم الخط کهن (گ : ک، پ : ب ، چ : ج، چنانکه : جناک . . .) ٦۳۸ ص.

1902 ۶۵۰۱ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ ه.ق. «مکتوبات صدی» ست از میانهٔ نامه ۴۵ تا میانهٔ نامهٔ ۹۸ ، آغاز و انجام افتاده. آغاز : به حقیقت متصورش ، چون باز در صفای دل خود نظر کند . . . ، عنوانها شنگرف ، ۲۷۶ ص.

1903 ۴۰۶۰ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ولی عبارتی چند بریده و وصالی شده : حضرت پاک خداوندی را که دلهای عاشقان . . .) ، «مکتوبات صدی» ست (۱) و گویا کامل ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵۱ برگشمار دارد.

1904 ۲۸۴۶ : ثلث پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : مع من احب، با هرچه مرا امروز محبت نیست. . . ، نامه هایی ست از او، بدون شماره، برخی نامه ها به قاضی شمس الدین حاکم قصبهٔ جوسه است ، از آن میان ص ۹۰ : السلام علیکم و رحمة الله وبراکاته. ای برادر آدمی که قدر گیرد در هر دو جهان بپاکی گیرد ، و درگاه همهٔ سعادتها و دوستها پاکی ست . . . ، برخی از نامه‌ها شماره دارند، از آن میان در ص ۱۰۳ : مکتوب ششم در مریدی و مجاهده کردن. برادر شیخ عمر به سلام و دعا مخصوص است . . . (و این نامه جزو «مکتوبات دو صدی» ست) آخرین نامه عنوان ۵۳ را دارد و این نیز با همین شماره جزو همان مجموعه «مکتوبات دو صدی» ست ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۳۱۶ ص.

1905 ۷۱۶۱ : نستعلیق خوش ، با تاریخ ۱۱۱۲ تا ۱۱۲۲ ه.ق. در مجموعه (ص ۱۰۷-۱۶۵) ، مکتوبات بیست و هشت (۳) است ، آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۶ راه، عنوانها شنگرف، ۲۸ مکتوب است همه به مولانا امام یا برادر اعز «مظفر».

1906 ۲۴۳۷ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. مکتوبات دو صدی است (۲) آغاز برابر نمونه ی ۲، فهرست ۲۰۹ نامه در دیباجه آمده است، ولی نسخه در نامهٔ ۱۳۷ ناتمام می ماند، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، ۳۳۵ ص.

1062

مکتوبات میرزا جان جانان

از میرزا جان جانان ، که به دوستان و پیروان خود نوشته است. در

پندواندرزهای عارفانه و یا پاسخ به یکی از مسایل تصوف که از وی می‌شده است (جبرو اختیار و جز آن).

آغاز: مکتوب اول. برخوردار مکرم التماس تحریر نسب و حسب از فقیر کرده اند، چون فایدهٔ معتد بها بر آن مترتیب نبود.

1907 ۱۵۵۲ : نستعلیق، محمد جان ولد میرزا محمد اکبر، صفر ۱۲۹۳ ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۴۵۷-۵۳۶)، بیست و سه نامه است، برخی از آنها همراه است با پرسشی مشخص نسبتا بلند دربارهٔ یکی از مسایل عرفانی، و برخی در پاسخ پرسشی هستند که از فحوای نامه بدست می آیند. عنوان و نشان شنگرف.

1063

مکتوبات میر سید علی همدانی

از میر سید **علی همدانی.** بنگرید به : رساله های میر سید علی، در همین بخش : ۴۴۶-۶۵۰.

1908 ۴۴۰۹ : نستعلیق ریز خوش، ش ۳۱ مجموعه رساله های او نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۳۴۸-۳۴۹). جدولبندی ۵ راه به زرو رنگها، عنوان و نشان شنگرف.

1909 ۴۴۰۹ : همان نستعلیق و همان نشانیها، ش ۳۴ مجموعه (ص ۷۹۱-۷۹۴)، پند و مسایل عرفانی ست.

1064

مکتوبات ناشناخته

از ناشناس. نامه هایی ست صوفیانه.

آغاز : حمدله. حمد ثابت است مرالله را که صفت الله این است. رب العالمین و الصلاة و السلام علی رسوله محمد و آله و اصحابه.

1910 ۴۰۷ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۴۷-۱۵۳). (ف. تسبیحی ۲ : ۴۸۲-۴۸۵).

0

ملفوظات ابراهیمی : تحفه

1065

ملفوظات سید محمد

سید **محمد** اولاد بندگی مخدوم و مرید شیخ عبدالصمد کنعانی (م ۱۱۰۵ ه./ ۱۶۹۴-۳ م.). ملفوظات وی است گرد آوری از ناشناس، دعوت به پرهیزکاری و جهان صوفیان. نسخهٔ زیر، پس از خطبه، پیش از آنکه گرد آورنده نام خود و نام مخدوم خود را ببرد افتادگی ست، سپس با داستانی از بی‌بی فاطمه آغاز می شود ، که خداوند لباسی فاخر بروی پوشانیده بود ، آنچنانکه شاهزادگان می پوشند ، و حسد زنان قریش تحریک شده بود ، ولی خود نمی دانست ، چه وی لباس پیوندی پوشیده بود نه فاخر. سپس «بندگی مخدوم» این داستان را تأویل می کند ، سخن به بی‌بی رابعه و مقامات وی می کشد ، از خواجه عبدالله هروی سخن می آورد . سپس مجالسی ست با سربندهای «سعادت پابوس حاصل آمد» ، که معمولا ساعت آن را که پس از چاشت انجام می گرفته نام می برد ولی تاریخ ندارد ، حکایاتی نیز دارد که پس از آن معمولا ، «مقصود از این حکایت» آمده است.

سعادت پابوس حاصل آمد ، بنده و عزیزان دیگر حاضر بودند، بعد از فراغ چاشت بر سر سجاده نشسته بودند ، از زبان در ربار خود فرمودند: قال الله تعالی

ان الله لایحب المسرفین ، یعنی بدرستی که خدایتعالی دوست ندارد اسراف کنندگان را . . . مجلس چهل یکم. سعادت پابوس آن چارهٔ بیچارگان و داور دردمندان حاصل آمد ، بنده و عزیزان دیگر حاضر بودند ، و خود بعد از فراغ چاشت برسر سجاده جلوس کردند ، ذکر در باب سماع افتاده بود . . .

آغاز: حمدله. صلاه. حمد بیحد و ثنای بیعدد مرمالکی و الهی را که انعام او عامست و اکرام او علی الدوام است و صلوات بینهایت و تحیات. . . و السلام علی شیخ شخنا و مخدوم مخدومنا سلطان العاشقین برهان المحققین سید السادات. . .

1911 ۱۵۲۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۳۲)، انجام افتاده، عنوانها بیشتر نانویس، و شاید این مجلسها شماره داشته که نانویس مانده است ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده. نسخهٔ پاکیزه کم غلط.

O

ملفوظات شاه هاشم : مقصود المراد

O

ملفوظات شیخ بهاء الدین : قدسیه

1066

منار الانوار

از ناشناس. بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی، در همین بخش : ۹۴۹.

1912 ۴۴۰۹ : نستعلیق ریز خوش ، ش ۱۰ مجموعه رساله های میر سید علی ، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۲۹۷-۳۱۶).

1067

منامیه : مثال و خیال

از میر سید علی همدانی ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

1913 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۱۲ مجموعه (ص ۳۴۴-۳۶۱) ، آغاز برابر نمونه.

0

منبیه : مشیت

1068

منشآت جامی : رقعات

از عبدالرحمان جامی (۸۱۷-۸۹۸هـ/۱۴۱۴-۱۴۹۲م.). در دیباجه میگوید: که بر صناعت انشا اطلاع نیافته ، اما بر حسب نیاز نامه هایی در مخاطبهٔ اصحاب فضل و کمال اتفاق افتاده بود ، از من خواسته شد آنها را گرد آوری کنم. سپس نامه های او ست به شاهان و امیران و بزرگان علم و ادب ، حاوی مسایل ادبی و عرفانی و پندواندرز و شوق ، به نثر آمیخته به نظم.

آغاز : بعد از انشای صحایف ثنا و محمدت الله الذی انزل الکتاب علی عبده و پس از ادای وظایف درود و تحیت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۲۶ و ۱۴۳۸.

1914 ۱۴۹۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : ... موضح طریق الفهوم ذوالکمالات القدسیه... ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی شده ، ۱۳۰ ص.

1915 ۳۳۹۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و انجام نونویس محمد یعقوب : شوال ۱۲۶۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۷۸ ص.

1916 ۳۵۹۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز و میانه و انجام نونویس سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه، ۲۰۵ ص.

1917 ۲۸ : نستعلیق خوش ، ۲۷ شوال ۱۱۴۹ ه.ق. آغاز افتاده : و قصه جز غصهٔ بی التفاقی وی . . . ، جدولبندی ۶ راه ، عنوانها شنگرف ، و یا نانویس ، ۲۵۸ ص (تسبیحی ۱ : ۲۱۲-۲۱۴).

1918 ۶۴۰۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۹۲-۱۱۸)، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1919 ۲۸۳۲ : نستعلیق پخته ، شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با تاریخ ۱۲۰۸ ه.ق. در مجموعه (ص ۲-۱۶۲) آغاز : جان سپار به صد هزار عجز و انکسار بر جناب . . . در یکی از نامه‌ها میگوید «مخدومی ارشاد پناهی نصیرالدین عبیدالله» که باید همان خواجهٔ احرار باشد ، و در پایان نیز کاتب نامه‌ها را «منسوب به جامی» یاد کرده است ، رقعه هایی ست عرفانی ، نثر آمیخته به نظم.

1920 ۱۴۶۳ : نستعلیق ، محمد کریم ، ۱۲۹۲ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۴۵-۵۲ هامش) ، پیرامون ۱۶ نامه است.

1921 ۱۷۳۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۲) ، آغاز برابر نمونه ، عنوانها نانویس.

1922 ۱۸۴۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با تاریخ ۱۱۱۷ ه.ق. در مجموعه ، ش ٤ (ص ۱۳۶-۱۴۸) ، چند نامه است ، بی دیباچهٔ خود او ، آغاز : الحمدلله اولا و آخرا . . .

1923 ۱۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : . . . فراموشان را فرایا وارد باشد . . . ، ۳۲ ص (تسبیحی ۱ : ۲۱۴-۲۱۵).

1069

منهاج العابدین

متن منسوب به **غزالی طوسی** (۴۵۰-۵۰۵هـ/۱۰۵۸-۱۱۱۲م). در سیر و سلوک، در آغاز نسخه های زیر از مترجم نام برده نشده، بلکه بگونه ای ست که گویا کتاب مستقلی ست و نه ترجمه و از خود غزالی ست نه دیگری، پس از بیان راه دشوار وصول، میگوید: که بنده در این راه به آلت و حیلت و علم و عمل محتاج است تا شاید بسلامتی قطع تواند کرد، پس تصنیف کردیم در بریدن این راه و سلوک، این کتابها، چنانک احیاء علوم و کتاب الاسرار و کتاب القربة الی الله و غیر آن . . . در این کتاب ترتیبی عجایب که در تصنیفات دیگر که در این علم کرده ام نبود، و آن ترتیب اینست که در وصف او میگویم . . .، در هفت عقبه: عقبهٔ ۱- عقبهٔ علم، ۲- عقبهٔ توبه، ۳- عقبهٔ عوایق یعنی موانع، سپس سه عایق، آنگاه عنوانهای فصل، ۴- عقبهٔ عوارض، ۵- بواعث، ۶- قوادح، ۷- عقبهٔ حمد و شکر پایان رسیدن این عبقات.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۰۸۸، که در آنجا از ترجمه ی عمر سعدی زهری ساوی یاد شده است، و نیز همان فهرست ص ۱۴۲۸ که ترجمهٔ ناشناخته ای از آن نشان داده شده است.

آغاز: حمد مر خدایی را که او ملک حکیم است و جواد و کریم است و عزیز و رحیم است، آنک بیافرید آسمانها و زمینها را بقدرت خود.

1924 ۱۰۱۶: نسخ خوانا، سدهٔ ۱۰هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۰۱)، عنوان و نشان شنگرف، آغاز برابر نمونه، با مهر مؤرخ ۹۹۹هـ.

1925 ۴۰۹۷: نستعلیق خوش، ۱۱۰۰هـ.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح زر ولاژوردو رنگها، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۵ راه به زرو رنگها، ۳۵۴ ص.

1926 ۲۰۰۲ : نستعلیق، سدهٔ ۱۱هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۸۹) ، آغاز افتاده : و علایق و تنگ نگرداند . . . سئوال اگر گویی هر که در کارها تعویذ کند از هلاک و فساد ایمن گردد یانی. بدانک غالب آن است. . . پس از . ۱ صفحه : عقبهٔ پنجم و این عقبهٔ بواعث است ، در چند فصل و اصل. عقبهٔ ششم و این عقبهٔ قوادح است ، و در پایان نسخه آمده است : تمام شد کتاب منهاج العابدین ، به ماه شعبان . . .

1927 ۷۱۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز افتاده : نام نیز ندانم. بفتوی که این عقیده کرده. . ، پس از ۸ برگ : فصل. پس یقین بدانکه این عقبه دشوار است و مهمتر است و خطر او بزرگ است. . ، جدولبندی ۲راه و عنوانها شنگرف. انجام نیز افتاده است.

1928 ۳۲۸۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز و انجام افتاده ، و آشفته صحافی شده. آغاز : بدبی استحقاق ، اکنون نیز تمام گردان ، . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۲٤ ص.

1929 ۱۶۵ : نستعلیق سخت خوانا ، پیر مهدی شاه ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، ۲۷۰ص (تسبیحی ۱ : ۶۲۷-۶۲۸).

1070

منهاج معرفت

از **لطف الله قادری** ، در سال ۱۰۷۸ هـ (۷-۱۶۶۸م.) ، بنام «منهاج معرفت» در سلوک، در سیزده باب نگاشته است. در دیباجه می افزاید که پیش از این «تحفه السالکین» را نگاشته بوده است.

بنگرید به : تحفة السالکین ، در بخش اخلاق.

باب ۱- در آداب پیر و مرشد و کیفیت آن ، ۲- طریق سلوک ، ۳- ذکر لسانی ، ٤- ذکر نفس و ترتیب آن ، ۵- ذکر قلبی و ترتیب مشغولی آن ، ۶- ذکر روحی ، ۷- احوال سالکان و اوقات غلبهٔ شوق ، ۸- مقامات راه حقیقت و سلوک ، ۹- آثار وحدت ایزد ، ۱۰- صفات اصولی خداوند ، ۱۱- وحدت باری و اشارت سلوک آن ، ۱۲- منازل طریق و ترتیب آن.

آغاز: الحمدلله الذی اشرق قلوب العارفین بنور معرفته ، و احرق صدور العاشقین . . . اما بعد ، اعلموا . . . که روزی در خاطر این حقیر گذشت.

1930 ۳۱۱٦ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۰۵ ص.

1071

مونس الذاکرین

از **شیخ الله بخش** (دیباجه) **گنج بخش شطاری** ، در آداب و فضایل و اقسام ذکر ، با عنوانهای «فصل» که فصلهای نخستین نسخه شماره دارد ، و بقیه بی شماره :

فصل ۱- در آنکه هر موجود در حمد و تسبیح است ، ۲- در قلم (قدم ؟) داشتن به بیراه ، ٤- در مواظبت به ذکر ، ۸- فضیلت ذکر ، ۹- نکات و معانی اسم ذات . . .

چاپ شده است.

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ٤ : ۵۰٦۳.

1931 ٦۱۹۵ : ثلث خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز در خطبه افتاده : بابه کثیرا من الشباب . . . ، و فرمود که این ثواب در نامه اعمال شیخ الله بخش باشد ، بنده به ضرورت آن حال خاموشی . . . به امتثال حکم . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۳٦ ص.

1072

مونس السالکین

پس از یک مناجات منظوم ، مطالب صوفیانه است ، نامبوب ، و گویا نگاشته یا گرد آوردهٔ کاتب باشد.

آغاز: مناجات. خداوندا کریما کردگارا ـ تویی پروردگار با مامدارا . . . در شرح تعرف، صوفیان را از بهر آن صوف خوانند که سرهای ایشان صاف و پاکیزه است . . .

1932 ٤٧٣٤ : نستعلیق خوانا، با تاریخ ۱۲٤۳هـ.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۳ (ص ۱٤۱-۲۲۰). نام کتاب در سر آغاز پس از نگارش مجموعه نوشته شده است.

1073

مونس الصالحین

از **حسین**. که می گوید چون خواستم به مسافرت روم این کتاب را از منابع گوناگون ساختم و بنام «مونس الصالحین» نام نهادم. با عنوانهای فصل، که در نسخه ۵۱ فصل است. عقاید است و فقه و اخلاق و تصوف و حکایتها.

فصل ۱- در توحید باری، ۵- در بیان اسلام و ایمان، ۱۰- زکات، ۱۵- مرگ و قبر، ۲۰- تقوی و ورع، ۳۰- مسلمانی و ایثار، ۳۵- احوال مخدومان، ٤۰- کم خوردن و کم گفتن و کم خفتن، ٤۵- عشق و عاشق، ٤۸- مسایل فقهی، ٤۹- بعضی احوال زاهدان، ۵۰- ذکر و مراقبه، ۵۱- در اشغال (سلوک).

آغاز: حمد بیحد مر خدایرا که دلهای عارفان را مخزن اسرار خود گردانید و جانهای دوستان را مظهر عشق و محبت خود ساخت . . .

1933 ۳۸٦۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، برگهای انجام وصالی شده، ۷۱٤.

0

مونس الفقرا

در بخش اخلاق خواهد آمد.

1074

نبوت و ولایت : رساله در بیان . . .

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤ه.ق). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1934 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۱٦ مجموعه ٤۳ گفتار از همو، (ص ۱٤۳-۱٤۵). در نسخه رساله نام و عنوانی ندارد.

1075

نزهت الارواح

از امیر **حسینی هروی** ، حسین بن عالم (م ۷۱۸ یا ۷۱۹ه.ق./۱۳۱۹ یا ۱۳۲۰م.). به نثر آمیخته به نظم ، در ۷۱۱ه/۱۳۱۱م. بدان آغاز کرده ، و در ۲۸ فصل به انجام رسانده است : ۱- ابتدای سلوک ، ۲- معرفت سلوک ، ۳- مقامات سلوک و سالک ، ٤- نصیحت سالک ، ۵- بد و خلقت ، ٦- بیان وحدت ، ۷- تجرید سالک ، ۸- قاعدهٔ طریقت ، ۹- کمال استغنا ، ۱۰- آغاز فطرت ، ۱۱- اختلاف حالات ، ۱۲- بیان دل ، ۱۳- تصفیهٔ دل ، ۱٤- دیباجهٔ عشق ، ۱۵- حقایق عشق ، ۱٦- حیرت عشق ، ۱۷- بیان نفس ، ۱۸- مخاطبت نفس ، ۱۹- معاملات ، ۲۰- اجتهاد وجد ، ۲۱- صحبت و متابعت ، ۲۲- ترک صحبت خلق ، ۲۳- صبر و تسلیم ، ۲٤- کشف معانی سلوک ، ۲۵- ارشاد و انتباه ، ۲٦- اشارات اهل طریقت ، ۲۷- نهایت این طریق ، ۲۸- ختم کتاب.

آغاز : بتوفیقش چوروشن دیدم آواز- سخن را هم به نامش کردم آغاز . . . سپاس بیقیاس و منتهای بی انتها . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۵۲ - ذریعه ۲٤ : ۱۱۱ - مشار چ ۲ ج ۵ : ۵۱۹۰.

1935 ۲۷۸۱ : ثلث خوش ، سید حامد خان بن شیخ حافظ بن سید حبیب الله بن حسن بن سید مرتضی ، ساکن موضع کرراته پرهاله ، ۱۲ محرم ۹۸۰ ه.ق. آغاز : حمدله. صلات. قال سیدنا و مولانا . . . (سپس برابر نمونه)، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، محشی ، نسخهٔ پاکیزه، ۱۰۲ ص.

1936 ۶۵۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز ۲ برگ نونویس ، آغاز این نونویس : حمدله. صلات. قال سیدنا و مولانا . . . بتوفیقش چوروشن . . . (برابر نمونه) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام کمی در «فصل ۲۹ خاتمه الکتاب» افتاده است. ۲۲٤ ص. (تسبیحی ۳ : ۶۶۷-۶۶۹).

1937 ۶۸۷۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰ ه.ق. آغاز ۳ برگ نونویس ، در هامش (ص ۱-۵۸ نسخه) مثنوی ناشناخته ای بوده که در برشهای صحافان از میان رفته است ، عنوانها شنگرف ، آبخوردگی دارد ولی نسخه نفاست خود را حفظ کرده است ، ۲۳۶ ص.

1938 ۳۶۵ : نستعلیق و تحریر شکسته آمیز ، سنهٔ ۱۰۳۰ ه.ق. برهانپور. آغاز افتاده : سگ اصحاب کهف روزی چند . . . ، عنوان و نشان شنگرف. ۲۱۸ ص. (تسبیحی ۲ : ۵۸۲-۵۸۳). غ.

1939 ۵۶۹٤ : نستعلیق خوش ، پنجشنبه ٤ ذیعقده ۱۰۳۶ ه.ق. آغاز : حمدله. صلات. قال مولانا . . . (سپس بمانند نمونه) ، عنوان و نشان شنگرف (ص ۳۰-۱۷۱) سپس «قضاوقدر».

1940 ٤۱۰۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۰٤۰ ه.ق. در مجموعه ، ش ۲ (ص ۲۲۲-۳۶۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، پیش از آغاز خطبه ای ست به عربی در شاسناندن نگارنده ، انجام کمی افتادگی دارد.

1941 ۳۸۲۹ : نستعلیق پخته ، سعدالله ولد عبدالشکور ، ذیقعده ۱۰۸۳ ه.ق. آغاز در فصل ٤ افتاده : توگویی که یکسان بدش پشت و روی. . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۲۲ ص.

1942 ۶۷۳۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۰۸٤ ه.ق. و مهر کندهٔ ۱۰۹۸ ه.ق. آغاز : حمدله. صلات. . . (سپس برابر نمونه)، عنوان و نشان شنگرف، ۸۲ برگ شمار دارد.

1943 ۶۱۹۲ : نستعلیق خوش ، نام نویسنده را سیاه کرده اند ، شنبه ۲۵ ع ۱/ ۱۰۸۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۴۶ ص.

1944 ۱۵۸۶ : نستعلیق پخته ، میر عبدالرسول ، رمضان ۱۰۹۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۴) آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

1945 ۸۰۳۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز در فصل ۲ و انجام در ۲۶ افتاده : آغاز : میخواند. نظم. رمقی بیش نماند . . . ، عنوان و نشان شنگرف، ۲۱۸ ص. در خرداد ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1946 ۱۳۸۰ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۶-۱۹۰) ، آغاز پس از حمدله. برابر نمونه ، نشان شنگرف.

1947 ۶۹۵۸ : نستعلیق تحریری پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام چند سطری از خاتمه افتاده ، ۲۰۰ ص.

1948 ۷۲۱۴ : نسخ خوانا ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز حمدله. صلات. قال سیدنا . . . (سپس برابر نمونه). عنوان و نشان شنگرف ، ۲۳۹ ص.

1949 ۷۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نسخهٔ پیشین ، عنوان و نشان شنگرف ، محشی به چند دست . دو برگ انجام نونویس ، ۱۵۵ ص.

1950 ۳۳۸۶ : نستعلیق تحریری ، سراز خان بن جمال ، ۲۷ شعبان ۱۱۰۹ ه.ق. آغاز: حمدله. قال مولانا . . . (سپس برابر نمونه). عنوان و نشان شنگرف ، ۱۷۲ ص.

1951 ۴۰۸۹: نستعلیق تحریری، شکسته آمیز، سید جلیل ولد سید جمال‌الدین بخاری ، بر حسب ارشاد حضرت شاه عطاء الله درویش ، ساکن کهنبایچ متصل صوبهٔ احمد آباد ، غرهٔ شعبان ۱۲ جلوس محمد شاه پادشاه ، ۱۱۴۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه.

1952 ۸۰۳۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵۷ ص. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1953 ۱۲۸۳ : نستعلیق زیبا ، محمد کریم ، به فرمودهٔ امیر کبیر امیر محمد مراد بیگ خان ، ۱۷ صفر ۱۲۴۰ه.ق. آغاز: حمدله. صلات. قال سیدنا . . . بتوفیقش . . . (برابر نمونه) ، با یک سرلوح زرین خوب ، دو صفحهٔ

آغاز میانه ی سطرها دندان موشی به زر و کناره‌ها زر و لاژورد ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۷ راه، ۲۲۶ ص.

1954 ۳۹۳۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، طاهر بن میانعلی اکبر ، ۶ ذیحجه‌ی ۱۲۴۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، آغاز در دیباجه چند سطری افتاده : او مبین است اگر بجان نگری . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه ، در آغاز شنگرف و در بیشتر نانویس ، ۳۲۲ ص.

1955 ۶۹۹۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز تا میانه های باب ۱۸ افتاده، عنوان ونشان شنگرف، در مجموعه‌ی صفحه گزاری نشده.

1076

نزهة الارواح : شرح . . .

متن از امیر **حسینی هروی**. گزارش از **عبدالواحد** (نه عبدالرحیم) ابراهیم **گیلانی بلگرامی** (۹۱۵ یا ۹۱۶ه./۱۰۱۷ه/۱۶۰۸م)، که خاکجایش در بلگرام هند برپا ست.

به ترتیب فصول متن نخست عبارتی از متن را با سربند «متن» آورده ، سپس با نشانی «شرح» آنرا گزارش می کند، و گاهی سروده هایی از خود نیز آورده است.

آغاز : رب اشرح لی صدری و یسرلی امری واحلل . . . میگوید از ازل مفلس عبدالواحد ابراهیم . . . مدتی حریص بودم به مطالعهٔ نزهه الارواح . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۵۹.

1956 ۱۰۰ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز درمیانه‌ی فصل سوم و انجام در پانزدهم افتاده. آغاز : . . . رباعی : در عشق زراحت و خوشی . . . عنوان و نشان شنگرف ، ۳۶۰ ص.

1957 ۴۸۸ : نستعلیق شکسته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام در فصل ۱۸ افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف ، ۳۱۸ ص (تسبیحی ۲ : ۲۹۲-۲۹۳).

1077

نشاط العشق

از **عبدالله** بن حسن بن علی مکی حسینی **جیلانی**، در شرح رسالهٔ غوث اعظم شیخ عبدالقادر گیلانی (۴۷۰-۵۶۱ه/۱۰۷۸-۱۱۶۶م). سخنان شیخ است به عربی و شرح آن به فارسی روان.

بنگرید به: مفتاح الفتوح، مکالمات غوث اعظم و غوثیه در همین فهرست.

آغاز: سپاس و ستایش مرآن واجب الوجودیرا که احدیت را در وحدت منزوی گردانید، و وحدت را در واحدیت مختفی گردانید... اما بعد، چنین گوید این ضعیف فقیر... عبدالله بن حسن بن علی مکی حسینی جیلانی.

1958 ۲۵۵۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۵۱-۲۰۹)
آغاز در دیباجه افتاده: به صورت وحدت پیدا گردانید، و وحدانیت را ظاهر وحدت گردانید.

1959 ۸۰۴۷: نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده: و این رساله را نشاط العشق نام کردم (ص ۱-۱۰۹)، سپس سروده های از سید عبدالغفور، نشانه‌ها شنگرف، موریانه زده، در خرداد ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1960 ۱۵۵۲: نستعلیق پخته، میر سیف الدین احمد، ۱۲۹۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۳۹)، متن عربی به جوهر سرخ. آغاز چند سطری افتاده: واحدیت را مرتبهٔ صفات و عالم را جبروت و عالم اجمال گویند... اما بعد، چنین گوید که این ضعیف... عبدالله بن حسن بن علی.

1961 ۱۵۵۲: نستعلیق پخته، که باید همان میر سیف الدین احمد نویسندهٔ نسخهٔ پیشین باشد. در سر آغاز نسخه مینویسد: چون دیدم دیباجهٔ کتاب در نسخهٔ دیگر بعبارت و مضمون دیگر است، به نظر آمد که بقید تحریر در آورم، ش ۸ همان مجموعه (۳۵۶-۳۵۹)، آغاز برابر نمونه.

1078

نصح الفصیح

اخلاق و عرفانی به زبان عربی ـ فارسی ، با عنوانهای «نصح». در پایان نام محمد خواجه بن عبدالرحمان بن قطب ، و تاریخ ۱۱۰۲ هـ (۱۶۹۱م.) آمده است ، که شاید نام نگارنده و تاریخ نگارش باشد. و به خامهٔ دیگری نام کتاب «نصح الفصیح» آمده است.

1962 ۱۸۷۵ : نستعلیق ، ۱۱۰۲ و یا ۱۱۰۰ هـ.ق. آغاز افتاده : نصح. هیچ مال نافع ترا از عقل نیست ، و هیچ تنهایی پروحشت تر از خود پسندی نیست ، و هیچ کرمی همچون پرهیزکاری نیست ، و هیچ میراثی همچو ادب نیست ، و هیچ راهبر مثل توفیق نیست ، ۲۲۸ ص.

0

نصوص الخصوص : فصوص الحکم (شرح)

0

نصیحت نامه

شاه نعمت الله ، در بخش اخلاق خواهد آمد.

1079

نظام و سر انجام

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ هـ.ق.). در معرفت ذات. بنگرید

به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی .

1963 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۲۹ «رسال شاه داعی» نوشتهٔ ۸۸۲-۸۹۵هـ.ق. (ص ۳۶۸-۳۷۳).

1080

نفحات السالکین

از **احمد خواجکی کاسانی** ، بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش .

1964 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۸ «رسایل کاسانی» (ص ۲۸۶-۳۱۵) ، آغاز برابر نمونه ، با سرلوح اکلیلی و جدولبندی شده.

1965 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ هـ.ق. ش ۱۳ «رسایل کاسانی» ، (ص ۶۱۲-۶۳۷) آغاز برابر نمونه.

1081

نفسیه

از **عرفی شیرازی** ، جمال الدین محمد (۹۶۳-۹۹۹هـ/۱۵۵٦-۱۵۹۱م.).
گفتاری ست عرفانی با سربندهای «ای نفس» .

آغاز : حمدی که از نهایت شایستگی منزه از شائبهٔ تعین و تخصیص آمده.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱٤٦٤ - ذریعه ۹ : ۷۱۲ و ۲٤ : ۲۲٦.

1966 ٦٤۰ : نستعلیق خوش ، عبدالرحمان بن ابراهیم زاهد ، ۱۰۲۵/۱٤۷ ش ٤ مجموعه (ص ۵۹٤-٦۱۵) ، آغاز برابر نمونه .

0

نقد النصوص : فصوص الحکم (شرح)

1082

نقطه

از **صاین الدین خجندی** ، علی بن محمد ، **ترکهٔ اصفهانی**. (م ۸۳۵ه‍.ق/۱۴۳۱-۲م.). دربارهٔ نقطهٔ تحت الباء به نثر آمیخته به نظم.

آغاز: الحمدلله مفیض الحکم ، و الصلاة . . . دی یکی ناگاه از عراق وفاق و سرحد بسیط استنطاق ، رقمی از عزیزی رسید ، مشعر به استکشاف معنی النقطه تحت الباء.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۶۷.

1967 ۷۱۶۱ : نستعلیق پخته ، ۱۱۱۲ه‍.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۵۷۰-۵۷۹). در نسخه از نگارنده نام برده نشده است ، ولی در مجموعه ای همراه «قابلیت» و «شق القمر» از همو ، جدولبندی ۶ راه ، عنوان و نشان شنگرف.

1083

نکات

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین بخش.

1968 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه‍.ق. ش ۳۹ مجموعه ۴۳ گفتار از او (ص ۳۵۲-۳۵۸). نام رساله در نسخه نیامده است.

1084

نکات الاسرار

از **آل محمد** بن اسماعیل بن بهوه بن حاجی یوسف بن یعقوب (منظور احسن

عباسی) یا از **محمد امین** بدخشی مکی ، که نام خود را در «خاتمه» آورده است ، و از مریدان سید آدم نبوری (م ۱۰۵۳/۱۶٤۳م) بوده، که در همان خاتمه چندین ماده تاریخ مرگ او را میگوید. و در همین خاتمه چند جا جا از «نتایج الحرمین» خود یاد می کند.

در چهار فصل : ۱- حسن عزم و حسن سلوک و عرفان و مقاصد اصلی ، ۲- نکات وجدانی به اسرار حقانی ، در دو نوع ، ۳- تحقیق حقایق الاشیاء ، در دو نوع ، ٤- توحید و بعضی از اسرار غریبه ، کلمات ملهمات.

به نثر آمیخته به نظم و سربندهای «نکته».

آغاز: حامداً لمن اظهر سره بحقیقت الانسان ، فجعل فی الارض خلیفة قلبه بوسعه . . .

1969 ۲۸٤۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، پس از صفحهٔ یکم دست کم یک برگ افتاده است ، نام نگارنده در باقی ماندهٔ دیباجه نیامده است ، و از خاتمهٔ نسخه شناسایی شده ، ۱۸۰ ص.

1085

نکات عرفانی

در پایان آن آمده : این نکات از کتاب «زاد السالکین» تصنیف شیخ **نصیرالدین** متخلص به **دینی** ، از مریدان شاه محمد مقیم محکم الدین (ق ه) برداشته شد.

آغاز : بسمله. نکته. معنی کلمه نزدیک اهل شریعت نفی شرک ظاهری ست ، و نزدیک اهل طریقت نفی شرک باطنی، نزدیک اهل حقیقت نفی جملهٔ امر ما سو الله . . .

1970 ۸۰۳۲ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ذیقعده ۱۲۹۸هـ.ق. مجموعه به همین خامه ش ۱۲ (ص ۲۷۹-۳۳۱). عنوانها شنگرف. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ برای کتابخانه خریداری شده است.

1086

نماز : حقیقت . . .

از خواجه **باقی بالله**، بنگرید به : رسایل باقی بالله ، در همین بخش.

1971 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش ، احمد مشتاق ، **۱۰٦٤**هـ.ق. ش ۹ «رسایل باقی بالله» (ص ۹٦-۱۰۳).

1087

نماز صوری

از خواجه **باقی بالله**، بنگرید به : رسایل باقی بالله ، در همین بخش.

1972 ٦٤١٤ : نستعلیق خوش . احمد مشتاق ، **۱۰٦٤**هـ.ق. ش ۱۰ «رسایل باقی بالله» (ص ۱۰۳-۱۱٦).

1088

نوادر المعارف

از **محمد موسی** بن خواجه عیسی **دهبیدی** (دیباجه)، مرید حضرت محمد میان عابد، که میگوید در ۱۱۵۱هـ (۱۷۳۸م.) به خدمتش رسیدم و به وی پیوستم و پس از نه سال خدمت او آن پیر در گذشت (فصل ۱). در هفت فصل :

۱- در ذکر سلسلهٔ حضرات خواجگان (نقشبند)، ۲- احوال حضرت مخدوم و ذکر مشایخ دیگر، ۳- ذکر صلوات محققان، ٤- حقیقت پیری و مریدی، ۵- الفاظی که زبانزد حضرات خواجگان است، ٦- در بیان ذکر، ۷- مقامات ختم الولایه خواجه علی محمد حکیم ترمذی.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعدد مر حضرت پادشاهی را که وجود هر موجود نتیجهٔ جود او ست . . . اما بعد میگوید . . .

1973 ۶۴۸۲ : نستعلیق پخته تحریر آمیز ، ۱۲۸۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف (ص ۲-۱۷۳) سپس تعبیر خواب ، رسالهٔ چهل مجلس ، رویهم ۱۹۲ ص.

1089

نور وحدت

از ناشناس ، که در چاپ ازان خواجه **عبدالله حورا** ، متخلص به **مغربی** نقشبندی، دانسته شده که در ۱۰۵۳ه/۴-۱۶۶۳م نگاشته است. در بیشتر فهرستها از نگارندهٔ آن نام برده نشده است، و یک جا از **چراغ دهلوی** ، خواجه نصیرالدین محمود (م ۷۵۷ه/۱۳۵۶م). دانسته شده است.

با سربندهای «ای سید» ، در مسایل تصوف و بیشتر وحدت وجود ، با نثری روان : نزاع فرقه ها ، اصل وحدت ، وحدت در کثرت ، از وحدت به کثرت آوردن ، مفهوم شریعت ، خلوص در ارکان اسلام ، فرق میان عابد و معبود ، رفع حجاب غیر ، ادراک ، مرتبهٔ ظهور ، فنا ، طریق مراقبت ، ناسوت و ملکوت ، جبروت و لاهوت، حقیقت انسانی ، ضرورت ریاضت ، وصل ، تفرقه ، آداب طریقت. . .

آغاز: الحمدلله که حقیقت از آفتاب روشن تر است، و حال وحدت از کثرت بهمه حال در نظر. ای سید این رساله از حقیقت تو ست به سوی تو ، اگر به چشم همت مطالعه فرمایی ، دانم که از صورت راه به حقیقت بری.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۷۲.

1974 ۷۹۹۷ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۰۹۱ه.ق. در مجموعه (ص ۲-۲۱ هامشی) آغاز برابر نمونه ، موریانه آسیب رسانده ، نام نگارنده ندارد خریداری ۱۳۸۷/۱/۲۳خ

1975 ۲۷۸۷ : نستعلیق پخته ، حافظ حمید علی ، ۱۹ شوال ۱۲٦۸ﻫ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱٦۲-۱۸۳) ، نسخه نامی ندارد و در پایان آن آمده «از تصنیفات اولیا الله» ، آغاز برابر نمونه.

1090

نور الهدایه

از ناشناس. بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی، در همین بخش، ص ٦۵۵

1976 ٤٤۰۹ : نستعلیق ریز خوش ، ش ۳۰ مجموعه رساله های میر، نوشتهٔ ۸۵۱ﻫ.ق. (ص ۷۳۲-۷۳۸) و (ص ۷٤۰-۷۳٦) ، نسخه مشوش ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف.

1091

نوریه

شاید از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی همدانی، در همین بخش.

1977 ٤٤۰۹ : نستعلیق خوش ریز، ش ۲۸ مجموعه رساله های میر ، نوشتهٔ ۸۵۱ﻫ.ق. (ص ۷۲۷-۷۳۲) ، جدولبندی ۵ راه زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف.

1092

نوریه : رسالهٔ . . .

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳٤ﻫ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه

نعمت الله ، در همین فهرست :

1978 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۲۳ مجموعه ٤۳ گفتار ازهمو، (ص ۲٤٦-۲٤۹). نام و عنوان رساله در نسخه نیامده است. (تسبیحی ۳ : ۵۳۰).

1093

نوریه

دربارهٔ نور و مراتب آن.

1979 ٤٤۸٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. با تاریخ ۱۱۰۰ه.ق. در مجموعه، ش ٦ (ص ۱۳۱-۱۳۷). آغاز: بدانکه نور چیزی ست که او خود را می بیند و داند ، و همه چیز را بیننده داننده ، و همه چیز را بدوتوان دانست ، و آن نور حقیقی ست ، لیکن در مراتب منقسم به اقسام می شود.

1094

نهایة الکمال

از غلام قادر شاه ، مرید محمد فاضل الدین ' که نام خود و مریدش را در پایان رساله آورده است (بنگرید به : اسرار قادری' در همین بخش : ۵۵۵)' نامبوب' که هر بند آن با : یا شیخ عبدالقادر شیئاً لله آغاز می شود. مسایل عرفانی ست به نثر آمیخته به نظم. نام کتاب در اختتام آمده است.

آغاز : هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن ' منتهایی بی منتها مر ذاتی را که هموست محمد بصفات خود و هموست محمود به آیات خود ' همه ناشی ازو ست . . .

1980 ۵٤۲۳ : نستعلیق پخته ، نام نویسنده پاک شده نام کسی دیگری را نوشته اند ، شوال ۱۲۳۱ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۲۵٤-۳۳۹) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

0

نی نامه

در بخش منظومه ها ، «مثنوی معنوی ، شرح» خواهد آمد.

1095

واردات

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی در همین بخش.

1981 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ، ش ٤ مجموعه رساله های او مؤرخ ۸۵۱ ه.ق. (ص ۱۸۱- ۱۸۹) ، آغاز افتاده : شعار ارباب رضایت و حکمت دثار اهل هوا . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها.

1982 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۵-۱۴۴)، آغاز برابر نمونه.

1096

واصلة الحق

از **حافظ عثمان** ، که میگوید «سی حرف» آخوند کریمداد (درویزه ننگرهاری، م ۱۰۷۲ه./۱-۱۶۶۲م.) به زبان افغانی بود و خواستم آنرا به فارسی شرح کنم ، و در دیباجه نام صریح متن را نیاورده است ، و پیش از آغاز شرح ، فصلی در بیان علم توحید می آورد. آغاز متن : «ای طالب الف یوکوره لمیم ، بو کوره لمیم ده دوئی دوارو و معنی هیم».

بنگرید به : منظومهٔ کریمداد (شرح) در بخش منظومه ها و شروح ، همین فهرست.

آغاز : ثناست بی حد و بی عدد از ازل تا ابد ، و چندان از آن ثنا . . .

1983 ۲۹۱۸ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۵۱۲ ص.

1984 ۲۲۳٤ : نستعلیق خام، شیخ ولی در قریهٔ کاکه الاقرابایسی، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۵۷۷ ص.

1097

واقعه حقانیه

از **احمد خواجکی کاسانی** ، بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش .

1985 ۲۲٦۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۰ ، «رسایل کاسانی» (ص ۳٤۳-۳۷۹) ، آغاز برابر نمونه.

1986 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. «رسایل کاسانی» (ص ۸٦۸-۸۸۰).

1098

والدیه : معرفت

از خواجه **عبیدالله احرار** بن محمود **چاچی سمرقندی** (۸۰٦ - ۸۹۵ه.ق/ ۱٤۰٤-۱٤۹۰-۸۹م.) .

به خواهش والدین خود ، در سیر و سلوک ، پند و اندرز، روان و آمیخته به نظم . در بندهای جداگانه ، میان هر بنگ یک سطر سفید است، و شاید عنوانی داشته است. در یکی از بندها می گوید : این فقیر در زمانی که به بخارا رسیدم ، و شرف خدمت مولانا حسام الدین و مولانا حمید الدین شاشی مشرف شدم. . . و در بند دیگر می گوید : پیر شده ام و هنوز از خود نجاتی میسر نشده .

آغاز: الحمدلله الاحد بذاته و کبریائه، الواحد بصفاته و اسمائه، والصلاة ... اما بعد، سبب تالیف این مختصر آن بود که والدین فقیر.

بنگرید به: تاریخ نظم و نثر فارسی، سعید نفیسی ۱ : ۲۶۳ - نسخه‌های فارسی ۲ : ۱۳۹۷.

1987 ۵۶۸۵ : نستعلیق خوش، محرم ۹۴۱ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۷)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1988 ۵۸۹۰ : نستعلیق پخته، محمد پارسا ۱۱۷۵ھ.ق. (ص ۶۰-۷۷)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۵ راه که حواشی را خورده است، نشان شنگرف.

1099

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ھ.ق.). بنگرید به: رسایل شاه نعمت الله، در همین فهرست:

1989 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ھ.ق. ش ۱۷ مجموعه ۴۳ گفتار از همو، (ص ۱۴۵-۱۴۹). رساله در نسخه نام و عنوان ندارد. (تسبیحی ۳ : ۵۳۰) ن.

0

وجود مطلق : تحریر الوجود

1100

وجودیه : رسالهٔ ..

از **خواجگی احمد کاسانی** (بنگرید به: رسایل کاسانی، در همین بخش). دربارهٔ وجود و اخلاقیات عرفانی ست، به نثر آمیخته به نظم، و سربندهای:

بدان ای طالب صادق. در آن به علما و قشریان بی پروا تاخته. یکجا گوید «منقول است از شیخ شبلی که روزی گذرشان بر جایی افتاد که قاری این آیت قرآت می کرد: ان اصحاب الجنة... حضرت فریاد زد: اللهم لا تجعلنی منهم، خدایا مرا از جاهای مگر دان که به فواکه جنت، از تو باز مانم».

آغاز: الحمدلله الذی اعطی الانسان وجوداً و رتبه. والصلاة والسلام... اما بعد، قال رسول الله (ص) وجودک ذنب لایقاس علیه ذنب... بدان ای درویش صادق، که وجود بر دو نوع است. وجود حقیقی و باقی.

1990 ۲۲۶۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ «رسایل کاسانی» (ص ۶۰-۱۰۹)، آغاز برابر نمونه، با سرلوح اکلیلی و جدولبندی شده.

1991 ۱٤۰۱: نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۳ «رسایل کاسانی» (ص ۳٦۸-۳۹۸).

1101

وجودیه

از سید میر علی همدانی، بنگرید به: رسایل میر سید علی در همین بخش.

1992 ٤٤۰۹: نستعلیق ریز خوش، ش ۱۸ مجموعه رساله های او، نوشتهٔ ۸۵۱ ه.ق. (ص ۵۱۰-۵۱۲). جدولبندی به زر و رنگها، عنوان و نشان شنگرف.

1102

وجودیه: رسالهٔ عرفانی

از شیخ یحیی منیری، به آنچنانکه کاتب در پایان نوشته است، دربارهٔ وحدت وجود: بهرصورت نمودم ذات خود را - گهی بر شکل آدم گه حوا...

آغاز : حمدله . که موجودی نیست مگر وی ، و درود بر رسول (ص) که مقصودی نیست مگر وی ، و در عالم هیچ . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۶۸ .

1993 ۷۷۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. (ص ۱-۵). سپس فصلی از «مرآت المحققین» (ص ۶-۱۸).

0

وجودیه : اصول

شاه **نعمت الله** ، در ص : ۵۵۷ گذشت.

1103

وحدت وجود

تقریری ست از حافظ **صدرالدین حیدر آبادی**.

آغاز : تقریر حافظ صدرالدین، از حیدر آباد، مسئلهٔ وحدت وجود و شهود، استفسار نموده بودند، میان صاحب برطریق نمونه، اجمالا این چند سطور را نوشته بودند. اول معنی این دو کلمه باید فهمید یا از حقیقت حال باید شنید.

1994 ۸۳۷ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۶۴-۵۶۷). عنوان و نشان شنگرف.

1104

وحدت وجود

از شیخ **عبدالقادر گیلانی** (۴۷۰-۵۶۲ه/۱۰۷۸-۱۱۶۶م.). نخست به

عربی شش مرتبه وجود را بر می شمارد ، آنگاه مطالب به فارسی ادامه می یابد. در پایان به خامهٔ نویسنده نگارنده شیخ عبدالقادر دانسته شده است.

آغاز: بسمله. ما فی الوجود من الاعین واحدة، و هی حقیقة الحق و وجوده و هو الموجود المشهور بهذه الحقیقة . . . السادس که عالم ارواح است ، دو قسم است.

1995 ۱۱۷۵ : نسخ و نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۳۷- ۱٤۱).

و

وسیلة السعادات : مکتوبات محمد معصوم

1105

الوصولی الی الله

از شیخ **عبدالقادر گیلانی** ، غوث اعظم (٤۷۰ - ۵۶۲ هـ.ق./۱۰۷۸- ۱۱۶۶ م). در سیر و سلوک. نخست راه های وصول را به سه گونه یاد می کند ، سپس با سربندهای ای عزیز ، ای عزیز ، پند و اندرزهای صوفیانهٔ خود را می دهد.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد ، فهذه رسالة المسمات بالوصول الی الله فی سلک سلطان السعادات غوث الاعظم شیخ محیی الدین سید عبدالقادر جیلانی.

1996 ۸۸۶ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۷٤- ۶۱۲) ، با یک سرلوح زرین ، جدوابندی ۵ خطی و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف.

1106

ولایت : رسالة فی معنی الولایه

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ھ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی.

1997 ۸۴۹ : نسخ، سدۀ ۱۳ھ.ق. ش ۷۲، «رسایل شاه داعی» (ص ۶۶۹-۶۷۱ هامش).

1107

ولایت عامه و خاصه

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ھ.ق.). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین فهرست.

1998 ۹۵۵ : نسخ خوش ، سدۀ ۱۰ھ.ق. ش ۲۰ مجموعه ۴۳ گفتار از همو، (ص ۲۲۰-۲۲۶). نام رساله در نسخه نیامد است.

1108

الولد سرابیه

از **احمد خواجکی کاسانی** (بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش). تأویل برخورد حدیث الولد سرابیه ، با آیت یخرج الحی من المیت می باشد. به نثر آمیخته به نظم ، بسیاری از سروده ها از کسان دیگری ست به ویژه سعدی.

آغاز : الحمدلله الذی خلق آدم علی صورته ، و نفخ فیه . . . اما بعد ، فقال النبی (ص) الولد سرابیه . . . سؤال بحکم این آیت که یخرج الحی من المیت . . .

1999 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. ش ۷ ، «رسایل کاسانی» (ص ۲۷۷-۲۸۵) ، آغاز برابر نمونه.

2000 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ هـ.ق. ش ۱۲ «رسایل کاسانی» (ص ۵۰۶-۶۱۲).

٥

الهائم الخائف : السائر الحایر

1109

هدایت الاعمی

از **محمد حسین خباز کشمیری** (م ۱۰۵۲ هـ./۱۶۳۵-٤۰م). از مریدان خواجه اسحاق کشمیری. در دیباجه گوید : گفتار خوش از حسین کشمیر شنو- آثار هدایت است تقریر شنو. به نثر آمیخته به نظم، که در این نظمها نیز چندین جا نام حسین آمده است.

با عنوانهای باب : ۱- در بیان آنکه از اجمال به تفصیل، از وحدت بکثرت، از احد به عدد رسیدن ، ۲- در بیان جامعیت انسان ، ۳- در بیان ایمان ، ٤- معرفت حق، ۵- شریعت، طریقت، حقیقت و حقیقة الحقیقه، ٦- در شریعت، طریقت، حقیقت و حقیقة الحقیقه که از وجه نفی باشد ، ۷- در شریعت ، طریقت ، حقیقت و حقیقة الحقیقه که از وجه فنا و بقا باشد ، ۸- نبوت ، ولایت و احوال آن ، ۹- کرامت و کهانت و جنونیت و احوال آن ، ۱۰- علم و حقیقت آن که عالم ظاهری و باطنی ست ، ۱۱- توکل و حقیقت آن ، ۱۲- وجد و سماع و حقیقت آن ، ۱۳- تغنا و مزامیر و آواز خوش ، ۱٤- حسن بدن و حقیقت آن ، ۱۵- باغ و گلزار و بدن و احوال آن ، ۱٦- عبادت حق ، ۱۷- مذمت بدعت و حقیقت آن ، ۱۸- شریعت حضرت رسالت پناه (ص).

آغاز: الحمدلله الذی خلق السماوات و الارض و جعل الظلمات و النور . . . می گوید . . . فقیر محمد حسین کشمیری . . . نام هدایت الاعمی کرده شد.

2001 ۲۱۶۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، ۲۵×۲ع/۱۰/۲ (سدهٔ ۱۱ه.ق.). آغاز افتاده : و قلب نفس و جسم روح است ، و روح اصل است. . . عنوان و نشان شنگرف، ۳۸٤ ص.

2002 ۶۲۰ : نستعلیق پخته، محمود ولد مراد، جمعه ماه پور (بکرمی) ۱۱٤۸ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباجه حسین کاشمیری آمده است ولی چند سطر پایین تر آمده : گفتار خوش از حسین کشمیر شنو ـ آثار هدایت است تقریرشنو. . .، عنوان و نشان شنگرف، ۱۸٤ ص (تسبیحی ۳: ۶۸۳-۶۸٤).

2003 ٤۶۲: نستعلیق تحریر آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. **آغاز** در دیباجه افتاده: . . . نشستن کشمیر شنو ـ آثار هدایت است تقریر شنو . . . (سپس فهرست بابها). در ص. ع. به خامهٔ تازه آمده است مقامات سلطان ابراهیم ادهم ، ۲۳۸ ص. (ف. تسبیحی ۲ : ۵۵۷-۵۵۹). ن.

2004 ۱۸۶۵ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده: ضلالت و الحاد و بدعت . . . گفتار خوش از حسین کشمیر شنو . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در باب ۱۷ افتاده ، ۲۲۸ ص.

2005 ٤۲۳۶ : ثلث خوب ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : در این کتاب مطالعه نمایند تا اصول و فروع توحید ومعرفت بدانند، انجام در باب ۱۸ افتاده ، ۱۷٤ ص.

2006 ۵۸۵۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه افتاده : باب هیژدهم در بیان شریعت و متابعت . . . باب اول ، در بیان آنکه از اجمال به تفصیل ظاهر می شود، و از وحدت به کثرت ، و از واحد به عدد . . .، ۳۳۵ ص.

2007 ۷۱۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز خوانا ، ملا عبدالجنان ، آخر شعبان ۱۳۰۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۹۱ ص.

1110

هدایت الذاکرین

از **عثمان هزاره ای**، چشتی، در بیان سلوک و ذکر به نثر و نظم، نامبوب، با ذکر منابع خود. نام کتاب و نگارنده در دیباجه آمده است.

آغاز: حمدله. صلاة. بعد میگوید فقیر حقیر عثمان هزاری، کمترین خادمان چشت.

2008 ۳۶۵۸: نستعلیق و عربیها نسخ پخته، با تاریخ ۱۱۱۸ ه.ق. در مجموعه، ش ۵ (ص ۲۵۳-۳۱۶). آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف و جدولبندی ۲ راه.

2009 ۸۰۳۲: نستعلیق پخته، با تاریخ ذیقعدهٔ ۱۲۹۸ ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۱۷۸-۲۴۲)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1111

هدایت السالکین

از **مطهر بن نعمان جلال آبادی**، در سیر و سلوک از اذکار طریقهٔ قادریه و نقشبندیه و سهروردیه و چشتیه، و آنچه از مرشد خود شیخ فقیر الله شکار پوری شنیده، در یک مقدمه و چهار فصل و خاتمه، به نام «هدایت السالکین» نگاشته است (دیباجه): مقدمه در برخی فواید که سالک را پیش از شروع نافع است، در چند فایده. فصل ۱- در اذکار و اشغال طریقهٔ قادریه، ۲- اذکار و اشغال نقشبندیه، ۳- اذکار طریقهٔ سهروردیه، ٤- اذکار طریقهٔ چشتیه.

آغاز: حمد و ثنای مر خدایی را که عطایش در دایرهٔ امکان نگنجد، و ادراک عقول خواص و عوام بسر منزل قضاء کبریا... اما بعد، میگوید بندهٔ محتاج به عفو پروردگار هادی مطهر بن نعمان جلال آبادی.

2010 ۳۰۶۰ : نستعلیق پخته ، شنبه ۵ شوال ۱۲۵۴ه‍.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۴۳-۲۰۴) ، نشان و عنوان شنگرف.

1112

هدایت الطالبین

از **ابو سعید مجددی** نسباً و طریقتاً بن شاه صفی القدر فاروقی (رامپور ۱۱۹۶ - ۱۲۵۰ه‍./۱۸۳۴م.) ، به هنگامی که در لکنهو بوده ، به خواهش یاران در سیر و سلوک نقشبندیان ، در هشت فصل نگاشته است : ۱- تکالیف عشره ، و مشغولی آن ، ۲- سیر و سلوک که در دایرهٔ ولایت صغری میشود ، ۳- ولایت کبری و فنا ، ٤- ولایت علیا و سیر عناصر صوری و فنا ، و بقای آنها، ۵- کمالات اعنی کمالات نبوت و اوالعزم ، ۶- حقایق الهیه، ۷- بعضی مقامات، حقایق انبیا.

در آغاز کتاب از ۱۷ محرم ۱۲۲۵ه‍. (۱۸۱۰م.) که در دهلی خدمت شاه غلام علی دهلوی مجددی رسیده یاد می کند ، و در آغاز فصل «حقایق الهیه» از اتفاقات زمانه که در آخر محرم ۱۲۲۶ه‍. (۱۸۱۱م.) «وقتی که راقم عزیمت رامپور کرده است» یاد می کند.

آغاز : بعد از حمد و صلاة ، کمینهٔ درویشان بلک ننگ عار ایشان ، ابو سعید مجددی نسباً و طریقتاً . . . واضح می نماید ، که بعضی یاران طریقت که لله فی الله . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱٤۸۷.

2011 ۶۷۶۳ : نستعلیق خوانا ، محمد ، ۱۲٤۹ه‍.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۲+۲ ص.

2012 ٤۸۳٤ : نستعلیق خوانا، میان غلام احمد، ۱۲۶۱ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۹-۷۶) ، آغاز برابر نمونه.

2013 ۵۲۱۷ : نستعلیق خوش، محمد غوث‌الدین، به فرمایش شیر علی خان، ۱۹ ذیقعدهٔ ۱۲۶۲ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٤۸-۱٤٤) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

2014 ۴۸۳۴ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۲ همان مجموعه (ص ۷۷-۱۴۱)، به خامهٔ دیگر، آغاز برابر نمونه.

2015 ۱۰۷۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴۲)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

2016 ۲۳۰۵ : نستعلیق طلبگی، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹۰)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

2017 ۴۲۲۸ : نستعلیق شکسته آمیز، ج۲، سدهٔ ۱۳ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، همان بخشها را دارد ولی فصلها شماره ندارند، عنوان و نشان شنگرف، (ص ۱-۸۴)، سپس «سبقهای طریقهٔ نقشبندیه» ناقص، ۹۴ ص.

1113

هدایت الطالبین

از **محمد صالح بدخشی کولابی**، که در دیباجه می نویسد یاران از قبله گاهی شیخ احمد فاروق نقشبندی (مجدد الف ثانی ۹۷۱-۱۰۳۴ه‍/۱۵۶۴-۱۶۲۴م.) سلمه الله مصراً خواستند که اعمال یوم و لیلة به شیوهٔ ایشان گرد آید، و من آنرا در سه فصل گرد آورده و «هدایت الطالبین» نامیدم: فصل ۱- وظایف یومیه و بعضی احوال مجدد الف ثانی، ۲- بعضی قواعد و عقاید طریقهٔ مجددیه، ۳- بعضی ادویه برای دفع اجنه و ادعیه ای که اوقات مختلفه می خوانند.

آغاز: حمدله. صلاة اما بعد، نموده می آید که چون بعضی از یاران به عرض اشرف اقدس. . . رسانیدند، که اگر حکم عالی ایشان شود. . .

2018 ۱۷۳۷ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۴۴۰-۴۷۱)، آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف.

0

هدایت نامه

ابوالحسن خرقانی. در بخش فلسفهٔ عملی خواهد آمد.

0

هدیة الارواح : عشقیه

0

هشت اشغال : پاس انفاس

1114

همدانیه

از میر سید **علی همدانی** (۷۱۳-۷۸۶ه.ق./۱۳۱۳-۱۳۸۴م.). در معنی (همدان) و سپس تفسیر و تاویل عرفانی (همه دان)، بدنبال گفتگویی که «دیروز در مجلس عزیزی به جهت اسم همدان رفته بود».

آغاز: شاهراه شریعت محمدی و مسالک طریقت احمدی بر سالکان بیابان طریقت و روندگان. . . اما بعد، غرض از تحریر این عجالة و تقریر این مقاله آنکه دیروز خدمت عزیز.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۴۸۸.

2019 ۵۴۱۷ : نستعلیق پخته، سدۀ ۱۲ه.ق. ش ۹ مجموعه «رسایل میر سید علی» (ص ۲۸۲-۲۹۲)، آغاز برابر نمونه.

2020 ۱۵۵۲ : نستعلیق، ۱۲۸۲ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۳۲۱-۳۳۱)، آغاز برابر نمونه، عنوانها نانویس مانده.

بخش شانزدهم

فلسفهٔ عملی

1115

آداب آهنگری

از ناشناس. آداب آهنگری ست همراه با وردها. اگر پرسند در آهنگری چند شرط است جوابگوی ۱۲ شرط. اول پاک بودن، با طهارت بودن، جامهٔ پاک، خلاف ننمودن، چراغ استادان روشن کردن، به ارواح استادان و پیران تکبیر گفتن، هشتم از هر چهار درهم یکدرهم براه خدا صرف کردن، وظیفهٔ استادان را دادن، بروی خریداران سخن نرم گفتن، دوازدهم در کار خود ثابت قدم بودن.

آغاز: بدان این رسالهٔ آهنگری سهتر داؤد پیغمبر (ع) [در] دوازده مسئله نوشته است.

2021 ۷۳۷۰: نستعلیق روش اردو، سدهٔ ۱۳ه.ق. ۹ ص.

1116

آداب الاصحاب

از علی بن حسین **واعظ کاشفی** (م ۹۳۹ه./۲-۱۵۳۳م.). در ۸ باب و هر باب ٤ فصل، رویهم ۳۲ فصل، در آداب و رسوم اجتماعی:

باب ۱- آداب استیذان و سلام و مصافحت و معانقت و تقبل ایادی، ۲-

آداب خواب کردن و پوشیدن و راه رفتن و سواری ، ۳- آداب و شرایط اهل صحبت ، ٤- آداب مصاحبت و مباشرت ازواج و استحمام ، ۵- حقوق اصحاب و عیادت و تعزیت و بیمار دیدن و شرایط اهل مصیبت ، ٦- خوردن و نوشیدن و ضیافت ، ۷- آداب اهل سماع و فواید آن ، ۸- آداب سفر و متعلقات بدان.

آغاز : . . . الحمدلله الذی زین من جزیل عطائه قلوب اولیائه بمحاس الاوصاف . . . اما بعد ، چنین گوید.

نسخهٔ تازه تری از آن در دانشگاه تهران هست که به علت افتادگی چند سطر از آغاز آن شناخته نشده است (نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۰۹).

2022 ٥٢٤ : نستعلیق خوش اردو ، عبدالحق ، ٥ شنبه ۲ محرم ۱۳۳ (۱۱۳۳ ؟). (تسبیحی ۲ : ۱).

1117

آداب بافندگی

به روش اگر ترا پرسند ، بگو : اگر پرسند که هنگام میخ کوبی برای تانه (نخ) تنیدن چه می خوانی، بگو . . . ، اگر ترا پرسند که چون از تانه تنیدن فارغ شوی چه میخوانی، بگو . . . ، اگر ترا پرسند چون تانه را می کشی چه می‌خوانی، بگو . . . ، اگر پرسند چون به بافتن می نشینی چه میخوانی . . . ، چون پارچه را گرد می آوری . . . ، چون وقت شب از بافتن باز می‌مانی . . . ، با اصطلاحات بسیار هندی.

آغاز : هر بافنده این آیت بزرگوار نداند ، کسب بافندگی کردن او را لازم است. سؤال اگر ترا پرسند که میخ در زمین میکوبی ، به وقت تانه تنیدن چه می خوانی ، بگو . . .

2023 ٥٥١٣ : نسخ خوش ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٦)، سپس «وحدت نامه» پنجابی.

1118

آداب تفنگ و تفنگچی

دربارهٔ تفنگ و تفنگچی ، آداب آن ، به روش اگر پرسند ، بگو ، چیزی به مانند «آهنگری» و «سر تراشی» و جز آنها و دنباله ای از کار آنان ، در عصر ماشین : اگر پرسند که تفنگ را که پیدا کرده است بگو حضرت داود... و سپس زنجیرهٔ استادان تفنگ : اسماعیل بهی ، عبدالله یمنی ، سعید کرخی ، استاد عزیز تبریزی ، استاد عظام کرمانی ، ابو مسلم خراسانی ، پهلوان احمد زمچی ، پهلوان نظام بغدادی. «در خانهٔ آنها تفنگ بود ولی ماشه و دارو و فتیله نبود و این ها را پهلوان احمد پیدا کرده است. و چوب سنبه را پهلوان سلیمان مازندرانی از جنگلهای مازندران یافت...»

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه رهروان راه حقیقت و گوشه نشینان وادی مطلق و جانبازان منزل انا الحق که در این وادی بوده اند.

2024 ۳۳۵۰ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ١٥٤-١٦١).

1119

آداب تفنگ و تفنگچی

از **شمس الدین** ، از شاگردان حضرت پهلوان **احمد زمچی** ، که صد و چهل و نه سال است ! عمر خود را در خدمت پهلوانان دو جهان گذارنده است (دیباجه). و آغاز می کند به اینکه : از پهلوان احمد زمچی یاد دارم که گفت ، هر که از کسب تفنگ بخورد ویرا حرام است ، و هر چه مینویسم کلام پهلوان است... سپس با روش اگر پرسند، بگو. و نزدیک به نسخهٔ ۳۳۵۰ این کتابخانه ولی نه آن است. در این یکی سلسلهٔ پهلوانی خود نگارنده آمده است.

آغاز : الحمدلله علی نعمائه و الحمدلله علی . . . صلاة . اما بعد ، حمد ایزد ذوالجلال و الکمال . . . فقیر حقیر پر تقصیر شمس الدین ، که بیواسطهٔ غیری ، از عدهٔ شاگردان حضرت .

2025 ۷۰۷۵ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳۳-۶۳ هامش).

1120

آداب تیراندازی و کمانداری

داستان پیدایش هنر تیر اندازی ست ، سپس آموزش آن ، انواع تیرها ، نامبوب .

آغاز : حمدله . صلاة . اما بعد ، این چند کلمه ای ست در بیان تیر اندازی و کمانداری ، از قول اولیاء و حکما . چنین آورده اند که چون آدم (ع) در دنیا آمد و تخمی که می کشت جانوران آنرا می چیدند .

2026 ۱۱۳۳ : نستعلیق شکسته ، غلام محمد ولد احمد یار قریشی ، صفر ۱۳۱۵ ه.ق. ش ۱۷ مجموعه (ص ۴۵-۴۹). و همین رساله در (ص ۶۵-۶۹) تکرار شده است.

1121

آداب حجامان : کسوت نامهٔ حجامان

حجامت به معنی سر تراشی. به روش اگر پرسند ، بگو : اگر پرسند که کسبت از کجاست ، بگو از جبرائیل ، اگر پرسند استره از غلاف میکشی چه میخوانی ؟ بگو . . . ، اگر پرسند استره بر چرم میمالی چه میخوانی ؟ بگو . . . ، اگر پرسند آب بر سر میزنی چه میخوانی ؟ . . .

بنگرید به : آداب سر تراشی در همین بخش.

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه اسعدک الله تعالی فی الدارین، که این تحفه کسوت نامهٔ حجامان است در احکام و ارکان حجامت، هر کس واقف نیست حجامی، بروی درست نباشد.

2027 ۱۱۳۳ : نستعلیق، ذیحجهٔ ۱۳۱٤ﻫ.ق. ش ۱۹ مجموعه (ص ۵۸-۶۰).

1122

آداب درویشی : فقر نامه

منسوب به حضرت امام **جعفر الصادق.** در نه باب : ۱- توبه، ۲- ارادت آوردن، ۳- مقراض راندن، ٤- کلاه پوشیدن، ۵، خرقه پوشیدن، ۶- کمر بستن، ۷- قندیل و زنبیل و علم، ۸- جاروب و کجکول و تکبیر گفتن، ۹- چهل و چهار مقام فقر، و در هر باب روش : سؤال، جوابگو.

آغاز : حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین، که تصنیف شیخ المشایخ حضرت امام جعفر صادق رحمة الله است، که رساله ای است در بیان توبه دادن و ذکر و عبادت و مقراض راندن و کلاه و خرقه و میان بستن و سجاده و علم و قندیل و زنبیل و خدمت و جاروب دادن و کجکول گردانیدن و تکبیر گفتن و خرقه پوشیدن است.

و نسخه ای ست با همین فصول و ابواب و کمی جابجایی به نام فقر نامه و منسوب به **ابوالحسن خرقانی**، در لاهور، در کتابخانهٔ آقای دکتر محمد باقر.

2028 ۱۰۸ : نستعلیق خوانای سدهٔ ۱۲-۱۳ﻫ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۵۲-۶۲) (ف. تسبیحی ۱ : ٤۵٤-٤۵۷).

1123

آداب درویشی : کچکول، کوتک، عصا . . .

به روش اگر ترا پرسند، بگو. دربارهٔ آداب کچکول، کوتک عصا، کاسه، تسبیح. نخست پیدایش آنها از راهنمایی جبرائیل به پیامبران پیشین، سپس آداب بکار بردن آنها، و آنگاه عنوانهایی ست: لقمه نامه در آداب لقمهٔ درویشی، و خلقت نامه در آفرینش بشر با دیدی افسانه آمیز.

آغاز: رساله در معرفت کچکول، کوتک، عصا، کشی، تسبیح. سئوال اگر ترا پرسند که کچکول از کجا آمده.

2029 ۳۰۶۰: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۵٤ و ۱۲٦٤ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۹ (ص ۲۳۵-۲۵۱).

1124

آداب زین کردن اسب

ناشناخته.

آغاز: حمدله. صلات. حضرت امام جعفر صادق. . . چنین روایت می کند، که در زمان حضرت محمد (ص) زکوان نام کافری بود . . .، با داستان جنگ زکوان با مسلمانان و نیاز مسلمانان به ابزارهای جنگی، و یاری جبرائیل به آوردن ابزارها از آسمان چهارم آغاز می شود، سپس به روش اگر پرسند، بگو. . .، اگر پرسند زین کردن از که مانده است، بگو از پهلوان اسماعیل رومی. . . استاد عزیز تبریزی، عزیز کرمانی، عظیم کرمانی، استاد پهلوان احمد زمچی که سیصد شاگرد کمربسته داشت، دربارهٔ تیشه واره نیز دارد.

2030 ۱۸۸۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. با یاد است الحاق مؤرخ ۱۲۸۸ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٦۲-۹۹).

0

آداب السالکین

کاسانی، در بخش عرفان گذشت.

1125

آداب سپاهیگری

نخست از خواص متافیز یکی این رساله سخن گفته، که هر که آنرا بداند چنان و چنین خواهد شد، سپس آداب جنگ همراه باورد ها است.

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه این رساله در باب سپاهیگری حضرت مرتضیعلی ست، سزا وار بود که هر کسیکه دوالی بست باید که این رساله را یاد دارد.

2031 ۱۱۳۳: نستعلیق، ۱۳۱۵ه.ق. ش ۱۸ مجموعه (ص ۵۵-۵۷).

1126

آداب سر تراشی

چند نسخه با کمی جدایی، از داستان آفرینش آغاز می شوند. پروردگار جبرائیل را برای آوردن خاک آفرینش انسان به زمین می فرستد و زمین امتناع می کند، و بالاخره مهتر آدم آفریده میشود، موی سر آدم دراز شده و به درگاه باری روی آورده که چکنم؟ به جبرائیل فرمان داده شد سر او را بتراش، گفت چگونه تراشم؟ به سنگ صخره و آهن راهنمایی می شود، به استره (واژهٔ هندی تیغ) دست می یابد، برای دستهٔ آن به پروردگار مراجعه می کند، به درخت

طوبی راهنمای میشود ، و دسته می سازد ، استره را چرخ میکند ، به سنگ می کشد ، به چرم می مالد ، به مقراض گیر میرسد ، برای آنها غلاف می سازد و از اینجا آداب سر تراشی آغاز می شود ، به روش اگر پرسند، بگو. اگر پرسند سنگ مقدم است یا تیغ بگو . . . ، اگر پرسند سنگ مرشد است یا تیغ ، بگو . . . ، اگر ترا پرسند که کیسه از کجاست ، بگو . . . ، اگر پرسند که استره از غلاف می کشی چه میخوانی ، بگو . . . ، اگر پرسند که استره بر چرم می زنی چه میخوانی، بگو . . . ، اگر پرسند وقتی آب بر سر می زنی چه میخوانی، بگو . . .

نسخه ها یکی نیستند ، و میان آنها جدایی هایی هست.

2032 ۲۹۱ : نستعلیق ، نور محمد ، ۱۲۴۱ ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۶۹-۱۸٤). آغاز افتاده : فردای قیامت روی او سیاه گردد . . .، عنوان و نشان شنگرف.

2033 ۲۹۸۸ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۷۷-۹۵)، نسخه ای دیگری ست در سر تراشی به تفصیل شمارهٔ قبل ولی با همان روش و همان مسایل ، نشان شنگرف.

2034 ۱۶۰۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۳۷). آغاز: حمدله. صلاة. از امیرالمؤمنین امام المتقین . . . از سلمان فارسی (رض) و از ابوذر غفاری (رض) . . .، با شمارهٔ ۲۹۱ جدایی هایی دارد ، ولی در همان زمینه است.

2035 ۱۶۰۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳.ق. ش ۲ مجموعه (ص ٤۸-۸۸). آغاز: حمدله. صلاة که رحمة اللعالمین گشته و لوای عظمت او بتعظیم و تکریم انک لعلی خلق عظیم . . .

2036 ۸۰۷۲ : نسخ ، تاریخ مجموعه ۱۲۳۲ ه.ق. آغاز: حمدله. بدانک اسعدک الله تعالی. که این رساله سوال و جواب سر تراشیدن بدانکه و آگاه باش (ص ۲۰۲-۲۱۲ مجموعه).

1227

آداب سقایی : سقا نامه

در آداب سقایی ، به روش اگر پرسند ، بگو. نخست از حضرت حسین و

کربلا آغاز می شوند، و به آداب و مراتب سقایان می رسند سپس مقامات درویشی در این گروه :

اگر ترا پرسند که اول سقا کیست ؟ بگو روز عاشورا ، جبرائیل. اگر پرسند دهن بند مشک از چه است ؟ بگو ابریشم. اگر پرسند مشک از چه چیز است ؟ اگر پرسند پوست مشک چه باشد ؟...

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه این کسب نامهٔ سقایی ست ، به امر تعالی و حضرت محمد مصطفی (ص) ، این سقانامه از بهشت و سدرة المنتهی از برای سقایان متابعان نوشته اند.

2037 ۲۹۸۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۶)، آغاز بمانند نمونه.

2038 ۱۱۳۳ : نستعلیق ، ۱۳۱۴ه.ق. ش ۲. مجموعه (ص ۶۱-۶۳). آغاز نزدیک به نمونه.

1128

آداب الصالحین

از شیخ **عبدالحق محدث دهلوی** (۹۵۸-۱۰۵۲/۱۵۵۱-۱۶۴۲م). در دیباجه گوید «بعد از مدتی مطالعهٔ احیاء العلوم... برخی از ربع معاملات را ترجمه کردم و کمتر چیزی باشد که از غیر آن کتاب در اینجا آورده باشم».

در هفت باب : ۱- آداب اکل ، پنج فصل ، ۲- آداب نکاح ، در پنج فصل ، ۳- آداب صحبت و اخوت ، چهار فصل ، ٤- حقوق مسلم و قرابت و رحم ، دو فصل ، ۵- در عزلت ، سه فصل ، ٦- آداب سفر ، دو فصل ، ۷- امر به معروف و نهی منکر ، هفت فصل.

آغاز : جمیع محامد از ازل تا ابد از هر حامدی که باشد بر هر صفت کمال در مقابلهٔ هر نعمتی که بود... اما بعد ، پیش از این تاریخ به چهارده سال کمابیش، یکی از احباب که خالی از درد و طلب و سوز محبت نبود از این فقیر حقیر

درخواست نمود که اگر جمله از احکام صحبت معیشت و آداب مجالست و مخالطت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۵۱۵.

2039 ٤۲۵٦ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. عنوان و نشان شنگرف، ٦۰۵ ص.

0

آداب الصدیقین

در بخش عرفان گذشت.

1129

آداب الطالبین

در سیر و سلوک و لطایف سته، در چند فصل : ۱- در شرایط مرید و آداب آن که شش است، ۲- در آداب و شرایط مریدی که شانزده است، ۳- در آداب ذکر که نزد صوفیه فرض اند.

آغاز : بعد حمد لامتناهی مر محمودی را عزاسمه، که مودبانرا به خود خواند، و صلوات... این رساله موسوم به آداب الطالبین در بیان طریق وصول الی الله.

2040 ۳٦۸۸ : نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۱٤۷ه.ق. در مجموعه، ش ۵ (ص ۲۱۹-۲۳۰)، جدولبندی سه راه.

1130

آداب طریقت

از غجدوانی، خواجه عبدالخالق بن عبدالجمیل (م ٦۱۷ه./۱۲۲۰م.)

یا (۵۷۸/۱۱۷۹م.) پندهایی ست که به خواجه اولیای کلان داده است. در «فرهنگ ایران زمین» چاپ شده است.

آغاز: حمدله. . . صلاة. اما بعد، این رساله ایست از آداب طریقت شیخ الشیوخ. . . خواجهٔ جهان خواجه عبدالحق (!) غجدوانی. . . مر سالکی از سالکان طریقت را بجمع این کلمات قدسیه امر فرموده اند.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۰۱۲.

2041 ۵۸۷۸ : نستعلیق، با تاریخ ۱۲۹۲ه.ق. به همین خامه در مجموعه، ش ۶ (ص ۱۳۲-۱۶۸)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف.

1131

آداب طریقت : سبقهای طریقهٔ نقشبندیه

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نبرده است، و می گوید به خواهش یاران سبقهای طریقهٔ نقشبندیان را از آغاز تا انجام می نگارم، هرچند پیش از این مجدد الف ثانی و دیگران تفصیلا در مکتوبات خود این طریقه را نوشته اند. سپس آداب اذکار است. نامبوب. از رهگذر بررسی آداب پیران این گروه سودمند است.

سبق در شبه قاره به کارهای قبل از شروع بر نامه‌گویند، درسی که پیش از آغاز ساعت درس اصلی خوانده می شود، یا عملی که پیش از ورود و یا در آستانهٔ بیعت و ورود به گروهی، باید انجام داد.

آغاز: الحمدلله الذی هدانا لهذا و ماکنا لنهتدی ان هدانا الله. . . بعد از حمد و صلوات، باعث تحریر این سطور، آنکه چون بعضی از یاران.

2042 ۴۸۳۰ : نستعلیق ریز خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۶ مجموعه (ص ۱۰۵-۱۱۷)، جدولبندی هشت راه و کمند سه راه.

2043 ۴۲۲۸ : نستعلیق خوانا، ج ۲/سدهٔ ۱۳ه.ق. (ص ۸۵-۹۶). نشانه‌ها شنگرف.

1132

آداب طریقت و اهل حرف

از ناشناس ، به روش اگر پرسند ، بگو.

نخست پند و اندرزهایی ست صوفیانه، سپس آداب میان بستن، آداب کسب ، چهار مقام ، پیر پاره دوز ، آداب کفش دوزی ، دو زندگی ، کهنه دوزی ، موزه دوزی ، ساق دوزی ، تکبیر گفتن ، چهار پیر.

نام کتاب از نظر موضوع انتخاب شد. دو نسخهٔ زیر یکی نیستند.

آغاز: حمدله. صلاة. بدان ای درویش ، غیر عقبی مجوی سالی ، و غیر دنیا بجوی تا روی از روی سالی ، دنیا منزل غدار است ، و محبوب فاسقان.

2044 ۱۹۶۱ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۵۹-۹۶)، آغاز: طریقت نامه، اگر پرسند شریعت حضرت محمد (ص) چه است و طریقت کردهٔ محمد چه است . . . اگر پرسند که طریقت و حقیقت به چه ماند . . .

2045 ۱۳۸۳ : نستعلیق پخته شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶۴-۱۲۱)، با یک سرلوح زرین ، جدولبندی هفت راه، عنوان و نشان شنگرف.

1133

آداب کفش دوزان : کسب نامهٔ نعلین دوزان

از ناشناس. نسخه ها یکی نیستند. به روش پرشش و پاسخ : چون چرم بر میان می بندند چه میخوانند ؟ اگر پرسند که خطبهٔ چرم بستن از کدام کس است ، بگو از آدم (بایک داستان از پیدایش کفش) ، اگر پرسند که سوزن و کارد برنده از کجا پیدا شد ، بگو مهتر جبرائیل از بهشت آورد، به همین ترتیب

ریسمان، آموختن کفش دوزی، اندازهٔ پای آدم، پاره دوزی . . . و برای هر یک داستانی، آنگاه میرسد به: اگر ترا پرسند که فرض کفش دوزی چند است؟ بگو دوازده . . .، اگر ترا پرسند حق استاد بر شاگرد چند است؟ اگر ترا پرسند کفش دوزی فرض است یا سنت؟ بگو تعلیم فرض است!

2046 ۵۵۶۴: نستعلیق شکسته آمیز، جمعه ۱۲۶۱ھ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰۵-۱۰۸). آغاز: حمدله. صلاة بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین. اگر ترا پرسند که کسب نعلین دوزی کدام روز و کدام وقت پیدا شده؟ بگو روز شنبه به وقت برآمدن آفتاب. اگر ترا پرسند که اول این کسب کی کرده؟ . . . انجام افتاده.

2047 ۱۱۳۳: نستعلیق، غلام محمد قریشی، ۱۳۱۵ھ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۱۱-۱۸)، آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه خواندن این رساله بر کفش دوزان فرض، است، هر کس این رساله نداند روزی از آن کسب خوردن حرام است.

1134

آداب کفن و دفن

از ناشناس. با دیدی شیعی، گویا از ملا **محمد باقر مجلسی** (م ۱۱۱۰ھ./ ۱۶۹۹م.) در پنج فصل: ۱ـ آداب و احکام حال احتضار و برداشتن میت، ۲ـ غسل دادن، ۳ـ کفن کردن مرده، ٤ـ نماز میت، ۵ـ آداب دفن.

بنگرید به: ذریعه ۱: ۱٤ (آداب تجهیز الاموات).

2048 ۷۷۵۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۹-٤٦)، گویا باب ۱۳ یک کتاب بزرگتر و شاید «زادالمعاد» باشد. دیباجه ندارد. همراه چند رساله از مجلسی دوم.

2049 ۳۱۳۰: نسخ و نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۲ھ.ق. جدولبندی و کمند نه راه به زر و مشکی، همهٔ صفحه‌ها زر پاشی شده، عنوان و نشان شنگرف، آغاز در فصل اول افتاده: با آن باشد، در خانه یا سفر آنرا از غافلان ننویسند.

1135

آداب کفن و دفن

ناشناخته.

2050 ۷۷۱۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز افتاده : کالانعام تغیرها در آن پیش گرفتند. با عنوانهای فصل ولی نه به شماره. و آغاز می شود : فصل جواز عیادت ، فصل آداب وقت نزع ، آداب بعد موت ، مقدار کفن مرء و مراة ، طریقهٔ اسقاط حمل، جنازه ، طول قبر ، جلوس صاحب تعزیه ، منع صباغ ثیاب ، جواز ارسال طعام. موریانه زده ، عنوان و نشان شنگرف ۲۲ ص.

1136

آداب مریدی

آداب بیعت و کلاه و خرقه پوشیدن است. نخست برای مردان و سپس زنان.

آغاز : رسالهٔ مرید گرفتن ' ذکور و اناس. طریق مرید گرفتن این است ' اول سه بار کلمهٔ شهادت و سه بار کلمهٔ طیبه. . . بوره دست مرید بگیرد ' زیر دست خود بدارد و شجرهٔ پیران بخواند ' و بگوید با ما و پیر ما عهد کردی و مرید شدی.

2051 ۳۰۶۰ : نستعلیق پخته، ۱۲۵۴ هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۳)، نشان شنگرف.

1137

آداب مرید و مریدی

از **محمد بن احمد** بن محمد ' از مریدان شیخ سعد الملة والدین ' که چندین

سخن را که از آن پیر به وی رسیده بود در این رساله نگاشت. با عنوانهای باب: ۱- در بیان توبه و شرایط آن ، ۲- در ارادت مرید و شرایط آن ، ۳- احتیاج مرید به شیخ ، ٤- مراتب شیخ و اوصاف او ، ۵- تلقین ذکر و آداب آن ، ٦- اوراد ، ۷- در شناختن خواطر ، ۸- صفتهای دل و اطوار ، ۹- اخلاص ، ۱۰- مراقبت و محاسبت ، ۱۱- صبر و رضا و تسلیم ، ۲- محبت و صدق و توکل ، ۱۳- زهد و تقوی ، ۱٤- مشاهده و معاینه ، ۱۵- تخلق به اخلاق الله ، ۱٦- خرقه در هر رنگی ، ۱۷- در مسایل راه و روش، با روش اگر پرسند، بگو، ولی متن.

آغاز: سپاس و ستایش مر خداوندی راکه ظاهر مؤمنان را به آداب خدمت خود بیار است. و باطن نیازمندان را . . .

2052 ٤٤۸٤: نستعلیق پخته، ۱٦ صفر ۱۱۰۱ ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۲۰۰-٤٤۷)، عنوان و نشان شنگرف.

1138

آداب مریدی

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجهٔ بلند آن نیاورده است در دیباجه میگوید «شیخنا و مخدومنا شیخ هداد قادری اکبر آبادی» ، و نیز میگوید «ارشاد العاشقین و تذکرة الاوراد و خیرالاوراد و متاع الفیض و هیکل رضوی و دیگر مسودات فقیر. . .» ، و نیز در دیباجه میگوید «فقیر برای خاطر او ؟ ارشاد المؤمنین را که مقدمهٔ «ارشاد العاشقین» است تالیف نموده‌ام . .» نام کتاب نیز بدست نیامد.

با عنوانهای باب: باب یکم چهار دل و چهار نفس و خطره و تلقین ، دوم اذکار و مراقبات ، سوم در بیان شغلهای جوکیان (کارهای ریاضتی) ، چهارم دست بیعت ، ده فصل: ۱- دست بیعت ، ۲- کمال و اعتقاد و ثبات بر بیعت ، ۳- شناختن پیر و مرشد ، ٤- احوال پیر و مریدی و آداب مرید ، ۵- تاکید بر آنکه بی پیر نمانید ، ٦- احوال خرقه ، ۷- در آنچه صاحب خلافت بر آن اختیار دارد ،

۸- عرس و سماع و احوال هر یک ، ایام عرس بعضی از مشایخ ، ۱۰- گوشه نشستن ، سپس چند فصل در شجرهٔ پیران.

آغاز : حمدله. صلات. اما بعد صاحب خلافت، که مدت بیست و پنجسال خواهد بود که این خاکپای درویشان.

2053 ۵۳۱۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ﻫ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲٤٦ ص.

0

آداب مریدی : مرید و مریدی

1139

آداب و سیر اهل کمال

از میر سید **علی همدانی** ، بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

2054 ٤٤۰۹ : نستعلیق ریز خوش ، ش ۱٤ مجموعه رساله های او ، نوشتهٔ ۸۵۱ﻫ.ق. (ص ۳۷۱-۳۷۵). جدولبندی پنج راه بزر و رنگها، عنوان و نشان شنگرف.

1140

ابواب الجنان

از میرزا **رفیع الدین محمد قزوینی** ، متخلص به **واعظ** (م ۱۰۸۹ﻫ/۱٦۷۸م.) که می خواست کتاب خود را در هشت باب و هر باب را در یک جلد بنگارد ،

نخستین را بروزگار شاه عباس (۱۰۵۲-۱۰۷۷ه.ق.)، و دومین را بروزگار شاه سلیمان (۱۰۷۷-۱۱۰۵ه.ق.) به سال ۱۰۷۹ه./۸-۱۶۶۹م. نگاشت و در - گذشت. سومین جلد را فرزند او محمد شفیع نگاشته است. هر سه جلد چاپ شده اند.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۵۱۸- ذریعه ۱: ۷۶ و ۹: ۱۲۵۲- مشارچ ۲ ج ۱: ۱۴۵.

2055 ۴۰۵۸: نسخ خوش ایرانی، از سدهٔ ۱۲ه.ق. جلد ۲. آغاز: زلال مقالی که از چشمه سار دل به جدول زبان، انجام افتاده، ۳۷۲ ص.

2056 ۲۸۶۹: نستعلیق اردو، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. جلد ۱. آغاز افتاده: و لطافت جسم و جانرا مانند شیروشکر بنوعی. انجام افتاده، ۳۵۰ ص.

2057 ۲۹۱۱: نستعلیق، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. جلد ۱. آغاز: بهترین مقالی که سرخیل کاروان فنون محاورت. . .، انجام افتاده، ۲۷۰ ص.

0

اخلاق جلالی: لوامع الاشراق

1411

اخلاق دینی:

با عنوانهای باب، و برخی از با بهادر چندین فصل. **باب سیوم** در فضیلت نماز و فضیلت صف اول جماعت، چند فصل، **باب هفتم** در آداب، **باب هشتم** در پنج فصل: ۲- تکبر، ۳- تواضح، ۴- حرص، ۵- حسد، **باب دهم**، شش فصل: ۱- صدق، ۲- کذب، ۳- غیبت، ۴- ایمان، ۵- فسق، **باب دوازدهم:** در شکر. **باب سیزدهم**، در صبر و رضا، **باب چهاردم**، مناجات و دعا، هفت فصل، **باب پانزدهم**، در نماز و ادعیهٔ قضای حاجت، چند فصل، **باب پانزدهم** در سه فصل: ۱- صلهٔ رحم، ۲- حقوق مادر و پدر، ۳- حسن خلق. **باب شانزدهم**، در ادعیه، هشت فصل، **باب هفدهم** در ادعیه دفع زخمها و موزیات، یازده فصل.

باب بیست و یکم، سه فصل، در اسباب غنی و فقر، **باب بیست و دوم**، در فضیلت خوردنیها. **باب بیست و سوم**، در حکایات خلفای راشدین، **باب بیست و چهارم**، علامات قیامت، **باب بیست و پنجم**، در دعا و نماز های موسمهای مشهور. (2083 که نسخهٔ دیگری از همین کتاب است).

2058 ۹۳۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: جفا کنندهٔ این حدیث بر طریق ...، برگها جابجا صحاف شده، عنوان و نشان شنگرف، ۲۹۶ ص (تسبیحی ۳ : ۶۵۷-۶۵۸).

1142

اخلاق دینی

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه ی کوتاه نیاورده است. پس از خطبه حقوق را به دو قسم حق الله و حق الناس کرده، حق خداوند را در شناسایی او و پیامبران و ستایش از نعمتهایش گفته، سپس: فصل چون شناختن ذات و صفات و مرضیات او بدون پیامبران صورت نبندد... فصل بدانکه شناختن ذات و صفات و مرضیات توسط پیامبر و خصوصاً خلفای راشدین...، فصل در حق رعیت بر پادشاه، فصل در حق رعیت بر قضات، فصل در حق مملوکان بر مالک، فصل در حق مملوک از بهایم، همسایه...

آغاز: همه ستایش خدایراست که پروردگار عالمیان و بخشایندهٔ مهربان و مالک روز قیامت...

2059 ۷۵۵۶ : نستعلیق درشت، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها مشکی درشتر، انجام افتاده، ۲۰ ص. اندازه خشتی بزرگ.

1143

اخلاق دینی

از ناشناس.

آغاز: حمدله. ان الله و ملائکته یصلون علی النبی... و بعد حمد خداوند و درود مصطفی. بدانکه ای طالب خدا، برای معرفت ذات.

2060 ۵۵۷۶: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. عنوانها نانویس مانده، موریانه زده، ۱۳٤ ص.

1144

اخلاق دینی

به نثر و نظم. با عنوانهای باب: ۱- ؟، ۲- دربارهٔ سورهٔ اخلاص، ۳- نماز جماعت - ٤- تارک الصلاة، ۵- حق پدر و مادر، ٦- حق همسایه، ۷- بهتان و سخن چینی، ۸- توبه، ۹- خاصیت روزه و نماز جمعه، ۱۰- نصیحت کردن حضرت (ص)، ۱۱- نکوهش دنیا.

2061 ۵٤۲۵: نستعلیق تحریر آمیز، ملا نظری بن محمد بن برات محمد، ۱۲۹۳ ه.ق. آغاز در باب یکم افتاده: روز محشر حق تعالی...، عنوانها شنگرف، ۱۵۸ ص.

1145

اخلاق دینی

با عنوانهای باب: باب فی الزهد، باب فی مجالس الذکر، باب فی الامر با المعروف و النهی عن المنکر، باب در حق والدین، باب در حق همسایه، باب در شرب خمر... و در هر باب سربندهای: حکایت، چنین نقل کرده اند، در خبر است.

2062 ٤۵۹٤: نستعلیق پخته، با تاریخ ۱۲۱۷ ه.ق. در مجموعه (ص ۱۹۹-۳۸۱)، آغاز افتاده، عنوانها شنگرف.

1146

اخلاق دینی

احادیث نبوی ست. باعنوانهای باب: باب ۸- فضیلت ذکر کلمهٔ لا اله...، ۹- فضیلت نماز گزاردن، ۱۰- فضیلت نماز با جماعت، ۱۱- تارک الصلاة، ۱۲- فضیلت شب جمعه...، ۲۰- فضیلت زکات، ۲۵- فضیلت همسایه داری، ۳۰- عقوبت ربا خواران، ۳۱- توبه کردن، ۳۲- دعاهایی که بر کفن مرده نویسند، ۳۳- زیارت قبور، ۳٤- نمازهای شبهای متبرک... و فصلهایی بی شماره.

2063 ۷۹۵۸: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده، چند باب از آغاز در پایان تجلید شده، سپس رساله ای ست در نماز، رویهم ۲۲۰ ص.

1147

اخلاق عالم آرا: اخلاق محسنی

از **محسن فانی**. به نام محیی الدین شاه عالمگیر اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ه.ق.) به سال ۱۰۶۶ یا ۱۰۶۵ ه. (۱۶۵۵ یا ۱۶۵٦م.) نگاشته است «و نام و تاریخش، اخلاق عالم آرا» ست. در دیباجهٔ آن آمده است:

«اخلاق محسنی» رامنظور شاه چون دید — این نسخه را در اخلاق «محسن» نمود املا
منشی خامهٔ من در شرح حال «فانی» — از بهر اهل معنی این نامه کرد انشا
...تاریخ ابتدایش از عقل دوربین جست — «اخلاق عالم آرا» عقلش نمود القا
اخلاق اهل عالم، چون شد از او مهذب — من هم نهادمش نام «اخلاق عالم آرا»

و در پایان آن آمده است:

بجا بود گرش «اخلاق محسنی» خوانند — که کلک «محسن فانی» رقم زد این احوال
قلم رقم زده تاریخ سال اتمامش — که یاد می دهد «اخلاق محسنی» اکمال

در سه فن و یک مقدمه: فن اول در تهذیب اخلاق در سه باب: ۱- در بیان فضائل، در چند فصل، ۲- در ترتیب اکتساب فضائل و حفظ صحت نفس، در دو فصل، ۳- معالجه ی امراض نفسانی، در چند فصل.

فن دوم در تدبیر منزل، در دو باب: ۱- سبب احتیاج به منزل و ارکان آن، ۲- تدبیر بعضی از ارکان و احکام آن، در چند فصل.

فن سیوم در سیاست مدن، در دو باب: ۱- سبب احتیاج بتمدن و بیان اصناف اجتماعات، در سه فصل، ۲- در تدبیر ملک و آداب ملوک، در سه فصل.

متنی ست بسیار با ارزش در فلسفه ی عملی با بحثهایی نظری، نثری روان دارد و آمیخته با نظم، عنوان بیشتر آنها «لمؤلفه عفی عنه» است و برخی نیز عنوان «لبعض من الاصحاب» دارند.

خاک از اثری زرشد و سنگ از نظری لعل — نومید از این ره نتوان بود که زشتیم
ترک دنیا از برای تحصیل دنیا می کنند — نقد خود را نسیه می‌سازند و سودا می کنند
در هوای مال نتوان داد نقد جان بباد — خونخود نتوان برای خونبها برخاک ریخت

اما این محسن فانی کیست؟ آیا می تواند محسن فانی فرزند حسن در گذشتهٔ ۱۰۸۲ه‍./۱۶۷۱م. نگارندهٔ «بستان مذاهب» باشد؟ دربارهٔ این مرد نامی تحقیقات بسیاری شده و از او ۹ اثر یاد کرده اند که این کتاب هیچیک از آنها نیست:

۱- مصدر الآثار، به پیروی مخزن الاسرار (نسخه های فارسی ٤: ۳۲۰۶)، ۲- ناز و نیاز یا راز و نیاز (همان فهرست ٤: ۲۸۲۲)، ۳- ماه و مهر، ٤- هفت اختر (این چهار مثنوی او بکوشش دکتر عابدی در هند چاپ شده است)، ۵- دیوان فانی (نسخه های فارسی ۳: ۲٤۵۸)، ٦- دبستان مذاهب (مشهور)، ۷- نجات المؤمنین، ۸- شرح عین العلم، ۹- دیباجه بر مثنوی ملا شاه (تذکرهٔ شعرای کشمیر، استاد حسام الدین راشدی ۳: ۱۰٦٤-۱۰٦٦).

بیشتر تذکره نویسان داستان مورد بیمهری تیموریان هند قرارگرفتن و خانه نشینی او در کشمیر را یاد کرده اند، اما تذکرهٔ شعرای کشمیر (ص ۱۰۵۸) به نقل از «صحف ابراهیم» می افزاید: در سال ۱۰٦۵ه‍./۱٦۵٦م. اورنگ زیب به کشمیر می رود و فانی را به حضور می پذیرد و خلعت و دو هزار روپیه به وی

می دهد. مادهٔ تاریخ نگارش (اخلاق عالم آرا) است. اگر (آ) را یک بحساب بیاوریم سال پایان نگارش و پیشکش کتاب همان سال حضور یافتن است و اگر آنرا ۲ بشمار آوریم یکسال پس از آن دیدار می گردد. می توان حدس زد که کتاب را پس از آشتی به عالمگیر اورنگ زیب پیشکش کرده است.

2064 ۶۹۹۰ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. عنوان و نشان شنگرف، آغاز در دیباجه افتاده: بواطن اولی الالباب بمنزله سه فن حکمت عملی است می گشت ، و از محاسبه نامهٔ اعمال در نمی گذشت ، ۴۲۸ ص.

1148

اخلاق عضدیه : شرح . . .

متن از قاضی **عضد الدین** (ایجی! م ۷۵۶ه./۱۳۵۵م.) ، که در چهار مقاله بوده است ، شرح از کسی که در دیباجه از خود به فقیر حقیر یاد می کند. به خواهش برخی از عزیزان، مانند خواجه عبدالله که نبی را جانشین و نایب است، و به نور علم خورشید جهان است. و بنام خاقان بن الخاقان ابوالغازی عبداللطیف بهادر خان.

نخست عبارتی از متن را می آورد و سپس به شرح آن می پردازد. متن در جمیع چهار مقاله است و نخستین آن در اخلاق نظری ست.

آغاز: حمد پادشاهی را که جمله پادشاهانرا جز در (. . .)گاهش نیست، و مدبران و حاکمانرا جز بارگاهش آرامگاهی نی ، آسمان معلق خانه ای ست از منازل حشمت و عظمت او . . . اما بعد ، به اشارت بعضی از اعزه.

2065 ۴۱۸۵ : نستعلیق خوانا، میرکی ملقب به رضی الدین محمد بن مولانا محمد بن حافظ غنکوهی ۱۵ ع ۲/ ۹۶۴ه.ق. در بلدهٔ سمرقند ، ش ۵ مجموعه (ص ۱۱۳-۱۸۹). و ترقیم پایان چنان است که میتوان کاتب را شارح رساله تلقی کرد ، تصحیحات کنار صفحه‌ها نیز به همین گواهی میدهند.

1149

اخلاق محسنی : جواهر الاسرار

از ملا حسین بن علی کاشفی بیهقی (م ۹۱۰هـ/۱۵۰۵-٤م.). برای سلطان حسین میرزا بایقرا، به نام پسرش محسن میرزا، به سال ۹۰۷هـ/۱۵۰۱م. (اخلاق محسنی بتمامی نوشته شد - تاریخ هم نویس «اخلاق محسنی») در چهار باب، در سه موضوع فلسفهٔ عملی: کشور داری، تدبیر منزل، اخلاق نگاشته است.

۱- عبادت، ۲- اخلاص، ۳- دعا، ٤- شکر، ۵- صبر، ٦- رضا، ۷- توکل، ۸- حیا، ۹- عفت، ۱۰- ادب، ۱۱- علو همت، ۱۲- عزم، ۱۳- جد و جهد، ۱٤- ثبات و استقامت، ۱۵- عدل، ۲۰- خیرات و مبرات، ۲۵- صدق، ۳۰- شجاعت، ۳۵- کتمان اسرار، ۳٦- اختتام فرصت، ۳۷- رعایت حقوق، ۳۸- صحبت اخیار، ۳۹- دفع اشرار، ٤۰- تربیت خدم و آداب ایشان.

آغاز: حضرت پادشاه علی الاطلاق عزت کلمته و جلت عظمته منشور . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۵۹۱-۱۵۹۳ - ذریعه ۱: ٦۷۸.

2066 ۷۹۷۸: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰هـ.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: از جانب ما نیز مبالغه نیست . . .، عنوانها شنگرف، موریانه زده، برگها آشفته، ۱۱۰ ص.

2067 ۱٦۲۵: نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۰هـ.ق. دو صفحهٔ آغاز زرین، آغاز برابر نمونه، ۲۹۳ ص.

2068 ۷۵۸٦: نستعلیق، سدهٔ ۱۰هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوانها شنگرف، موریانه زرده ولی قابل استفاده، ۱۵٤ ص.

2069 ۷۷۸۳: نستعلیق، سدهٔ ۱۰هـ.ق. آغاز ۳ و انجام ٤ ص افتاده است. آغاز: بمجرد اشارتی که از حضرت جم جاهی ظل الهی شرف صدور یافت آنحضرت از دارالملک، ۲۷٦ ص.

2070 ۷٦۷۸: نستعلیق، خوش، سدهٔ ۱۰هـ.ق. آغاز و انجام افتاده، موریانه زده، ۱۰٦ ص.

2071 ۱۱٤۰ : نستعلیق خوب ایرانی ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، سرلوح زرین، ۳۹۰ ص.

2072 ٤۲۳۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز در باب یازدهم افتاده : در خبر آمده که ان الله یحب المعالی الامور، حق سبحانه بلند همت را دوست می دارد . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در پایان باب چهلم کمی افتاده است ، ۳۱۲ ص.

2073 ۳۳۵۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز در دیباچه افتاده : به مجرد اشارتی که از حضرت جم جاهی ظل الهی شرف صدور یافت . . . عنوان و نشان شنگرف. انجام نیز کمی از باب چهلم افتاده ، ۲٦۰ ص.

2074 ۵۳۹۸: نستعلیق پختهٔ شکسته آمیز، ۲۵ صفر ۱۱۲۰ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۳۰۲-۵۵٦). آغاز : برابر نمونه ، در دیباجه به نام اخلاق محسنین است ، فهرست ٤۰ باب در دیباجه آمده است.

2075 ۳۳۹۲ : شکستهٔ اردو ، ۲۵ رجب سیوم از پادشاهی شاه عالم ، ۱۱۲۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۲۰۵ ص.

2076 ۷۰۷۷ : نستعلیق، ج/۱۱۲٤ه.ق. ، عنوانها شنگرف ، آغاز برابر نمونه ، ۳۱٦ ص.

2077 ٤۰۸۷ : نستعلیق خوانا ، شیوهٔ دو ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۳٦۰ ص.

2078 ۵۹۱ : نستعلیق خوش ایرانی ، سید ولایت علی ، ۱۵ ذیقعده ۱۲٤۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۲۸۰ ص. (تسبیحی ۲ : ۱۱-۱۳).

1150

اخلاق ناشناخته

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2079 ٦۰۰۳ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. زرین بخشی از یک کتاب بزرگتر است ، باعنوانهای فصل، فصل. آغاز : خیر است بتکلف و ثمره . . . فصل : بدانک هر بیماری را که سردی بود نشاید که حرارت چندان که بود می خورد که باشد آنکه از حرارت نیز علتی گردد ، ۲۰ ص.

2080 ۷۷٦٤ : نسخ و نستعلیق زیبا، سدهٔ ۱۱ه.ق. از کتابهای شیعی ست، باعنوانهای فصل ، باب ، مقصد. : باب اول در مذمت دنیا ، باب دوم در آنکه نباید آدمی بدنیا مشغول شود ، در چند فصل و تمثیل ، آنگاه دو باب در اذکار باب اول در فضیلت اذکار. آغاز افتاده : وایدالمؤمنین ، اللهم انی انشدک ، انجام نیز افتاده ، ٤٦ ص.

2081 ۷۵۵۹ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز : بکشاند و چند . . . ، به نثر آمیخته به نظم و حکایتها ، چیزی به مانند «گلستان». باعنوانهای باب : ۲۵- صدق ، ۲٦- انجاح حاجات ، ۲۷- تانی و تامل ، ۲۸- مشاورت و تدبیر (در آن حکایت عالم و دختر زیبایش و خواستگاران ثروتمند و مشورت کردن با کبرودادن دختر به غلام خود آمده است) ، ۲۹- حزم و دوراندیشی ، ۳۰- شجاعت، عنوانها شنگرف، ۵۲ ص.

2082 ۱۹۹۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : کند پای برنهد تکیه برجورزند . . .، عرفانی، نامبوب، با سربندهای حکایت، رباعی، مثنوی، قصیده ، نقل است ، نشانه‌ها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ۲۷۵ ص.

2083 ۳۵۲۵ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، برگها مشوش. دارای عنوانهای فصل دوم در کذب ، فصل سیوم در سخاوت ، فصل چهارم در بخل ، فصل پنجم در ضیافت و ادب ، آنگاه باب چهارم در مناجات و اوقات ، فصل اول در مناجات ، فصل دوم در آداب دعا ، فصل سیوم در فضیلت دعا ، فصل چهارم در شرایط استجابت . . . باب سیوم در فضیلت صفت اول جماعت جای گرفتن ، آغاز افتاده : روز روزه دار و شب‌ها قیام کند . . . ، عنوان و نشان شنگرف، ٦٦ ص.

2084 ۲۹۵٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. باتاریخ ۱۲۱٦ه.ق. در مجموعه، ش ٤ (ص ٤۱-۸۵). نامبوب ، آغاز : حکمت. یکی از حکما گفت : هر که هفت کاربی هفت کاربکند ازآن کار او را هیچ سود نبود. اول آنکه طاعت کند بترس از معصیت.

2085 ۳۲۱٦ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۸۹ه.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۵۱-۱۳۵). اخلاق دینی و صوفیانه است. نامبوب. آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد ، بدانکه در صلاة مسعودی آورده شده است که امیر المؤمنین ابوبکر صدیق (رض) گفته است که کسی یک ختم قرآن . . . و عنوانهایی از قبیل در حق همسایه ، در آزار مادر و پدر و . . .

1151

اخلاق ناصری

از خواجه **نصیر الدین طوسی**، محمد بن محمد (۵۹۷ه./۱۲۰۱م-۶۷۲ه./۱۲۷۴م.). برای ناصر الدین ابو الفتح عبدالرحیم بن منصور، در زندان قاین قهستان، به سال ۶۳۳ه.ق. در سه بخش حکمت عملی، در سه مقالت نگاشته است و پس از رهایی از زندان، دیباجهٔ دیگری در آغاز آن گذارد و دیگران را سفارش کرد که این یکی را بجای آن گذارند.

مقالت یکم در تهذیب اخلاق، در دو قسمت مبادی و مقاصد: **قسمت** ۱- در مبادی، در هفت فصل. فصل یکم موضوع و مبادی این نوع . . .، ۲- در مقاصد، در ده فصل. فصل اول در حد و حقیقت خلق، و اینکه تغییر پذیر است. **مقالت دوم** در تدبیر منازل، در پنج فصل. فصل یکم در سبب احتیاج به منازل . . . **مقالت سیوم** در سیاست مدن، در هشت فصل. فصل یکم در سبب احتیاج خلق بتمدن و شرح ماهیت این نوع علم، فصل هشتم در وصایای منسوب به افلاطون.

آغاز: حمد بیحد و مدح بیعد لایق حضرت عزت مالک الملکی باشد که همچنانکه باشد . . .

بنگرید به: نسخه‌های فارسی ۲: ۱۵۳٤-ذریعه ۱: ۳۸۰ مشار: ج ۲: ۱۹۹۰.

2086 ۱۹۸٦: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۷٤ ص.

2087 ۷٤۷۸: نستعلیق شکسته آمیز، ٤۸ و ٤۹، (شاید ۱۰٤۹ه.ق.) آغاز افتاده: از دو طرف مماس اوشوند بضرورت . . .، عنوان و نشان شنگرف، ٤۷٦ ص.

2088 ۷۲۷: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، ٤۰۸ ص. (تسبیحی ۳: ۱۳-۱٤).

2089 ۸۰۴۲ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز: در دیباجه افتاده : شیئی هالک الا وجهه در آید . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه، انجام چند سطری افتاده، ۲۳۶ ص. درخرداد ماه ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2090 ۴۳۴۸ : نستعلیق خوش ، فقیر غلام محمد ، ۲۵ رجب ۱۱۰۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در مقالت ۳ آن دست برده شده و به نام «مهذب الاخلاق» در آورده شده است ، ۴۴۲ ص.

2091 ۴۶۸ : نستعلیق خوش ، محمد صالح جعفری باسطی ، صفر ۱۱۷۴ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۶۲۰ ص. (تسبیحی ۲ : ۱۳-۱۵).

2092 ۷۳۷ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۴۲۸ ص (تسبیحی ۳ : ۱۴).

2093 ۷۷۸۹ : نستعلیق اردو، بهادر سنگه در بلدهٔ مکهتو ، ۵ صفر ۱۲۱۶ ه.ق. آغاز افتاده ، مقالهٔ یکم ، موریانه خورده.

2094 ۷۸۳۴ : همان نستعلیق، گویا نوشتهٔ همان کس و یا همروزگار او باشد، بخشی از آن کتاب است ، ۲۷ ص.

2095 ۱۳۷۸ : نستعلیق پخته ، محرم ۱۲۲۵ه.ق. آغاز برابر نمونه ، در هامش «زینة المجالس» مجدی (ص ۱۲۲-۲۸۳).

2096 ۵۳۳ : نستعلیق و تحریر ، ۲۱ ذیحجهٔ ۱۲۷۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۴۲۸ ص (تسبیحی ۲ : ۱۵-۱۶).

1152

اسرار نکاح

خواجگی احمد کاسانی ، بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین بخش.

2097 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۱ «رسایل کاسانی» (ص ۳۰۶-۳۳۰).

1153

اسوة الکسوة

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸۶۹ ه‍.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی، در بخش چند دانشی : ۴۱۸.

2098 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۵۶ «رسایل شاه داعی» نوشته ۸۸۲-۹۰۵ ه‍.ق. (ص ۶۴۹-۶۵۴ متن).

1154

اقاویل حکماء

چیزی نزدیک به «تحفه الملوک» (بنگرید به : تحفه الملوک. در همین بخش). از قول پیامبر ، دانیال ، داود ، موسی ، عیسی ، امیر المؤمنین، اقاویل حکمای عرب و عجم و روم و بابل ، ابو زر (!) حکیم ، سقراط ، از گفتار اهل تصوف (ابو سعید ابی الخیر ، شیخ جنید ، بو زر جمهر ، ابوالمعین).

این رساله و «تحفة الرساله ، تحفة الملوک» سه رسالهٔ جداگانه هستند و نزدیک به یکدیگر.

آغاز : بسمله. از قول حضرت رسول اکرم (ص) بباید دانست که چهار چیز پسندیده است : علم و حلم و عدل و خویشتن داری کردن ، اما علم هر که را بود نیکی کند ، و هر که را حلم بود اصلاح بود ، و هر پادشاهی که عادل بود دراز عمر بود.

2099 ۵۸۷۸ : نستعلیق ، با تاریخ ۱۲۹۲ ه‍.ق. با همین خامه در مجموعه ، ش ۷ (ص ۱۶۹-۱۸۸)، عنوان و نشان شنگرف، آغاز از همین نسخه است.

1155

انس اللهفان من کلام عثمان

از **وطواط**. بنگرید به : رسایل وطواط ، در همین بخش.

2100 ٤١٧٦ : نسخ و نستعلیق خوش ، عبدالکریم ، ۱۱۱۵ه.ق. ش ۳ «رسایل وطواط» (ص ١١٤-١٤٣) ، متن شنگرف.

2101 ٥٣٦٩ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ «رسایل وطواط» (ص ٦٤-٨٥) ، آغاز برابر.

1156

انوار حکمت

از **یوسفی هروی** ، یوسف بن محمد (م ۹۵۰ه./۱۵۴۳م.). دستورهای اخلاق و سخنان پند آموز صوفیانه است ، با عنوانهای کلمة ، کلمة اخری ، که در ع ۱/ ۹۱۹ه./۱۵۱۳م. به انجام رسانده است. از فضل حکیم مبدع ، این نقش جدید ـ کامدزان سان که **یوسفی** می طلبید ـ بگذشته نه از شهر ربیع الاول ـ در نهصد و نوزده به اتمام رسید.

اته و ریو این گفتار را از غزالی دانسته اند.

آغاز : الحمدلله الذی نور مصابیح القلوب به انوار حکمته ، و زین بساتین الارواح . . . الهی بعزت آنها که رخش همت در ساحت میدان قناعت تاخته اند و نقد حیات.

بنگرید به : ریو : ۳۷ ، ۸۳۰ ـ اته ، بادلیان ش ١٢٤٦ ـ نسخه های فارسی ۲ : ١٥٤٥.

2102 ١٥٨٦ : نستعلیق پخته ، عبدالرسول ، رمضان ۱۰۹۰ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ١٣٦-١٦٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2103 ۷۶۰۶ : نستعلیق ریز، سدهٔ ۱۱ ه‍.ق. جزو مجموعه ای بوده که تفکیک شده است، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده، پیش از آن سروده های ست به فارسی، موریانه خورده، ۹ ص.

2104 ۹۹۷ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ ه‍.ق. ش مجموعه (ص ۲-۱۸)، آغاز برابر نمونه، بایک سرلوح زرین، جدولبندی ۶ راه، عنوانها نانویس مانده. نام کتاب و نگارنده ندارد. (تسبیحی ۳ : ۲٤٤-۲٤۵). ن.

2105 ٤٤۸٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه‍.ق. با تاریخ ۱۱۰۰ ه‍.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ۱ (ص ۳-۳۹)، آغاز برابر نمونه، نام نگارنده یاد نشده است، عنوانها شنگرف.

2106 ۷٤۹۷ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۸-۱۰۲)، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف.

2107 ۷۰۹٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه‍.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۲۳-۱٤۲)، آغاز برابر نمونه. عنوانها نانویس.

2108 ۷۸۹۶ : نستعلیق شکسته آمیز خوش، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه‍.ق. همراه «مکاتبات علامی» و «تحفة الملوک» (ص ٤۳۱-٤٦۰)، آغاز برابر نمونه.

0

انیس الغربا

در بخش ادبیات نثری خواهد آمد.

1157

انیس الواعظین

از نگارنده ای که در دیباجه از خود نام نبرده، و میگوید این را برای وعاظ نگاشتم. عنوانهای : المجلس الاول، المجلس الثانی دارد، و برخی از مجلسها

شماره ندارند. با سربندهای : در خبر است ، در خبر است. این کتاب در مطبع مجتبایی لاهور بدون نام نگارنده چاپ شده است.

آغاز : الحمدلله الحنان المنان ذی الفضل و الاحسان والکرم والامتنان. . .

2109 ۴۳۶۵ : نسخ خوش خاوری ، با تاریخ ۹۸۹هـ.ق. در پایان ، که تازه تر مینماید ، عنوان و نشان و جدولبندی به شنگرف ، آبخوردگی و چسبندگی برگها مانع از شمارش برگها شده است. شماره ی مجلسها در دیباجه ۱۱۰ است.

2110 ۱۱۰۰ : نستعلیق ، نور محمد ولد خواجه محمد ، ساکن بلدهٔ سهرند ، شنبه ۱۷ شوال ۱۲۲۹هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، ولی در دیباجه شمارهٔ مجلسها را ۱۲۰ یاد کرده، آخرین عنوان نسخه: المجلس الاربعون در مذمت بخل است، فهرست آنها : مجلس ۱- در فضیلت تسمیه ، ۲- فضیلت ایمان و روزه ، ۳- فضیلت زکاة ، ۴- شب بیداری ، ۵- روز رستاخیز ، . . . ، ۱- عذاب قبر ، . . . ، ۲- در فضیلت شهر النبی . . . ، ۳- در فضیلت نماز . . . ، ۴- مذمت بخل ، ۲۶۲ برگ ، رحلی.

2111 ۱۶ : نستعلیق پخته ، محمد بخش لاهوری ، شنبه ۴ صفر ۱۲۷۳هـ.ق. نسخه در چهل مجلس است ولی شماره ی بابها در دیباجه ۱۱۰ است ، آغاز برابر نمونه ، موریانه زده ، و وصله خوردگی دارد ، ۳۰۵ برگ ، رحلی (ف. تسبیحی ۱ : ۴۵-۴۷).

1158

بحر السعادات

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجه نبرده است. درمیانهٔ فصل ۲۱ آمده است : در شأن این امت که ببرکت معجز محمد (ص) هفتصد و هشتاد و هشت سال است (۷۸۸) گذشته از هجرت، که این تألیف کرده شد. (ص ۲۸۲ نسخه). احادیث و حکایتهایی ست از پیامبران و پیران صوفیان. در ۲۲ فصل : ۱- در بیان حدیث صحیح ، ۲- حدیثها و حکایات مناسب آنها ، ۳- فرایض و فضایل آنها ،

۴- سنتها و فضیلت آن ، ۵- دوستی دنیا ، ۶- حرص ، ۷- جمع ثروت ، ۸- دوستی جاه و حشمت ، ۹- ریاست ، ۱۰- کبر ، ۱۱- اخلاص ، ۱۲- تقوی ، ۱۳- پرهیزکاری ، ۱۴- فضیلت ماه رمضان ، ۱۵- نیکویی به پدر و مادر ، ۲۰- مسجد و ثواب جماعت جمعه ، ۲۱- فضیلت ثبات ، ۲۲- خاتمهٔ کتاب.

آغاز: بعد از حمد و ثنای کردگار و سپاس وستایش صمدیت حضرت آفریدگار خلاق سماوات . . .

2112 ۲۸۶۴ : نستعلیق پختهٔ محمد ابراهیم ولد مولوی صاحب محمد دین ، ساکن هزاره ، ۱۳۱۰ه‍.ق. بپاس خاطر واعظ بینظیر مولوی احمد صاحب ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۱۲ ص.

1159

بحر السعادات

از تاج الدین **هراس کازرونی** ، محمد بن محمد (بن) ابراهیم ، در شعبان ۹۰۱ ه‍. (۱۴۹۶-۵م.). در دوازده باب ، و هر باب در چند فصل نگاشته است : ۱- نیات در هشت فصل ، ۲- فضیلت علم و درجات آن ، هشت فصل ، ۳- طهارت ، ده فصل ، ۴- نماز ، ده فصل ، ۵- زکاة ، هشت فصل ، ۶- روزه ، پنج فصل ، ۷- حج و عمره ، دوازده فصل ، ۸- توبه ، ده فصل ، ۹- خلق و خوی نیکو ، ده فصل ، ۱۰- خوی بد ، هیجده فصل ، ۱۱- اخلاص و تقوی ، چهار فصل ، ۱۲- ثواب قرآن خواندن و دعوات ، هشت فصل. سپس حکایتها. (نسخه ها ۵ : ۱۵۴۹).

آغاز: الحمدلله ذی العظمة و الکبریاء ، و الطول و الآلاء الذی نبه علی معرفته . . اما بعد ، بدانکه باری سبحانه و تعالی همهٔ مخلوقات که آفریده (۵ ص بعد) بدانکه این کمینه مؤلف این کتاب . . محمد بن محمد ابراهیم الملقب به حاجی تاج الدین الهراس الکاذرونی.

2113 ۶۲۹ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. جلد ۱ ، آغاز برابر نمونه تا پایان باب ششم فصل پنجم ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه خطی ، ۴۰۱ ص.

2114 ۶۳۰ : نستعلیق خوش ، همان سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. جلد ۲ ، و دنبالهٔ شمارهٔ پیشین است با همان خامه و نشانیها ، برگ پایان نونویس ، ۴۱۳ ص. (ف. تسبیحی ، ۳ : ۳۶-۳۹).

0

برزخ : شرح . . .

در بخش عقاید ص : ۴۸۸ گذشت.

1160

برهان العارفین

نام نگارنده در هیچیک از نسخه های زیر نیامده است. آقای دکتر محمد شیر حسین در «فهرست شیرانی در ج ۲ : ۲۰۶» آنرا از **ابوالحسن خرقانی** (م ۴۲۵ه./ ۳۴-۱۰۳۳م.) یاد کرده اند.

در ۲۳ باب : ۱- در بیان آفرینش موت ، ۲- در ذکر ملک الموت ، ۳- روح ، ۴- اعضای بدن ، ۵- شیطان ، ۱۰- ذکر میت ، ۱۵- نفخ صور ، ۲۰- بعث خلایق ، رستاخیز ، ۲۱- زیارت قبور ، ۲۲- شب قدر ، ۲۳- قصهٔ ابو شحمه.

آغاز : حمدله. عاقبه. صلاة. بدانکه ، در این نسخهٔ مختصر علم تذکیر و وعظ و حکایت و حدیث صحیح از مصطفی (ص) و سخنان علما و مشایخ جمع کردم و نام این کتاب برهان العارفین.

2115 ۳۲۴۹ : نستعلیق خوش ، ۱۵ ذیحجهٔ ۱۰۷۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، موریانه زده ، ۷۹ ص.

2116 ۶۸۶۱ : نستعلیق پخته ، ابوالخیر ، ۲۵ ؟ ۱۰۹۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۹ ص.

2117 ۲۳۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، ۴۰ ص (ف. تسبیحی ۱ : ۶۰-۶۲).

2118 ۴۲۵۸ : نستعلیق پخته، ۱۱۲۰ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۷۹). آغاز درمیانهٔ فهرست بابها افتاده : ملک الموت. باب دهم در بیان ذکر . . . نسخه فرسوده

2119 ۷۸۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۸۰ ص. (ف. تسبیحی ۳ : ۴۳-۴۵).

2120 ۱۷۹۴ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، فهرست بابها در دیباجه و نیز بابها در متن ۲۲ است ، عنوان و نشان شنگرف ، برگ آغاز و انجام فرسوده ، ۶۰ ص.

2121 ۳۰۸۸ : نستعلیق خوانا ، جمعهٔ ۱ج ۲/۱۲۳ (۱۲۰۳ه.ق.) آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، سپس چهار صفحه مسایلی ست از گونهٔ متن ، ۶۴ ص.

2122 ۴۹۳۳ : نستعلیق اردو پخته ، ۱۹ رجب ۱۲۲۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ش ۱ مجموعه (ص ۱-۵۸) ، نشان شنگرف.

2123 ۹۵۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، میان خدا بخش ، ۱۶ رمضان ۱۲۳۶ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها زیر خط مشکی ، ۵۲ ص.

2124 ۸۰۸۳ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ، غلام قادر ولد میان صنا بخش ، ۱۲۴۴ه.ق. (پایان مجموعه همه به‌یک خامه) (ص ۱۰۰-۵۵۴) ، آغاز برابر نمونه ، ۲۲ بابی ست و باب ۲۳ را ندارد، عنوان و نشان شنگرف ، در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2125 ۲۹۲۰ : نستعلیق خوانا ، عبدالحکیم ولد حافظ جان محمد مرحوم قریشی ساکن بهره (بهیره) ، شنبه ، محرم ۱۲۵۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۰ ص.

2126 ۵۷۲۶ : نستعلیق خوانا ، میرزا محمد بن ملا یوسف ، ۱۲۷۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۸۱) ، آغاز افتاده ، عنوانها نانویس مانده.

2127 ۵۵۸۰ : نستعلیق ، ۱۲۸۴ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹۸-۲۰۴) ، آغاز برابر نمونه.

2128 ۵۷۱۴ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، پس از باب ۲۰ که در حشر خلایق است، چهار باب از کتاب دیگری در آفرینش و علامات آخر الزمان به نسخه وارد شده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۶۸ ص.

2129 ۴۹۸۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۵۳-۳۰۴). آغاز برابر نمونه ، انجام در باب ۱۵ افتاده.

0

پند نامهٔ لقمان (وصایای لقمان) : صد پند

0

تاج نامه

شاه داعی ، در بخش عرفان گذشت.

1161

تحفة الاخیار

کتابی بدین نام و همین سر آغاز از مولانا **محمد امین** یاد شده است (فهرست جامع). ولی در دیباجهٔ نسخهٔ ما از نگارنده نام برده نشده است. در بیان فضیلت متابعت سنت و

بیان فرایض و سنن و آداب و مکروهات و منهیات و محرمات از پوشاک و خوراک، بر چیده شده از کتابهای معتبر مانند مصابیح و بستان و کنز العباد ، به نام تحفة الاخیار ، در چهار فصل (دیباجه) : فصل ۱- در متابعت سنت.

آغاز : الحمدلله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله. . . اما بعد ، این کتابی ست مشتمل بر بیان فضیلت متابعت سنت . . . بر چیده شده از کتابهای.

2130 ۳۸۲۱ : نستعلیق پخته ، محمد زاهد ابن آخوند محمد شریف ، با تاریخ ۱۱۴۳ه.ق. به همین خامه در مجموعه ، ش ۳ (ص ۲۴۸-۲۷۵).

1162

تحفة الرساله

از **شکر گنج**، فرید الدین مسعود (م۶۶۴ه/۶-۱۲۶۵م.). در سی فصل: فصل ۱- بدانکه چهار چیز به چهار چیز رساند : زهد به تقوی ، قناعت به فنا ، صبر به محبت، کوشش به مطلوب، ۲- چهار کس را حق تعالی. . ، ۳- چهار کس را حق تعالی دشمن دارد : خلاف گو ، فقیر محتال ، سلطان جابر ، پیر زانی ، ۴- چهار چیز به چهار چیز استقامت پذیرد ، ۵- چهار چیز مملکت را مضر باشد ، ۶- چهار چیز را چهار ببرد ، . ۱- چهار چیز بازگشت ندارد، ۱۵- چهار چیز تندرستی آرد ، . ۲- چهار چیز قوام دنیا بر آن است . . . ، . ۳- چهار کس را خدمت و مودت و مکافات نتوان کرد. (بنگرید به : تحفة الملوک ، اقاویل حکماء).

آغاز : حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که این رساله ای ست از حضرت . . . فرید الدین مسعود اجودهنی . . . در نصایح.

2131 ۱۴۶۷ : نستعلیق شکسته آمیز پخته، ۳ جلوس پادشاه غازی، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۷ مجموعه (ص ۱۵۵-۱۵۹) ، عنوان شنگرف.

1163

تحفة السالکین

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نبرده است.

در هشت باب: باب ۱- در فضیلت علم و علما، ۲- امر به معروف و نهی از منکر، ۳- نماز، ٤- عفت و عصمت، ٥- شرف شریعت، ٦- ایمان، ۷- مذهب اهل سنت، ۸- استغفار.

بنگرید به: منهاج معرفت، در همین فهرست: ۸۳۳.

آغاز: الحمدلله الذی امرنا بالعلم والطاعة، و منعنا عن الغفلة و الضلالة. و الصلاة . . .

2132 ٦٣١١: نستعلیق خوانا، ۱۲۸۱ه.ق. (ص ۲۰-٤۱)، عنوان و نشان شنگرف.

1164

تحفة الصدیق الی الصدیق

وطواط. بنگرید به: رسایل وطواط، در همین بخش.

2133 ٤۱۷٦: نسخ و نستعلیق خوش، ۱۱۱٥ه.ق. ش ۱ «رسایل وطواط» (ص ۱۸-٦۲)، آغاز برابر متن شنگرف.

2134 ٥۳٦۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ «رسایل وطواط» (ص ۱-۲۹)، آغاز در دیباجه افتاده.

1165

تحفة المبتدی

از رحمت الله بن شیخ حمید. در عقاید و احکام و آداب دینی، با عنوانهای

باب ، مسئله. نام نگارنده و کتاب در دیباچه آمده است.

آغاز : جمع ستوده ها محض است مر خدای را که پروردگار عالمیان است و پرورندهٔ عالمیان است از کتم.

2135 ۶٤۹ : نستعلیق خوانا ' سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۲۹-۳٤۳)، آغاز برابر نمونه' انجام یک برگ نونویس' عنوان و نشان شنگرف. (ف. تسبیحی ۳ : ۵۲۹-۵۳۰).

1166

تحفة المبتدی

از نعمت الله عطاء الله ، که دیده زمانه متغیر شده و قیامت نزدیک است ، برای فرزندش شیخ محمد ، در شریعت و طریقت و حقیقت و نصیحت' به نام تحفة المبتدی (بخش دوم نام کتاب دستبردگی دارد) نگاشته است. (دیباجه). به روش اگر پرسند بگو.

کتابی ست از نوع «ایمان و احکام» ها، ولی پر مغز تر و صوفیانه تر' آمیخته با سروده هایی پند آمیز صوفیانه.

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد' میگوید . . . نعمت الله عطاء الله . . . چون دیدم که زمانه متغیر شده و قیامت نزدیک آمد . . . تحفة المبتدی (؟) در شریعت و طریقت و حقیقت نصیحت.

2136 ۱۱۶۵ : نستعلیق پخته' ۹۵۷ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۷۶-۱۰۲) ، عنوان و نشان شنگرف.

1167

تحفة الملوک : تحفة الوزرا

از ناشناس. در چهل باب و هر باب در چهار پند، از گفتهٔ فرزانگان و نوشته-

های پیشینیان. نسخه های آن بی نام و یا با نامهای گوناگون هستند، و نیز در آغاز های گوناگون، و به نام نگارندگان گوناگون.

آغاز: حمدله. صلاة. این رساله مشتمل بر آنکه حکما از کتب قدما اختیار کرده اند . . . باب اول در آنکه چهار چیز پادشاهی را نگاه دارد . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۵۶۲ - ذریعه ۳ : ۴۷۰ و ۴۸۰.

2137 ۴۰۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز خوش، چلیپا، سدهٔ ۱۱ ه.ق. باتاریخ ۱۰۹۲ ه.ق. در مجموعه (ص ۱۰۱-۱۰۸)، آغاز برابر نمونه، نام کتاب در نسخه نیامده است.

2138 ۵۶۸۰ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ ه.ق. (ص ۷۹-۸۳)، آغاز برابر نمونه، عنوان شنگرف.

2139 ۷۸۹۶ : نستعلیق شکسته آمیز خوش، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه، بدنبال «مکاتبات علامی» (ص ۴۱۶-۴۳۰).

2140 ۲۷۷۱ : نستعلیق خوانا، ۱۳۱۳ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۸۴-۹۷)، آغاز برابر نمونه، نسخه به نام تحفة الملوک است. عنوان و نشان شنگرف.

O

تذکرة الفقرا

در بخش عرفان گذشت.

O

ترجمة الاخبار العلویه : چهل حدیث منظوم

شاه داعی، در بخش منظومه ها خواهد آمد.

1168

تزکیة النفوس

از **محمد** بن محمد سلیم **وزیر آبادی** ، که در ۱۱۳۲ه‍. (۱۷۲۰م.) به شصت سالگی رسیده بود ، و می دید که عمری باقی نمانده که گناهان گذشته راجبران کند ، پس «طریقة المحمدیه» نگاشتهٔ شیخ محمد اکبر ، که در استانبول می زیسته و در ۷۰۸ه‍./۱۳۰۹-۸م. در گذشته است، را برای ترجمه به زبان فارسی برگزید تا فواید آن عام و خاص را فرا گیرد ، و به نام «تزکیة النفوس» ، نامید. نام نگارندهٔ متن و تاریخ مرگ او در دیباجهٔ نسخه چنین آمده است، ولی در کشف الظنون نام وی محمد بن پیر علی برکلی در گذشتهٔ ۹۸۱ه‍./۷۴-۱۵۷۳م. یاد شده است.

در سه باب است و فصلهایی : باب ۱- تمسک به کتاب و سنت و دوری از بدعتها ، در سه فصل ، ۲- اموری که مهم است در شریعت محمدی ، سه فصل ، ۳- لذت جاه یافتن بدون کمک دیگران ، سپس هفت مبحث در بارهٔ ریا، و فصلها و مباحثها . . .

آغاز : الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی ، و بعد فیقول . . . محمد بن محمد سلیم الوزیر آبادی . . .

2141 ۴۷۴۲ : نستعلیق شکشته آمیز ، غلام محی الدین ، ۱۸ع۱/۱۱۸۸ عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی سه راه ، ۲۱۸ برگ شمار دارد.

1169

تزوک تیموری : تیمور نامه

منسوب به امیر تیمور گورگان (۷۷۱-۸۰۷ه‍.ق.) (نسخه های فارسی ۳ : ۱۵۸۰).

دردو مقاله : تدبیر ها و کنکاشها ، ۲- خطاب به فرزندان و نوادگان.

2142 ۳۲۹ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱ (نه . ۱)ه.ق. مقالت دوم آن است. آغاز : فرزندان ملک گیر و کامکار و نبائرذوی الاقتدار ملک دار ، عنوانها شنگرف ، موریانه به شدت آسیب رسانده ، ۹۲ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۸۸-۹۰).

2143 ۷۷۷۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز افتاده ، : شدم و شیر بهرام باوی از قدیم آشنایی داشت . . .، موریانه ، ۳۲ ص.

1170

تنبیه السلاطین

از احمد **خواجکی کاسانی** (بنگرید به : رسایل کاسانی ، در بخش عرفان) .

2144 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۶ «رسایل کاسانی» (ص ۲۴۸-۲۷۶) ، آغاز برابر همان نمونه.

2145 ۱٤۰۱ : نستعلیق پخته ، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان ، ۱۲۸۰ ه.ق. ش ۱۱ «رسایل کاسانی» (ص ۵۸۲-۶۰۵). آغاز برابر همان نمونه.

1171

تنبیه الغافلین

از ناشناس ، که شاید نامش در دیباجه (قسمتی که افتاده) آمده باشد. در اخلاق دینی و صوفیانه همراه با حکایتها و احادیث ، به نثر آمیخته به نظم. دردو نسخهٔ زیر برخی از فصلهای پایان پس و پیش است.

باب ۱- اخلاص آوردن ، ۲- هول مرگ ، ۳- عذاب گور ، ٤- هول روز قیامت ، ۵- صفت دوزخ و اهل آن ، ۶- صفت بهشت و اهل آن ، ۷- امید به پروردگار ، ۸- امر به معروف و نهی از منکر ، ۹- توبه ، ۱۰- نیز در توبه ، ۱۱-

نهی از خمر خوردن ، ۲۰- کبر و قصهٔ آن ، ۲۵- حرص و درازای امل ، ۳۰- اندر فضیلت آبدست ' ۳۵- حرمت داشتن مسجد ، ۴۰- روزهٔ روز عاشورا ' ۵۰- ترس از خدای، ۶۰- شکر گزاری' ۷۰- فضل غز و جهاد' ۸۰- نماز تطوع ' ۹۰- جهد در طاعتها ، ۹۱- دیو درونی ، ۹۲- رضا ، ۹۳- پندها ، ۹۴- حکایتها.

بنگرید به : منهاج الانوار ، که گرفته شده از این کتاب است ، و در آنجا آمده است که «تنبیه الغافلین» نگاشته‌ی **علی اصفهانی** ست.

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ۱ : ۱۴۳۰-۱۴۳۱.

2146 ۶۵۵۹: نستعلیق پخته' محمد بیگ، برای میان محمد هاشم جیو، در بلدهٔ شاهجهان آباد ، ۴ ذیقعده ' ۶ (۱۰۰۶ه.ق.)' عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، آغاز در دیباجه افتاده : کتاب خویش کونو ربانیین بما کنتم تعلمون . . . و بعضی مفسران گفته اند معنی کونوا . . . ' ۶۶۸ ص.

2147 ۹۶۵ : نسخ پخته ' سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز در فصل ۳ و انجام در ۸۷ افتاده ' آغاز : گردن سبب عذاب گور است . . . عنوان و نشان شنگرف ، ۶۹۲ ص . (تسبیحی ۳ : ۶۵۹-۶۶۰) . ن.

0

تنبیه العاشقین : منهاج الانوار

1172

توقیعات کسری انوشیروان

از **جلال الدین** محمد طباطبایی **زواره ای** (م ۹۹۵/۱۵۸۷م.) بن عمدة القضات غیاث الدین علی ، برای شاهزاده مراد بخش ، از عربی به فارسی در آورده است.

دستور هایی ست منسوب به انو شیروان، که در آنها به مؤبدان و دستوران و بزرگان ، دربارهٔ کارهای کشوری و سپاهی و آداب و رسوم مردم دستور می

دهد. نخست به زبان پهلوی بوده و از آن به عربی در آمده است. چند بار چاپ شده است، و یکبار بکوشش حسین نخجوانی و پیشگفتار استاد مینوی در تبریز ۱۳۳٤ خ.

با عنوانهای: توقیع کسروی، مرفوع، توقیع، مرفوع وزراء.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٦: ٤۰۷۱ - ذریعه ٤: ۵۰۱ - مشار چ ۲ ج ۱: ۱٤۵٤.

2148 ۲۳۸: نستعلیق خوش، ۱ ماه چیت ۱۹۱٦ م بکرمی (۱۲۷٦ ه.ق. ؟)؛ آغاز افتاده: باحوال همگنان در خواه می دارند؛ توقیع کسروی. علت قلت صیانت ظاهری... انجام نیز افتاده؛ عنوان و نشان شنگرف ٦۹ ص (ف. تسبیحی ۱: ۱۳٤-۱۳٦).

0

تهذیب الصلات

بلگرامی، در بخش فقه خواهد آمد.

1173

جر الثقیل فی سلوک المعیل

از علی متقی، بنگرید به: رسایل علی متقی، در بخش عرفان: ٦٤۵.

2149 ۳۷٤۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۵۸-۸۸)، آغاز برابر نمونه، انجام افتاده.

1174

جنت الفردوس

از محمد، عرف نصرالله بن بینجو (؟) بن راجه بن سلطان بن دروهرلانکاه که

نام وی در نسخه‌ها گوناگون آمده است، به خواهش محمد بن اسماعیل ترک سلطان کمال الدین، از کتابهای معتبر بیرون کشیده، به نام «جنت الفردوس» نامیده است (دیباجه) اخلاق دینی و فقه اهل سنت است در چند فصل : ۱- فضیلت دوگانهٔ پیش از صبح، ۲- خشنود ساختن خصمان، ۳- فضیلت نماز بروح حسن و حسین و روز عاشورا، ٤- نماز کفارات، ۵- فضیلت چهار رکعت پس از نماز شام . . . ، ۱۰- فضیلت کلمهٔ تهلیلیه، ۱۵- فضیلت خواندن دعا پس از نماز. . .، ۳۰- فضیلت روزه ی ایام بیض، ۳۱- فضیلت مسواک.

آغاز : شکر و ثنا خداوند را که همه چیز ها را بیچیزی بتوانایی خود به وجود آورد . . . ، میگوید بندهٔ گنهگار . . .

2150 ۹٤۳ : تحریر خوانا و روشن، عبدالرشید، ۲٦ صفر ۱۲٦۹ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف. در دیباجه نام کتاب جنات الفردوس و نام نگارنده نصیرالدین محمد بن راجه سلطان عرف لاکاه آمده است، ۷۳ ص.

2151 ۲٦۵۲ : نستعلیق پخته، عمر بخش بن امیر بخش، سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-٦۳)، عنوان و نشان شنگرف، نام نگارنده در دیباجه محمد عرف نصر الله بن بینجو (؟) بن راجه بن سلطان بن دروهر لانکاه آمده است.

0

جواهر الاسرار : اخلاق محسنی

کاشفی. در ص ۸۸۷ گذشت.

1175

چهل باب

از ناشناس، که در دیباجه از خود نام نبرده است، و میگوید از کودکی

تا کهولت زندگی خود را به فرا گرفتن دانشهای دینی گذرانیده، و از کتابهای مصطفوی احادیثی در چهل باب و هر باب ده حدیث گرد آوردم.

در دیباجه نسخهٔ ۲٦٤۱ این کتابخانه، نگارنده **محمد** بن محمود **مستوفی** خوانده شده است.

باب ۱- فضیلت علم و علما، ۲- فضیلت ذکر لا اله...، ۳- فضیلت بسمله، ٤- فضیلت درود بر پیامبر، ۵- فضیلت ایمان، ۱۰- فضیلت جمعه، ۱۵- فضیلت نماز سنت، ۲۰- استغفار، ۲۵- فضیلت نکاح، ۳۰- در حق مادر و پدر بر فرزند، ۳۵- منع خنده، ۳٦- پرسیدن از بیمار، ۳۷- ذکر موت، ۳۸- ذکر گور، ۳۹- عقوبت نوحه بر مردگان، ٤۰- صبر. و در هر باب نخست حدیثی ست و آنگاه شرح آن، شمارهٔ حدیثها در بابهای نسخه ها یکسان نیست.

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه چون حضرت آفریدگار تعالت آلائه، و توالت نعمائه، در حق این فقیر... چهل باب در چیدم و هر حدیث را به عربی بیان کردم، و ترجمهٔ او را.

2152 ۵٦۰۲: نسخ خوانا، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز و انجام افتاده. آغاز: گفت که من فلانم...، برگها آشفته صحافی شده، نظم فصلها گونهٔ دیگرست، عنوانها شنگرف، ۲۸٤ ص.

2153 ۵۱۰۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۳۸)، آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف.

2154 ۸٤: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. از روی نسخه ای نوشته شده که آغاز آن در دیباچه افتاده بوده است: حق تعالی قبول کند و برکت این الفاظ، عنوانها شنگرف، ۹٦ ص (ف. تسبیحی ۱: ۱٤٤-۱٤٦).

2155 ۵۵۷۵: نستعلیق خوانا، با تاریخ ۱۲٦۱ه.ق. در مجموعه، ش ۱ مجموعه (ص ۹۱-۱۵٤)، آغاز برابر نمونه، انجام افتاده، جدولبندی ۲ راه و کمند بندی شده.

2156 ۲٦٤۱: نستعلیق و نسخ پخته، غلام محمد، ساکن تتی کوجران، پاس خاطر سلطان محمد، ۱ ج ۱ /۱۲۸۳ه.ق. در دیباجه نام نگارنده آمده است. آغاز: حمد بیحد و مدح بیعد مرخدای را جل جلاله و عم نواله...

اما بعد، میگوید بنده . . . **محمد بن محمود مستوفی** . . . که چون فضل و کرم الهی در حق این گنهکار بسیار بود، عمر عزیز خود را در تحصیل علوم دینی صرف کرده، و از هر نوع کتاب . . . عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده، ۹۰ ص.

2157 ۴۶۸۸ : نستعلیق، سدهٔ ۱۳ ه.ق. (ص ۵۲۴-۵۷۷)، بدنبال ''ترغیب الصلات''. آغاز نمونه.

1176

چهل حدیث

از **جیپوری** (علوی جیپوری). به خواهش یکی از فرزندان دینی (دیباجه). بدنبال هر یک حدیث به مانند شماره ی 1178 حکایتی شیرین آورده است، حکایتها جایی بیشتر از حدیثها و گزارشهای آنها را گرفته اند.

آغاز: حمد متوافر وثنای متکاثر مرخدای عزو جل را که توحید را سرمایهٔ نجات و درجات گردانید . . . اما بعد، این دعا گوی فقیر حقیر علوی جیپوری.

2158 ۵۳۷۷ : نستعلیق خوش، عبد الله بن عبد الرؤف، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۹۲)، آغاز برابر نمونه، در دیباجه نام وی تنها جیپوری آمده است.

2159 ۵۳۴۸ : نستعلیق خوانا. سدهٔ ۱۳ ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۱۴۰-۱۶۸).

1177

چهل حدیث

از **محمد بن احمد غزالی طوسی**، که از کتاب اذکار امام نواوی و معجم کبیر طبرنی و دیگر موثوقها استخراج کرده است، (دیباجه).

آغاز: بدان وفقک الله تعالی ، که این چهل حدیث است ، در بیان فضیلت دعا و ذکر که این فقیر محمد بن احمد غزالی طوسی.

2160 ۳۵۰۵ : نستعلیق خوانا ، با تاریخ ۱۲۶۲ه.ق. در مجموعه (ص ۱-۶) . آغاز برابر نمونه .

1178

چهل حدیث

از بهاء الدین یوسف **ملک دینار معزی.** چهل حدیث است به شماره، و بدنبال هر حدیث و گزارش آن «حکایت» است ، که از شرح آن بلند تر ، به گونه ای که می شود گفت «چهل حکایت» است پند آمیز : حدیث ۱ و ۲ دربارهٔ کلمهٔ لا اله الا الله ، ۴- نماز ، ۵- زکاة ، ۶- روزه ، ۷- حج ، ۸- درود شریف ، ۹- توبه ، ۱۰- صبر ، ۱۱- سخاوت ، ۱۲- خوف از دوزخ، ۱۳- طلب حاجت، ۱۴- دوستی پیامبر ، ۲۰- نیت قلبی ، ۳۰- مرد مؤمن ، ۳۶- مخالفت با پوشیدن حریر.

آغاز: حمد احمدی که قل هو الله احد نام اوست ، و مدح صمدی که الله الصمد کلام اوست، عالمی که علماء را بفیض فضل اوتوالعلم درجات برگزید. . . میگوید . . . بهاء الدین یوسف ملک دینار معزی . . . نبشتم چهل حدیث را. . .

2161 ۱۳۶۵ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، ۱۱۲۳ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۳۵۶-۳۸۷) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف.

2162 ۵۱۰۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۹-۱۵۴) ، آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، نشان شنگرف.

2163 ۷۰۷۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ (ص ۲۶-۳۶) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و جدولبندی دو راه شنگرف ، از حدیث ۳۰ افتاده.

2164 ۳۴۷۴ : نستعلیق پخته ، غلام حیدر بن میان عبدالحکیم قریشی ساکن قصبهٔ بهره در موضع اخلاص پندی ، ۳ محرم ۱۲۷۸ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۲۰) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

2165 ۳۲۱۶ : نستعلیق خوانا ، ۱۲۸۹ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۸) ، آغاز: در دیباجه افتاده : در روز قیامت . . . و نوشتم آن حدیث را و تحت هر حدیث ترجمهٔ آن و حکایت هم در ذکر آن برای ترغیب مستمعان.

1179

چهل حدیث

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند.

2166 ۳۴۶۰ : نسخ در عربیها و نستعلیق در فارسیها ، عبدالحفیظ ، برای غلام یاسین ، ۱۴ محرم ۷ جلوس محمد شاه (۱۱۳۸ه.ق.) ش ۱ مجموعه (ص ۲-۴). آغاز: حمدله ، صلاة. قال علیه السلام . . . گفته است پیغامبر که بر او سلامتی حق باد ، کسی که می خواند یا یاد . . . ، چهل حدیث است به عربی و زیر نویس فارسی ، نشان شنگرف.

2167 ۲۴۱ : متن به ثلث و ترجمهٔ زیر نویس به نستعلیق ایرانی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: شروع می کنم بنام خدایتعالی اینکه رحمان است یعنی روزی میدهد. همانکه در فهرست آقای تسبیحی ج ۱ ص ۷-۸ شناسانده شده است.

2168 ۶۵۲۴ : متن ثلث و زیر نویس فارسی آن نستعلیق اردوی ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز: بسمله. چهل حدیث حضرت رسالت‌پناه(ص). حدیث اول. فرمود نبی برو همیشگی باد کسی که بخواند و یاد دارد چهل حدیث ، ۱۶ ص.

2169 ۴۹۹۵ : نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۹-۱۴). آغاز: حمدله. صلاة حدیث اول . . . ، عنوانها شنگرف.

2170 ۶۰۰۹ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز: حمد بی نهایت و ثنای بی غایت آن‌فاطر حکیم را که جواهر سرای دریای وحدت، به جواذب الفاظ نبوی ، از قعر مکمن . . . ، حدیثها زیر خط شنگرفی ، ۱۶ ص.

0

چهل حدیث منظوم

در بخش منظومه ها خواهد آمد.

1180

حفظ الایمان

از ناشناس، که خود را در دیباجه فقیر بی بضاعت خوانده، با نقل از کتابهای دیگر که نام آنها را جابجا می برد. اخلاق صوفیانه است.

در سه اصل. اصل ۱- در تحقیق ایمان، ۲- اسباب زوال ایمان، ۳- اسبابی که بدان بقای ایمان حاصل آید.

آغاز: ربنا آتنا من لدنک رحمة و هیئ لنا من امر نا رشدا، و اشهد ان لا اله الا الله . . . اما بعد، همیگوید فقیر بی بضاعت.

2171 ۵۹۷۸ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده، ۱۰٤ ص.

2172 ۳٤۲٦ : نستعلیق پخته، ۳۰ رمضان ۱۳۰۰هـ.ق. که دست برده ۱۱۰۳هـ.ق. شده است، ش ٤ مجموعه (ص ۷۲-۱۰٤)، نشان شنگرف.

1181

حقیقت الاسلام : حق الله و حق الناس

از قاضی **ثناء الله پانی پتی** نقشبندی **مجددی** (م ۱۲۲۵هـ./۱۸۱۰م.)، با عنوانهای «قسم، فصل» : قسم ۱- حق الله، شناسایی خالق و صفات و مرضیات او، شناختن پیامبران و پیران و فقیهان و مصنفان، ۲- حقوق العباد چند فصل، فصل حقوق والدین، فصل در حق اقرباء، حقوق پیران و استادان، حق مرضعه، ۳- حقوق سلطان و امیر و قضات و حقوق زن و شوهر، نیز چندین فصل، ٤- حقوق ذمی و رعیت بر سلطان و امیر و قاضی، زوجه بر شوهر، فرزندان بر والدین، مملوک بر مالک، چند فصل. ۵- حقوق همسایه و همصحبت و هم سفر، ٦- حقوق عامهٔ مؤمنین بر یکدیگر، مخصوصاً مساکین و ذوی القربی، ۷- حقوق

که کسی به اختیار خود بر خود لازم گردانیده است، چند فصل.

آغاز: حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین، که مسلم کامل عبارت است از آنکه: تسلم کل ذیحق حقه یعنی.

بنگرید به: مشارج ۲ ج ۲: ۱۷۸۴.

2173 ۸۰۷۱: نستعلیق ریز شکسته آمیز، محمد بدرالدین ولد میان نور احمد یکشنبه ۲ شوال ۱۲۷۸هـ.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۵ مجموعه (ص ۲۶۸-۳۰۰). در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2174 ۲۵۹۹: نستعلیق، فضل الدین، ۲۲ع ۱۲۷۹/۲هـ.ق. (ص ۱۰۴-۱۵۲ هامش). عنوان و نشان شنگرف.

2175 ۲۷۸۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق.، ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۰۶).

0

حکمنامهٔ تیپو سلطان

در بخش نامه نگاری و نامه ها خواهد آمد.

1182

خزان و بهار

از قاضی شریف الدین محمد (**محمد شریف**) بن شمس الدین محمد **شیرازی** متخلص به **کاشف** (کربلا ۱۰۰۱هـ./۲-۱۵۹۳م - ۱۰۶۰هـ./۱۶۵۰م.). در زمینهٔ فرج بعد از شدت. به سال ۱۰۵۸هـ./۱۶۴۸م. (که باید خزان و بهار این چنین)، به خواهش برادر کوچکش محمد اسماعیل. در یک مقدمه و چهارده اساس و یک خاتمه نگاشته است. و در خاتمه زندگینامهٔ خود را آورده است، و در آنجا از سروده های خود «قصهٔ لیلی و مجنون و هفت پیکر و عباسنامه» و «غزلیات و قصاید و

قطعات و ترکیب بند و ترجیع بند» و از نگارشهای منثور خود «سراج منیر ، در- مکنون ، حواس باطن ، منشآت» را یاد کرده است.

اساس ۱- صبر ، ۲- رحم ، ۳- ادب ، ٤- پاکیزگی ، ٥- عبادت ، ٦- لطف ، ۷- یقین ، ۸- حلم ، ۹- نصرت ، ۱۰- مروت ، ۱۱- سخاوت ، ۱۲- کرامت ، ۱۳- هدایت ، ۱٤- خاتمت.

آغاز: چمن آرای فرج بعد از شدت ، در خزان و بهار روزگار لطف شامل حضرت . . .

بنگرید به : مشار چ ۲ ج ۲ : ۱۸۸۳ - نسخه های فارسی ۲ : ۱٦۰۱ - ذریعه ۷ : ۱٥۱.

2176 ٤۳۱ : ثلث نسخ نما ، علی اکبر بن کربلایی سود معلی ، پنجشنبه ۱۲٥۹هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲٥ ص (ف. تسبیحی ۲ : ۱٥۱-۱٥۳).

1183

خلاصهٔ قانون ۱۸۲٤م.

قانون تازهٔ مالیتهایی ست که در ۱۸۲٤م برای شبه قاره، مقرر شده و قوانین پیشین را اصلاح میکند ، با لیست مالیاتها.

آغاز: خلاصه قانون شانزدهم سنهٔ ۱۸۲٤ مسیحیه. حکم شد تا تمامی دفعهٔ نهم و یازدهم و دوازدهم از قانون اول ۱۸۱٤م. و بعضی از دفعه هیجدهم قانون اول ۱۸۱٤م.

2177 ٦۱۱۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، همان تاریخها ، موریانه زده ، ۱٤ ص.

1184

خلاصة المعرفت

پند و اندرز هایی ست صوفیانه ، کوتاه ، نامبوب : بغیر حق اعتماد نکن تا

پشیمان نشوی، از حق غافل مباش تا شیطان بر تو راه نیابد ، به هیچ چیز مغرور مشو تا خوار نگردی ، دل از حرص خالی کن تا راحتی یابی . . .

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد مر آفریدگاری را که سینهٔ عارفان مخزن اسرار خود ساخته و لوح دل محبان . . . بدان ای عزیز و فقک الله بما یحب و یرضی ، که این سخن چند از اهل حکمت و معرفت جمع آورده شد و خلاصة المعرفت نام نهاده . . .

2178 ۱۱۳۳ : نستعلیق ، غلام محمد قریشی ، ۱۳۱۴هـ.ق. ش ۲۷ مجموعه (ص ۲۵-۳۱).

1185

دخل و خرج

دفترچه ای ست با یک شرح مطول و سپس صورت هزینه و در آمد: خزانهٔ عامرهٔ دارالسلطنه کابل، ملبوس، ملکانه. . .، نخست شرح است و سپس ارقام سیاق.

2179 ۲۹۵۹ : شکستهٔ زیبا ، ۱۵ ذیقعدهٔ ۱۳۱۷هـ.ق. مجدول ، آغاز: حمد خدای را عز و جل شانه که. . .، ۳۸ ص.

1186

در العجایب

از ناشناس ، که نام خود را در دیباچه نیاورده است.

در دو دفتر ، دفتر یکم درسی ، و دوم در چهل باب ، دفتر یکم باب ۱- دوستی دنیا ، ۲- زهد و تقوی ، ۳- فضیلت ذکر حق ، ٤- فضیلت اخلاص ، ۵- فضیلت علم و علما ، ۱۰- بهشتیان ، ۱۵- شرابخواری ، ۲۰- مال حرام خواری ، ۲۵- خشم فرو خوردن ، ۲٦- امیدواری ، ۲۷- زنا و لواط ، ۲۸- زنیکه با زن

دیگر جمع آید، ۲۹- فقر، ۳۰- صبر و محنت. و نسخهٔ ۱٤٥۰ این کتابخانه ٦٤ بابی ست.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، بدانکه ای بندهٔ نیکبخت، این کتاب از احادیث صحیحه و از قول متقدمان و از تفسیر قاضی و . . .

2180 ۵۷۷۲ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲هـ. ق. آغاز: در باب یکم افتاده: . . . دنیا نخوردم. . . ، عنوان و نشان شنگرف، تنها ۳۰ باب دفتر یکم است، آغاز در باب ۳۰ افتاده، ۲۳۸ ص.

2181 ۱٤٥۰ : نستعلیق پخته، محمد سید علی خان، ۱۲۵۷هـ. ق. در شهر خواقند، در سلطنت امیر غازی، آغاز: برابر نمونه، فهرست ٦۷ باب کتاب در دیباجه آمده است، ۳۰ باب نخست برابر نمونه و اینک چند باب دیگر: ۳۱- فضیلت طهارت، ۳۲- فضیلت آذان گفتن، ۳۵- حرمت داشتن مسجد، ٤۰- فضیلت نماز چاشت، ٤۵ بخیلان، ۵۰- روزهٔ اول سال، ۵۵- فضیلت رمضان، ٦۰- فضیلت صحابه ٦۵- فضیلت آشتی دادن دو جنگی، ٦٦- توکل، ٦۷- قضا و قدر، ۵۸۳ ص.

2182 ٦٦۰۸ : نستعلیق خام، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ٤ مجموعه (ص ٦۳-۲۵۹)، تنها دفتر یکم آن است، در ۳۰ باب.

1187

در العجایب

از دیباجه بر می آید که حضرت **شاه محکم الدین** آنرا مسوده کرده، شیخ **فرید بازید** نقل از اصل برداشته از نظر مبارک هادی گم گشتگان حضرت **شاه میر** گذرانیده، و بفرمودهٔ آن حضرت، **محبوب سبحانی** مطابق نقل تسوید نموده است.

پند و اندرزهای صوفیانه، سلوک و مسایل تصوف است، نامبوب، باسربندهای حکایت، آورده اند، گویند . . .

آغاز: بعد از تمجید خدای کریم، رب رحیم، اکرم الاکرمین، و پس از نعت حضرت رسول (ص) . . .

2183 ۲۷۳ : نستعلیق پخته، آغاز سدهٔ ۱۳ هـ. ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۱۹۲ ص.

1188

در المجالس

هانکه در نسخهٔ چاپی آن از نگارنده اش نام برده نشده، و در نسخه های خطی آن از نگارنده به چند گونه نام برده شده است. و بایستی **سیف ظفر نوبهاری** باشد، که تا به اینجا به زندگینامهٔ او دست نیافته ام.

در سی و سه باب : ۱- فضیلت وآفرینش مهتر آدم، ۲- در سخاوت و فضیلت مهتر ابراهیم، ۳- فضیلت مهتر شعیب، ٤- فضیلت مهتر موسی، ۵- فضیلت مهتر سلیمان، ۱۰- مجروح شدن دندان پیامبر (ص)، ۱۵- فضیلت بلال و هلال، ۲۰- حکایت و سخن مرد سخی و زن بخیل، ۲۵- حکایت خواجه حسن نوری، ۳۰- فضیلت خانهٔ کعبه، ۳۱- در مقتل امام حسن و حسین، ۳۲- حکایت سلطان ابو سعید ابوالخیر در حق پیر مرد، ۳۳- فضیلت اهل بهشت و دیدار حق. (در نسخه ها ابواب نیز جابجا دیده شده است). (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱٤۳).

آغاز : حمدی که از غایت عنایت الهی بر زبان عارفان رود و ثنایی که از متوالی الهامات خدایی در سینهٔ محققان.

2184 ۵۱۰٤ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ هـ.ق. آغاز در دیباجه پیش از فهرست مطالب افتاده؛ باب اول در فضیلت مهتر آدم صلوات. . .، عنوان و نشان شنگرف. جدولبندی ۳ راه، انجام در باب ۳۳ افتاده.

2185 ٦۸۳۳ : نستعلیق ناپخته، چهار شنبه صفر ۱۰٤۰٦ (۱۰٤٦ هـ.ق.)، آغاز برابر نمونه، کناره‌ها موریانه زده، ۲٤۷ ص.

2186 ۱۸۹۲ : نستعلیق، ۱۰۹۲ هـ.ق. آغاز در دیباجه پیش از فهرست ۳۳ باب افتاده : آنرا در مجلس نام نهاده، و سی وسه باب ترتیب داده آمد. . . عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی دو راه شنگرف، ۳۱٤ ص.

2187 ۶۶۴۷ : نستعلیق خوش ، ۱۰۵۹ه.ق. (ص ۱-۳۷۱) ، آغاز برابر نمونه. در دیباجه نام نگارنده سیف الدین محمد نوبهاری آمده است ، عنوان و نشان شنگرف. و سپس اوراد (ص ۳۷۳-۴۰۴).

2188 ۵۵۴۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز افتاده : ابراهیم (ع) و ملایم آن ' انجام در باب ۳۳ افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۸۶ ص.

2189 ۶۹۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز و انجام افتاده' آغاز: بعد از آن گفت مرحبا . . . ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۲۸۹ ص (تسبیحی ۳ : ۶۵۲-۶۵۳).ن.

2190 ۶۲۰۲ : نستعلیق پخته ، ۲۲ رجب ۱۱۰۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده سیف ظفر بن برهان است ، ۳۲ بابی ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولنبدی سه راه ، ۲۴۴ ص.

2191 ۲۸۱۵ : نستعلیق پخته ، محرم ۱۱۹۶ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده سیف ظفر نوبهاری ست ، ۳۳ بابی ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۵۹ ص.

2192 ۱۶۸۲ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۵۹-۱۸۶) ، آغاز و انجام افتاده. جدولبندی ۲ راه ، عنوانها شنگرف.

2193 ۵۲۶۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، برگ دوم نسخه افتاده ، عنوان و نشان شنگرف ، پایان در باب ۳۲ افتاده ، ۳۰۴ ص.

2194 ۱۶۸۲ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آشفته صحافی شده ، آغاز وضع موجود : وحی نازل گردانید . . . ، عنوانها شنگرف ، جدولبندی ۲ راه ، ۲۶۸ ص.

2195 ۳۷۶۵ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز نزدیک به نمونه (ص ۲۵۷-۵۰۸) ، فهرست ۳۳ باب در دیباجه آمده ، عنوان و نشان شنگرف.

2196 ۳۵۶۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده سیف ظفر نوبهاری ست ، ۳۳ بابی ، عنوانها شنگرف ، ۱۹۶ برگ شمار دارد.

2197 ۶۰۳۱ : نستعلیق شکسته و تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در باب یکم و انجام در باب ۳۳ فضیلت اهل بهشت افتاده. آغاز : روزی سه صد و شصت بار. . .، عنوان و نشان شنگرف ، ۳۱٤ ص.

2198 ۷۹۵۶ : نستعلیق و نسخ ، دو نویسنده ، از سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در باب یکم افتاده : تیزگاه مکروی. . .، ۸۸ برگشمار دارد.

2199 ٤۶۵۳ : نستعلیق شکسته آمیز ناپخته ، بافنده ، ساکن موضع چهنه ، ۱۲۱۶ه.ق. آغاز : نزدیک به نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، (ص ٤٤-۳۰۸) ، و پیش از آن سند و خواص در دو مستغاث (ص ۲-۲۷).

2200 ۲٤۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، نادر قلی پسر ستار قلی ، ۱۲۲۸ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۲۲۵) ، آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام نگارنده سیف ظفر نوبهاری آمده است.

2201 ۲۱۹۹ : نستعلیق شکسته آمیز ، میان خدا بخش ، چهار شنبه ۲٤ ماه بساکه ۱۸۸۸ بکرمی (۱۲٤۶ه.ق.) ، آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده سیف ظفر نوبهاری ست ، ۳۳ بابی ، عنوانها شنگرف ، ۹۳ برگ شمار دارد.

2202 ۱۵۱۸ : نستعلیق ناپخته ، خدا بخش ، ۱۲۶۳ه.ق. آغاز : حمدله. الذی کرمنا بالفهم. . .، نام نگارنده سیف الدین نوبهاری یاد شده است ، در ۳٤ باب ، عنوانها شنگرف ، ۲۷۰ ص.

2203 ۱۹۲۳ : نستعلیق پخته ، غلام یاسین ، ۱۲۶۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده سیف ظفر نوبهاری یاد شده ، ۳۹۹ ص.

2204 ۵۰٤ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-٤٤۸) ، آغاز در دیباجه افتاده : سیاتی بر سر مقربان نهاد، نبوت ولایت را. . . انجام نیز چند سطری افتاده ، عنوان و نشان شنگرف (ف. تسبیحی ۲ : ٤۲۸-٤۳۲).

2205 ۵۱۱٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. با تاریخ ۱۱٤۹ه.ق. که گویا الحاقی ست. آغاز : حمدله. صلاة. سپس به مانند نمونه. در دیباجه نام نگارنده نیامده است ، عنوان و نشان شنگرف.

2206 ۱۶۸۲ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز و انجام افتاده ، آغاز: وحی نازل گردانید. . .، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه ، ۲۸۸ ص.

2207 ۵۹۳۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق. با تاریخ ۱۲۷۰هـ در مجموعه (ص ۱۱۹ - ۴۶۸)، آغاز در دیباجه در فهرست مطالب، و انجام در اواخر باب ۳۳ افتادگی دارد، عنوان و نشان شنگرف.

2208 ۴۸۰: نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۳هـ.ق. **آغاز**: حمدله. چنین میگوید بندهٔ ضعیف **سعید احمد بن محمد نوبهاری**...، فهرست بابها در دیباجه ۳۰ است، عنوانها شنگرف، ۳۲۰ ص. (ف. تسبیحی ۲: ۱۷۵-۱۷۶).

2209 ۲۰۴۲: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق. **آغاز** برابر نمونه، نام نگارنده **سیف ظفر بوتهاری** ست، ۳۳ بابی، عنوان و نشان شنگرف، ۲۳۱ ص.

2210 ۶۷۲۲: نستعلیق، سدهٔ ۱۳هـ.ق. با دگر گونیهایی در عبارتها، آبخورده، پیرامون ۲۰۰ ص.

2211 ۶۸۳۵: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز و انجام افتاده. **آغاز**: فرمودی که برخرما بر نشین...، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه و کمند بندی به شنگرف، ۲۴۰ ص.

2212 ۳۵۲۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۳-۱۴هـ.ق. **آغاز** برابر نمونه، ۳۳ بابی، عنوانها مشکی، ۳۰۳ ص.

1189

در الواعظین

از شیخ **هدایت بن عنایت الله**، که در قصبهٔ **نمکسار** می زیسته است، شاگرد مولانا عبدالله جیو که در ملتان می زیسته است، هنگامی که استاد به قصبهٔ خوشاب تشریف آورده، و از کتاب اسباب المغفره و دلیل الاحسان وعظ می کردند، و به اجازت ایشان عبارات ایشان را در این کتاب گرد آورده «در الواعظین» نام نهاده است (دیباچه).

در هشت باب ۱- توحید باری ، ۲- نعت پیامبر ، ۳- صفت چهار یار ، ٤- نصیحت خلق ، ٥- قناعت و محنت حضرت پیامبر ، ٦- خلق ایشان، ۷- منع نمودن زنان از شرک ، ۸- فضیلت دعا.

بنگرید به : دلیل الاحسان ملتانی ، در همین بخش که فهرست بابهایش برابر همین کتاب «در الواعظین» است. و سر آغاز یکی از نسخه هایش برابر همین نسخه است.

آغاز : هزاران در هزار حمد مرصانع را که بنای هفت آسمان . . .

2213 ۳۰۵۳ : نستعلیق خوانا ، محمد علی ساکن پاک هتی ، سدهٔ ۱۲-۱۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱-۱۲۱). سپس قصهٔ سلطان محمود.

0

درویشی نامه : فقر نامه

1190

دفتر حساب کارخانه

دفتر حساب کارخانه ای ست از هزینه ها ، مزد کارگران ، مخارج شده ، موجودی انبار ها ، همه به فارسی جز برخی از اصطلاحات که نشان می دهد که کارخانه در شبه قاره بوده است.

2214 ٤٨٥٦ : نستعلیق شکسته ، حسابها به سیاق ، بامهرهای کنده از آغاز سدهٔ ١٤ه.ق. ۲۲۰ ص ، اندازه رحلی.

1191

دفتر مستمسک ها

دفتری ست حاوی اسناد معاملات و وثیقه های شرعی و عرفی ، برخی با نام

و تاریخ و برخی بی نام (فلان بن فلان) و بی تاریخ. تاریخهایی از ۱۲۷۲ تا ۱۲۹۲ ه.ق. در آن دیده شد. خرید و فروش بردگان، تعیین مهر المثل ها، اجاره نامه ها، مسایل مسکن و نرخها. از رهگذر تاریخی بسیار ارزشمند.

2215 ۵۷۹۶ : نستعلیق تحریر آمیز پخته، سدهٔ ۱۳ ه.ق. آغاز: فصل ششم در میزان گرفتن اعمال مذکوره (که باید این سر آغاز این کتاب نباشد وبعدا افزوده گردیده است) . . . محضر دعوی اموال خفیه اخذ کرده شد . . .، ۱۵۹ ص.

1192

دل و جان

منسوب به خواجه **عبدالله انصاری هروی** (م ۴۸۱ه./۱۰۸۹م.). مجموعه سخنان صوفیانه ای بدین نام و منسوب به خواجه در ۱۳۱۹خ. چاپ شده است (نسخه های فارسی ۲ : ۱۱۴۶).

آغاز: الحمدلله علی نواله و الصلاة علی محمد و آله اجمعین. قال الشیخ. . . که قصه ای رفت روز ازل میان جان و دل، که نه آدم بود و نه حوا نه آب بود و نه گل، نه بهانه را خانه و نه سبب را منزل، حق حاضر بود و حقیقت حاصل. دل از جان پرسید که اول این کار چیست، آخر و ثمره چیست . . .

2216 ۴۴۸۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. باتاریخ ۱۱۰۰ه.ق. در مجموعه، ش ۴ (ص ۵۰-۹۴).

1193

دلیل الاحسان

از **عبدالله واعظ ملتانی** (نگارندهٔ راحت المؤمنین، در همین بخش). در هشت

باب : ۱- توحید ، ۲- نعت محمد مصطفی (ص) ، ۳- صفت چهار یار ، ٤- نصیحت خلق در برابر خوایشان و همسایگان ، ۵- قناعت و فقر حضرت پیامبر ، ٦- خلق ایشان ، ۷- در بدعت و کفر و رسوم کفر ، ۸- فضیلت ذکر و ورد ها. و سربندهای «نقل است» با ذکر نام مراجع خود. برخی از نسخه ها باب ٦ را ندارد و بجای آن باب ۸ در «وحدانیت باری» ست.

آغاز ۱ : حمدله. که واحد است و لا شریک است ، و خالق اشرف المخلوقات که خلقت پیغمبران است . . . این بندهٔ راجی . . . عبدالله الملقب بالواعظ ، المتوطن به بلدة ملتان.

آغاز ۲ : هزاران هزار حمد و سپاس ، مر صانعی را که بنای هفت آسمان بدون ستون نگاهداشت . . .

2217 ۳۲٦٤ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، عنوانها شنگرف ، ۸ بابی ست ، موریانه زده ، ۱۷۲ ص.

2218 ۱۲٦٦ : نستعلیق پخته ، بخت جهال ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ٤-۱٦۱) ، آغاز برابر نمونهٔ ۱.

0

ده اصل : ده قاعده

در بخش عرفان گذشت.

1194

دین المریدین

از **محمد جلالی شاهی رضوی** ، که در دیباجه میگوید : این چند کلمه بر سبیل خاتمه ای ست بر نگاشتهٔ میر سید محمد گیسو دراز (م ۸۲۵ه./۱٤۲۲م)، که حضرت

سید محمد بن عبدالله ملقب به شاه عالم نزد خود می داشت ، ولی نام آن کتاب را نبرده است. گفتاری ست به نثر آمیخته به نظم ، در آداب مریدی ، و پند و اندرزهای صوفیانه، بسیار شیوا ، از آن میان میگوید : در ترجیح ملت و مذهب چندان نکوشی که از درد طلب باز مانی. رباعی : آتش بزنم بسوزم این مذهب و کیش - عشقت بنهم بجای مذهب در پیش - مقصود توبی ، دگر نه دین است و نه کیش - عشقت را تابکی نهان کنم در دل خویش . . . و از پیر معصومی نه طلبی . . . و عادت بر لباس معین نکنی، و از هیچ لباس مشروع احتراز نکنی، و گر چه در اختیار لباس ، مطلوب رعایت لباس و صورت پیر است ، خصوصاً قمیص . . . ، اگر در پیر انحراف مذهب احساس کنی تقلید لازم نباشد ، اما در او بد اعتقاد نشوی ، در استقصا و تعصب مذهب نباید بود . . . ، جنگ هفتاد و دو ملت همه را . . .

آغاز : الحمدلله ذی الجلال والاکرام علی نواله کما ینبغی . . . اما بعد ، کلیب سلسلهٔ علیه نبوی محمد جلالی شاهی . . .

2219 ۹۶۱ : نستعلیق خوش ، نظر علی ، ٤ رجب ۱۲۹۵ھ.ق. عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۲ راه ، ٦٢ ص.

1195

ذخیرة الملوک

از میر سید علی همدانی (۷۱۳-۷۸٦ھ./۱۳۱۳-۱۳۸٤م.). در کشور داری و اخلاق ، در ده باب نگاشته است : ۱- شرایط و احکام ایمان ، ۲- ادای حقوق عبودیت و اقسام آن ، ۳- مکارم اخلاق و وجوب تمسک حاکم و پادشاه به سیرت خلفا ، ٤- حقوق والدین و زوج و زوجه و اولاد و عبید و اقارب و اصدقاء ، ۵- احکام سلطنت و ولایت و امارت و حقوق رعایا و شرایط حکومت ، ٦- احکام سلطنت معنوی و اسرار خلافت انسانی و سیادت روحانی، ۷- امر به معروف و نهی از منکر ، ۸- شکر نعمت ، ۹- صبر و فضیلت و اقسام آن ، ۱۰- مذمت کبر و

غضب و ختم کتاب.

آغاز: حمد بسیار و درود بیشمار حضرت ملکی را که اسباب معاش سکان خطه . . . اما بعد، فیقول . . . سید علی الهمدانی.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳ : ۱۶۱۰ - ذریعه ۱۰ : ۲۱.

2220 ۵۸۴۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز در باب یکم و انجام در باب دهم افتاده. آغاز: . . . حضرت صمدیت بجهت تنبه غافلان . . . نشان و عنوان شنگرف، جدولبندی ۳ راه.

2221 ۴۸۳۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، با سر لوح ساده، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، انجام در پایان باب دهم افتاده، ۱۶۲ ص.

2222 ۶۲۲۸ : نستعلیق، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در باب یکم افتاده: به امره والله یهدی القوم الفاسقین. . . ، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده، ۲۵۴ ص.

2223 ۳۰۰۶ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در باب یکم افتاده: حج خلل هم ملک و رعایا. . . دویم اقرار به زبان، سیوم عمل بتن. . . ، عنوان و نشان شنگرف، ۳۳۴ ص.

2224 ۴۸۱۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در آغاز باب یکم افتاده: می بیند و بر ضمیر تو مطلع است شرم دار که در حضرت خدا. . . ، عنوان و نشان شنگرف، آبخورده، انجام افتاده، ۴۷۰ ص.

2225 ۴۸۷ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز ۶ و انجام ۱۷ برگ نونیس، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه ۴۰۴ ص (تسبیحی ۲-۲۲۷-۲۲۹).

2226 ۷۰۴۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، انجام کمی افتاده، ۳۳۸ ص.

2227 ۳۱۷۶ : نستعلیق خوانا، الله بخش، جمعه ۲۳ ج ۲/۱۱۶۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۲۰۲ ص.

1196

راحت القلوب

از **مبارک بن فیض الله سنامی.** اخلاق ست برمبنای دینی و حکایتها در بیست باب : باب ۱- ذکر قیامت ، ۲- خوف قیامت ، ۳- عقوبت و عذاب دوزخ ، ٤- انواع نعمتهای بهشت ، ٥- حقوق مادر و پدر و همسایه ، ٦- منع ربا ، ۷- زکاة عشر ، ۸- خمر و مناهی ، ۹- فضیلت نماز گزاردن ، ۱۰- فضیلت قرآن ، ۱۱- فضیلت روزه ، ۱۲- حقوق شوهران و زنان ، ۱۳- منع دروغ ، ١٤- غیبت ، ١٥- عجب و حسد ، ١٦- تکبر ، ۱۷- خلق نیکو و خشم فرو خوردن ، ۱۸- قناعت و پندها و حکایتها ، ۱۹- منع زنا و داستان ابو شحمه ، ۲۰- زشتی نوحه کردن بر مردگان .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ١١٥٥ که نام نگارنده شامی آمده است.

آغاز : حمدله. صلاة. اما بعد، میگوید بندهٔ ضعیف مبارک بن فیض الله سنامی که هیچ کاری.

2228 ۷۰۰۹ : نستعلیق پخته ، ١٥ ج ۲/۱۰٦٣هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۰٤) ، آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام نگارنده مبارک فیض سنامی آمده است ، در صحافی برگها جا بجا شده ، عنوانها شنگرف .

2229 ٤٥٨٥ : نستعلیق خوانا ، ۱ ع ۱۰۸۸/۱هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۸۲-۳۲۱)، آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

2230 ٦٤١٣ : نستعلیق خوانا ، ۱۹ محرم ۱۱۲۲هـ.ق. آشفته ، نام کتاب در ص ۲۳٥ آمده است .

2231 ٦٤٩ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۲۸) ، آغاز نو نویس و برابر نمونه ، عنوان شنگرف .

2232 ۳۹۱٤: نستعلیق شکسته آمیز پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه، انجام افتاده ، ۲۹٦ ص .

2233 ۲۷۸ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها نا نویس مانده ، انجام افتاده ، ۱۱۱ ص (ف . تسبیحی ۱ : ۲۰۸-۲۱۰) .

2234 ۱۵۶۶ : نستعلیق پخته ، فقیر غلام نبی ولد مولوی محمد اشرف بن مولوی محمد شریف ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. با مهر "مفتی ابوبکر ۱۲۴۶ ه". آغاز در فهرست مطالب افتاده : سیز دهم در فضیلت خواندن دعای بعد از نماز بامداد . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۸۸ ص .

2235 ۱۹۱۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱۰۵) . آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام نگارنده نیامده ، ترتیب بابها با فهرست بالا کمی جدایی دارد ، عنوان و نشان شنگرف .

2236 ۴۳۷۳ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۱۰۸ ص .

2237 ۶۹۶۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، ۱۲۰۷ ه.ق. . آغاز : حمدله. صلات. بدانکه این کتابی ست در علم تذکیر . . . ، نام نگارنده در دیباجه نیامده است (ص ۷۲-۱۷۵)، عنوان و نشان شنگرف.

2238 ۵۹۲۱ : نستعلیق خوانا ، عبدالکریم ولد حاجی هداد بن حاجی ذکر الله شمع ریز ، ۳ رجب ۱۲۷۳ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نسبت نگارنده در دیباجه ثنایی ست ، ۱۷۰ ص .

2239 ۴۲۴۸ : نستعلیق تحریر آمیز ، ۱۲۸۹ ه.ق. دیباجه راندارد. آغاز : باب اول در بیان آفرینش صفت آدم (ع) نظیر آن بدان ای درویش . . . عنوان و نشان شنگرف ، ۱۸۰ ص.

2240 ۵۸۷۵ : نستعلیق پخته ، عبدالمجید بهول (بهلول) ، یکم شعبان ۱۲۹۹ ه.ق. (ص ۱۰-۲۳۴) ، آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباجه افتاده و «فیض الله سنامی» یاد شده است ، ۲۰ بابی ست .

1197

راحت القلوب

از محرم علی بن محمد اصفهانی ، که نام وی در دیباجه آمده است. در بیست

باب برابر «راحت القلوب» مبارک سنامی. و جدایی چندانی با آن ندارد ولی نام نگارنده **محرم علی اصفهانی** ست. دست کم سه نسخهٔ دیگر بنام این نگارنده در کتابخانه های پاکستان دیده شده است [فهرست جامع پاکستان].

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه این مختصری ست در علم تذکیر و تفسیر و وعظ و حکایات . . .

2241 ۵۷۰٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ھ.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده محرم علی بن محمد علی اصفهانی ' ۹۰ ص.

2242 ۸۰۸۳ : نستعلیق تحریر آمیز پخته ' غلام قادر ولد میان ضا بخش ، ۱۲٤٤ھ.ق. (پایان مجموعه به یک خامه) ' آغاز برابر نمونه ، نگارنده در دیباجه همان اصفهانی آمده است ' (ص ۲۰۵-۲۸۸) ' عنوان و نشان شنگرف. در ابان ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

2243 ۱۷۰۵ : نستعلیق خام ' سدهٔ ۱۳ھ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام نگارنده در دیباجه محرم علی بن محمد اصفهانی ست ' ۱۸۹ ص.

1198

راحت المؤمنین

از **عبدالله واعظ ملتانی** ، شارح «مثنوی معنوی» (نسخهٔ محمد شفیع) و نگاشته هایی در وعظ. احادیث است در احکام عملی فقه حنفی و وعظ و مناقب ' که در ۱۱۱۲ھ./۱۷۰۰م. نگاشته است. با سربندهای «مسئله»، و در آن از منابع مطالب نام برده شده است.

برخی از نسخه مبوب است : باب مفارقت آدم ، باب فضایل نماز جماعت ، باب فضیلت ابوبکر (رض) ، عمر (رض) ، عثمان (رض) ، علی (ع) . . .

آغاز: حمدله. صلات. اما بعد ، میگوید بندهٔ ضعیف و نحیف . . عبدالله

واعظ ملتانی . . . این کتاب را راحت المؤمنین ، در سنهٔ یازده صد سال و دوازده سال . . .

2244 ۱۰۵٤ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۲۲-۲۰۶) ، آغاز بسیار نزدیک به نمونه ، نام کتاب و نگارنده در دیباجه آمده ، ولی تاریخ نگارش ندارد ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ خطی شنگرف.

2245 ۱۰۸ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۳۸-۵۱) ، آغاز برابر نمونه ، نام کتاب و نگارنده و تاریخ نگارش ۱۱۱۲هـ.ق . در دیباجه آمده است.

2246 ۲۱۲٤ : نستعلیق و نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰-۲۵) ، آغاز برابر نمونه ، نشان شنگرف.

2247 ٤٤٥٥ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۰۳-۱۳۰). آغاز برابر نمونه ، تاریخ نگارش در دیباجه «یازده صد و دوازده» یاد شده است.

2248 ۸۰۳۲ : نستعلیق پخته ، باتاریخ ذیقعدهٔ ۱۲۹۸هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۲٤٤-۲۷۸) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه. در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

1199

رسالهٔ عبدالشکور

از **عبدالشکور** (قادری) بن حافظ محمود (خاتمه). پند و اندرزهایی ست همراه با حکایتهای کوتاه ، گاهی آمیخته به نظم ، با نقل منابع ، پس از ۱۹۲ صفحه عنوان «فصل» می آید : فصل در بیان دزدان ایمانی ، فصل در ترک تفاخر ، فصل بر مسکن و لذات فانی و فرزند و اخوان ، فصل در شکر ، فصل در تنباکو ، فصل در تفصیل بعضی از صحابه ، فصل در مرتد.

در خاتمه نام نگارنده آمده و با قلم تازه تر (قادری) نیز بر آن افزوده اند ،

همین جا می گوید این «رساله» را در ۱۰۲۶ھ. (۱٦۱۷م.). نگاشتم.

2249 ۱۵۸۱ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ھ.ق. و گویا همان ۱۰۲٦ھ.ق. آغاز افتاده و یک صفحه نونویس افزوده اند که در آن نگارنده احمد سعید مجددی بن ابو سعید و کتاب «مسایل اربعین» نامیده شده که درست نیست ، عنوانها شنگرف ، ۸٤۲ ص. برای نشانی از ص ٤۳۹ : فصل در شکر حضرت حق . . . ای عزیز نظر بپای وبا بصارت دل ملاحظه فرمای که صانع ازل و فیاض ابدچه سان سحاب اسلاب ذکور و فحول را از بحار مشیت و از دریای قدرت خود پر آب گردانیده و آنرا در جوش و غرش در آورده و بر زمین و مزرعهٔ زوجات و انوث بارانیده . . .

1200

رسایل وطواط (۱)

رشید الدین **وطواط** محمد بن محمد بن عبدالجلیل عمری **بلخی** (٤۸۰ یا ٤۸۷-۵۷۳ یا ۵۷۸ھ.ق.). وی این چهار رساله را به خواهش «سلطان السلاطین شاه (ایل ارسلان ۵۵۱-۵٦۸ھ) بن خوارزمشاه» نگاشته است.

۱- تحفة الصدیق الی الصدیق من کلام ابی بکر الصدیق :

متن صد کلمه از سخنان ابوبکر (رض) است. گزارش از وطواط به نثر. در دیباجه گوید که پس از پرداخت از کتاب «فصل الخطاب من کلام امیر المؤمنین عمر بن خطاب» و کتاب «مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابی طالب»، ارکان دین و دولت این دو را بدیدند و پسندیدند و از من خواستند سخنان ابوبکر (رض) را نیز گزارش کنم. نخست سخنی را با عنوان الکلمة الاولی ، الثانیة ، الثالثة می آورد آنگاه آنرا گزارش می کند. (نسخه های فارسی ۳ : ۱۵٦۰).

آغاز : الحمدلله علی تواتر آلائه و تقاطر نعمائه ، و الصلاة علی . . . چنین گوید محمد بن محمد بن العمری . . . که چون کتاب فصل الخطاب (ص ۱۸-٦۲).

۲- فصل الخطاب من کلام عمر بن الخطاب :

صدکلمه از سخن کوتاه عمر بن الخطاب(رض) است. و در دیباجه همان سخنان را می گوید که چون صد کلمه‌ی امیر المؤمنین (ع) را بساختم، بزرگان دین و دولت به من فرمودند که سخنان عمر بن الخطاب (رض) را باید ساخت، و من آنرا ساخته بدین نام خواندم. نخست یک سخن آورده، سپس آنرا به نثر گزارش کرده، آنگاه آنرا در دو بیت به نظم گفته است. (نسخه های فارسی ۳ : ۱۶۵٤).

آغاز : الحمدلله علی ما افاض علینا من سوابغ نعمه . . . چنین گوید محمد بن محمد . . . که چون من بنده صد کلمهٔ امیر المؤمنین . . . (ص ٦٤-۱۱۲) ، ۱۷ محرم ۱۱۰٤ ه.ق.

۳- انس اللهفان من کلام عثمان :

گزارش صد سخن کوتاه از عثمان بن عفان (رض) است. در دیباجه می گوید چون از گزارش سخنان سه امام فارغ شدم ، بزرگان دین از من خواستند تا صد کلمهٔ دیگر از عثمان بن عفان (رض) گرد آورم و گزارش کنم ، و من کردم و بدین نام خواندم. نخست سخنی را با عنوان الکلمة الاولی ، الکلمة الثانیه ، الثالثه می آورد ، آنگاه به نثر گزارش می کند.

آغاز : الحمدلله الکبیر صنایعه ، الکثیر بدایعه ، الجمیل شرایعه . . . چنین گوید محمد بن محمد بن عبدالجلیل . . . که چون از شروح کلمات آن سه امام (ص ۱۱٤-۱٤۳).

٤- مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابیطالب :

گزارشی ست از صد کلمهٔ جاحظ ، از حضرت علی.

بنگرید به : مطلوب کل طالب ، در همین بخش.

آغاز : الحمدلله علی الطاف کرمه و اصناف نعمه ، و الصلاة . . . اما بعد ، بدانکه این مجموعه از کلام امیر المؤمنین . . . حال خلد و جحیم دانستم - به یقین آنچنانکه می باید - گر حجاب از میانه بر دارند - آن یقین ذره ای نیفزاید (ص ۱٤٥-۱۷۱).

2250 ٤١٧٦ : نسخ خوش در عربیها و نستعلیق خوش در فارسیها ، عبدالکریم خوشه چین درگاه نقشبند ، دو شنبه ١١ ذیقعدهٔ ١١٥ه.ق. (ص ٦٢) و محرم ١١٠٤ (ص١١٢)، متن به شنگرف ، نسخهٔ پاکیزه، ١٧٢ص.

1201

رسایل وطواط (٢)

از همو.

١- تحفة الصدیق الی الصدیق من کلام ابی بکر الصدیق :

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ١ نشان داده شده است.

آغاز (افتاده) : کلمه از کلمات صدیق اکبر (رض) فراهم آوردیم و در این کتاب (ص١-٢٩).

٢- فصل الخطاب من کلام عمر بن خطاب :

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ٢ نشان داده شده است.

آغاز : الحمدلله علی ما افاض علینا (ص ٢٩-٦٤).

٣- انس اللهفان من کلام عثمان :

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ٣ نشان داده شده است.

آغاز : الحمد لله الکبیر صنایعه ، الکثیر بدایعه (ص ٦٤-٨٥).

٤- مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابیطالب :

همانکه در مجموعهٔ پیشین به شمارهٔ ٤ نشان داده شده است.

آغاز : الحمدلله علی الطاف کرمه و اصناف (ص ٨٦-١٠٨) ، انجام افتاده.

2251 ٥٣٦٩ : نستعلیق پخته ، محمد زاهد ، سدهٔ ١٢ه.ق. ، همهٔ مجموعه به یک خامه ، عنوان و نشان شنگرف ، ١٢٢ ص.

1202

روضة الواعظين

از **معین مسکین فراهی**، نگارندهٔ «احسن القصص : ۱» وجز آن. در «دیباجه»ی بلند آن نام خود و کتاب را آورده و میگوید نام آن را پیر مردی که بر من ظاهر شد تعیین کرد، و این کتاب را در افتتاح و اختتام به نام هیچ فرد از افراد معین نساختم، و آنرا به دو «دفتر» بخش کردم، دفتر یکم که مشتمل بر شرح احادیث بود مقدم انداختم، و دفتر دوم که در تفسیر آیتها بود تالی آن ساختم، و خصایص دفتر دوم و ترتیب آنرا در آغاز همان دفتر روشن خواهم کرد. سپس زیر عنوان «مقدمه» میگوید، هر یک از این دو «دفتر» به چهل مجلس، که یکی مبتنی است بر چهل حدیث و دیگری مبتنی بر چهل آیت است. و پس از آنکه «اربعین» را در سنتهای اسلامی شرح می دهد میرسد به «اول حدیث شریف ... من حفظ من امتی اربعین حدیثا ...» و پس از شرح آن، عنوان «الحدیث الاول فی الایمان» است، و بدینگونه وارد متن می شود، بدون آنکه عنوانهای «مجلس» داشته باشند.

نسخهٔ کهن ما دارای شرح تنها ده حدیث است و نسخهٔ تازه شرح بیست حدیث را دارد و میان آندو جدایی هایی ست. شرح و تأویل عرفانی آمیخته به نظم است، که برخی از سروده‌ها از خود نگارنده است و برخی از دیگران است، همراه با حکایتهایی، بسیار شیوا.

تاریخ نگارش آن در پایان حدیث نهم (نسخهٔ کهن ص ۸۷۱) ذیقعدهٔ ۸۶۲ﻫ (با رقم) (۱۴۵۸م.) آمده است، و در پایان حدیث دهم از همان نسخه آمده است که ربع اول از دفتر یکم کتاب روضه الواعظین بدینجا پایان می یابد، و من می خواستم تا بانجام رساندن این کتاب به کار دیگری نپردازم، ولی برخی از بزرگان از من خواستند، به احیای مجالس میلادیه که مشتمل بر سیرت حضرت پیامبر است بپردازم، و قریب به شصت مجلس آنرا مرتب ساختم، تا در ۸۹۳ﻫ (۱۴۸۸م) (این بار با حروف، ولی در بخش نونویس نسخه) که تاریخ اتمام این دفتر است

. . . ، بدینگونه برای تنظیم این دفتر دو تاریخ در نسخه کهن دیده می شود : یکی با رقم و با خامهٔ قدیمی از سدهٔ دهم (۸۶۲ ه). و یکی با حروف ولی در بخش نونویس سدهٔ دوازدهم که سال ۸۹۳ ه.ق. را نشان می دهد.

پس از تاریخ انجام میگوید : سه ربع باقی یکی در بیان اخلاق ، دیگری معاملات و آخرین در اوقات شریفه خواهد بود.

آغاز : ربنا آتنا من لدنک رحمه وهییء لنا من امرنا رشدا، حمدی که مصباح ارواح مستنیران اشعهٔ شموس لاهوتی در مشکوه . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۶۱۸ ، که در آنجا آمده است ، که چلبی کتابی بدین نام ازو و یاد کرده که در چهار اصل بوده است ، که باید غیر از این کتاب باشد ، و نیز اینکه نگارنده در «معارج النبوه»ی خود از این نگارش خود یاد کرده است ، و سوم اینکه نسخه ای در آنجا نشان داده شده که در ده «مجلس» است.

2252 ۷۷۵ : نستعلیق خوش ، آغاز سدهٔ ۱۰ ه.ق. (که در فهرست آقای تسبیحی ۸۶۲ ه.ق. و به احتمال به خامهٔ نگارنده یاد شده است) ، نیمی از حدیث دهم نونویس سدهٔ ۱۲ ه.ق. است و در این بخش است که تاریخ نگارش ۸۹۳ ه.ق. یاد شده است ، نسخهٔ پاکیزه با سر لوح زرین ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۶-۵ راه ۹۹۷ ص (تسبیحی ۳ : ۲۵۰-۲۵۲) .

2253 ۴۱۵۷ : نستعلیق پخته ، میان اسماعیل ، ساکن جلالپور وراپچان ، جمعه ج ۱۳۰۲/۱ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، با نسخهٔ ۷۷۵ جدایی هایی دارد . نخست آنکه شرح بیست حدیث است نه ده ، دوم آنکه مختصر تر از آن است به ویژه سروده ها را کاسته است، سوم آنکه بعضی از احادیث آن مبوب است : برخی در چند باب و برخی در چند فصل ، چهارم اینکه تاریخ نگارش در پایان حدیث نهم و پایان حدیث دهم آورده نشده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۵۵ ص .

1203

رهن نامه

از جانب مختار الملک سالار جنگ بهادر دستور معظم مملکت آصفیهٔ حیدرآباد، در حق فتح چند گردهاری لال ساهوتی، برابر تمسک مهری و دستخط مؤرخ ۱۲۷۲ ه.ق.

رهن چهارده پارچه آبادی ست برابر ۶۲۸۷۰ روپیه، که در مدت رهن منافع به راهن تعلق گیرد.

2254 ۴۰۰۲ : نستعلیق شکسته آمیز، غرهٔ رمضان ۱۲۷۲ ه.ق. رقمها سیاق، نسخهٔ اصل با مهرها، دریک برگ مستطیل دو رو.

1204

ریاض المذکرین

از **مولانا کلان** (نسخه ۱۹۷۹) (و در نسخهٔ بهاولپور، جامعهٔ اسلامیه از مولانا **معین**). در دیباجه میگوید مدتی ست بعید که در ملازمت علما و بکار تفسیر و احادیث هستم، و در مسجد جامع قبة الاسلام سمرقند به موعظه می پردازم، از من خواسته شد، مجالسی مشحون از نصایح بنگارم. سیزده مجلس است، به نثر آمیخته به نظم، مجلس ۱- تفسیر سورهٔ فاتحه.

آغاز : الحمدلله الذی شید بقدرته قصور الاشباح، و سکن فیها بحکمته ملوک الارواح و سخرلهم . . . اما بعد، یقول . . . مولانا کلان . . .

2255 ۱۹۷۹ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۲۴۹ ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۲۸۰-۳۰۸)، عنوان و نشان شنگرف، انجام در مجلس دهم افتاده.

1205

زاد المتقین

از ابو الفضل **محمد بن محمد نصیر**، ملقب به **قاضی** (دیباجه). با عنوانهای

فصل : فصل فضیلت علم و علما، در علم توحید، در فضیلت قرآن، ذکر پروردگار، جملهٔ اذکار ، تسبیح ، صلوات بر پیامبر ، ترهیب و خوف ، استغفار ، دعا ، وضو، نماز ، ترغیب به نماز ، فضیلت نماز جماعت ، حضور قلب، اذان ، مکث در مسجد، امر به معروف ، نماز تطوع ، نماز چاشت ، صدقه ، بخل ، روزه ، روزهٔ تطوع ، فضایل حج و عمره ، ماه محرم ، فضیلت روز عاشورا ، مقتل ، فضیلت ماه رمضان ، ماه رجب ، شعبان ، شب برات . . . (و این تقریباً فهرست نیمی از کتاب بود).

و در هر فصل حدیثی ست و حکایتهای مناسب آن ، ترکیبی از حدیث و فقه و اخلاق است.

آغاز : الحمدلله ذی العزة و الرفعه ، و الثناء و القدرة و البقاء و العظمه و الکبریاء . . .

2256 ۴۸۵۰ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، آبخورده ، عنوان و نشان شنگرف، اندازه رحلی، ۴۷۶ ص .

0

سخنان حضرت علی (ع) : نثراللآلی (ترجمه)

1206

سراج الابرار و منهاج الانوار

در دیباجه میگوید این کتاب را یکی از علمای دین نگاشته است ، در بیست باب و سراج الابرار و منهاج الانوار نام نهاده شد.

باب ۱- دوستی دنیا و ترک آن ، ۲- خوف از قیامت ، ۳- صفت دوزخ ، ۴- حق پدر و مادر ، ۵- منع خمر ، ۶- زکات ، ۷- صفت بهشت، ۸- رابا خواری، ۹- فضیلت نماز ، ۱۰- فضیلت قرآن ، ۱۱- فضیلت رمضان ، ۱۲- حقوق زن و

شوهر ، ۱۳- دروغ و بهتان ، ۱٤- غیبت ، ۱۵- ریا ، ۱٦- عجب و کبر ، ۱۷- خشم وصبر ، ۱۸- نصیحت لقمان ، ۱۹- متابعت شریعت ، ۲۰- حکایت زنان.

آغاز : حمدله. صلات. این کتابی ست مستقیم در بیان امور دین ، که یکی از علمای دین به جمع و ترتیب آن مشغول شده و پس از اتمام آنرا سراج الابرار و منهاج الانوار موسوم کردند. و این مشتمل است بر بیست باب.

2257 ٦۷٤٤ : نستعلیق ، ۱۲۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه (ص ۱-۱۰٦) ، سپس «معراج نامه» ، نشانه ها شنگرف .

1207

سعادت الکونین

از شیخ **محمد بن احتسام خان** ، خاکپای چشتیان و خانه زاد درگاه اورنگ زیب عالمگیر پادشاه (۱۰٦۸-۱۱۱۸ه.ق.). به سال ۱۰۸۵ه.ق./۱٦۷٤م. درسی باب نگاشته است : ۱- پنداشتن اوقات نماز ، ۲- بیان نماز ، ۳- فضیلت نماز جماعت ، ٤- نماز جمعه ، ۱۰- تلاوت قرآن ، ۱۵- نکاح - حسد زنان ، ۲۰- بلوغت طفلان ، ۲۵- صدقه ، ۳۰- نگاه داشتن اسلحه.

آغاز : حمد و ثنا گویم آن ذات پاک لم یزل را که وجود آدم از طینت آب و گل . . . اما بعد از ثنا و محامد الهی و تحفهٔ صلوات . . . چنین گوید . . .

2258 ٤۸۲۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۲-۸۷) ، سپس اوراد و پراکنده هایی تا ص ۱۱٤.

1208

سفر السعادة (صراط مستقیم) : شرح . . .

متن «صراط مستقیم» معروف به «سفر السعادة» به فارسی از **محمد** بن یعقوب

فیروز آبادی (م٨١٧هـ./١٤١٤م.). در یک فاتحه و پنج قسمت. چند بار چاپ شده است. این متن در ٨٠٤هـ./١٤٠٢م. به وسیلهٔ ابو الجواد **محمد** بن محمد **مخزوی مصری** به عربی ترجمه شده و به نام «سفر السعادة» چاپ شده است.

شرح از شیخ **عبدالحق محدث دهلوی** (٩٥٨هـ./١٥٥١م-١٠٥٢هـ./١٦٤٢م.) است، بر آن متن و آن ترجمه.

مواعظ و فقه است بر مبنای سنتهای پیامبر (ص)، با یک دیباجه و بابها و و هر باب در چند فصل، که در دو شنبه ٢٤ ج ١٦/١٠١هـ.ق. به انجام رسانده است.

دیباجه در احوال پیامبر (ص) پیش و پس از وحی. باب، در طهارت آنحضرت، دو فصل، باب در نماز آنحضرت، بیست و نه فصل، باب در صیام ایشان، سه فصل، باب در حج پیامبر (ص)، چهار فصل، اذکار پیامبر، شانزده فصل، باب در احوال و معاش ایشان، چهل و هفت فصل، و در پایان خاتمه ای دربارهٔ احادیث.

آغاز ١: (چاپی): سبحانک لا علم لنا الاما علمتنا انک انت العلیم . . . حمد و سپاس صانع پروردگار تمت کلمته . . .

آغاز ٢: بعد از حمد و ثنا حضرت کبریا، و درود بی انتها، بر سرور اولیاء معلوم باد طایفه.

بنگرید به: نسخه های فارسی ٦: ٤٤٨٧ (سفر السعادة) و ٤٥٠٢ (الطریق القویم فی شرح الصراط المستقیم).

2259 ١٠٤١: نستعلیق پخته، از نویسندهٔ نسخهٔ پسین، بی تاریخ برابر نمونهٔ ١، با فهرست مطالب در ٩ صفحه، عنوان و نشان شنگرف، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف، ٢٧٢ برگشمار دارد. اندازه رحلی.

2260 ١٠٤٢: نستعلیق پخته، گل محمد بن غلام محمد بهار پوری، دو شنبه ٢١ ج ١/١٠٥٢هـ.ق. آغاز: باب حج النبی (ص) و عمرته. حج در لغت بمعنی قصد. .، عنوان و نشان شنگرف، دنباله نسخهٔ پیشین است، از برگ ٢٧٣ تا ٤٨٤ می رسد + ٢ برگ.

2261 ۲۰۵۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۲ ، نسخه در یک فاتحه است و بابها و فصلهایی که با چاپی جدایی دارد ، عنوان و نشان شنگرف ، کناره ها موریانه زده ، ۱۱۲ ص.

2262 ۲۲۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۲ هـ.ق. با مهر کنندهٔ ۱۲۷۲ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، انجام افتاده ، ٤۵۲ ص.

1209

صراط مستقیم : شرح . . .

متن همان «سفر السعاده»، شرح از محمد **محسن بن ابراهیم** بن جلال. نام متن و شارح در دیباجه آمده است ، و می افزاید که چون نگارنده از اصحاب ظاهر بود ، و بنا بر مذهب خود سخنانی گفته بود ، و شیخ اجل عبدالحق دهلوی بر آن کتاب شرح کرده بود ، و به غایت اطناب کشیده بود ، این فقیر می خواهد بر طبق مذهب حنفی متن و شرح را به ایجاز در آورم ، و بعضی سخنان که از مشایخ خود شنیده ام ، یا نکاتی را که به من الهام شده ایراد کنم.

آغاز : (متن) : بعد از حمد و ثنای حضرت کبریا و دورد بی انتها بر سرور انبیاء و خلاصهٔ اصفیا . . . و این سفر سعادت را بر فاتحه و خاتمه و چند باب محتوی بر فصول مشتمل گردانید . . .

آغاز : (شرح) : الحمدلله الذی امرنا بمتابعة نبیه الرحیم ، و الصلاة و السلام علی نبیه وحبیبه الکریم . . . اما بعد می گوید . . . که چون کتاب صراط مستقیم در غایت جودت. . .

بنگرید به : کشف الظنون : سفر السعاده.

2263 ۳٦۳٦ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲-۱۳ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، متن زیر خط شنگرف، کاغذ آبی ضخیم ، ۲۷۳ ص.

1210

سلوک النساء

از علی متقی. بنگرید به : رسایل علی متقی ، در بخش عرفان : ۶۴۴.

2264 ۳۷۴۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۱ ه.ق. ش ۱ «رسایل علی متقی» (ص ۲-۲۸) عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگوف.

1211

شبستان نکات و گلستان لغات

از **فتاحی نیشابوری**، ملا یحیی سیبک، متخلص به **فتاحی** و تفاحی (م ۸۵۲ ه./ ۱۴۴۸ م.). در هشت باب و هر باب در چند فصل ، نثر آمیخته به نظم ، به سال ۸۴۳ ه./۳۹-۱۴۴۰ م. (: زیبا شبستانی) به انجام رسانده است :

باب ۱- ایمان و اسلام ، پنج فصل ؛ ۲- عدل ملوک و اعوانهم، سه فصل، ۳- علم و علما ، چهار فصل ، ۴- زهاد و مشایخ و عباد ، سه فصل ، ۵- پنجره ای ست در زاویهٔ هدایت، اطباق الاخلاق و اجناس الناس؛ هفت فصل؛ ۶- مستلذات؛ ده فصل ، ۷- درکی ست از درهای سبعهٔ ابواب صفات سباعی شهوات ، ۸- چون فلک هشتم شامل فواید متفرقه ، چهار فصل.

آغاز : حمد خدایرا که چشمهٔ میم حمدش دریایی ست در حد کمال کرم، و دائیرهٔ میم نعمتش . . .

2265 ۱۱۲۰ : نستعلیق پخته ، محمد اسلم ، ۱۱۳۰ ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۱۱) . آغاز برابر نمونه ، نام کتاب در دیباجه شبستان نکات و گلستان لغات است ، عنوان و نشان شنگرف .

1212

شبستان نکات و گلستان لغات : شرح . . .

متن از همان **فتاحی**، شرح از حاجی **محمد بهرام** بن آخوند ملا زاده، مشتهر به **ملا زاده ملا غیاث** ، بنام ابو المظفر سید عبدالعزیز بهادر خان.

آغاز : حمد بیحد ملکی را که نه توسن حرون افلاک را بدستیاری قدرت کامله ، بی تازیانه در چرخ در آورده ، و از هر دوره . . . حاجی محمد بهرام بن آخوند ملا زاده المشتهر به ملا زاده ملا غیاث.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۳۴۷۴.

2266 ۴۹۴۶ : نستعلیق تحریر آمیز ، ۱۱۴۰ه.ق. آغاز برابر نمونه ، متن زیر خط مشکی ، ۶۹۱ ص.

1213

الشد و متعلقه العهد

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه داعی' در بخش چند دانشی : ۴۱۹.

2267 ۸۴۹ : نستعلیق خوش ، ش ۶۱ «رسایل شاه داعی» ، نوشتهٔ ۸۸۲-۹۰۵ه.ق. (ص ۶۶۵-۶۸۴ متن).

1214

صد پند : پند نامهٔ لقمان ، وصایای لقمان

پندهای ست منسوب به **لقمان** فرزانه ، که به فرزند خود داده است ، برخی

نسخه ها به شماره است و برخی بی شماره ، با سربندهای «ای پسر»، در این باره به دو نام «صد پند» و «نصایح لقمان» از او چاپ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۳ : ۱٦٤۱ - ذریعه ۱۵ : ۰۲٦.

2268 ۷۲۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ۵۱-۵۷) در جنگ. آغاز: در اخبار چنین آمده است ، که لقمان حکیم مر پسر خود را وصیت کرده است ، بدین کلمات . . . وصیتها شماره گذاری نشده است .

1215

صد پند لقمان

همان متن پیشین. ترجمه به سانسکریت. از ناشناس.

2269 ۷٦٤۸ : فارسی در بالای صفحه ها به نستعلیق درشت خوش ، و در زیر آن در پنج سطر به خط هندی ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز: صد پند لقمان به فرزند . اول . بدان که ای جان پدر خدای عزوجل را بشناس . . . ، صفحهٔ یکم تمام زر و لاژورد و رنگها ، جدوابندی ۷ راه ، بالا و پایین صفحه ها دو ابرو منقش ، ۱۹۸ ص .

0

صراط مستقیم (شرح) : سفر السعادة (شرح)

1216

طراز الایاله

از شاه داعی شیرازی (۸۱۰-۸۱۱-۸٦۹ه.ق.). بنگرید به : رسایل شاه

داعی، در بخش چند دانشی: ۴۲۲.

2270 ۸۴۹: نستعلیق خوش، ۸۸۲-۸۹۵ه.ق. ش ۷۰ «رسایل شاه داعی» (ص ۶۶۲-۶۶۷) هامش.

0

طریق الارشاد

در بخش عرفان گذشت.

0

طریقة المحمدیه (ترجمه): تزکیة النفوس

1217

ظفر نامه

منسوب به **بزرگمهر حکیم**. که گویا به زبان پهلوی بوده، و **ابن سینا** به فارسی در آورده است. که در نسخه ها پرسش کننده و پاسخ دهنده به گونه های مختلف آمده است. و معمولا بدینگونه آغاز می شود: در یک نوروزی انوشیروان از بوذرجمهر میخواهد، که کتابی نیکو برای او بسازد، و بوذرجمهر این کتاب را ساخت. (نسخه های فارسی ۲: ۱۶۴۵).

آغاز: سپاس و ستایش مر خدایرا عز و جل که بیافرید زمین و آسمان. . .

2271 ۴۰۷۷: نستعلیق شکسته آمیز خوش، سدهٔ ۱۱ه.ق. با تاریخ ۱۰۹۲ ه.ق. در مجموعه، ش ۵ (ص ۹۳-۱۰۰)، آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه

آورده‌اند وزیر انوشیروان عادل خواجه بوز رجمهر که وزیر او بود خواست وگفت. . .' در آغاز پرسنده بزرجمهر ست که از ارسطاطالیس می پرسد و در مراتب بعدی به روش پرسید و گفت گفتگو ادامه می یابد.

2272 ٤٤٨٤ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. باتاریخ ۱۱۰۰ه.ق. در مجموعه، ش ۹ (ص ۱٤۹-۱٥٤). آغاز برابر نمونه، در مجموعه بزرگمهر از استاد خود می پرسد، با روش گفتم، گفت.

2273 ۷۰۰۹ : نستعلیق پخته، باتاریخ ۱۰٦٤ه.ق. در مجموعه به همین خامه، ش ۳ (ص ۱٥۰-۱٥۸)، **آغاز**: ظفر نامه. آغاز سؤال. بزرجمهر پرسید که ای استاد من، از خدای تعالی چه باید طلبید، گفت خیریت . . .

2274 ٥٤٤٦ : نستعلیق شکسته آمیز، باتاریخ ۱۱۰۷ه.ق. در مجموعه، ش ۱۲ (ص ۲۱۲-۲۲٤)، **آغاز**: حمدله. صلاة. بدانکه آورده اند که انوشیروان عادل بزرگمهر حکیم وزیر . . .' در نسخه بزرجمهر یک هفته مهلت می گیرد و نزد ارسطاطالیس می رود و از وی کمک می خواهد، و در آن بزرگمهر سؤال می کند و ارسطاطالیس پاسخ می دهد.

2275 ۸۰۳۱ : نستعلیق پخته، در مجموعه نوشته ۱۱٤٤ه.ق. (ص ۱-۸)، آغاز برابر نسخه ٥٤٤٦ همین کتابخانه، وهمانگونه بزرگمهر یک هفته مهلت می گیرد و نزد ارسطاطالیس می رود، نشانه‌ها شنگرف، انجام افتاده، در اردیبهشت ۱۳٥۷خ برای کتابخانه خریداری شده است.

2276 ۷۲۱۳ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. (ص ٤۱-٥۰) جنگ ' پرسش از بزرجمهر و پاسخ از استاد است ' و از استاد نام بوده نشده است ' آغاز: چنین آورده‌اند، که در روزگار انوشیروان عادل هیچ چیز عزیز تر از حکمت.

2277 ۳۹۷ : نستعلیق شکسته آمیز ' محمد امین خان ولد روس خان مالک موضع کوپال پور پر گنه، ۲۹ رمضان ۱۲۰۷ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ٤۱۱-٤۱۷). **آغاز**: حمدله. صلاة. بدانکه آورده‌اند که روزی نوشیروان عادل خواجه بزرجمهر که وزیر بود طلبید. در نسخه آغاز یکبار پرسنده بزرجمهر است و پاسخ دهنده ارسطاطالیس و در بقیه به روش: پرسید، و گفت است (ف - تسبیحی ۲: ٤۳۲-٤۳٤).

2278 ۵۷۷۹: نستعلیق، عبدالرسول، باتاریخ ۱۲۲٤ه.ق. از همو در مجموعه، ش ۳ (ص ٤۳-٤۸ هامش) در گفتگوها پرسنده و پاسخگو مشخص نشده، و تنها به روش گفتم و گفت اختصار کرده. آغاز برابر نمونه.

2279 ۵۸۷۸: نستعلیق، حاج محمد میرزا، ۱۲۹۲ه.ق. ش ٤ «مجموعه» (ص ۱۰۸-۱۲٤). در نسخه یکبار در آغاز پرسنده بزرگمهر است و پاسخ دهنده استاد، و در بقیه به روش گفتم و گفت. آغاز برابر، نشان شنگرف.

1218

عقبات

از میر سید علی همدانی، بنگرید به: رسایل میر سید علی، در بخش عرفان.

2280 ۵٤۱۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۷ مجموعه «رسایل میر سید علی» (ص ۲۰۸-۲۲۷).

1219

عجایب العجایب

با عنوانهای باب و فصل. عربی ست آمیخته به فارسی. احادیث است اخلاق و اعتقادی بدون سند.

آغاز: حمدله. صلاة. الحدیث روی عن عوارف بن مالک.

2281 ۷۰۵۷: نستعلیق پخته، ۲۷ ماه چیت ۱۹۱۱ب/۱۲۷۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۱۶-٤۳٤)، در پایان بنام «عجایب العجوب» است.

2282 ۶۲۸۷: نسخ پخته، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۸۸)، نام کتاب از کاتب در پایان نسخه آمده است.

1220

عدل: نصیحت نامه

از میر سید علی همدانی. بنگرید به: رسایل میر سید علی، در بخش عرفان.

2283 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز، ش ۲۵ مجموعه رساله های او، نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۶۴۰-۶۴۱).

O

عقاید النساء : کلثوم ننه

1221

عهد نامهٔ مالک اشتر : ترجمهٔ . . .

متن عهد حضرت علی ست با مالک اشتر، در کشورداری و رفتار با مردمان. ترجمه از **علیرضا**، بر شیخ علیخان، همراه با ستایش شاه سلیمان (صفوی).

نگارنده باید **علیرضا تجلی** فرزند کمال الدین حسین **شیرازی** اردکانی (م ۱۰۸۵ه/ ۱۶۷۴م.)، و شاه ستایش شده در دیباجه شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ه.ق) باشد، که «تحفهٔ سلیمانیه» در شرح همین عهد نامه نیز بنام او ساخته شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۵ : ۱۵۶۰ (تحفهٔ سلیمانیه)، و ۱۵۷۳ (ترجمهٔ عهد نامه . . .).

2284 ۵۰۸۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز ناخوانا، انجام افتاده، موریانه آسیب رسانده، ۱۶ ص.

1222

عین العلم : شرح . . .

متن از **محمد** بن عثمان بن عمر **بلخی**. شرح از **فخر الدین محب الله**، که در دیباجه از نیای خود عبدالحق محدث دهلوی (م ۱۰۵۲ه./۱۶۴۲م.) یاد می کند.

و پس از نام بردن از نگارندهٔ متن میگوید در گزارش آن از «احیاء العلوم» غزالی و شنیده‌های خود نیز بهره برده‌ام.

شرحی ست همراه با متن، در یک مقدمه و بیست باب و یک خاتمه: مقدمه در علم مکاشفه، باب ۱- اوراد، ۲- انفاق و قناعت، ۳- صوم و شهوت، ۴- سفر، حج و غزو، ۵- زنا شویی، ۶- کسب و جستن روزی، ۷- زیستن و زندگانی کردن، ۸- ادب صحبت و معاشرت با مردمان.

دیگر بابهای متن که در نسخهٔ زیربن نیامده است: ۹- زبان از گفتن باز داشتن، ۱۰- حلم و عفو، ۱۱- عزلت، ۱۲- تواضع، ۱۳- اخلاص نیت، ۱۴- تفویض و قصر امل، ۱۵- ریاضت، ۱۶- توبه، ۱۷- رضا و شکر، ۱۸- خوف و رجا، ۱۹- فقر و زهد، ۲۰- توحید و توکل، خاتمه در محبت و سلوک.

و این جز شرح تقی الدین محمد بن ابی الحسن حسنی ست.

آغاز: حمد گوناگون و شکر موزون و ستایش افزون، نثار بارگاه کبریای منعمی . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۳۹ - کشف الظنون: عین العلم - مشار عربی: ۶۴۱.

2285 ۳۵۱۱: نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه، تنها شرح ۸ باب آنرا دارد، پس میشود گفت اگر این گزارش به انجام رسید مباشد بایستی این جلد یکم آن باشد، عنوان و نشان شنگرف، ۶۱۱ ص.

1223

ارادة العارفین و ارشاد الطالبین: عین العلم (شرح)

متن از همان بخارایی، شرح از تقی الدین **محمد** بن ابی الحسن **حسینی**، به خواهش شاه ابوالمعالی، کتاب «عین العلم» را که به عربی بوده به فارسی ترجمه و شرح کرده است. نام متن و شرح و نگارنده در دیباجه آمده است.

آغاز : سپاس بیقیاس مر مؤسس هر اساس را که بدایع مصنوعات و نظم سلسله.

بنگرید به : کشف الظنون ، عین العلم (و همین فهرست بخش کتابهای عربی).

2286 ۶۴۹۵ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ (ص ۶۱-۷۴) ، آغاز در دیباجه افتاده: به ارادت العارفین و ارشاد الطالبین فی سلوک...' موریانه زده ، انجام افتاده.

2287 ۴۱۴۷ : نستعلیق اردو پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. انجام افتاده ، ۱۴۸ ص.

1224

عین العلم : شرح . . .

متن از همان بخارایی. شرح از ناشناس. به همانگونه در ۲۰ باب.

2288 ۲۵۰۶ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز در باب دهم افتاده : یعنی فصل گناه از آفات حسد است . . . ، متن زیر دو خط مشکی و شنگرف ، ۲۵۹ ص . اندازه رحلی .

1225

غرر الحکم و درر الکلم : شرح . . .

متن از **عبدالواحد** بن محمد **آمدی امامی** (م ۵۱۰ه/۱۱۱۶م.). سخنان حضرت علی ست به ترتیب تهجی در آغاز سخنان. ترجمه و شرح از **آقا جمال خوانساری.** جمال الدین محمد بن حسین (م ۱۱۲۵ه/۱۷۱۳م.). در سه جلد گویا در ۱۱۱۷ه./ ۱۷۰۵م. به انجام رسانده است. نخست سخنی را آورده، واژه ها را تک تک بررسی

کرده سپس به شرح عبارت می پردازد.

آغاز: غرر و درر الفاظ و معانی سلسله آرای شاهد زیبای حمد و سپاس ایزد سخن . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳ : ۱۵۷۵ - ذریعه ۱۳ : ۳۷۶ (شرح غرر)، و ۱۵ : ۳۸.

2289 ۶۹٤ : نستعلیق شکسته آمیز، آغاز سدهٔ ۱۲ه.ق. و تاریخ ع ۲/ ۱۱۱۷ه.ق. که می تواند تاریخ نگارش و یا کتابت باشد، از حرف لام تا پایان حرف یاء است. آغاز: از آنچه وارد شده از سخنان حکمت آمیز . . . بلام زاید بلفظ لکل. مراد بلام زاید لا می ست . . . لکل هم فرج. از برای هراند وهی گشایشی باشد . . .' جدولبندی ۶ راه و کمند بندی شده. متن زیر خط سرخ، ٤٤٧ ص. (تسبیحی ۳ : ۲۹۲-۲۹٤).

1226

فتح الدارین

از **جعفر بن عبدالکریم** میران بوبکانی؟ نام وی و کتاب در دیباچه آمده است. اخلاق دینی ست.

نگارنده از مخالفان محیی الدین بن عربی ست، و در جایی نوشته که ١٤ رساله دررد «فصوص» و «فتوحات» نوشته ام. و گویا این یکی از آنها باشد.

آغاز: حمد مر حکیمی را که هر چیزی را به اندازه و حکمت گردانیده است، و صلوات و سلام . . . و بعد، میگوید . . . جعفر بن عبدالکریم میران بریکانی.

2290 ۶۲۰۱ : نسخ پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۸).

1227

فتوت نامه

از میر سید **علی همدانی**. بنگرید به : رسایل میر سید علی ، در همین بخش.

2291 ۴۴۰۹ : نستعلیق خوش ریز ، ش ۲۴ مجموعه رساله های او نوشتهٔ ۸۵۱ه.ق. (ص ۶۱۳-۶۴۰) آغاز برابر نمونه ، جدولبندی ۵ راه به زر و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف ، نام حاجی پسرطوطی علی شاه قتلانی که کتاب برای او نوشته شده را دارد .

2292 ۱۹۹۶ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۹۴-۱۰۹۵ه.ق. به همین خامه در دفتر ، ش ۹ مجموعه (ص ۴۸۲-۵۳۳) . آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام حاجی بسر طوطی علیشاه قتلانی نیامده ، و نیز نام میر سید علی نه در متن و نه از نویسندهٔ نسخه نیامده است .

2293 ۵۴۱۷ : نستعلبق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۱۱ مجموعه (ص ۳۱۴-۳۴۴) ، آغاز برابر نمونه .

1228

فتوح الغیب : ترجمه . . .

متن از شیخ **عبدالقادر جیلانی** (م ۵۶۱ه./۱۱۶۶م.). ترجمه از ناشناس. و متن این ترجمه جز «جلاء الخاطر» و «کلمات غوثیه» ی اوست ، که در بخش عربی خواهند آمد.

2294 ۴۳۳۰ : ترجمهٔ زیر نویس و نستعلیق ، سدهٔ ۱۱ه.ق. متن است و یک ترجمهٔ کامل زیر نویس. **آغاز:** حمدله . . . جمیع ثناها خاص پرورندهٔ عالمیان ، اول و آخر و ظاهر و باطن بشمار مخلوقات او و تعداد کلام قدیم . . .، نسخه عنوانهای «مقاله ، مقاله» دارد ، ۲۰۴ ص.

1229

فرزند نامه : نصیحت نامه

از **غزالی طوسی**، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵ھ./۱۰۵۸-۱۱۱۲م.). با سربندهای «ای فرزند» در پند و اندرزهای صوفیانه، به شاگردش. ترجمه ی عربی آن از ناشناس به نام «ایها الولد» خوانده می شود. نسخهٔ فارسی آن چند بار چاپ شده است.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲۹۷.

آغاز : حمدله. صلاة. بدانکه یکی از جمله تلمیذان خواجه . . . بعد ازآنکه مدتی . . . فصل. بدان ای فرزند عزیز والی دوست.

2295 ۷۰۹۴ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ھ.ق. مجموعه (ص ۱۴-۷۰)، عنوانها شنگرف.

1230

فصل الخطاب من کلام عمر بن الخطاب

از **وطواط**. بنگرید به : رسایل وطواط، در همین بخش.

2296 ۴۱۷۶ : نسخ و نستعلیق خوش، عبدالکریم، ۱۱۱۵ھ.ق. ش ۲ «رسایل وطواط» (ص ۶۴-۱۱۲) آغاز برابر، متن شنگرف.

2297 ۵۳۶۹ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ھ.ق. ش ۲ «رسایل وطواط» (ص ۲۹-۶۴) آغاز برابر.

1231

فقر نامه

منسوب به **ابوالحسن خرقانی** بسطامی، علی بن جعفر (م۴۲۵ھ./۱۰۳۳-۱۰۳۴م).

به روش پرسش و پاسخ ، که معمول شبه قاره است ، در نه باب : ۱- در ارادت آوردن ، ۲- توبه دادن ، ۳- مقرض راندن، ٤- کلاه پوشیدن، ٥- خرقه پوشیدن، ٦- درمیان بستن ، ۷- در سجاده نشستن و علم داشتن ، ۸- در جاروب کردن و کچکول گرفتن ، ۹- در چهل مقام را دانستن.

برخی نسخه ها ۷ بابی ست. به ویژه باب نهم را ندارند.

بنگرید به : هدایت نامه ، در همین بخش.

آغاز : حمدله. عاقبة. صلاة. بدانکه اسعدک الله تعالی فی الدارین که این رساله ای ست، در ارادت و توبه و مقراض و کلاه و خرقه و میان بستن و سخاوت و علم و قندیل و چراغ و زنبیل و خدمت کردن ، و کچکول گردانیدن و تکیه انداختن.

2298 ۳۰٦۰ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۲٥٤-۱۲٦٤هـ.ق. در مجموعه به همین خامه ، ش ۳ (ص ۲۷-۵۳) ، آغاز نزدیک به نمونه ، نسخه ۹ بابی ست .

2299 ۷۷۸۲ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳٦-۷٦)، آغاز برابر نمونه ، ۹ بابی ست برابر فهرست .

2300 ۳٤۲٦ : نستعلیق خوانا ، ۱۳۰۰هـ.ق. که دست برده ۱۱۰۳ شده است ، ش ۲ مجموعه (ص ٤۲-٤٦)، آغاز برابر نمونه، هشت بابی ست و نهم را ندارد .

2301 ۳۷٦ : ثلث و نسخ، ش ۲ مجموعهٔ مورخ ۱۹۷۲ بکرمی/۱۳۳٦هـ.ق. (ص ۲٥-٤٥) . عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ خطی .

2302 ۳۷٦ : نستعلیق دیگری ، ولی از همان سدهٔ ۱٤هـ.ق. ش ۸ (ص ۱٥۰-۱۷۱) .

1232

فقر نامه : درویشی نامه

منسوب به امام **جعفر الصادق** (ع) نسخه هایی که با این عنوان در دست

است، با یکدیگر جدایی دارند، ولی روبهم در آداب درویشی هستند، و برخی از آنها مسایل عرفانی را نیز در بر دارند: کلمهٔ اربعه کدام است؟ کلمهٔ ذاتی کدام است؟ کامل کدام است؟، شریعت و طریقت؟، معنی شیخ چیست؟ تاج؟، خرقه؟، کچکول و آداب و اقسام آن؟. اگر گفتند وقت گدایی رفتن چه بخوانی؟ آداب پختن و خوردن و تقسیم کردن طعام، آداب چراغ روشن کردن، شستن خرقه . . .

2303 ۳۷٦: ثلث و نسخ، در مجموعهٔ مؤرخ ۱۹۷۲ بکرمی/۱۳۳٦ه.ق. (ص ۲۵-٤۵). بخشی از «فقر نامه»ی منسوب به حضرت است. آغاز بسمله. مذکور طریقت بقول امام جعفر الصادق. اول بسم الله طریقت این است.

2304 ۳۷٦: به همان خامهٔ شمارهٔ پیشین، ش ٤ (ص ۵۱-۸۹). آغاز: الحمد لله الذی نور وجه حبیبه بتجلیات الجمال . . . بدان و فقک الله تعالی فی علم الفقر و شرایطه الی یوم الدین ان هذا الرسالة فی معرفة‌الفقر و اساسه. روی عن جعفر الصادق . . . چنین روایت میکند . . .؛ عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۲ خطی.

1233

فقر نامه

چند رسالهٔ ناشناخته. یکی نیستند، ولی بسیار نزدیک به یکدیگر. در بارهٔ درویشی، با زبان ساده و روش اگر پرسند، بگو: اگر ترا پرسند درویشی چند چیز است، بگو . . . اگر ترا پرسند چهار مقام کدام است، بگو . . .، اگر پرسند شریعت، طریقت، چهار مقام، ارکان درویشی، مراتب درویشی . . .، چیست بگو.

آغاز: حمدله. صلاة. بدانکه قال رسول الله (ص)، فرمود درویشی که این چهار کلمه و چهار مقام دانسته نباشد، پس او منافق است، و لباس درویشی پوشیدن و لقمهٔ فقیر خوردن براو حرام است بروی.

2305 ۷۴۵ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. ش ۱۴ مجموعه (ص . ۲۰۱-۲۱۵) ، همراه با «درویش نامهٔ» دیگری آغاز برابر نمونه.

2306 ۴.۷۴ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه‍.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۲-۱۸) . آغاز: حمدله . صلاة . بدانکه رسول (ص) فرموده هر درویشی که از چهار کلمه و چهار مقام خبر ندارد ، منافق است ، و لقمهٔ فقیری بروی حرام و در دیوان خدا تعالی فضیحت و سیاه روی و شرمنده گردد. . . ، پس از آن به روش اگر پرسند بگو چهار کلمه و چهار مقام و هفت مرتبه و ارکان طریقت را بیان می کند.

2307 ۳۵۰.۵ : نستعلیق پخته ، غلام نبی بن عبدالغفور، ساکن محلهٔ کاشیگران ، با تاریخ ۱۲۲۲ه‍.ق. در مجموعه (ص ۱۱۴-۱۲۶) . آغاز: حمدله . صلاة . قال النبی (ص) هر درویش که از این چهار کلمات و چهار مقام خبر ندارد منافق باشد ، و لقمه خوردن او حرام است و لباس پوشیدن اورا نشاید. . . ، در نیمهٔ دوم به روش اگر ترا پرسند بگو. نشان شنگرف

2308 ۷۸۹۲ : نستعلیق شکسته آمیز ، فقیر غلام احمد ولد میان محمد یار ، دو شنبهٔ ۱۲۳۱/۱۸ه‍.ق. آغاز: بسمله . رسالت پناه (ص) فرموده که فقیری از گنجهای خدایتعالی ست و کلید آن گنج دل است . . . ، ۱۲ ص.

2309 ۳۲۳۴ : نستعلیق خوانا ، سید خلیفه ، پاس خاطر میان غلام یحیی خلیفه ، چهار شنبهٔ ۱۲۴۱ه‍.ق./۵ ماه هار ۱۸۸۱ بکرمی' ش ۱ مجموعه (ص ۱-۶) نامبوب ، نخست با بیان پنج شرایط فقیری آغاز می کند ، سپس با روش اگر پرسند ، بگو به شریعت و طریقت می پردازد ، و آنکه مقامات فقر . آغاز: حمدله. صلاة . بدانکه هر درویش که این پنج بنا را نداند لقمه خوردن و لباس فقر پوشیدن بروی حرام است' اول آن است الصدق ینجی و الکذب یهلک . دوم قول فقر این است نعم الرجال و نعم الراکبان .

2310 ۳.۶۰ : نستعلیق پخته ، تاریخ ۱۲۵۴ه‍.ق. به همین خامه ش ۴ (ص۵۳-۸۲) . بسیار نزدیک به شمارهٔ ۷۴۵ همین کتابخانه و همان روش اگر ترا پرسند ، بگو. آغاز: حمدله . صلاة . شیخ جنید میفرماید که جمعی سالکان شریعت و طریقت از امام جعفر صادق سؤال کردند که شریعت چیست ، طریقت چیست حقیقت چیست . شریعت اسلام است ، طریقت . . . نشان شنگرف.

2311 ۷۲۸۳ : نستعلیق ، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز: حمدله . صلاة . در رساله های فقر نامه چنین آورده اند ، که رسول الله (ص) فرمودند که هر درویشی که از چهار کلمه و چهار مقام خبر ندارد اورا درویش نباید گفت. اگر ترا پرسند که اول فقر چیست و آخر فقر چیست. بگو، ۲۸ ص.

2312 ۸۰۴۴ : نستعلیق پخته ، عمرالدین ، ۱۳۰۰ه.ق. (ص۳۲۸-۳۴۱)، آغاز: حمدله . صلات . بدان اسعدک الله فی الدارین ، حضرت امام جعفر صادق (رض) فرمود هر که شریعت و طریقت و حقیقت و معرفت و چهار کلمه و چهار مقام نداند، و کسوت درویشی پوشد . . . ، عنوانها شنگرف.

2313 ۴۹۷۳ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۳-۲۸). نخست با پرسش فقر چیست و لقمهٔ فقر چیست ، تاج فقر چیست ، کمر بند چیست ؟ آغاز می شود، سپس داستان خرقهٔ فقر را که جبرائیل برای پیامبر (ص) آورد و پیامبر (ص) خرقه را به ترتیب به ابابکر و عمر و عثمان عرضه می کند و پرسشهایی از آنها، که در آخر پاسخ حضرت علی مورد پسند بیشتر قرار می گیرد و خرقه به وی داده می شود. . . آغاز: حمد له. صلاة. بدانکه پیغمبر (ص) فرمودند که فقر گنج است و کلید آن گنج دل . . .

1234

فقه الابرار

از **محمد مرز** (میرزا) **الموحد** (پایان نسخه). که باید از سدهٔ یازدهم ه.ق. باشد. آغاز افتاده و نام کتاب و نگارنده از پایان نسخه است. نخست احکام فقهی ست صوفیانه و سپس اخلاق صوفیانه ، با سربندهای «مسئله ، فصل» و «ای عزیز»:

مسئله اندر تحقیق ایمان ، مسئله اندر تحقیق امور پنجگانه که مبنای اسلام بر آن است ، تفصیل زکات ، تفصیل (فصل) حج ، فصل در حقیقت صبر ، فصل در کیفیت بخل ، فصل در کیفیت حقد ، فصل در تیزی خشم ، کیفیت کبر ، کیفیت غیظ ، دروغ ، نفاق ، ریا ، حب دنیا ، قناعت ، مقام زهد ، مقام ذکر ، مقام تجرید ، مقام توکل ، مقام رضا ، (هر یک در یک فصل).

2314 ۲٤٥۳ : نستعلیق شکسته آمیز خوش ، محمد سعید ، غرهٔ محرم ۱۰۷۱ ه.ق. آغاز افتاده : مشهور است که تا در صحبت . . . ، در کلفون آمده : تمت هذه الرسالة المسمی به فقه الابرار من تصنیف قد وه المحققین ، زبده المتاخرین محمد مرزا الموحده . . . . ، ۱۳۲ ص.

1235

فواید الذاکرین

از **میر علی** بن میر مقصود علی ، از ذاکران حضرت حسین ، هنگامیکه ممتاز الملک میرزا حسام الدین حیدر خان بهادر جنگ ، وی را به لکهنو به روضه خوانی دعوت‌کرده بود ، به نام «فواید الذاکرین» در دوازده «ذکر» نگاشته است (دیباجه) : ذکر ۱- تواریخ حضرت پیامبر و فاطمه و امامان ، ۲- در ابداع مرثیه ، ۳- معانی مرثیه ، ٤- اصول مرثیه خوانی ، ۵- لوازمات مرثیه خوانی ، ٦- ثواب گریستن ، ۷- آداب مجلس سوگواری ، ۸- لوازمات سامعین ، ۹- آنچه بانی عزارا لازم است ، ۱۰- نام ۷۲ تن ، ۱۱- صفت بهشت ، ۱۲- دوزخ.

آغاز : الحمدلله الذی رفع درجات الذاکرین ، و تضاعفت حسنات . . . اما بعد ، بر ضمایر تولا ذخایر مؤمنین و سامعین.

2315 ٦۷۷۷ : نستعلیق پخته، پیرامون ۱۲۳۷ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۹۸- ۲۳۹).

0

کسب نامهٔ نعلین دوزان : آداب کفش دوزان

1236

کلثوم ننه : عقاید النساء

از **آقا جمال خوانساری** ، جمال الدین محمد بن حسین (م ۱۱۲۵ه/۱۷۱۳م.).

گفتاری ست انتقادی به ساخت فتواهای فقیهان، با نامهای: بی‌بی شاه زینب، کلثوم ننه، خاله جان آقا، باجی یاسمن، ودده بزم آرا. در یک مقدمه و نوزده باب و یک خاتمه.

۱- در بیان غسل و وضو و تیمیم، ۲- در بیان نماز، ۳- روزه، ٤- نکاح یا شب و روز نکاح، ۵- زاییدن و اعمال آن، ۷- حمام رفتن، ۸- سازهای موسیقی، ۹- فعلها و اوقات آن، ۱۰- معاشرت زنان با شوهران، ۱۱- مطبوخات نذری، ۱۲- تعویذ برای چشم زخم، ۱۳- محرم و نامحرم، ١٤- استجابت دعا، ۱۵- مهمان به خانه آمدن، ۱٦- صیغهٔ خواهر خواندگی. ۱۹- در چیزهایی که خواهر خوانده ها به یکدیگر دهند. خاتمه. در چهار شنبه سوری.

آغاز: بر آیینهٔ ضمیر ایمانی پوشیده نماند، که این مختصری ست در بیان اقوال و افعال زنان و واجبات و مندوبات و مکروهات و مباحات ایشان، و این مشتمل است بر مقدمه و شانزده باب و خاتمه. مسمی به عقاید النسوان.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱٦٦۲ - ذریعه ۱۸: ۱۱۲ - ف. مشار: ۱۲۷۱.

2316 ۸۷۷: نستعلیق خوش، عبدالله، حسب فرمان شاهزاده نصرالله خان، یکشنبه ۱۷ ذیقعده ۱۳۰۷ه.ق. آغاز برابر نمونه، شانزده بابی ست و یک خاتمه، عنوان و نشان شنگرف، ٤۱ ص (تسبیحی ۳: ۳۲۹-۳۳۰).

0

کلمات: انوار حکمت

0

کلمات

در بخش نثرهای ادبی خواهد آمد.

1237

کنز الرموز : کنز النصایح

از ناشناس. در ده (نه نه) فصل و یک خاتمه. و هر فصل دربارهٔ چیزهایی که خاصیت ویژه ای دارند. در هر یک از فصلها، از ده چیز (جز فصل ۹ و ۱۰ که در هر یک از سی چیز) یاد شده است). نام آن در نسخه ها گوناگون یاد شده است.

بنگرید به: نسخه های فارسی ۳ : ۱۶۶۵ - ذریعه ۱۸ : ۱۵۶ - مشار ج ۲ ج ٤ : ٤١٥٠ (کنز الرموز) و ٤١٥٨ (کنوز الرموز).

آغاز: بسمله. این رساله ای ست مشتمل بر خلاصهٔ اقوال علما و نقاوهٔ اعمال حکما . . . فصل اول در باب آنکه ذهن را بیفزاید.

2317 ۳۹۳: نستعلیق خوش، با تاریخ ۹۲۰هـ.ق. در پایان، ش ۹، مجموعه (ص ۱۳۶-۱٤۰) هامش بنام کنز النصایح است.

2318 ۱۸۹۵ : نستعلیق خام ، سدهٔ ۱۱هـ.ق. با تاریخ ۱۰۲۵هـ.ق. در شمارهٔ پیشین آن ، ش ۲ مجموعه (ص ۵۹-۶۰) ، آغاز : حمدله. صلاة. آنگاه برابر نمونه.

2319 ۷۲۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲هـ.ق. (ص ۱۰۸-۱۱۳) ، جنگ. آغاز : حمدله. صلات. (سپس به مانند نمونه).

2320 ۸۰۹۳ : نستعلیق خوانا ، غرهٔ رجب ۱۲۰۳هـ.ق. آغاز : الحمد لله علی افضاله . . . اما بعد این رساله ای ست (برابر نمونه) ، نام رساله در دیباچه کنوزالامور آمده است (۳ ص در جنگ. گ ۶۰ ر-۶۱ پ).

1238

کنز العاشقین

از محیی الدین طوسی (م ۸۳۰هـ/۱٤۲۷م.) ، برای برادران و دوستان ، از

کتابهای نیای خود حجة الاسلام محمد بن محمد غزالی طوسی، از «احیاء» و «کیمیا» وغیره بیرون کشیده و این را در ده مجلس ساخته، «و نام این کردیم کنز العاشقین۔ زانکه عاشق را بود درسی از این» (دیباجه) : مجلس ۱- عشق و محبت، ۲- بکاء و ریاضت، ۳- رحمت حق و شفاعت، ٤- سکرات موت، ۵- حقوق مسلمانان، ٦- حقوق همسایه و نزدیکان و والدین و ازواج، ۷- فضیلت جمعه و قرآن و صلوات، ۸- کسب حلال، ۹- عدل و احسان، ۱۰- سخاوت و صدقه.

پس هر دو نسخهٔ یاد شده در نسخه های فارسی ۲ : ۱۳۳۵ و ۱٦٦٦ یکی هستند.

آغاز : حمدله. صلاة. سپاس و ستایش فراوان بعدد ستارهٔ آسمان و ریگ بیابان و قطرهٔ باران . . . اما بعد، چنین گوید . . . محیی الدین طوسی.

2321 ٤۰۱۱ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. ش ۸ مجموعه (ص ۱۱٤- ۱۲۹).

1239

کیمیای سعادت

از ابو حامد **محمد غزالی طوسی** (۴۵۰/۱۰۵۸-۵۰۵ه/۱۱۱۲م.). ترجمه و گزیده و گزارشی ست از «احیاء علوم الدین» خود او، که میان سالهای ٤۹۰- ۵۰۰ه.ق. در یک مقدمه و چهار رکن نگاشته است :

مقدمه در چهار «عنوان» : خود، خدا، گیتی، رستاخیز و هر عنوان در چند فصل، **رکن یکم**، در عبادات، ده اصل : ۱- اعتقاد اهل سنت، ۵- زکات، ۱۰- ترتیب اوراد. **رکن دوم**، معاملات، ده اصل : ۱- آداب طعام، ۳- کسب و تجارت، ۵- صحبت، ۷- آداب سفر، دو باب، ۱۰- رعیت و ولایت. **رکن سیوم**، عقبات که آنرا مهلکات گویند، ده اصل : ۱- ریاضت نفس، ۳- شره در سخن و آفات زبان، ۵- دوستی مال، ۷- دوستی جاه، ۱۰- غفلت، **رکن چهارم**، منجیات، ده اصل : ۱- توبه، ۳- خوف و رجا، ۵- صدق و اخلاص، ۷- تفکر، ۱۰- یاد

کردن مرگ و احوال آن.

آغاز: شکر و سپاس فراوان بعدد ستارهٔ آسمان و قطره های باران و برگ درختان . . . اما بعد ، بدانکه آدمی را ببازی و هرزه نیافریده اند.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۶۶۷ - کشف الظنون ، کیمیای سعادت - ذریعه ۱۸ : ۲۰۱ - مشار چ ۲ ج ٤ : ٤١٨٤.

2322 ۸۲۹ : ثلث تحریر پخته، سدهٔ ۷-۸ه.ق. آغاز برابر نمونه، با رسم الخط کهن ، حروف (پ : ب ، چ : ج ، د ، ذ ، گ ک) و زیر «ی» دو نقطه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، کمی موریانه زده ، ۸۶۶ ص (تسبیحی ۳ : ٤١٠-٤١١).

2323 ۵۶۷ : ثلث خوش پخته، سدهٔ ۹-۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه. با یک ابرو لاژورد و زرو رنگها از همان روزگاران ، با رسم الخط کهن از آن میان پ، چ ،گ که به گونهٔ ب ، ج ، ک نوشته شده اند ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۵ راه ، ۹۲۶ ص (تسبیحی ۲ : ۳۶۶-۳۶۸).

2324 ٤۲۱۳ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر برگشمار ٤ برگ افتاده، آغاز : همه باطل بودی . . .' رکنهای ۳ و ٤، انجام افتاده، عنوانها مشکی درشت ، ۲۷۱ برگشمار دارد.

2325 ۷۳۵ : ثلث خوش ، سدهٔ ۱۰ه.ق. بدون جلد و برگها آشفته، آغاز و انجام افتاده، عنوان و نشان شنگرف، ۳۱۶ ص (تسبیحی ۳ : ٤٠٤-٤٠٥).

2326 ۸۳۹ : نسخ خوش ، شنبه ۲۰ رجب ۹۷۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کناره ها نوسازی شده ، ۷۲۰ ص (تسبیحی ۳ : ٤١١-٤١٢).

2327 ۸۱۹ : ثلث خوش و درشت ، ۹۷۵ه.ق. (ص ۱). رکن ۲ است و یک صفحه از پایان رکن ۱ ،که تاریخ ۹۷۵ه.ق. در پایان آن یک صفحه آمده است. آغاز: شب بوبس از بیداری در نیم شب . . . ، رکن دوم معاملات است و این نیز ده اصل است . . . ، با یک سر لوح زرین خوب در آغاز ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۶ راه ، ۱۶۵ ص. اندازه رحلی.

2328 ٨١٨ : همان ثلث خوش ، رکن ١ ، آغاز برابر نمونه ، یک صفحه از پایان آن با تاریخ ٩٧٥ه.ق. در جلد دیگری (شمارهٔ پیشین) تجلید شده است، با یک سرلوح ، وهمان نشانیها ، ١٥٩ ص. (تسبیحی ٣ : ٤٠٧-٤١٠).

2329 ٥٩٢٥ : نستعلیق خوش، محمد علی بن یحیی ؟، جمعه ١٥ صفر ١٠٧٨ ه.ق. با چهار سرلوح زرین بسیار خوب در آغاز مقدمه و رکنهای ١ و ٢ و ٤ ، آغاز رکن ٣ کمی افتاده ، آغاز نسخه برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٥ راه به زر و رنگها، نسخه افتادگی دیگرندارد، ٤١٠ برگشمار دارد.

2330 ٥٧٤ : نستعلیق پخته ، ١٠٩٤ه.ق. (در پایان رکن ٣ و ٤) ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٣ راه ، هر چهار رکن ، ٩٤٤ ص (تسبیحی ٢ : ٣٦٨-٣٦٩).

2331 ٣٣٧٤ : نستعلیق پخته ، سید علی بن سید احمد ، جمعه ١٣ ذیحجه ، سدهٔ ١١ه.ق. آغاز برابر برگشمار ٣١ برگ افتاده : فساد بر ایشان تلخ شود ... ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٣ راه ، درمیانه افتادگی دارد ، برابر برگشمار ٤٨٤ برگ ، آنچه مانده ٣٥٨ ص. اندازه رحلی.

2332 ٥٠٢٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ١١ه.ق. تنها رکن چهارم است. آغاز: رکن چهارم از کیمیای سعادت. اصل اول در توبه ، اصل دوم در صبرو شکر ... ، عنوان و نشان شنگرف ، کامل ، ٢٢٢ ص. اندازه رحلی.

2333 ٧١٥ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ٢ راه شنگرف ، ٧٥٥ ص.

2334 ٨١٥ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ه.ق. رکن ٣ و ٤ با یک سرلوح زرین ، آغاز افتاده : اصل دهم پیدا کردن غرور نفس و فریفتگی وگمان نیکو ... ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه ، ٦٤٠ ص.

2335 ٨١٤ : نستعلیق خوش ، همان نویسندهٔ نسخهٔ پیشین ، سدهٔ ١١ه.ق. رکن ١ و ٢ ، بایک سرلوح زرین ، آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی مانند شمارهٔ پیشین ، ٥٨٥ ص (تسبیحی ٣ : ٤٠٥-٤٠٧).

2336 ٤٤٤٥ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ١١ه.ق. رکن ٢ و ٣ و ٤ است تا اواخر اصل هفتم از رکن ٤ ، آغاز: لااله الاالله. رکن دوم در معاملات است،

و این نیز ده اصل است . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، انجام افتاده ، ۲۳۸ ص.

2337 ۶۹۶۴ : نستعلیق پخته ، پنجشنبه ۱۱۰۱ه.ق. آغاز برابر نمونه ، کامل ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، کامل، ۷۱۵ ص. اندازه رحلی.

2338 ۷۷۶۶ : نستعلیق پخته ، عبدالخالق بیگ ، ۱۵ محرم ۳۹ جلوس عالمگیر ، (۱۱۰۷ه.ق.؟) ، رکن ٤ ، آغاز افتاده ، اندروی فایدهٔ بسیار بود . . .، برگها جابجا صحاف شده ، موریانه زده ، ۱۲۰ ص.

2339 ۷۹٤۸ : نستعلیق پخته، ۱۱۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، کامل ، ۵۳۰ ص. اندازه رحلی.

2340 ۸۹۷ : نستعلیق خوش ، محمد اسماعیل ، ۱۱۲۹ه.ق. تنها رکن ۳ و ٤ است. آغاز: حمدله. صلات. رکن سیوم ازارکان معاملت راه دین . . .، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۲ راه و کمند شنگرف ، ۵۳۱ ص (تسبیحی ۳ : ٤۱۲-٤۱۳).

2341 ۷۱۲۸ : نستعلیق شکسته آمیز پخته ، شیخ عبدالجبار ، ۱۱۳٤ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، کامل ۱۰۱۱ ص. اندازه رحلی کوچک.

2342 ۶۹۲٤ : نستعلیق پخته ، محمد مصطفی ولد خلیفه اله یار ، در دار-السرور قصور ، پاسخاطر سلطان جانجیو ولد یار محمد عیسی زی ، ۲ محرم ۱۱٤۶ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده، ۳۱۵ برگشمار دارد. اندازه رحلی.

2343 ۶۹۷ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه، با یک سرلوح زر و لاژورد و رنگها ، عنوان و نشان شنگرف، جدولبندی ۳ راه ، کامل ، ۸۵٤ ص (تسبیحی ۳ : ٤۰۲-٤۰۳).

2344 ۹٤۱ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز افتاده : و دیگر مال یتیم خوردن و دیگرربا خوردن. . .، عنوان و نشان شنگرف، ۳۷۰ ص (تسبیحی ۳ : ۶۵۸-۶۵۹).

2345 ۷۵۳۹ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز در عنوان یکم از مقدمه افتاده : رب المغرب والمشرق لا اله الا . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در حج افتاده ، ٤۱۰ ص.

2346 ۱۲٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، دارای رکنهای ۱ و ۲ و ۳ ، انجام در اصل دهم از رکن سوم (غفلت) افتاده ، ۵۹۲ ص (تسبیحی ۱ : ۳۷۵-۳۷۷).

1240

گزیده

از خواجه فقیه **زاهدی** ، ابو نصر طاهر **الخالقاهی**. با عنوانهای باب : ۱- توحید باری، ۲- پیامبری حضرت محمد (ص)، ۳- توبه، ٤- متابعت سنت، ۵- بیان نماز ، ٦- ذکر ، ۷- فضیلت علم ، ۸- فضیلت شکر ، ۹- ذکر جهاد ، ۱۰- سخاوت ، ۱۱- حیا ، ۱۲- زنا ، ۱۳- لواط ، ۱٤- احتکار ، ۱۵- ربا ، ۲۰- یاد خدا و مرگ ، ۲۵- روزه داشتن ، ۳۰- رجا ، ۳۵- عجب ، ٤۰- حلم ، ٤۱- عیجویی دیگران ، ٤۲- غیبت و بهتان ، ٤۳- نمامی.

آغاز : سپاس و شکر و ستایش مر خدای راست جل جلاله که جزوی خدایی دیگر نیست ، بر آن که ما را راه نمود به ایمان و به معرفت . . .

2347 ۱۸٤٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف.

1241

گلشن ایمان

از ناشناس، که نام خود را در دیباجه نیاورده است. نخستین حدیث. . . قل لا اسئلکم علیه اجرا الاالمودت فی القربی. . .

آغاز: حدیثی که ناطقهٔ محدثان شیرین بیان را رطب اللسان سازد، حمد خداوندی ست که صحاح ستهٔ اطراف . . . اما بعد، این غواص بحرین.

2348 ۳۱۲۹ : نستعلیق و نسخ پخته، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، ۷۹ ص.

1242

لباب الاخبار چهل باب:

از **محمد بن محمود مستوفی** (نام پدر و نسبت او در نسخه ها گوناگون آمده است) در دیباجه گوید: عمر عزیز خود را صرف علوم کرده، این کتاب را در چهل باب و هر باب در ده حدیث، نگاشتم (ترجمه کردم): ۱- فضیلت علم و عالمان، ۲- فضیلت لا اله الا الله، ۳- فضیلت بسم الله، ٤- فضیلت درود شریف، ۵- ایمان، ٦- فضیلت وضو داشتن، ۷- مسواک، ۸- بانگ نماز، ۹- فضیلت نماز جماعت، ۱۰- فضیلت نماز جمعه، ۱۱- مسجد رفتن، ۱۲- دستار بستن، ۱۳- روزه داشتن، ۱٤- نماز فریضه، ۱۵- نماز سنت، ۲۰- ذکر الله، ۲۵- فضیلت نکاح، ۳۰- حق پدر و مادر، ۳۱- حق فرزندان، ۳۲- تواضع، ۳۳- خاموشی، ۳٤- بسیار خوردن، ۳۵- خنده و قهقهه، ۳٦- پرسیدن از بیمار، ۳۷- ذکر موت، ۳۸- گور و احوال آن، ۳۹- عقوبت نوحه کردن، ٤۰- فضیلت صبر (دیباجه).

شش نسخه از این کتاب بنام «چهل باب» در ص: ۹۰۹ گذشت.

آغاز: حمد بیحد و مدح بیعد خدای را جل جلاله و عم نواله، که علم علما بر افراشت و بیرق جهل جهلا.

نسخهٔ عربی آن گویا از احمد بن عبدالله باشد، که در بخش عربی (حدیث) خواهد آمد.

2349 ٤۷۳۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۱ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده در دیباجه محمد محمود محمد مستوفی یاد شده، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف، انجام افتاده، ۱٦۰ ص.

2350 ٦٧٦٨ : نسخ پخته ، غرهٔ محرم ۱۱۰٦ه.ق. آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباجه «محمد محمود محمد مستوفی» است، عنوان و نشان شنگرف، ۱۱٦ ص.

2351 ۱۹۱۵ : نستعلیق و نسخ خوانا، ع۱/۱۱۹۸ه.ق. ش ٤ مجموعه (ص ۹٤-۲۸٤) ، آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباجه «محمد محمود» است .

2352 ٥۹۷٦ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰۲-۲۲۳) ، آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد این رساله ای ست مشتمل بر چهار صد حدیث . . . نام نگارنده در دیباجه نیامده است.

2353 ۷۳٥٦ : نسخ و نستعلیق ، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام نگارنده در دیباجه ، «محمد بن محمود بن محمد» است (ص ۱۸-۲۳٤) .

2354 ٥٥۰۳ : متن حدیثها نسخ و فارسی آنها نستعلیق، سدهٔ ۱۲-۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، نام نگارنده در دیباجه «محمد محمود» است ، ۲۹۰ ص .

2355 ٦٦۲٦ : نستعلیق در مقدمه و نسخ در دیگر بخشها ، نظام الدین بن عبدالحکیم ، ۱۱ شعبان ۱۲٦۰ه.ق. آغاز در دیباجه پیش از فهرست بابها افتاده : آمد این گنهگار به پارسی ترجمه کرد. . . ' پس از دیباجه تنها حدیثها را آورده و از ترجمه وگزارش آنها چشم پوشیده است، سربندها شنگرف ، جدولبندی ۳ راه ، ٦۰ ص .

2356 ۸۰۰۹ : نستعلیق و نسخ پخته، ماه ویساکه ۱۹۰٤ ب (۱۲٦۳ه.ق.). آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف، ۱۱۹ ص. در فروردین ۱۳٥۷خ خریداری شده .

2357 ۱٤٤٤ : نستعلیق ، محمد حسن باشندهٔ قریهٔ حسینی والا قلعهٔ سوبها سنگهٔ ، ۱۲ ع ۱۲٦۹/۱ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۷-٦٥) ، آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباجه محمد محمود است، عنوان و نشان شنگرف.

2358 ٦۸۳۰ : عربیها نسخ و ترجمه ها، که به صورت زیر نویس است به نستعلیق ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده در دیباجه «محمد بن مسعود» است. فارسیها شنگرف ، ۱۱۲ ص.

2359 ٦٦٧٣ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۳هـ.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده در دیباجه «محمد بن محمود مستوفی» آمده است ، عنوان و نشان شنگرف ، ۷۷ ص .

2360 ٦٣٠٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۳هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۹-۱۰۸) ، آغاز برابر نمونه ، در دیباجه نام نگارنده با صفت مستوفی همراه است .

2361 ۲٥۹٤ : نستعلیق پخته ، با تاریخ ۱۳۱۱هـ.ق. در شمارهٔ پیشین با همین خامه ، ش ۲ مجموعه (ص ۱۲-۱۲٥) ، آغاز برابر نمونه، جدولبندی ۳ راه، عنوان و نشان شنگرف .

1243

لوامع الاشراق فی مکارم الاخلاق : اخلاق جلالی

از **دوانی** ، جلال الدین محمد بن اسعد (م ۹۰۲ یا ۹۰۷هـ/۱٤۹٦-۷ یا ۲-۱٥۰۱). برای بهادر خان سلطان ازون حسن بیگ آق قوینلو (۸۷۱-۸۸۲هـ.ق). و سلطان جلیل پسر او ، در سه بخش فلسفهٔ عملی ، در سه «**لامع**» و هر لامع در چند «**لمعه**» نگاشته است :

نخست «**تمهید**» است در سبب تألیف و ذکر القاب شاهزاده ، سپس «**مطلع**» آنگاه: **لامع اول** اندر تهذیب اخلاق، چند لمعه، لمعهٔ اول در حصر مکارم اخلاق، **لامع دوم** ، اندر تدبیر منزل ، در چند لمعه، لمعهٔ یکم در سبب احتیاج به منزل، **لامع سوم** در تدبیر مدن و رسوم پادشاهی ، در هفت لمعه ، لمعهٔ یکم در احتیاج انسان به تمدن ، و چنانکه خود گوید آنرا از روی «اخلاق ناصری» خواجه با- کاستن و افزودن نگاشته است.

آغاز: افتتاح کلام بنام واجب الاعظام سلطانی سزد که به امر نافذ ازلی جنود مجنده . . . بعد از حمد ملک منعام . . .

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱٦۷۲ - ذریعه ۱۸ : ۳٥۹ - مشار : ٥۹.

2362 ۴۰۳۶ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۰-۱۱ه.ق. دو برگ آغاز و چند برگ از میانه و انجام نونویس ۱۲۳۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۲۲۸ ص .

2363 ۱۰۹۴ : نستعلیق خوش ، محمد قاسم دره رندانی ، ع ۱/۱۲۴۷ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوانها شنگرف ، برخی برگها جدولبندی نشده ، ۳۴۷ ص .

1244

لؤلؤ مکنون

منسوب به حضرت علی بن موسی الرضا (ع) ، در برابر خواهش هارون الرشید که از وی خواسته بود «که آنچه از نصایح انبیاء و اولیا و حکما بگوش آنجناب رسیده مکتوب دارد». گفتار اول از قول حضرت رسول (ص) : بباید دانست که اصل همه چیزها خداست ، و بازگشت همه به اوست. و در پایان آمده : سال تمامش ز سر پاک کرد قلم ـ «ختم نصایح» رقم. (۱۱۹۹ ؟؟).

آغاز : حمدله. بهترین در شاهواریکه از بحر دل به ساحل زبان بیاید ، و مطبوع دلها گردد ، حمد حضرت . . . بر ضمیر منیر صفا . . . و این نسخه را لؤلؤ مکنون نام نهادم ، هر که به احکام آن مطلع گردد و بعمل آورد فرید عصر و دوران گردد. گفتار اول از قول حضرت رسول (ص).

2364 ۴۰۷ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۳ه.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۴۷) ، (ف. تسبیحی ۲ : ۴۸۲-۴۸۵) .

1245

مبکیات

گویا از ابوبکر بن عمر بن ابوالقاسم بخارایی به خواهش «جمعی که میگفتند

مبکیات باید ساخته شود تا گویندگان را از آن فایده بود» (بنگرید به کشف الظنون: مبکیات، که آنجا کتابی بدین نام از امام زندوستی بخارایی حنفی یاد شده است).
پس از عنوان هر «فصل»، آیتی از قرآن آورده شرح می کند، سپس چند «حکایت» و حدیثهایی، بیشتر اخطار کننده، حکایت: آورده اند که موسی (ع) روزی به مردی رسید که خشتی در زیر سر نهاده، و به خرقه ای عورت پوشانده. موسی گفت: . . . خطاب آمد: یا موسی به عزتی و جلالی که فردای قیامت قدم از قدم بر ندارد تا حساب آن خشت و آن خرقه ندهد . . .

آغاز: الحمدلله الذی جعل الدنیا دارالسفر و مرحلة لجمیع البشر . . . قال الامام، رشید الملہ، شمس الائمہ تاج الملہ، محیی الاسلام . . . ابوبکر بن عمر بن ابی القاسم البخاری . . .

2365 ۵۴۳۵: نسخ، سدهٔ ۱۰ه.ق. آغاز برابر نمونه، نام نگارنده را سیاه کرده اند، و این نام از نسخهٔ دیگری گرفته شده است، عنوانها در نیمهٔ آغاز شنگرف و نیمهٔ دوم نانویس، در پایان ترقیمه چنین است: وقع الفراغ عن تحریر هذا الکتاب علی یدالعبد الضعیف کمال ؟ بن شرف الدین بن سفیان المعوق شیرازی غفره الله فی تاریخ شهر رجب المرجب سنه اثنین وتسعین و ثمانمایه ۸۹۲ه. و این تاریخ دوبار به خامهٔ کاتب آمده است، ۲۸۵ ص.

2366 ۵۴۱: نستعلیق خوانا، نور محمد سکته لنکا ایم، ۱۲۹۹ه.ق. پاس خاطر میان فیض بخش ولد دین محمد بادشاهانی واله، آغاز برابر نمونه، نام نیای نگارنده «ابوالفضل» است نه ابوالقاسم، عنوان و نشان شنگرف، ۷۲۷ ص (تسبیحی ۲: ۳۸۴-۳۸۶).

1246

مجالس الابرار

ناشناخته.

2367 ۴۷۸۰ : نستعلیق و عربیها نسخ پخته ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز : یوم ینفخ فی الصور فتاتون افواجا . . . (ویا) المجلس فی قوله تعالی (ص ۱۳) . در ص . ع . به نام مجالس‌الابرار نامیده شده ، انجام افتاده ، ۱۰۶ ص .

1247

مجالس طریق الحق

از کلبعلی بن نوروز علی **جوانشیر کابلی** ، که سخنان سید **محمد طباطبایی** ملقب به **مقیم الدین** را مجلس به مجلس گرد آورده و بدین نام خوانده است. با عنوانهای «مجلس» پس از مجلس ۳۳ مطالبی آورده می شود که باید کتاب دیگری باشد ، در «کلام» شیعی.

آغاز : بسمله. حمدله. صلاة. اما بعد ، قاصر ازنیل معالی و مفاخر تراب اقدام . . . کلبعلی بن نوروز علی جوانشیر.

2368 ۷۸۶ : نسخ خوش ، با تاریخ ۱۲۴۱ به همین خامه در دفتر. ش ۲ مجموعه (ص ۵۸-۱۵۰؟).

1248

مجموعة العجایب : عجایب العجایب

از ناشناس، بدون دیباجه ، با عنوانهای فصل ، در اخلاق و عقاید همراه با حکایتهایی ، به فارسی و عربی. نام کتاب نیز در پایان آمده است.

۲ نسخهٔ آن بنام «عجایب العجایب» در ص : ۹۴۶ گذشت.

آغاز : حمدله. صلاة. روی عن عوارف بن مالک (رح). قال رسول الله (ص) لا یخرج المؤمن فی طلب العلم.

2369 ۲۹۸۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، ذیحجه ۱۲۴۹ ه.ق. عنوانها شنگرف نام کتاب به خامهٔ نویسنده در پایان آمده است، ۱۰۸ ص.

1249

محبوبیه : محبوبه

از خواجه **محمد پارسا بخارایی** (م ۸۳۲ھ/۸-۱۴۲۹م.) و یا خواجه **عبدالله هروی** (م ۴۸۱ھ/۱۰۸۹م). پند و اندرزها و تعالیمی ست صوفیانه، به نثر آمیخته به نظم، و با حدیث المرء مع من احب آغاز می شود: خرقه کوته کنی چه سود بود - زهدک جامهٔ کبود بود. سپس اختیار خالق، نهی نفس از هوا، خرقه، حقیقت نماز، استقامت، یکسو نگریستن، و یکسان زیستن، حقیقت ذکر، نیستی و فنا، صدق، غفلت، قدم و بقا، ریا و عجب، دوستی دوستان خدا، خانهٔ دل.

2370 ۵۸۶۶ : نسخ پخته، قوام الدین عبدالله، **۹۴۵ھ**.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۶۵-۶۹)، آغاز برابر نمونه، نام کتاب در پایان به خامهٔ کاتب «محبوبه» است نه «محبوبیه» و از پارسا دانسته شده است.

2371 ۱۸۱۶ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰-۱۱ھ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۱۴۳-۱۴۷) آغاز برابر نمونه، نشان شنگرف، نام پارسا و رساله در سر آغاز نسخه و انجام به خامهٔ کاتب آمده است.

1250

محک الطالبین

از **محمد سعید قادری**، معروف به **عبدالسلام** بن حبیب الله العنوی **الجلالی** العربی ثم **الکردی**.

در یک مقدمه، در یک فصل، در بیان شرایط و ارکان و احکام ایمان، توحید و معرفت حق. سپس دو باب، **باب یکم**، در اصول دین، سه فصل: فصل ۱- اوصاف و علامات مذهب اهل سنت و جماعت، ۲- ارادت و صحبت با مشایخ، مرشد هادی و مرشد مضل، ۳- الفاظ متشابهات قرآن و حدیث و اقوال پیران.

باب دوم فروع دین ، دو فصل. فصل ۱- صلات و فرایض و سنن و محرمات آن ، ۲- اموات از غسل و کفن ، سپس بیست فصل (که گویا باب سوم باشد) : فصل ۱- ثواب و عقاب ، ۲- کسب و توکل ، ۳- علم نافع و مضر ، ٤- فواید خاموشی ، ٥- تکبر ، ٦- موت و حالات بهشت ، ۷- زیارت اهل قبور ، ۸- ریا و اخلاص ، ۹- فواید متفرقه ، ۱۰- مبدء آفرینش جهان و معادن ، ۱۱- توبه ، ۱۲- امر به معروف و نهی از منکر ، ۱۳- صدق ، ۱٤- حیض و نفاس و نکاح ، ۱٦- تزیین و حلق و قصر ، ۲۰- روایات و نقلیات نوادر.

2372 ۱۹۹٤ : نستعلیق تحریر آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲ه.ق. آغاز در دیباجه پیش از نام کتاب و فهرست مطالب افتاده : هلاک چنانکه وی خواهد ... ، نام نگارندهٔ در نسخه نیامده است ، و از «منتخب محک الطالبین» گرفته شد. عنوانها شنگرف ، انجام افتاده. ٥٥۸ ص.

1251

محک الطالبین : منتخب . . .

متن از همان **محمد سعید قادری**. انتخاب از **حافظ مرتضی بن محمد خان** شهاب الدین **زئی** ، عرف افغان خویشگی **چشتی قصوری** (دیباجه). در دیباجه می گوید چون متن جامع دانشهای بسیار از کلام و فقه و سلوک و تصوف و نجوم و حکمت بود ، آنرا گزیدم.

گزیده ی همان کتاب است، جز آنکه همه ی باب دوم را ندارد، و از آن بیست فصل (که بایستی باب سوم متن باشد) ، یازده فصل را زیر عنوان خاتمة الکتاب برگزیده است.

در قصور، کوت مراد خان، کتابخانه ی همدانیه، دو اثر بنامهای زیر هست که بایستی از همین «گزیننده» باشد : مجربات المرتضائیه، نگاشته ی حافظ مرتضی بن محمد خان خویشگی قصوری. نگاشته ۱۱ ع ۱۱۷۹/۲ه./۱۷٦٥م. و دیگر مثنوی گلریز سروده ی حافظ مرتضی خان بن محمد خان مهتاب الدین خویشگی

قصوری ، سروده ۱۱۹۳هـ./۱۷۹م. و توجه شود که در نسخهٔ ما لقب پدر شهاب الدین و در مثنوی گلریز مهتاب الدین آمده است.

آغاز: الحمدلله العظیم ، و الصلاة علی نبیه الکریم ، و علی آله و صحبه الذین فازوامنه بحظ جسیم. و یقول . . .

2373 ۸۸٤ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲-۱۳هـ.ق. با تملک ۱۱ ع ۱/۱۲۰۶ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۱٤ ص (تسبیحی ۳ : ۶۳۵-۶۳۶) ن.

0

محک ناقصان و کاملان : مرید و مریدی

1252

مختار الاختیار علی مذهب المختار

از قاضی **اختیار الدین** بن غیاث الدین حسینی **هروی** ، قاضی شهر هرات ، بروزگار سلطان حسین میرزا بایقرا ، به سال ۸۹۸هـ./۲-۱٤۹۳م. در سه مبحث نگاشته است.

مبحث یکم در آداب و رسوم قضاوت و احکام و آنچه از توابع آن است ، از شرایط و احکام، در ده مجلس: مجلس ۱- در سه قضیه در بیان قضاوت و صحت و تقلید از آن ، ۲- قبول قضاوت و یا اجتناب از آن ، چهار قضیه ، ۳- خصومات و متعلقات آن ، چهار قضیه ، ٤- اخذ کفیل و ملازمت نمودن ، ۵- سوگند خوردن ، هفت قضیه ، ۶- تزکیه و تعدیل ، ۷- حبس ، سه قضیه (کیفیت حبس' کسانیکه می توان و یا نتوان حبس کرد، رفتار با محبوس)، ۸- وکالت و توکیل' ۹- وصایت و قوامت، ۱۰- آنچه از توابع قضاوت و قضات را بکار آید' شش قضیه. **مبحث دوم**

در شروط از حجج و وثایق و آنچه بدان احتیاج است از قیود و وثایق در یک، دیباجه و بیست و دو کتاب، و یک خاتمه، دیباجه در سه باب (۱- تعریف مقر و مقرله، ۲- مقربه، ۳- در ذکر تاریخ)، کتاب ۱- خرید و فروش، ۲- وثایق نکاح، ۳- وثایق طلاق، ٤- عتاق، ۵- وکالت، ٦- کفالت، ۷- حواله، ۸- هبه، ۹- کفالت و ودیعه، ۱۰- عاریت، ۱۱- وقف، ۱۲- وصایا، ۱۳- شفعه، ۱٤- قسمت، ۱۵- اجازت، ۱٦- اقرار، ۱۷- وثایق رهن، ۱۸- صلح، ۱۹- وثایق شرکت، ۲۰- مضاربه، ۲۱- مزارعه، ۲۲- معامله و مساقات. **مبحث سوم** در بیان محاضر و سجلات و ما یتعلق بها من النفی و الاثبات.

در دیباجه گوید که چند گاه در بلدهٔ هرات متصدی امور فتوا و متکفل مهمهٔ قضا هستم، از من خواهش شد که دربارهٔ امر قضا و آداب قضاوت و بیان نوشتن سجلات به زبان فارسی که زبان متعاوف است بنگارم، و من این نسخه را از کتابهای فتاوی بیرون کشیده ساختم.

آغاز ۱ : خطبه حمد الکتاب کریم حجة قاطعه. . . اما بعد فیقول العبد. . . اختیار بن غیاث الدین الحسینی . . . که چون تمهید قواعد مؤسسة المعاقد . . .

آغاز ۲ : بعد از حمد خالق قوی و قدر حاکم . . . ، فیقول . . . (برابر پیشین).

بنگرید به : تاریخ تذکره های فارسی، گلچین معانی ۲ : ۵۰۹.

2374 ۱۹٦۲ : نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۰-۱۱ه‍.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف، محشی، ٦٤۱ ص.

2375 ۹۷۱ : نستعلیق شکسته آمیز، پیر محمد ولد شیخ فرید، سدهٔ ۱۱-۱۲ ه‍.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۲، عنوان و نشان شنگرف، ۳۲۰ ص (تسبیحی ۳ : ۵۸۳-۵۸۵).

2376 ٦۲۷۰ : نستعلیق شکسته آمیز، سدهٔ ۱۱-۱۲ه‍.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۱، عنوان و نشان شنگرف، انجام افتاده، ٦٤٤ ص.

0

مرآت العلماء

در بخش عرفان : ۷۸۹ گذشت.

1253

مرآت الواعظین

از **ابو عبدالحکیم احمد الدین**، که در قصبهٔ پادشاهانی **ضلع جهلم** می زیسته است، به سال ۱۳۲۰ ه.ق. در پندواندرز و منقبت و روضه خوانی، به فارسی و عربی و پنجابی، به نثر آمیخته به نظم، نامبوب.

آغاز : الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لولا ان هدانا الله . . .

2377 ۵۵۷ : نستعلیق سدهٔ ۱٤ و شاید ۱۳۲۰ ه.ق. آغاز برابر نمونه، ۴۹۸-۵۰۰).

1254

مرید و مریدی : محک ناقصان و کاملان

از فقیر **محمد گل** نبیرهٔ حاجی عبدالله **کوهاتی** (دیباجه). در آداب مرید و مریدی ست، نامبوب، و در ص. ع. بنام «محک ناقصان و کاملان» نامیده شده است. و آغاز می کند به اینکه : هر که را پیری نباشد پیر او شیطان بود. در آن از «مکتوبات مجدد الف ثانی» (م ۱۰۳٤ ه./۱۶۲٤م.) و «مخزن» آخوند درویزه (م ۱۰٤۸ ه./۱۶۳۸م.) یاد شده است.

آغاز : الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا . . . بدان ای سالک

راه طریقت و ایطالب سبیل . . .

2378 ۳۸٦۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، ۱۸ ص.

1255

مرید و مریدی

منسوب به شیخ **نجم الدین کبری.** به روایت امام **یوسف همدانی.**

هر مرید که از صحبت پیر محروم بماند ، باید راه خود را بر چهار رکن بنا کند ، اول ریاضت نفس و عزلت و جهد در نماز. رکن دوم باید که لقمه و خرقه از حلال باشد ، رکن چهارم ذکر است.

در دیباجه نامی به کتاب داده نشده است.

آغاز : رسالهٔ قطب الاولیاء شیخ نجم الدین کبری (ق ه) سلطان الطریقه امام یوسف همدانی (ق ه) چنین گفته است ، هر مریدی که از صحبت پیر محروم بود ، باید که هر روز از سخن این طایفه مطالعه کند.

2379 ۱۱۳۳ : نستعلیق ، غلام محمد ، ۲٤ ذیحجهٔ ۱۳۱٤ ه.ق. ش ۲٤ مجموعه (ص ۸-۱۵).

1256

مرید و مریدی

از **عبدالرحمان** بن عبدالرحیم ، در سلوک و طی طریق ، و اینکه بدون مرشد کامل طی این راه دشوار است، و شرایط مرید و ارکان آن. رکن دوم آن رحمت خاص است که از جانب خدا به مرید می رسد، رکن سوم تعلیم لدنی ست، چهارم

سخاوت است ، پنجم شجاعت ، ششم علو همت ، هفتم شفقت ، هشتم حسن خلق ، نهم توکل ، دهم تسلیم ، یازدهم سکونت در افعال . . .

در دیباجه نامی به کتاب داده نشده است.

آغاز : حمدله. صلاة. بعد ، فیقول العبد. . . عبدالرحمان بن عبدالرحیم. . . که شمه ای در بیان احتیاج به سوی شیخ در سلوک طریق و در بیان ارکان و صفات آن بیان می نماید.

2380 ۷۳۷۲ : نستعلیق پخته ، ۱۳ ذیحجهٔ ۱۲۳۴هـ.ق. ش ۳ مجموعه (ص ۲۷۶-۳۰۰) ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۳ راه.

0

مشایخ نامه : فقرنامه

در بخش عرفان ص : ۷۹۸ گذشت.

1257

مصابیح القلوب

از خواجه **ابو سعید حسن** بن حسین ، واعظ شیعی **بیهقی سبزواری** ' در وعظ و تذکیر ' برای مبتدیان این فن ، در پنجاه و سه فصل ، بنام «مصابیح القلوب» نگاشته است (دیباجه). و هر فصلی را با حدیثی آغاز می کند.

فصل ۱- خمس من فیه . . . ، ۵- من احب . . . ، ۱۰- قدموا قبل ان تقدموا . . . ، ۱۵- من خصه الله بمحبته . . . ، ۲۰- اذاکان یوم القیامه . . . ، ۲۵- ثلاث مهلکات . . . ، ۵۰- عجبا لمن امن بی کیف یتوکل علی غیری . . . ، ۵۳- لوان الخلایق نظروالی عجایب صنعی . . . وی نگارندهٔ «راحة الارواح و مونس الاشباح» به سال ۷۵۷هـ/۱۳۵۶م. می باشد (ذریعه ۱۰ : ۵۵).

آغاز: شکر و ثنا و حمد بی منتها ، خدایرا که منزه است از ادراک و اوهام . . . اما بعد ، چون مؤلف این کتاب . . . حسن الشیعی سبزواری.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۶۸۳ - ذریعه ۲۱ : ۹۰ - پیشگفتار آقای محدث ارموی بر چاپ الرساله العلیه : ۸۶-۹۶.

2381 ۶۸۱۵ : نسخ زیبا ، عزالدین علی بن شمس الدین محمد ، ۱۵ رمضان ۹۷۹ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ٤٠٦ ص.

1258

مصباح الشریعه : شرح . . .

از **عبدالرزاق گیلانی رانکویی.** وی فرزند ملا میر قاری نگارنده ی «اسرار القرآن» (نسخه های فارسی ۱ : ۱۰۶) می باشد. و «تحریر القواعد الکلامیه» را به سال ۱۰۷۷ه./۱۶۶٦م. به زبان عربی نگاشته است.

مصباح الشریعه و مصباح الحقیقه در اخلاق صوفیانه در احادیثی منسوب به حضرت جعفر صادق (ص) است (صد باب). و مترجم در دیباجه ی نسخه از خود به نام عبدالرزاق گیلانی و کتاب را از تألیفات عالم ربانی شهید ثانی یاد می کند!.

با عنوانهای باب : ۱- در بیان خلق الانسان و علمه البیان ، ۲- در اعراب قلوب ، ۳- رعایت محافظت نفس از صفات مهلکه ، ٤- نیت ، ۵- ذکر ، ۱۰- طهارت ، ۱۵- رکوع ، ۲۰- صوم ، ۳۰- حرص ، ٤٠- عجب ، ۵۰- ریا ، ۶۰- عفو ، ۷۰- حرمت مسلمانان ، ۸۰- جهاد ، ۹۰- بلاء ، ۱۰۰- (آخرین) حقیقت عبودیت.

بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۲٤۷ و ۱۲۷٤ - ذریعه ۲۱ : ۱۱۰.

آغاز : حمدله. صلات. پس میگوید این فقیر حقیر محتاج برب قدیر عبدالرزاق گیلانی (که دست برده کاشانی کرده اند) که این رساله ای ست مشتمل بر شرح احادیث مشکلهٔ مصباح الشریعه . . .

2382 ۶۶۷۲ : نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، نسخهٔ پاکیزه و کم غلط ، ۲۶۸ برگ شمار دارد.

1259

مصیبت نامه

از **حیدر محمد** بن یادگار شیخ ، زاده در قریه نورا ، که از قرای معتبر شهر ام البلاد **بلخ** است. با تخلص **غریب** ، که بارها در دیباچه و متن آمده است ، به سال ۱۱۳٤هـ.ق./۱۷۲۲-۱م. در چندین فصل ، با نثر آمیخته به نظم نگاشته است : فصل ۱- اخلاص مرید با پیر ، ۲- در اظهار درجه ، ۳- واقعهٔ مرگ ، نظم ، ٤- صبر و تسلیم ، ۵- روح آدمی ، ٦- سکرات موت. . . ، ۲۲- در احوال پیامبر.

در دیباجه میگوید فقیری هستم که ۲۵ سال در بلخ به تحصیل علم گذرانیده پس از مدتها آرزو داشتن، خداوند پسری به من داد و بعد گرفت و جهان روشن را بر ما تاریک ساخت ، ناچار خواستم رساله ای سازم در سوز و گداز و نصایح که شاید تسلی دلم گردد.

آغاز : الحمدلله الذی رفع السماوات بغیر عمد و خلق کل موجودات بلا معتمد . . . بعد از حمد خداوند و درود مصطفی پوشیده نماند که در.

2383 ۳۱۸۱ : نستعلیق خوانا، سدهٔ ۱۲هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱-١٦٤).

2384 ۵۳۵ : نستعلیق پخته ، ۱۲۷٤هـ.ق. آغاز : هر گلی فی الجمله بوی به مشام او . . . ، عنوان و نشان سرخ ، ۱٦۲ ص (تسبیحی ۲ : ۵۱۱-۵۱۲).

2385 ۲۹۱۲ : نستعلیق خوانا ، میر محمد بن عزیز احمد فرملی ، ساکن قلعهٔ قاضی ، ۱۲۸٤هـ.ق. ش ۱ مجموعه (ص ۱-۱٦۹) ، آغاز: هر گلی فی الجمله بویی به مشام آورد، به مقدار ما قدر الله. . .، تاریخ تألیف در نسخه ۱۲۰٤هـ.ق. آمده است.

2386 ٤۸۱۸ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۲۹۸هـ.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۳۸-۳۰٤) ، آغاز برابر نمونه.

2387 ۷۲۷۶ : نستعلیق تحریری ، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه ، انجام افتاده ، ۱٤۰ ص.

1260

مطالب رشیدی

از **تراب علی** بن حضرت شاه محمد کاظم قلندر علوی قادری **(کاکوری)** ، که چون دید محمد رشید الدین خان خلف مولوی محمد خلیل الدین خان بهادر ، به او ارادت ورزیده، و روز عید فطر همراه با دو برادرش حسین الدین خان و امیر الدین خان برسم بیعت در سلسلهٔ قادریهٔ رضویه پرداخت، و خود را از فرزندان دینی این حقیر ساخت ، برای آنکه به تربیت این نوجوان بیفزاید ، این کتاب را در یک مقدمه و شصت مطلب و یک خاتمه ، بنام «مطالب رشیدی» نگاشتم. (دیباجه). چند بار چاپ شده است.

مقدمه در بیان شریعت و طریقت و حقیقت. مطلب ۱- عقاید اهل سنت و صوفیه ، ۲- در بیان کلمات کفر ، ۵- نماز های دوازده ماهه ، ۱۰- فرق عبادت عوام و خواص ، ۲۰- لباس پوشیدن ، ۲۵- آداب فرزند با والدین ، ۳۰- مذمت قهقهه ، ٤۰- مواعظ حکمای پیشین ، ٤۵- اقسام ریاضت ، ۵۰- آداب خلوت ، ۵۵- تجلیات ، ٦۰- در بعضی مکاتیب خود و خاتمه.

بنگرید به : مشارچ ۲ ج ٤ : ٤۷۸۵ - تذکرهٔ علمای هند : ۳٦ (؟).

2388 ٦۸٤۸ : نستعلیق پخته ، پیرامون ۱۲۵۷ه.ق. (قسمت یکم نسخهٔ پسین است). آغاز در دیباجه افتاده : . . . که بی وی کسی را بودی و نمودی نیست . . .، عنوان و نشان شنگرف ، انجام در مطلب ٤۳ افتاده ، ۱۸٦ ص.

2389 ٦۷٤۲ : نستعلیق پخته، ۲۵ ؟، ۱۲۵۷ه.ق. دنبالهٔ شمارهٔ پیشین است، از میانهٔ مطلب ٤۳ تا پایان کتاب. آغاز : بر آوردن محتاج را . . . ، با همان نشانیها ، ۱٦۸ ص.

1261

مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابیطالب

از **وطواط**، رشید الدین **محمد بلخی** (۴۸۰ یا ۴۸۷-۵۷۳ یا ۵۷۸ ه.ق.) گزارشی است از صد کلمهٔ جاحظ، منسوب به حضرت علی (ع)، بنام سلطان شاه ابوالقاسم محمود بن خوارزمشاه اتسز، (۵۷۸-۵۸۹) نخست سخنی کوتاه می آورد، آنگاه آنرا به نثر ترجمه می کند، سپس آنرا در دو بیت به نظم در می آورد. برخی از نسخه ها ترجمه نثری را ندارند. با سر آغاز های گوناگون.

آغاز ۱: شکر و سپاس آفریدگاری را که آفرینندهٔ زمین و زمانست . . .

آغاز ۲: الحمدلله علی الطاف کرمه و اصناف نعمه، و الصلاة . . .

بنگرید به: نسخه های فارسی ۲: ۱۶۸۶ و ۴: ۳۲۱۴ - کشف الظنون ۲: ۱۷۲۱ - ف. مشار: ۴۱۱ - ذریعه ۲۱: ۱۵۹.

2390 ۱۹۹۶: نستعلیق پخته، با تاریخ ۹۴-۱۰۹۵ه.ق. در مجموعه، ش ۱۱ (ص ۵۷۸-۶۱۰)، آغاز افتاده: نعمت الجاهل کروضة فی مزبلة: ای که داری نفاق اندر دل (که ترجمهٔ سخن قبلی ست). انجام نیز افتاده: البخیل مستعجل الفقر یعیش: هر که مرد بخیل ره داده ـ فقر را سوی خویش بشتاب ـ این جهان همجو مفلسانش معاش ـ و آن جهان خود توانگرانش حساب.

2391 ۴۱۷۶: نسخ و نستعلیق خوش، عبدالکریم، ۱۱۱۵ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۲، ش ۴ «رسایل وطواط» (ص ۱۴۵-۱۷۱)، متن به شنگرف.

2392 ۵۳۶۹: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۲، ش ۴ «رسایل وطواط» (ص ۸۶-۱۰۸)، انجام کمی افتاده.

2393 ۵۸۷۷: نستعلیق خوش، سدهٔ ۱۲ه.ق. آغاز برابر نمونهٔ ۱، با یک سر لوح رنگین، تنها ترجمهٔ منظوم سخنان است، جدولبندی ۶ راه، ۳۶ ص.

1262

معارف الیقین فی شرح الاربعین

از **محمد باقر واعظ تبریزی**، متخلص به **عرفان**، شرح چهل حدیث است به نثر آمیخته به نظم، که در ۱۰۳۶هـ (۱۶۲۷م.) به انجام رسانده است: در آن دم که می شد تمام این کتاب - «شروح حدیث» آورم در حساب. نام نگارنده و کتاب در دیباجه آمده است.

حدیث یکم: من حفظ من امتی اربعین... آمده است.

آغاز: صحیح ترین حدیثی که راویان حواس به طریق تواتر از رسول.

بنگرید به: ذریعه ۲۱: ۱۹۴.

2394 ۷۶۷۷: نستعلیق پخته، سدهٔ ۱۲هـ.ق. آغاز در دیباجه پیش از «اما بعد» افتاده: خبر شناسی...، عنوان و نشان شنگرف، موریانه زده و باز سازی شده ولی آشفته و جابجا صحافی شده، بدنبال آن رساله ای دیگری ست در اخلاق دینی با عنوانهای باب و فصل نیز آشفته.

1263

معرفة الدنیا

از **علی بن حسام الدین** متقی (که یاد او در «رسایل متقی: ۶۴۴» گذشت). با عنوانهای «فصل»: فصل یکم در اینکه دنیا سه قسم است: دنیای محمود مطلق، مذموم مطلق، سوم دنیایی که به اعتباری مذموم و به اعتباری محمود است. فصل دوم طالبان دنیا بر سه قسمند... فصل چهارم در ذکر چیزهایی که باعث شود بر ترک دنیا...

آغاز: الحمدلله الذی جعل الدنیا قنطرة الآخرة... اما بعد، همی گوید احقر... علی بن حسام الدین المشتهر به متقی، این چند کلمه ای ست درحقیقت

دنیا و معنی آن.

2395 ۷۳۷۶ : نستعلیق پخته ، میان جیو نیک محمد جیو ، ۱۲۷۱ ه.ق. جدولبندی ۳ راه و کمند بندی شده ، عنوان و نشان شنگرف ، ۱۹ ص.

1264

مفتاح الجنان

از **محمد بن مجیر** بن وجیه بن ادیب ، که از محضر پدر ، و عم خود ضیاء الدین صاحب تفسیر «مغنی» بهره برده است. در دیباجه میگوید «چون عوام عربی نمی خوانند و از آن محرومند . . . هر چه فارسی بود عین آنرا از کتابها نقل کردم، و عربی را به پارسی در قلم آوردم ، تا عوام خلق هم از آن استفاده نمایند.» در بیست و پنج باب ، بنام «مفتاح الجنان» نامیدم.

باب ۱- در کلمهٔ تهلیل و ذکرها ، پنج فصل ، ۲- فضیلت وضو و غسل و مسواک ، سه فصل ، ۳- فضیلت نماز ها ، چهارده فصل ، ٤- فضیلت روزه ، سه فصل ، ٥- زکاة و ضیافت ، پنج فصل ، ٦- نیت دل مؤمن ، ۷- آداب ، ۸- حلم و غضب و عفو و تکبر و تواضع و حرص و حسد ، پنج فصل ، ۹- حیا و شرم ، ۱۰- صدق و کذب و غیبت حفظ زبان ، شش فصل ، ۱۱- صلهٔ رحم و حقوق مادر و پدر و حسن خلق و رفق ، سه فصل ، ۱۲- شکر ، ۱۳- صبر و رضا ، ۱٤- مناجات ، ۱٥- نماز جهت قضای حاجات ، پنج فصل ، ۲۰- عصمت از عذاب قبر ، شش فصل ، ۲۱- اسباب غنا و فقر ، سه فصل ، ۲۲- فضیلت برخی از خوردنیها ، ۲۳- حکایات از عدل خلفای راشدین ، ۲٥- نماز و دعا ، هفت فصل.

آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعد مر خالق واجد و رازق صمد را که بر گزید بشر را . . . و بعد ، میگوید . . . محمد بن مجیر بن وجیه بن ادیب . . .

2396 ۷۸۹٤ : نستعلیق خوش ، مداری ؟ عمر غزنوی ، در بلدهٔ بداؤن ، سه شنبه ذیقعده ۹۸٥ ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، آغاز وصالی شده ، ٦٦۰ ص.

2397 ۵۲۷۷ : نستعلیق زیبا ، محرم ۱۰۲۳ هـ.ق. در شهر بخارا ، آغاز در دیباجه پیش از فهرست مطالب افتاده : پوشند تا اجر و مزد او را از خالق . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ۵ راه ، ۵۷٤ ص. اندازه رحلی.

2398 ۸٦۰ : نستعلیق خوش ، سدهٔ ۱۱ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان و جدولبندی ۲ راه شنگرف ، ۵۸٦ ص (تسبیحی ۳ : ٦۱۹-٦۲۰).

2399 ۹۷۰ : نستعلیق خوانا ، جمعه ۳ جلوس ، ۹ صفر ۱۱۲۱ هـ.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵۳٦ ص. (تسبیحی ۳ : ٦۲۲-٦۲۳).

2400 ۷٦۳ : نستعلیق خوش ، سه شنبه ع ۱/۱۲۲۰ هـ.ق. آغاز برابر نمونه، عنوان و نشان شنگرف ، جدولبندی ٦ راه به رنگها ، ۵۳٦ ص. (تسبیحی ۳ : ٦۲۱-٦۲۲).

2401 ۵۵۷۳ : نستعلیق خوانا ، سدهٔ ۱۳ هـ.ق. آغاز در دیباجه افتاده : و قوله عز و جل غافر الذنب . . . ، عنوان و نشان شنگرف ، ۵٤ ص.

0

مفتاح الفتوح : فتوح الغیب (شرح)

1265

منهاج الانوار

گرفته شده از «تنبیه الغافلین» تألیف **علی بن علی (محمد) اصفهانی**. در چند باب : ۱- در روز قیامت ، ۲- در خوف نزع ، ۳- دوزخ و اهل آن ، ٤- بهشت و اهل آن ، ۵- حق پدر و مادر ، ٦- منع خمر ، ۷- ربا خواری ، ۸- نماز ، ۹- زکات ، ۱۰- فضیلت رمضان ، ۱۱- حقوق زن و شوهر ، ۱۲- خواندن قرآن ، ۱۳- منع زبان ، ۱٤- غیبت کردن ، ۱۵- کبر و عجب ، ۱٦- خلق نیکو ، ۱۷- حکایت سفر کردن ، ۱۹- قصه ابو شحمه.

آغاز: حمدله. صلاة. بدانک این کتاب مختصری ست در علم تذکیر و وعظ و حکایت و حدیث صحیح مصطفی (ص)، سخنهای علما و مشایخ کبار از کتاب تنبه الغافلین است.

بنگرید به: تنبیه الغافلین، در همین بخش.

2402 ۱۴۱۵: نستعلیق، ۹۶۹ه.ق. شاید تاریخ الحاق باشد ولی خط از سدهٔ ۱۱ه.ق. تازه تر نیست، ش ٤ مجموعه (ص ۱۰۹-۲۶۹).

2403 ۳۷۷۳: نستعلیق، سدهٔ ۱۳ه.ق. آغاز برابر نمونه، در دیباجه چنان آمد که گویا متن بنام تنبیه الغافلین و گزیده بنام منهاج الانوار است و گزینده نیز همان علی بن محمد (نه علی) اصفهانی ست، و نسخه در ۱۹ باب است، عنوان و نشان شنگرف، ۱۳۵ ص.

0

منهاج العباد الی المعاد

در بخش چند دانشی: ٤۲۸ گذشت.

1266

مونس الفقراء

از **احمد غریب**، به نثر روان و محکم آمیخته به نظم، که میگوید از کتاب جعفر الصادق (ع)، بیرون کشیده است در چهل فصل: فصل ۱- امام جعفر صادق(ع) فرموده چون درویش را محنت و نعمت پیش آید، نعمت را به دیگر بدهد و محنت را خود اختیار کند، ۲- امام فرموده درویش باید حق را با چشم سر به همه احوال ببیند و در غیر او نظر نکند، ۳- امام فرموده خلق از حرام و درویش از حلال توبه کند، ٤- در بیان ارادت درویش، ۵- در بیان مجاهدت درویش،

۶- موافقت فقیر ، ۷- صبر ، ۸- گرسنگی درویش ، ۹- مخالفت نفس ، ۱۰- ریاضت درویش ، ۱۱- موانست درویش ، ۱۲- رضای درویش ، ۱۳- توکل درویش ، ۱۴- خدمت درویش ، ۱۵- زهد درویش ، ۲۰- خوف و رجا ، ۲۵- معرفت درویش ، ۳۰- دعای درویش ، ۳۵- در ادراک درویش ، ۴۰- صفای درویش.

2404 ۳۰۶۰ : نستعلیق پخته ، ۵ رمضان ۱۲۵۴ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۳-۲۴) ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز: فاقه و مسکنت میکند و عشق و معشوق استغنا و طلب تقاضا میکند ، چنانکه خدایتعالی فرموده است : والله غنی و انتم الفقراء . . . ، نام کتاب و نگاره «احمد غریب» در ص ۲ نسخه آمده و گویا از نسخه ای رو نویس شده که آغاز آن افتاده بوده است.

2405 ۴۶۶ : نسخ خوش ، محمد نعیم بن صاحب نظر ، ۱۲۷۹ه‍.ق. ش ۲ مجموعه (ص ۱۰۸-۱۳۶). جدولبندی و کمند ۶ خطی ، عنوان و نشان شنگرف. آغاز: قوله تعالی و الله الغنی و انتم الفقرا ، هیچ ملک مقرب تجاوز نتواند کرد . . . ، نام کتاب در ص ۶ آمده و از نگارنده نامی نیافتم. (تسبیحی ۲ : ۴۳۸-۴۴۱) ن.

1267

مهذب الاخلاق

از ناشناس. نسخهٔ زیر همان «اخلاق ناصری» خواجه ی **طوسی** ست ، جز در مقالت سیم آن که دست برده شده و شمارهٔ فصلهای این مقالت از هشت به چهار پایین آورده شده است ، و در پایان به نام «مهذب الاخلاق» پایان یافته است. اینک فهرست فصلهای همین مقالت: ۱- در بیان احتیاج مردم بتمدن، ۲- در فضیلت محبت، ۳- در اقسام اجتماعات، ۴- در کیفیت معاشرت با اصناف خلق مشتمل بر دو بحث.

2406 ۴۳۴۸: نستعلیق خوش، فقیر غلام محمد، ۲۵ رجب ۱۱۰۹ه‍.ق. آغاز برابر «اخلاق ناصری» انجام: تا نیکبخت دو جهانی باشی . . . تمام شد نسخهٔ متبرکه میمونه مهذب الاخلاق» روز جمعه . . . ، (ص ۱-۱۷۰).

1268

نثر اللالی : ترجمهٔ . . .

سخنان کوتاه منسوب به حضرت علی ست ، گرد آوری **ابو علی فضل طبرسی یا سعید** بن هبه الله **راوندی** ، به ترتیب تهجی. ترجمه از ناشناس. بنگرید به : نسخه های فارسی ۲ : ۱۵۷۸.

آغاز : حمدله. صلاة. هذا کتاب نثر اللالی من کلام . . . باب الالف ایمان المرء یعرف بایمانه. یمعنی ایمان مرد شناخته شود براستی عهد او.

2407 ۵۸۷۸ : نستعلیق شکسته آمیز، پیرامون ۱۲۹۲هـ.ق. که بهمین خامه آمده است ، ش ۳ «جنگ» (ص ۷۰-۱۰۸) ، عنوان و نشان شنگرف.

1269

نصایح : پندها

ناشناخته.

2408 ۸۰۳۱ : نستعلیق پخته ، غلام مصطفی بن سید گل محمد بن سلطان شاه، با تاریخ ۱۱۴۴هـ.ق. به همین خامه در مجموعه (ص ۳۷-۶۹)، **آغاز :** بسمله. حکیمی را پرسیدند که خود را در دنیا چه می بینی ؟ گفت که خود را بر کنار آبی ایستاده می بینم که . . . ، با سربندهای «حکمت» سپس «حکایت» و در پایان پند نامهٔ حضرات امیر ، نشانه ها شنگرف ، در اردیبهشت ۱۳۵۷خ خریداری شده است.

0

نصایح یوسفی : انوار حکمت

1270

نصیحت السالکین

از **احمد خواجگی کاسانی** (بنگرید به : رسایل کاسانی ، در همین فهرست). پند و اندرزهای صوفیانه است ، با سربندهای ای طالب صادق و نیز عنوانهای نصیحت. به نثر آمیخته به نظم، با سروده هایی از خودش و دیگران.

آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعدد خدای را که از کمال فضل عنایت مشت خاک را سعادت محبت . . . آسمان بار امانت نتوانست کشید ـ قرعهٔ فال بنام من دیوانه زدند.

2409 ۲۲۶۲ : نستعلیق پخته ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۵ «رسایل کاسانی» (ص ۲۱۲-۲۴۷) ، آغاز برابر نمونه.

2410 ۱۴۰۱ : نستعلیق پخته، محمد امین بن خلیفه حاجی قربان، ۱۲۸۰ه.ق. ش ۹ «رسایل کاسانی» (ص ۵۲۲-۵۸۰) آغاز برابر نمونه.

1271

نصیحت نامه

از شاه **نعمت الله ولی کرمانی** (۷۳۰-۸۳۴ه.ق). بنگرید به : رسایل شاه نعمت الله ، در همین فهرست .

2411 ۹۵۵ : نسخ خوش، سدهٔ ۱۰ه.ق. ش ۳۱ مجموعه ۴۳ گفتار از همو (ص ۲۷۰-۲۷۵). نام و عنوان رساله در نسخه نیامده است.

1272

وراء العجایب

از ناشناس ، که نام خود را در دیباجه نیاورده است. در ۷۵ باب : ۱- در دوستی دنیا ، ۵- فضیلت علم و علما ، ۱۰- عذاب گور و هول آن ، ۱۵- شراب خوران ، ۲۵- شهوت و زنا ، ۳۰- صبر بر مصایب ، ۳۵- مسجد و ثواب آن ،

۴۰- فضیلت صلوات ، ۴۵- بخیلان ، ۵۰- روزهٔ ماه محرم . . . ، همراه با حکایتها.

آغاز: حمدله. صلات . . . اما بعد ، بر رأی بندهٔ نیکبخت . . . این کتابی ست که از احادیث صحیحهٔ متقدمان بر گزیده . . .

2412 ۷۴۴۱ : نستعلیق تحریری ، ملا برس قل قبیجاق ، ۱۲۵۸ه.ق. آغاز برابر نمونه ، عنوان و نشان شنگرف ، ۴۲۰ ص.

1273

وصایا

از شاه **داعی شیرازی** (۸۱۰-۸۱۱-۸۶۹ه.ق). بنگرید به : رسایل شاه داعی ، در بخش چند دانشی.

2413 ۸۴۹ : نسخ ، سدهٔ ۱۱ه.ق. ش ۷۱ «رسایل شاه داعی» (ص ۶۶۷-۶۶۹ هامش) ، فرسوده.

1274

وصایای حضرت پیامبر

به حضرت علی. یکی نیستند.

2414 ۵۴۴۶ : نستعلیق خوانا ، محمد فاضل ، ۱۱۰۷ه.ق. ش ۴ مجموعه (ص ۴۴-۴۵) ، با سربندهای «یا علی» و سپس خطاب به بی‌بی فاطمه با سربندهای «ای نوردیده». **آغاز:** وصیت نامهٔ حضرت رسالت پناه (ص) که برای امیر المؤمنین علی (ع) فرموده است : یا علی در وقت مجامعت در ستر گاه نظر نکن.

2415 ۲۷۵۱ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۲ه.ق. ش ۵ مجموعه (ص ۵۰-۵۶) ، بدون دیباجه ، با سربندهای با عنوانهای «یا علی». **آغاز:** پند

نامهٔ حضرت رسالت پناه (ص) به امیر المؤمنین شاه مردان. یا علی علم بیاموز که فایدهٔ دین و دنیا ست. یا علی با علمایان مجلس بکن که پند بشنوی در دین محکم شوی و کلا از دوزخ ایمن شوی.

و

وصایای لقمان : صد پند

1275

وصیت نامه

از برهان الحق والدین شاه **برهان الدین راز الهی**، از سدهٔ یازدهم ه.ق. در دیباجهٔ «روایح الارواح» وی از این کتاب نیز نام برده شده است.

پندواندرزهای صوفیانه است، به فارسی روان و محکم، آمیخته با نظم. و از همو ست : شرح آمنت بالله (ص ۹ ٤ همین فهرست).

آغاز : حمدله. صلاة. نام این رساله وصیت نامه است. وصیت اول آنست که یکی بیند و یکی داند و یکی گوید . . . وصیت دیگر، آنست که خواهش خود.

2416 ۳۲۵ : نسخ و نستعلیق، محمد قدرت رحیم، **۱۳۷۱** ه.ق. از روی نسخه نوشتهٔ محمد اشرف بن حاجی محمد مؤرخ **۱۱۵۶** ه.ق. آغاز برابر نمونه، ش ۲ (ص ۳۲٤-۳۳۳). محشی. نام نگارندهٔ در ص. ع. آمده است.

1276

هدایت نامه

منسوب به **ابوالحسن خرقانی**، علی فرزند جعفر بسطامی، (م ۴۲۵ ه/۰۳-

۱۹۳٤م). در هشت فصل : ۱- دریافتن دل ، ۲- دریافتن عبادت ، ۳- دریافتن تن ، ٤- دریافتن نفس ، ۵- دریافتن دل ، ٦- دریافتن باد ، ۷- دریافتن آب منی ، ۸- دریافتن اسرار الهی.

بنگرید به : فقر نامه ، در همین بخش.

آغاز : حمدله. صلاة. بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین ، که این تصنیف شیخ المشائخ ابوالحسن خرقانی . . . فصل اول دریافتن چهار منزل درویشی ، اول شریعت ، دوم طریقت ، سیم حقیقت ، چهارم معرفت. قال النبی (ص) الشریعت اقوالی ، الطریقت افعالی و الحقیقت احوالی.

2417 ۷٤۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، سدهٔ ۱۱-۱۲هـ.ق. ش ۱۳ مجموعه (ص ۲۰٦-۲۰۹) ، تنها سه فصل آغاز را دارد.

فهرست مؤلفان علوم عقلی (جلد ۲)

Volume Two (Persian) comprise the following Six Sections (The first ten, in volume one)

(*i*) Commentary of the Holy Quran, *Tafseer.*

(*ii*) Rules for Recitation of the Holy Quran, *Tajweed.*

(*iii*) General about the Holy Quran.

(*iv*) Mathemetics.

(*v*) Music.

(*vi*) Astronomy & Astrology.

(*vii*) Physics.

(*viii*) Chemistry.

(*ix*) Medical, Sciences.

(*x*) Miscellaneous (Moral & Social Sciences).

(*xi*) Logic.

(*xii*) Philosophy and Metaphysics.

(*xiii*) Theology.

(*xiv*) Dogma.

(*xv*) Gnosticism.

(*xvi*) Ethics, Politics and Home Economy.

Islamabad,
February First, 1979

Dr. S. MEHDI GHARAVI
Director
Iran Pakistan Institute of Persian Studies

Iran Pakistan, Institute of Persian Studies, Islamabad, is publishing a part of the volume of a book containing detailed list of the Persian manuscripts in the Ganj Bakhsh Library. This list has been compiled by a well-known scholar Mr. Ahmad Monzavi. A complete set of the manuscripts to be published will bear the entire range of the manuscripts of the above said Library on or before September 1978 and will be a comprehensive catalogue of this Library.

This set will also bear the details of the manuscripts already published in three volumes by Mr. Mohammad Hussain Tasbihi in addition to manuscripts not yet published, under the following parts :

(*a*) Persian Manuscripts.

(*b*) Arabic Manuscripts.

(*c*) Manuscripts in Local Languages of Pakistan.

Each of the above said (*a*), (*b*) & (*c*) parts have further been tabulated according to the Title of the manuscripts and each title is given under one part, subject-wise and alphabetically while the repeated titles have been arranged year-wise according to the year mentioned by the scriber.

Serial No. 47

Catalogue & Bibliography

No. 7

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES

ISLAMABAD—March, 1979 A.D.

Established on the basis of IRAN PAKISTAN agreement, signed on 22nd of October, 1970

A DESCRIPTIVE CATALOGUE OF

Persian & Arabic Manuscripts in KETABKHANE-I-GANJBAKHSH

The Library of

Iran Pakistan Institute of Persian Studies

Compiled by

AHMAD MONZAVI

Volume II

«Persian»

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES

A DESCRIPTIVE CATALOGUE OF

Persian & Arabic Manuscripts in KETABKHANE-I-GANJBAKHSH

The Library of

Iran Pakistan Institute of Persian Studies

Compiled by

AHMAD MONZAVI

Volume II

«Persian»

IRAN PAKISTAN INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES